

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KADINLARIN YAŞ DÖNEMLERİNE GÖRE SUÇA MARUZ
KALMA KORKUSU: Ankara Örnekleme**

ÖZGE GÜLVER
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

KIRIKKALE – Ocak 2022

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KADINLARIN YAŞ DÖNEMLERİNE GÖRE SUÇA MARUZ
KALMA KORKUSU: Ankara Örnekleme**

ÖZGE GÜLVER
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

KIRIKKALE – Ocak 2022

Özge GÜLVER tarafından hazırlanan “KADINLARIN YAŞ DÖNEMLERİNE GÖRE SUÇA MARUZ KALMA KORKUSU: ANKARA ÖRNEKLEMİ” adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

İmza.....

Sosyoloji Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

İmza.....

Sosyoloji Anabilim Dalı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Prof. Dr. Tefik ERDEM

İmza.....

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Prof. Dr. İbrahim MAZMAN

İmza.....

Sosyoloji Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Doç. Dr. Rumeysa AKGÜN

İmza.....

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

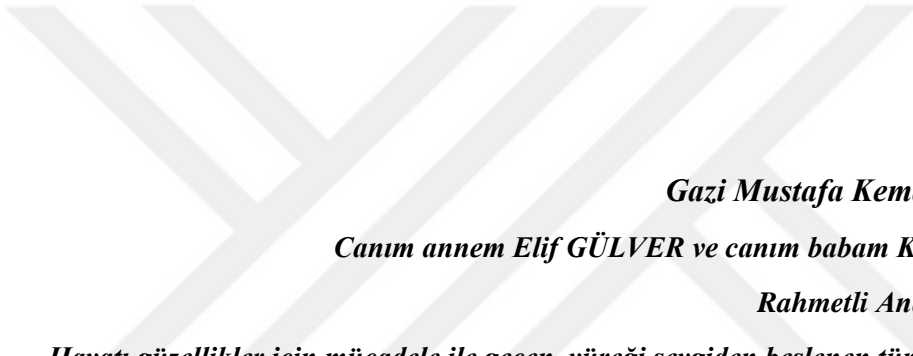
Tez Savunma Tarihi: 12/01/2022

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

Doç. Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'E,

Canım annem Elif GÜLVER ve canım babam Kenan GÜLVER'e,

Rahmetli Anaannem Hatice'ye

*Hayatı güzellikler için mücadele ile geçen, yüreği sevgiden beslenen tüm güçlü kadınlara,
tertemiz dünyaları olan çocuklara ve onlarla can cana yürüyen tüm erkeklere...*

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir; aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Özge GÜLVER

12.01.2022

ÖZET

KADINLARIN YAŞ DÖNEMLERİNE GÖRE SUÇA MARUZ KALMA KORKUSU: ANKARA ÖRNEKLEMİ

Kırıkkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

Ocak 2022, 243 Sayfa

Bu çalışma, kadınların suça maruz kalma korkusunun bireysel ve toplumsal nedenlerini, suça maruz kalma korkularının sosyal psikolojik etkilerini, bunun gündelik pratiklerine nasıl yansıdığını anlamak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada karma yöntem paradigması kullanılmıştır. Ankara'da yaşayan 1090 kadına anket uygulanmış; 23 kadınla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel verileri, SPSS 24 ile analiz edilmiş; nitel veriler ise kategorileştirilerek sunulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kadınların suça maruz kalma korkusunun yaş faktörüyle önemli bir ilişkisinin olduğu; yaş arttıkça suça maruz kalma korkusunun azaldığı anlaşılmıştır. Mağduriyet geçmişi olan kadınların suça maruz kalma korkularının, mağduriyet geçmişi olmayan kadınlara kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Mağduriyet geçmişinin olup olmaması fark etmeksizin, kadınların mağdur olmaktan en çok korku duydukları suç türleri; cinsel dokunulmazlığa ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlardır. Mağdur kadınlar arasında, söz konusu suçlara maruz kalmaktan korku duyanlar, mağduriyet bildirmeyen kadınlara göre daha fazladır. Kadınlar, öz mağduriyet korkusu duydukları kadar, sevdikleri insanların suça maruz kalma ihtimallerine ilişkin korku da duymaktadırlar. Anne olan kadınların, çocuklarının suça maruz kalabilme ihtimallerine ilişkin korku duygularının, yani alturistik korkularının, öz mağduriyet korkusunun önüne geçtiği anlaşılmaktadır. Kadınların çoğunun, suçlardan korunabilmek amacıyla çeşitli korunma davranışları geliştirdikleri, kendilerini buna mecbur hissettikleri ve dolayısıyla gündelik yaşam pratiklerinin sekteye uğradığı anlaşılmaktadır. Aile bireylerinin dikkatli olmaları gerektiği yönünde uyarılarının ya da yakın çevrenin suçlarla ilgili değerlendirmelerinin, kadınların suça maruz kalma korkularını çoğunlukla etkilediği görülmektedir. Suça maruz kalma korkusunu artırması ve bu korkunun yayılımına neden olması bakımından en önemli faktörlerden biri de medyadır. Kadınların çoğu, medyada yer alan suçlarla ilgili haberlerden olumsuz yönde etkilenmektedir. Tüm bu bulgular ekseninde, kadınların suça maruz kalma korkusu sorunsalının en çok da genç kadınlar için sancılı olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kadın, suç korkusu, suça maruz kalma korkusu, kadınların suç korkusu, mağdur kadın.

ABSTRACT

WOMEN'S FEAR OF EXPOSURE TO CRIME ACCORDING TO THE AGE PERIOD: THE SAMPLE OF ANKARA

Kırıkkale University

Institute of Social Sciences

Department of Sociology, PhD Thesis

Advisor: Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

January 2022, 243 Page

This study was carried out to understand the individual and social causes of women's fear of being exposed to crime, the social-psychological effects of their fear of being exposed to crime, and how this is reflected in their everyday practices. A mixed-method paradigm was used in the study. A survey was applied to 1090 women living in Ankara; Semi-structured interviews were conducted with 23 women. The quantitative data of the study were analyzed with SPSS 24; qualitative data were presented by categorizing them. According to the findings obtained from the study, it was found that the fear of being exposed to crime among women was significantly related to the age factor; It has been understood that as the age increases, the fear of being exposed to crime decreases. It has been observed that women with a history of victimization have a higher fear of being exposed to crime than women without a history of victimization. Regardless of whether they have a victim history or not, the types of crimes that women are most afraid of being victimized; crimes against sexual and bodily immunity. Among the victims, those who fear being exposed to the crimes in question are more common than the women who do not report victimization. As much as they fear self-victimization, women also fear the possibility of their loved ones being exposed to crime. It is understood that the fear of women who become mothers about the possibility of their children being exposed to crime, that is, their altruistic fear, precedes the fear of self-victimization. It is understood that most women develop various protective behaviors to be protected from crimes, they feel compelled to do so, and therefore their daily life practices are interrupted. It is seen that the warnings of family members that they should be careful or the evaluations of the close circles about crimes mostly affect the fear of being exposed to crime. One of the most important factors in increasing the fear of being exposed to crime and causing the spread of this fear is the media. Most of the women are negatively affected by the news about crimes in the media. In the axis of all these findings, it is understood that the problem of women's fear of being exposed to crime is most painful for young women.

Keywords: *Woman, fear of crime, fear of being exposed to crime, women's fear of crime, victim woman.*

TEŞEKKÜR

Akademik yolculuğumun bir hikâyesi, bir de yolun bir kısmında ya da tamamında bana eşlik eden, anlam katan güzel insanlar var. Her biri çok kıymetli... Onları, yakınlık dereceleri, statüleri vb. belirtmeksizin “sevdiklerim” diye anacağım. Yolculuğuma renk katan, can katan sevdiklerim; iyi ki varsınız!

Güneşli günlerde simsiyah bulutların aniden etrafı kapladığı zamanlar olur... Bu yolculuğumda, tezim için yaptığım alan çalışmama dâhil olan birçok kadın gibi kötülük barındıran eylemlerle de karşılaştım. Ben de suça maruz kaldım. Mesleğinin henüz başında ve sürdürmeye kararlı bir kadın olarak, gölgelemeye çalıştıkları yolumun ne kadar güneşli olduğunu daha iyi farkına vardım. Neticede iyiye, güzele dair ideallerle ve bunları paylaşabilme umuduyla çıkmış olduğum yolculuğumda, güzel insanlarla ve yaptığım çalışmalarla, “kervan, yürümeye devam edecek”.

Elbette eksikleri de olan ama büyük bir emek ve özveriyle hazırlamış olduğum doktora tezimi bitirmiş olmamın heyecanı ile yolculuğum yeniden başlıyor. Bana bu yolda, gerek yüreklendirici, destekleyici tek bir cümlesiyle, gerekse akademik yeteneğiyle, özünde salt sevgisiyle ışık tutan ve güzellikler katan kıymetli insanlara; sevdiklerime çok teşekkür ediyorum. Kimi alan çalışmalarında Ankara’yı ilçe ilçe gezerken yanımda oldu; kimi yazdıklarımı okudu; fikirleriyle ilham verdi; kiminin doktor olmam için gönülden desteği yetti. İsimlerini burada bir bir anmam mümkün olmasa da okuduklarında kendilerini bu satırların içinde bulacaklarına eminim.

Araştırmama katılan kadınlara da teşekkür etmek istiyorum. Kimilerinin suça maruz kaldığını anlatırken gözleri daldı, boğazı düğümlendi; yaşadıklarını hatırlamış olmak bile güç oldu. Bunları gözlemlerken, yaşadıkları duyguyu içimde hissettim. Her birine çalışmamın bütününe ait bir parça oldukları için teşekkür ediyorum. Çeşitli nedenlerle araştırmama katılmayı reddeden kadınlar oldu. Bu durumu, “araştırmanın zorlukları” çerçevesinde sunacak olsam da onlara da teşekkür ediyorum; kiminin reddetme gerekçesi bile araştırma konusu olan problemi anlamlandırmama katkı sağladı.

İlgili birçok literatürde ifade edildiği ve tezimde de bahsedeceğim gibi; suçlardan tamamen arınmış herhangi bir toplumda yaşamak ne yazık ki mümkün olmayacak; ütopyadan öteye geçemeyecek ancak bu sorunun, kolay olmamakla birlikte, başarılı bir şekilde seyreltilebileceğine inanıyorum. Çekirdek yapının ne kadar önemli olduğu gerçeğinden hareketle; sevgi dolu çocuklar yetiştirme sorumluluğunu üstlenmiş tüm yetişkinlere; bunu olumlu rol ve model oluşturarak sağlayanlara; ötekileştirmeyenlere; dili, dini, rengi, ırkı, cinsiyeti, cinsel yönelimi vb. fark etmeksizin insana “birey” gözüyle bakarlara ve bakabilmeyi öğretenlere; yaşadığı toplumda yalnızca gününü değil; ardından gelecekleri de düşünerek yaşayanlara; kendisiyle ve diğer insanlarla barışık olanlara... Bunları içselleştirerek suçla her anlamda mücadele etmeye çalışanlara... Bu toplumun bir bireyi olarak teşekkür ediyorum.

Korkularımız hep var olacak... Bu çalışma vesilesiyle, en azından “suça maruz kalma korkularımızın” azaldığı, daha sağlıklı bir toplum ve aydın yarınlar diliyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	IV
ABSTRACT	V
TEŞEKKÜR	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar DİZİNİ	XII
ŞEKİLLER DİZİNİ	XIV
KISALTMALAR DİZİNİ	XV
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	5
1.1. Araştırmanın Amacı	5
1.2. Araştırmanın Önemi	9
1.3. Araştırmanın Yöntemi	9
1.3.1. Araştırma Yönteminin Gerekçesi	10
1.3.2. Araştırma Deseni ve Stratejisi	10
1.3.3. Nicel Araştırma Deseni.....	11
1.3.3.1. Nicel Araştırma Verilerinin Toplanması.....	11
1.3.3.2. Nicel Araştırmanın Evren ve Örnekleme.....	12
1.3.3.3. Araştırma Süreci	16
1.3.3.4. İşletimselleştirme	18
1.3.4.1. Nitel Araştırma Verilerinin Toplanması	28
1.4. Araştırma Ölçeği: “Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu”	29
1.5. Araştırma Problemi ve Hipotezler	31
2. SUÇ OLGUSU	33
2.1. Sosyolojik Yaklaşımla Suç Olgusu	33
2.1.1. Suçlu Davranış ve Sosyalizasyon İlişkisi	33
2.1.2. Toplumsal Denetim ve Suç	36
2.1.3. “Normal Dışı” Davranış Olarak Suç.....	38
2.2. Suçla İlgili Temel Kavramlar	40

2.2.1. Sapma	40
2.2.2. Suç	43
2.2.3. Ceza	45
2.2.4. Adalet.....	46
2.3. Suç ve Mağdur Odaklı Disiplinler.....	46
2.3.1. Kriminoloji	46
2.3.2. Viktimoloji.....	47
2.4. Türk Ceza Kanununda Suç Sınıflandırması	49
2.5. Suç İstatistikleri ve Önemi	51
2.6. Sosyolojik Açıdan Suça Neden Olan Faktörler.....	56
2.6.1. Modernleşme ve Teknolojinin Suça Etkileri	57
2.6.2. Kentleşmenin Suça Etkileri	59
2.6.3. İşsizliğin Suça Etkileri.....	62
2.6.4. Yoksulluğun Suça Etkileri.....	63
2.6.5. Göç ve Mülteci Hareketleri.....	64
2.6.6. Ailenin Duygusal ve Varoluşsal Yokluğu	67
3. SUÇUN SOSYAL PSİKOLOJİK MALİYETİ: SUÇ KORKUSU VE KURAMSAL AÇIKLAMALARI.....	71
3.1. Suç Korkusuyla İlgili Temel Kavramlar	71
3.1.1. Güven Olgusu	72
3.1.2. Risk Olgusu	74
3.1.3. Duygular ve Korku	76
3.1.4. Suç Korkusu ve Ölçümlenmesi	79
3.2. Suç Korkusunun Nedenleri.....	84
3.2.1. Bireysel Nedenler	84
3.2.1.1. Cinsiyetin Suç Korkusuyla İlişkisi.....	84
3.2.1.2. Yaşın Suç Korkusuyla İlişkisi.....	87
3.2.1.3. Statü ve Gelirin Suç Korkusuyla İlişkisi.....	90
3.2.2. Toplumsal Nedenler.....	91
3.2.2.1. Güven Probleminin Suç Korkusuyla İlişkisi.....	91
3.2.2.2. Mekânın Suç Korkusuyla İlişkisi.....	93
3.2.2.3. Medyanın Suç Korkusuyla İlişkisi.....	95
3.2.2.4. Kent Yaşamının Suç Korkusuyla İlişkisi	96
3.3. Suç Korkusunu Açıklayan Kuramlar.....	98
3.3.1. İncinebilirlik/Savunmasızlık Kuramı.....	98
3.3.2. Mağduriyet Kuramı	101
3.3.3. Algılanan Risk Kuramı	102

4. TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADINLARIN SUÇ KORKUSU	107
4.1. Toplumsal Cinsiyet Kuramı	107
4.1.1. Cinsiyet Kimliği, Cinsel Kimlik ve Toplumsal Cinsiyet.....	108
4.1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kalıp Yargılar.....	110
4.1.2.1. Ailede Kalıp Yargılar.....	113
4.1.2.2. İş ve Kariyer Konusunda Kalıp Yargılar	114
4.1.2.3. Toplumsal Cinsiyetle İlişkili Kalıp Yargıların Sonuçları	115
4.1.2.4. Kitle İletişim Araçlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerinin İşlenişi ve Kadının Temsili.....	118
4.2. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suç Korkusu	121
4.2.1. Gençlik Döneminde Suç Korkusu	122
4.2.2. Orta Yaş Döneminde Suç Korkusu.....	123
4.2.3. Yaşlılık Döneminde Suç Korkusu	124
5. ANKARA’NIN KENTSEL PROFİLİ VE SUÇ	129
5.1. Ankara’nın Tarihine Kısa Bir Bakış.....	129
5.2. Ankara’da Yerleşim ve Nüfus	130
5.3. Ankara’da Kültürel Yaşam.....	131
5.4. Ankara’nın Ekonomik Yapısı.....	132
5.5. Ankara’da Suç.....	133
6. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	137
6.1. Nicel ve Nitel Araştırma Bulguları.....	137
6.1.1. Katılımcılara Ait Bilgiler	138
6.1.2. Yaş ve Suça Maruz Kalma Korkusu.....	139
6.1.3. Öğrenim Düzeyi ve Suça Maruz Kalma Korkusu	140
6.1.4. Meslek Kategorileri ve Suça Maruz Kalma Korkusu.....	141
6.1.5. Çalışma Durumu ve Suça Maruz Kalma Korkusu.....	141
6.1.6. Algılanan Gelir Düzeyi ve Suça Maruz Kalma Korkusu	142
6.1.7. Medeni Hal ve Suça Maruz Kalma Korkusu	143
6.1.8. Yaşanılan İlçe Türü ve Suça Maruz Kalma Korkusu	144
6.1.9. İncinebilirlik ve Suça Maruz Kalma Korkusu	144
6.1.10. Mağduriyet Geçmişi ve Suça Maruz Kalma Korkusu	149
6.1.11. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Mağdur Olduğunu İddia Ettikleri Suçlar ve Mağduriyete İlişkin Sosyal ve Psikolojik Etki Değerlendirmeleri ...	150
6.1.11.1. Mağdur Olduğunu İddia Eden Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Mağduriyet Karşısında Hissettiklerini En İyi Tarif Eden Duygu	154
6.1.11.2. Mağdur Olduğunu İddia Eden Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suçtan Etkilenme Düzeyleri ve Var Olan Suça Maruz Kalma Korkularına Yansıması.....	155

6.1.12. Mağdur Olduğunu İddia Eden Kadınların Yaş Dönemlerine Göre En Çok Korktukları Suç Türleri.....	156
6.1.13. Mağduriyet Bildirmeyen Kadınların Yaş Dönemlerine Göre En Çok Korktukları Suç Türleri.....	160
6.1.14. Kadınların İddia Edilen “Dolaylı” Mağduriyetleri	162
6.1.15. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre “Dolaylı” Mağduriyet Korkuları ..	163
6.1.16. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suçtan Korunma Davranışları	164
6.1.17. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suça Maruz Kalma Korkularında Yakın Çevrenin Etkisi.....	173
6.1.18. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suça Maruz Kalma Korkusunun Farklı Medya Organlarından Etkilenme Düzeyi.....	174
6.1.19. Kadınların Kendi Yaş Dönemlerinin Suça Maruz Kalma Korkularını Nasıl Etkilediğine İlişkin Değerlendirmeleri.....	176
6.1.20. Kadınların Yaşadıkları Şehir Olan Ankara’ya İlişkin Güven Duyguları	176
6.1.21. Kadınların Suç Mağduriyetinin Azaltılabilmesi İçin Neler Yapılması Gerektiğine İlişkin Düşünceleri	177
6.2. Kadınların Son Sözü.....	180
6.3. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği’nin (KSMKKÖ) Açıklayıcı Faktör Analizine ve Güvenilirlik Düzeyine İlişkin Bulgular	185
6.4. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği’nin (KSMKKÖ) Doğrulayıcı Faktör Analizine ve Güvenilirlik Düzeyine İlişkin Bulgular	189
7. TARTIŞMALAR.....	193
7.1. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Demografik Değişkenlerle İlişkisi	193
7.1.1. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Yaş Dönemleriyle İlişkisi. 193	
7.1.2. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Öğrenim Düzeyiyle İlişkisi	195
7.1.3. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Meslek Kategorileri ve Çalışma Durumuyla İlişkisi	196
7.1.4. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Algılanan Gelir Düzeyiyle İlişkisi	197
7.1.5. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Medeni Halleriyle İlişkisi. 199	
7.1.6. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Yaşadıkları İlçe Türüyle İlişkisi	200
7.2. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun İncinebilirlik ve İncinebilirliği Artırabilen Durumlarla İlişkisi	200
7.3. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Mağduriyet Geçmişiyile İlişkisi	202
7.4. Kadınların Mağdur Olduğunu İddia Ettikleri Suçlar ve Mağduriyetin Sosyal ve Psikolojik Etkileri.....	202

7.4.1. Kadınların Mağduriyet Karşısında Hissettiklerini En İyi Tarif Eden Duygu	204
7.4.2. Kadınların Suçtan Etkilenme Düzeyleri ve Var Olan Suça Maruz Kalma Korkularına Yansıması	205
7.5. Mağdur Olduğunu İddia Eden Kadınların En Çok Korktukları Suç Türleri .	206
7.6. Mağduriyet Bildirmeyen Kadınların En Çok Korktukları Suç Türleri	208
7.7. Kadınların Dolaylı Mağduriyetleri ve Dolaylı Mağduriyet Korkuları	209
7.8. Kadınların Suçtan Korunma Davranışları	209
7.9. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkularında Yakın Çevrenin Etkisi	212
7.10. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkularında Farklı Medya Organlarının Etkisi.....	213
7.11. Kadınların Kendi Yaş Dönemlerinin Suça Maruz Kalma Korkularını Nasıl Etkilediğine İlişkin Değerlendirmeleri	214
7.12. Kadınların Yaşadıkları Şehir Olan Ankara'ya İlişkin Güven Duyguları	214
7.13. Kadınların Suç Mağduriyetinin Azaltılabilmesi İçin Neler Yapılması Gerektiğine İlişkin Düşünceleri.....	215
7.14. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği (KSMKKÖ) Bulgularına İlişkin Değerlendirme	216
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	219
KAYNAKLAR	225
EKLER.....	237
EK-1: Etik Kurul Raporu.....	238
EK-2: Anket Formu	239
EK-3: Ankara'nın Çevre İlçelerinde Anket Çalışması Esnasında Çekilmiş Fotoğraflardan Bazıları.....	242
ÖZGEÇMİŞ.....	243

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1: Araştırmada kullanılan ölçek türleri	11
Tablo 1.2: Ankara’da yaşayan 18 yaş ve üstü her yaş grubundan kadının nüfus bilgileri	13
Tablo 1.3: Ankara’da yaşayan 18 yaş ve üstü her yaş grubundan kadının nüfus bilgilerine göre hesaplanan genç, orta yaşlı ve yaşlı kadın nüfusu.....	13
Tablo 1.4: Tek yaşa göre araştırma örneklemindeki katılımcı sayıları	14
Tablo 1.5: Yaşadıkları ilçelere göre araştırma örneklemindeki katılımcı sayıları ve oranları	15
Tablo 1.6: Araştırmanın bağımlı değişkeni-1	18
Tablo 1.7: Araştırmanın bağımlı değişkeni-2	19
Tablo 1.8: Araştırmanın bağımsız değişkeni-1	21
Tablo 1.9: Araştırmanın bağımsız değişkeni-2	21
Tablo 1.10: Araştırmanın bağımsız değişkeni-3	22
Tablo 1.11: Araştırmanın bağımsız değişkeni-4	23
Tablo 1.12: Araştırmanın bağımsız değişkeni-5	23
Tablo 1.13: Araştırmanın bağımsız değişkeni-6	24
Tablo 1.14: Araştırma örneklemindeki kadınların yaş gruplarına göre dağılımı.....	24
Tablo 1.15: Araştırma örneklemindeki kadınların öğrenim düzeylerine göre dağılımı	25
Tablo 1.16: Araştırma örneklemindeki kadınların meslek kategorilerine göre dağılımı	25
Tablo 1.17: Araştırma örneklemindeki kadınların çalışma durumlarına göre dağılımı	25
Tablo 1.18: Araştırma örneklemindeki kadınların hane halkı gelir düzeylerine göre dağılımı	26
Tablo 1.19: Araştırma örneklemindeki kadınların algılanan gelir düzeylerine göre dağılımı	26
Tablo 1.20: Araştırma örneklemindeki kadınların medeni halleri	26
Tablo 1.21: Araştırma örneklemindeki kadınların merkez ve çevre ilçelere göre dağılımları	27
Tablo 1.22: Nitel araştırma örneklemindeki kadınların demografik bilgileri ve mağduriyet geçmişleri.....	29
Tablo 1.23: Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği	30
Tablo 1.24: Araştırma problemi ve probleme karşılık gelen hipotezler	31
Tablo 2.1: 5237 sayılı Türk ceza kanunu kapsamındaki suçlar	49
Tablo 2.2: Dünyada suç oranları en yüksek olan 10 ülke	52
Tablo 2.3: Ceza infaz kurumunda bulunan kişi sayısı, 31 Aralık, 2010-2019.....	53
Tablo 3.1: Kültürlerin cinsiyetinin korku ve fobilerin açığa çıkmasında etkili olan karakteristik özellikleri	87

Tablo 5.1: İlçelere göre Ankara nüfusu.....	131
Tablo 5.2: İllere göre Türkiye’deki suç sayıları, 2019.....	134
Tablo 5.3: Ankara’da işlenen suçun türüne göre ceza infaz kurumuna giren hükümlü sayıları, 2019.....	135
Tablo 5.4: Ankara’da ceza infaz kurumuna giren hükümlü sayıları üzerinden hesaplanan türlerine göre suç oranları	136
Tablo 6.1: Kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri	139
Tablo 6.2: Kadınların öğrenim düzeylerine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri.....	140
Tablo 6.3: Kadınların meslek kategorilerine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri.....	141
Tablo 6.4: Kadınların çalışma durumlarına göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri.....	142
Tablo 6.5: Kadınların algıladıkları gelir düzeyine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri.....	143
Tablo 6.6: Kadınların medeni hallerine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri.....	143
Tablo 6.7: Yaşanılan ilçe türüne göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri.....	144
Tablo 6.8: İncinebilirliği artmış kadınların suça maruz kalma korkusu düzeyleri..	145
Tablo 6.9: Mağduriyet geçmişinin olup olmamasına göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri.....	149
Tablo 6.10: Kadınların kendi yaş dönemlerinin suça maruz kalma korkularını nasıl etkilediğine ilişkin değerlendirmeleri	176
Tablo 6.11: Kadınların Yaşadıkları Şehir Olan Ankara’ya Duydukları Güven.....	177
Tablo 6.12: Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği’nin (KSMKKÖ) faktör analizi sonuçları	188
Tablo 6.13: Ölçek maddelerine ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları.....	191
Tablo 6.14: Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği’nin analizi sonrasında oluşan modelin uyum iyiliği indeksleri.....	191

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1: 2017 Suç saati istatistikleri.....	55
Şekil 2: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi.....	74
Şekil 3: Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nin birinci dereceden doğrulayıcı faktör analizi	190

KISALTMALAR DİZİNİ

FBI	: Federal Bureau of Investigation
IFRC	: International Federation of Red Cross and Red Crescent
KSMKKÖ	: Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UN	: United Nations
UNDP	: United Nations Development Programme
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
WHO	: World Health Organization

GİRİŞ

Bugün dünya genelinde geline noktada, bir insanın şiddete uğramadığı, istismar edilmediği, kötü muameleye maruz kalmadığı, öldürülmediği... Yani suça maruz kalmadığı saniye yoktur. Suç, tüm toplumları ilgilendiren, çok yönlü etkileri olan bir problemdir. Dünyanın neresinde yaşanırsa yaşansın, sıklığı değişebilir olmakla birlikte, insanların kanını dondurabilecek, toplumda infial yaratabilecek türde suç vakalarına denk gelebilmek mümkündür. Aşağıda, bu türden haber demetlerinden yalnızca birkaçına yer verilmiştir:

“Samuray Kılıçlı Vahşet!

Can Göktuğ Boz, elindeki samuray kılıcıyla yoldan geçen mimar Başak Cengiz’e saldırdı. Aldığı 15 öldürücü darbeye ağır yaralanan Başak, kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti. Tutuklanan katil Can Göktuğ Boz, ifadesinde ‘Ben evden çıkarken birini öldürmeyi planladım. Bir erkek bana direnebilirdi o nedenle bir kadın öldürmeyi seçtim’ dedi.” (Hürriyet, 11.11.2021)

“Kız Arkadaşımı Boğarak Öldürdü! Cezası Belli Oldu.

(...)Kız arkadaşı C. Tuğba Tokbaş’ı elleriyle boğarak öldürdüğü gerekçesiyle tutuklu yargılanan R. Eray Hakver, müebbet hapse çarptırıldı. Mahkeme, Hakyet’in sabikasının olmaması, teslim olması ve suç sonrası gösterdiği olumlu davranışlar nedeniyle lehine takdir indirimi uygulayarak bu cezayı 25 yıl hapse çevirdi.” (Milliyet, 24.11.2021)

“İnsan Müsveddesi! Sosyal Medyada Skandal Görüntüler Sonrası Tutuklandı.

Sosyal medyada bir kullanıcı, annesinin ve kendisinin 2 yıldır şiddete ve tehdide maruz kaldığını öne sürüp darp görüntüleri paylaştı. Görüntülerde bir kadını tokat ve tekmelerle darp eden saldırganın, ‘Seni öldürsem de ben ceza yemem. Haberin olsun. Alacağım ceza en fazla 3-5 ay. Her şeyi göze alıyorum’ ve ‘Seni yok edeceğim’ sözleri dikkat çekti.” (Hürriyet, 15.04.2021)

Suç, insanların ortak problemleri arasında yer alan; dünün, bugünün kaçınılmazı olmuş ve tamamen önlenbilmesi mümkün olmayacağı için yarınların da kaçınılmazı olan toplumsal problemlerden biridir. Suç olgusu, fail olarak eylemi gerçekleştiren suçlu ya da suçlularla; bundan örselenmiş bireylerle; bu örselenmenin sosyal psikolojik yankılarıyla ve hatta örselenme ihtimalinin oluşturduğu korkuyla, herkesi bir şekilde etkileme potansiyeline sahiptir.

Suçta maruz kalma korkusunun nedenleri çeşitli olsa da en önemli nedeni; bireysel düzeyde mağduriyeti deneyimlemiş olan insanların çok daha fazla korku duyuyor olmalarıdır. Toplumsal düzeyde ise suç sayılarının artmasına bağlı olarak, güvenli olmadığını düşündükleri yerlerde yaşayan insanların, suçta maruz kalma korkuları daha fazladır (Curiel ve Bishop, 2018, s.2).

Suçun müphem karakteri, insanları nerede ve ne zaman bulacağını öngörülemezliği, medya aracılığıyla da görünürlüğünün artmış olması, mağduriyet deneyimi olsun ya da olmasın herkesi sosyal ve psikolojik anlamda etkilemektedir. Dünyada, tüm toplumlarda çocukların, kadınların, yaşlıların, engellilerin vb. incinebilir olmalarıyla anılan grupların, psikolojik, sosyal ve toplumsal bağlamda tüm problemlerden en çok etkilenebilecek kişiler olduklarını söyleyebilmek mümkündür. Dolayısıyla, suçun ve suçtan mağdur olma korkusunun herkesi ilgilendiriyor olmasının yanında; en çok onları etkileyebileceği aşikârdır.

2020'nin kadın cinayetleri raporuna göre Türkiye'de son 10 yılda öldürülen kadın sayısı 3 kat artmıştır. Üstelik bu cinayetlerin yarısına yakını, kadınların eşleri veya sevgilileri tarafından işlenmiştir (Habertürk, 2021). Ayrıca küresel olarak, 15 yaş ve üstü kadınların %30'unun; yaklaşık 736 milyon kadının, yani neredeyse her üç kişiden birinin, hayatlarında en az bir kez olmak üzere eş veya sevgili şiddetine; eş ya da sevgilisi olmayan kişi tarafından uygulanan cinsel şiddete veya her ikisine de maruz kaldıkları tahmin edilmektedir (*United Nations* [Birleşmiş Milletler], 2021).

Hal böyle olunca, suçun müphem karakterinin; buna bağlı olarak ortaya çıkan suçta maruz kalma korkusunun, incinebilirliği ile anılan gruplar özelinde kadınları nasıl etkilediği; söz konusu problemin ve buna ilişkin çözüm önerilerinin ortaya konulabilmesi önem kazanmaktadır. Bu doktora tezinde, kadınların suçta maruz kalma korkusunun bireysel ve toplumsal nedenlerini; suçta maruz kalma korkularının sosyal psikolojik etkilerini ve gündelik pratiklerine nasıl yansıdığını anlamak; bunu, yaş dönemleri dikkate alınarak ortaya koyabilmek amaçlanmıştır.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için öncelikle alanda yapılmış olan diğer çalışmalar incelenmiştir. Ülkemizde yapılan lisansüstü tezler taranmış; bu doktora tezindeki alan çalışmasına daha çok katkı sunduğu için özellikle Amerikan literatüründe yer alan araştırmalardan yararlanılmıştır. LaGrange, Ferraro, Garofalo

gibi yazarlar, alan yazında öne çıkan, bu çalışmada da başvurulan önemli çalışmaları olan kişiler arasındadır. Söz konusu yazarların araştırmaları 1980’li ve 90’lı yıllara dayanıyor olsa da özellikle suç korkusunun ölçülenmesine yapmış oldukları katkılar, çalışmaların önemini korumasını sağlamaktadır.

Araştırma, karma yöntemle gerçekleştirilmiş olup; nicel ve nitel araştırmalar eş zamanlı olarak yürütülmüştür. Araştırma evreni olan Ankara’da, 1090 kişiye anket uygulanmış; 23 kişiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her yaş grubundan, öğrenim ve gelir düzeyinden katılımcılar araştırmaya dâhil olmuştur.

Yedi bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın amacına, önemine, yöntemine, araştırma için hazırlanan “Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği”ne, araştırma problemine ve hipotezlere yer verilmiştir. Araştırma sürecine ilişkin bilgiler, tüm yönleriyle bu bölümde sunulmuştur.

İkinci bölüm kapsamında, sosyolojik yaklaşımla suç olgusu; temel kavramlar, suç sınıflandırması, suç istatistikleri, sosyolojik açıdan suça neden olan faktörler ilgili literatür temelinde ele alınmıştır.

Üçüncü bölüm kapsamında, suça maruz kalma korkusu ve bununla ilgili temel kavramlar tanımlanmış; suç korkusunun ölçülenmesine ilişkin, literatürün dikkat çektiği hususlara yer verilmiştir.

Dördüncü bölüm kapsamında, toplumsal cinsiyet kuramı başlığı altında cinsiyet kimliği, cinsel kimlik ve toplumsal cinsiyet kavramlarına açıklık getirilmiş; toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargılara yer verilmiştir. Ayrıca, ilgili literatür çerçevesinde gençlik, orta yaş ve yaşlılık dönemlerinde kadınların suça maruz kalma korkusu ele alınmıştır.

Beşinci bölüm kapsamında, araştırma örnekleme olan Ankara hakkında genel bilgilere yer verilmiş; Ankara’daki suç olaylarının da istatistikler çerçevesinde değerlendirmesi yapılmıştır.

Altıncı bölüm kapsamında, bu doktora tezinin temel argümanları; nicel ve nitel araştırmanın bulguları ile Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği’nin analizi ortaya konulmuştur.

Yedinci bölüm kapsamında ise nicel araştırmanın istatistiksel analizleri ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen nitel araştırma bulguları, ilgili literatürle birlikte tartışılmıştır.

Araştırma, kadınların suça maruz kalma korkusu probleminin nedenleri ve sonuçları açıdan incelenmesi; söz konusu probleme ilişkin çözüm önerilerinin, kadınların da dile getirdikleri çözüm beklentileri ile desteklenerek ortaya konulması ve bir bakıma kadınların sesi olması açısından önem taşımaktadır. Araştırma bulgularının, konuyla ilgili çalışma yapacak araştırmacılara destek sağlayarak alana katkı sunması beklenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Birinci bölüm kapsamında, araştırmanın amacına, önemine, yöntemine, araştırma için hazırlanan “Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği”ne, araştırma problemine ve hipotezlere yer verilecektir.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

İnsanın en önemli ihtiyaçlarından biri, risk ve tehlikelerden uzak bir biçimde yaşayabilmek, güvende olduğunu hissedebilmektir. Suç olgusu ise insan varlığının ortaya çıkışından bu yana bu temel ihtiyacın, güven duygusunun zarar görmesine yol açmaktadır. Bauman (2018b, s.32), “ağızına kadar dolu” olarak nitelendirdiği bu gezegende, kötülüklerin “nerden doğarsa doğsun, zarar vermeye niyetlendiği veya ‘ikincil’ derecede zarar verdiği kurbanlar kim olursa olsun” kötü hadiselerin tüm insanları etkilediğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, insanların kötülüklerle, suçlarla karşı karşıya kalma konusunda endişe ve korkularının artması kaçınılmazdır. Risk ve tehlikelerin yol açtığı belirsizlikler, güven ihtiyacının karşılanmasını daha çok zorlaştırmış; modern toplum insanların tehditlere karşı hazırlıklı olmaya ve güvenliklerini artırma arayışına itmiştir.

İnsanların, güvenli alanlarının dışına çıkıldığı için kontrolleri dışında gelişme ihtimali olan durumlara karşı korku duymaları anlamlıdır. Modernleşme süreci, teknolojik gelişmelerin etkisiyle, kontrol edilemeyen durumların; risklerin, müphemliğin, suçların artışına yol açmış; haliyle bireylerin kendilerini daha güvensiz hissetmelerine ve kendileri için olduğu kadar sevdikleri için de duydukları korkuların çoğalmasına neden olmuştur.

Modernleşme süreci, insanların yaşadıkları sorunlara yenilerinin eklenmesine yol açmıştır. Modern toplumlarda suçlarla karşı karşıya kalma riski ve suç oranları arttıkça, insanların suça maruz kalma korkuları da artmış; güven ihtiyacı ve güvenliklerini sağlayabilmek amacıyla aldıkları tedbirler artırılmıştır.

Suçlarla ilgili endişeler modern zamanlara özgü olmasa da (Jackson, 2006, s.254), suç türlerinin ve suç oranlarının artması, suça maruz kalma korkusunun küresel düzeyde önemli sorunlardan biri haline gelmesine yol açmıştır. Yaşam kalitesini ve memnuniyetini son derece olumsuz etkileyebilen suçlar ve bununla ilişkili olarak korkuların artmış olması, alan araştırmalarının bu konu üzerine yoğunlaştırılmasını ve sorunun anlaşılmasını gerekli kılmaktadır.

Kriminoloji alanında yürütülen ve dünyanın en geniş çaplı uluslararası projesi olan UNICRI (*United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute* [Birleşmiş Milletler Bölgelerarası Suç ve Adalet Araştırmaları Enstitüsü]) tarafından hazırlanarak gerçekleştirilen ICVS (*International Crime Victim Survey* [Uluslararası Suç Mağduru Araştırması]); 1989, 1992, 1996 ve 2000 yıllarında yürütülmüş ve araştırmaya 150 binden fazla kişi katılım sağlamıştır. Yetmişden fazla ülkede yürütülen bu projeye, Aralık 2004'te Türkiye'de öğretim görevlisi olarak çalışan Galma Jahic davet edilmiş ve 2005'te, İstanbul'da Uluslararası Suç Mağduru Araştırması gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, ülkemiz ilk kez uluslararası düzeyde bir suç mağduru araştırmasına dâhil edilmiştir. %50'si kadın ve %50'si erkek olmak üzere 1242 kişiyle görüşme yapılarak gerçekleştirilen araştırmada, suça maruz kalma korkusuna ilişkin incelemeler de yapılmıştır. "Vatandaşların kendilerini sokakta ne kadar güvende hissettikleri" konusunda, %60'ının kendilerini güven içerisinde olmadıkları yönünde algıladıkları anlaşılmıştır. Araştırma sonuçları, suça maruz kalma korkusunun Avrupa ülkelerine kıyasla (%30) ülkemizde daha yaygın olduğunu göstermektedir (İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2006).

Ülkemizde suç korkusu ile ilgili yüksek lisans ve doktora düzeyinde yapılan tezler ve makaleler olmakla birlikte; bu araştırmaların günümüzde hala oldukça sınırlı ve yakın geçmişte yapılmış olduklarını söyleyebilmek mümkündür. "Suç korkusu", "suç mağduru", "mağduriyet" gibi anahtar sözcüklerle yapılan taramalar sonucunda erişilerek gözden geçirilen araştırmalardan bazılarına yer verilmiştir.

Gaziarifoğlu (2009), "Suç Mağduriyeti Korkusu ve Algılanan Suç Mağduriyeti Riskinin Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, suç korkusunu mal varlığına ve şahsa yönelik suçlar çerçevesinde incelemiştir. İstanbul-Kadıköy'de yaşları 18-90 aralığında olan 200 kişi ile mülakat gerçekleştirmiş; verileri, çoklu regresyon analizinden faydalanarak değerlendirmiştir.

Çetin (2010), “*A Study of Fear of Crime in Two Districts of Ankara*” (Ankara’nın İki İlçesinde Suç Korkusu Üzerine Bir İnceleme) başlıklı doktora tezinde, hangi faktörlerin suç korkusunu belirlediğini incelemiştir. “Farklı sosyo-ekonomik statüden insanların suç korkusunu da farklı şekillerde yaşayabilecekleri” varsayımından hareketle, Ankara’nın Altındağ ve Çankaya ilçelerinde yaşayan 510 kişiye anket uygulamış; sosyal ve fiziksel düzensizliklerin suç korkusunun en belirleyici faktörleri olduğunu ortaya koymuştur.

Gökulu (2011), “*Perceived Risk of Vicimization and Fear of Crime: A Case Study of METU Students*” (Mağduriyet Risk Algısı ve Suç Korkusu: ODTÜ Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama) başlıklı, “*Perceived Risk of Victimization and Fear of Crime: Fear of Crime among University Students in Ankara, Turkey*” adıyla kitap olarak da olarak yayınlanan doktora tezinde, mağduriyet riski algısı ile suç korkusu ilişkisini incelemiştir. “Hırsızlık, gasp, basit saldırı, cinsel saldırı ve cinsel taciz gibi belirli suçlar üzerinden” suç korkusunu ölçümlemeyi amaçladığı çalışmada, kadınların suça maruz kalma korkularının erkeklere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Çardak (2011), “Ankara’da Yaşayan Kadınlarda Suç Mağduru Olma Korkusu Üzerine Nitel Bir Çalışma” başlıklı yüksek lisans tezinde, Ankara’nın sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan farklı yerlerinde yaşayan kadınların suç mağduru olma korkularını incelemiştir. Kadınların korku duymalarına yol açan faktörleri, korkularıyla başa çıkabilmek için geliştirdikleri önleme mekanizmalarını, medyanın suç mağduru olma korkusuna etkisini ve korkunun bazı sosyal gruplar arasında dışlanmaya sebep olup olmadığına ilişkin bulguları ortaya koymuştur.

Akgül (2014), “İstanbul’da Yaşayan Bireylerde Suç Mağduriyet Korkusunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, mağdur olmaya ilişkin korku, risk algısı ve bunların “kişilerin algıladıkları sosyal destek ve kaygı düzeyleri ile olan ilişkilerini” betimsel olarak incelemiştir. 542 kişiye anket uyguladığı çalışmada, kadınların suç mağduru olma ihtimali konusunda erkeklere göre daha fazla korku duyduklarını ve mağdur olmaya daha çok ihtimal verdiklerini; boşanmış kişilerin, bekâr ve evli olanlara kıyasla suç mağduru olmaktan daha çok korku duyduklarını; ailenin sosyal desteği arttıkça, bireylerin suç mağduru olabileceklerine dair inançlarının daha çok güçlendiğini ortaya koymuştur.

Öztürk (2015), “Sosyolojik Açıdan Suç Korkusu ve Yaşam Memnuniyeti: Mersin İli Örneği” başlıklı doktora tezinde, “suç korkusunun kaynakları ile insanların davranışları üzerindeki etkisine” odaklanmıştır. Sosyoekonomik düzeylerine göre 800 haneye anket uygulamış; yapılan analizler sonucunda, örnekleme dâhil olan kişilerin suç korkularının ve mağduriyet riski algılarının yüksek olduğunu ve insanların suçlardan korunabilmek için bazı önlemler alarak davranışlarını kısıtladıklarını ortaya koymuştur.

Köseoğlu (2017), “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Yaşayan Kadınların Suç Mağduriyeti Korkusu” başlıklı doktora tezinde kadınların suç mağduru olma korkularını “mağduriyet modeli, düzensizlik modeli, sosyal kontrol modeli ve medyanın etkileri” bağlamında değerlendirmiştir. 18 yaş üstü 366 kadınla mülakat gerçekleştirmiş; örneklem grubundaki kadınlarda yaş değişkenin, doğrudan ya da dolaylı mağduriyetin ve medyanın suç mağduru olma korkusuyla bir ilişkisinin olup olmadığını ortaya koymuştur.

Bu doktora çalışması kapsamında ise Ankara’da yaşayan kadınların suça maruz kalma korkuları, yaş dönemleri çerçevesinde incelenmektedir. Araştırmanın amacı; modern toplumların en önemli sorunlarından biri olan suçun ve suçlar nedeniyle ortaya çıkması kaçınılmaz olan suça maruz kalma korkusunun; özelde de kadınların suça maruz kalma korkusunun bireysel ve toplumsal nedenlerini; sosyal psikolojik etkilerini; kadınların gündelik pratiklerine nasıl yansıdığını anlamak; onların yaş dönemlerini dikkate alarak ortaya koyabilmektir. Bu amaç doğrultusunda;

1. Kadınların suça maruz kalma korkularına sebep olan faktörlerin neler olduğu,
2. Kadınların mağduriyet deneyimlerinin olup olmasının suça maruz kalma korkularını nasıl etkilediği,
3. Kadınların mağdur olmaktan en çok korktukları suç türlerinin neler olduğu,
4. Kadınların suça maruz kalma korkularının davranışlarına nasıl yansıdığı sorularının cevapları aranmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Suçta maruz kalma korkusu, insanların yaşadıkları topluma karşı güven duygularına zarar veren ve toplumla olan bağlarının zayıflamasına yol açabilen sosyal psikolojik ve toplumsal problemlerden biridir. Suç korkusu ile ilgili, cinsiyet değişkeni dikkate alınarak yapılan bazı araştırmalar (Lebowitz, 1975; Clemente ve Kleiman, 1977; Braungart vd., 1980; Gordon vd., 1980; Ollenburg, 1981; LaGrange ve Ferraro, 1989; Rountree ve Land, 1996; Gustafson, 1998; Ditton vd., 1999; Craske, 2003; Farrall vd., 2007), kadınların endişe ve korkularının erkeklerden daha fazla olduğuna dikkat çekmektedir. Kadınların suçlar nedeniyle mağdur olabilmeye ihtimallerine karşı erkeklere göre daha fazla korku duyuyor olmaları, buna neden olan faktörleri ve sosyal psikolojik yansımalarını ortaya koymayı önemli kılmaktadır. Böylelikle, güvenlikle ilgili problemlerin azaltılabilmesi ve mücadele yöntemlerinin artırılabilmesi için yapılacak çalışmalara yön verebilmek ve gerekli önlemleri alabilmek daha mümkün hale gelecektir. Bu nedenle, araştırmadan elde edilecek bulgular önem taşımaktadır.

Ülkemizde, kadınların yaş dönemlerine göre suçta maruz kalma korkularını detaylı bir biçimde irdeleyen araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma, erkeklere kıyasla kadınlar için daha önemli bir problem olan suçta maruz kalma korkusunun, Ankara örneklemini üzerinden ülkemizde ne kadar yaygın olduğu konusunda fikir verebilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bilimsel bir araştırma, öncelikle konuyla ilgili literatür taraması yapılmasını gerektirmektedir. Literatür taraması, konunun kuramsal çerçevesinin oluşturulabilmesine ve araştırmaya konu olan problemin benzer alan çalışmalarının bulgularıyla kıyaslanmasına olanak sağlamaktadır. Araştırmanın teorik boyutu genel çerçevede; sosyolojik yaklaşımla suç olgusunu, suçla ilgili temel kavramları, suç sınıflandırmasını, suç istatistiklerini, sosyolojik açıdan suçta neden olan faktörleri, suç korkusuyla ilgili temel kavramları, suç korkusunun bireysel ve toplumsal faktörlerle ilişkisini, suç korkusunu açıklayan kuramlar dâhilinde incinebilirlik, mağduriyet ve algılanan risk kuramlarını, toplumsal cinsiyet kuramı bağlamında kadınların suç korkusunu kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Konuyla ilgili erişilen

Türkçe kaynakların yetersiz olması nedeniyle çoğunlukla yabancı araştırmacıların yapmış oldukları çalışmalardan faydalanılmıştır.

Kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkularını ortaya koyabilmek amacıyla yapılan bu araştırma, *karma yöntem* kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Creswell (2017, s.14), bir çalışmada karma yöntem kullanılmasının, nitel ve nicel araştırma yapmayı ve bunlardan elde edilen verilerin birleştirilmesini veya bütünleştirilmesini gerektirdiğini ifade etmiştir. Bu çalışmada da nicel ve nitel veriler bir arada toplanmış; bulgular çerçevesinde iç içe verilmiştir.

1.3.1. Araştırma Yönteminin Gerekçesi

Araştırma için karma yöntem tercih edilerek, nicel ve nitel araştırma bütünleştirilmiştir. Nicel araştırma ile daha geniş bir katılımcı kitlesine ulaşabilmek; nitel araştırma ile de katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların yorumlanması ve konu ile ilgili derinlemesine bilgi elde edebilmek amaçlanmıştır. Creswell (2017, s.4) de karma yöntemin, araştırma problemine ilişkin daha kapsamlı bir anlayış oluşturmaya olanak sağladığını ifade etmiştir.

1.3.2. Araştırma Deseni ve Stratejisi

Karma yöntemle gerçekleştirilen birçok araştırma deseni olmasına rağmen sosyal bilimlerde “yakınsayan paralel karma yöntemler”, “açımlayıcı sıralı karma yöntemler” ve “keşfedici sıralı karma yöntemler” olmak üzere başlıca 3 model tercih edilmektedir. Yakınsayan paralel karma yöntemlerde, araştırma problemine ilişkin kapsamlı bir analiz yapabilmek için nitel veri ile nicel veri kaynaştırılır. Veriler aynı zaman diliminde toplanır ve bulgular yorumlanırken bütünleştirilir. Açımlayıcı sıralı karma yöntemlerde çalışmanın ilki niceldir. Nicel araştırma sonrasında bulgular tekrar yapılandırılır ve bu bulguların, nitel araştırma yapılarak detaylı bir biçimde açıklanması amaçlanır. Nicel veriler nitel verilerle açıklandığı için “açımlayıcı” olarak nitelendirilir. Nicel aşamayı nitel aşama takip ettiğinden, “sıralı” olarak adlandırılır. Keşfedici sıralı karma yöntemler ise açımlayıcı sıralı karma yöntemin tersine dönüştürülmüş halidir. Araştırma, nitel aşama ile başlar; analizler sonrasında elde edilen veriler, nicel araştırmanın oluşturulmasında kullanılır. Nitel aşama, nicel aşamadaki değişkenleri belirlemek için kullanılabilir (Creswell, 2017, s.15-16).

Bu araştırmada, karma yöntemler arasındaki modeller içerisinde olan “yakınsayan paralel karma yöntem” tercih edilmiş; nicel ve nitel araştırma eş zamanlı olarak yrtlmştir. Yakınsayan paralel karma yöntemin tercih edilme nedeni; Covid-19 pandemisi nedeniyle veri toplama sürecinin oldukça zorlaşmış olmasıdır. Bu nedenle, nicel ve nitel araştırma aynı zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilmiştir.

1.3.3. Nicel Araştırma Deseni

Nicel aşamada, araştırma verilerinin toplanabilmesi için anket formu hazırlanmıştır. Anket formunda, katılımcıların demografik bilgilerini; incinebilirliklerini artırabilecek durumlarının olup olmadığını; doğrudan ve dolaylı suç mağduriyeti deneyimlerini; mağduriyet deneyimleri varsa bunun türünü ve duygusal etkilerini; genel anlamda bir suçun mağduru olabilme ihtimaline ilişkin korku düzeylerini; yaşadıkları şehre duydukları güven düzeylerini; suçtan korunabilmek amacıyla geliştirdikleri davranışları ve suç korkularının medyayla olan ilişkisini anlaşılır kılmayı amaçlayan sorular ve “Kadınlara Suça Maruz Kalma Korkusu leği” yer almaktadır.

Anket formunda, 2’li ve 3’l kategorik ölçek; 5’li Likert tarzı ölçek kullanılmıştır. Kullanılan lek maddelerinden birer örneğe Tablo 1.1’de yer verilmiştir:

Tablo 1.1: Araştırmada kullanılan ölçek türleri

Ölçek Türü	rnek Soru
2’li kategorik lek	Herhangi bir suça maruz kaldınız mı? (1)Evet (2)Hayır
3’l kategorik lek	Kendinizi hangi gelir grubuna ait olarak görüyorsunuz? (1)Alt gelir (2)Orta gelir (3)st gelir
5’li Likert tarzı lek	Genel anlamda bir suçun mağduru olabilme ihtimalinden ne kadar korktuğunuzu derecelendirir misiniz? (1) Hiç korkmuyorum (2) Biraz korkuyorum (3) Ne korkuyorum ne korkmuyorum (4) Korkuyorum (5) ok korkuyorum

1.3.3.1. Nicel Araştırma Verilerinin Toplanması

Fowler (2013, s.62), anket yapılırken veri toplama modlarına ilişkin herhangi bir sınırlama olmadığını; verilerin, katılımcıların buldukları okul, iş vb. yerlere giderek veya posta, telefon, e-mail ya da bireysel görüşme gibi farklı şekillerde

toplanabileceğini ifade etmiştir. Bu araştırmanın verileri ise Ankara'nın çeşitli ilçelerine çeşitli tarihlerde seyahat edilerek rastlanılan kadınlara, araştırmaya katılımı kabul etmeleri neticesinde anket sorularını yönelterek; kimi katılımcıların ev ve iş yerlerine giderek; kimi katılımcılara telefonla ulaşarak; kimi katılımcılara anket formu başka bir katılımcı aracılığıyla ulaştırılarak; kimilerine e-mail gönderilerek toplanmıştır. Bu yollarla katılımcılara ulaşmanın zorlaştığı veya mümkün olmadığı durumlarda, araştırmaya katılımın sağlanabilmesi amacıyla aynı anket formu *Google Forms* üzerinde de hazırlanmıştır. Kâğıt sarfiyatının azaltılabilmesi gayesi de taşınarak, internete erişimde ve kullanımda sorun yaşamayan kişilere anket formu bu yolla ulaştırılmıştır. *Google Forms* üzerinden araştırmaya katılan katılımcılara da telefonla veya yüz yüze görüşme ile anketin uygulandığı katılımcıların aracılığıyla ulaşılmış; araştırma sorularını gönüllü ve gereken hassasiyetle yanıtlayabileceklerine ilişkin bilgi alındıktan sonra katılımları sağlanmıştır.

Yüz yüze ya da telefonla yapılan anketlerin tamamlanma süresi en az 15 dakika sürmüş olup, 40 dakikaya kadar çıkmış olduğundan; *Covid-19* pandemi süreci nedeniyle de uygulanan kısıtlamaların etkisiyle, katılımcılara birebir ulaşabilmek zorlaştığından; anketin elektronik ortamda da hazırlanmış olması avantaj sağlamıştır. Katılımcılara aynı zamanda ulaşabilmek mümkün olmadığı için veriler farklı zamanlarda toplanmıştır.

1.3.3.2. Nicel Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkularını ortaya koyabilmek amacıyla hazırlanan bu doktora tezinin araştırma evreni; Ankara'da yaşayan toplam 2 milyon 857 bin 445 kadın nüfus içerisindeki 18 yaş ve üstü kadınlardan oluşmaktadır. Araştırma evreni olarak Ankara'nın tercih edilme nedeni; göç alan iller arasında olmasının etkisiyle, farklı sosyokültürel ve ekonomik kesimlerden insanların yaşıyor olmasıdır. Ankara'da yaşayan 18 yaş ve üstü her yaş grubundan kadının nüfus bilgilerine Tablo 1.2'de ve ayrıca yaş gruplarına göre kadın nüfus bilgilerine Tablo 1.3'te yer verilmiştir:

Tablo 1.2: Ankara’da yaşayan 18 yaş ve üstü her yaş grubundan kadının nüfus bilgileri (TÜİK, Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2020)

Yaş	Nüfus	Yaş	Nüfus	Yaş	Nüfus
18	37.663	38	47.294	58	31.337
19	41.100	39	50.149	59	27.162
20	42.344	40	48.663	60	31.865
21	42.364	41	47.555	61	28.306
22	43.123	42	46.546	62	23.902
23	43.269	43	45.524	63	21.025
24	42.869	44	42.543	64	23.937
25	43.259	45	40.428	65	28.036
26	44.901	46	43.261	66	23.178
27	44.261	47	42.948	67	19.656
28	43.104	48	40.990	68	17.830
29	43.451	49	39.850	69	14.769
30	44.558	50	38.556	70	18.816
31	46.198	51	37.983	71	17.771
32	46.603	52	34.203	72	15.075
33	45.841	53	29.304	73	13.755
34	46.627	54	33.411	74	11.441
35	46.013	55	40.257	75 +	110.397
36	46.759	56	37.879		
37	46.568	57	32.862		

Tablo 1.3: Ankara’da yaşayan 18 yaş ve üstü her yaş grubundan kadının nüfus bilgilerine göre hesaplanan genç, orta yaşlı ve yaşlı kadın nüfusu

Yaş Grubu	Nüfus
Genç (18-24 yaş)	292.732
Orta Yaş (25-64 yaş)	1.595.883
Yaşlı (65 yaş ve üstü)	290.724
Toplam	2.179.339

TÜİK’in (2020) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; 18-24 yaş grubunda (genç) 292 bin 732; 25-64 yaş grubunda (orta yaş) 1 milyon 595 bin 883 ve 65 yaş ve üzeri grupta (yaşlı) 290 bin 724 kadının olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Ankara’da yaşayan, 18 yaş ve üstü her yaş grubundan kadın sayısı 2 milyon 179 bin 339’dur. Her yaş grubundan kadın nüfusa göre yapılan hesaplama çerçevesinde, bu nüfusun %13,44’ü 18-24 yaş aralığındaki genç kadınlardır. %73,22’si 25-64 yaş aralığındaki orta yaşlı kadınlar ve %13,34’ü 65 yaş ve üstü yaşlı kadınlardır.

Araştırma evrenindeki örnekleme dâhil olan katılımcı sayıları da tek yaşa ve yaş gruplarına göre hesaplanmıştır. Katılımcı sayılarının dağılımlarına Tablo 1.4’te yer verilmiştir:

Tablo 1.4: Tek yaşa göre araştırma örneklemindeki katılımcı sayıları

Yaş	Katılımcı Sayısı	Yaş	Katılımcı Sayısı
18	19	48	11
19	30	49	15
20	48	50	9
21	52	51	2
22	57	52	7
23	78	53	8
24	77	54	8
25	64	55	11
26	79	56	7
27	63	57	9
28	61	58	10
29	47	59	9
30	31	60	10
31	28	61	4
32	22	62	5
33	23	63	3
34	15	64	1
35	13	65	9
36	6	66	5
37	9	67	6
38	10	68	4
39	5	69	4
40	13	70	3
41	14	71	5
42	8	73	1
43	8	75	4
44	2	76	1
45	15	78	4
46	9	79	1
47	7	80	2

Araştırma örnekleminde yer alan 1090 kadının yaşları; genç, orta yaşlı ve yaşlı olmak üzere 3 kategoride sınıflandırılmıştır. 361'i (%33,1) 18-24 yaş arası genç; 680'i (%62,4) 25-64 yaş arası orta yaşlı ve 49'u 65 yaş ve üstü (%4,5) yaşlı kadınlardır.

Araştırma evrenindeki örneklemin seçiminde, *rastgele örneklem yöntemi* kullanılmış olup; farklı ilçelerde ikamet eden kadınların katılımının sağlanmasına özen gösterilmiştir. Katılımcıların yaşadıkları ilçelere göre dağılımına¹ Tablo 1.5'te yer verilmiştir:

---

¹ Hesaplama yuvarlama yapılması nedeniyle %100'ü vermemektedir.

Tablo 1.5: Yaşadıkları ilçelere göre araştırma örneklemindeki katılımcı sayıları ve oranları

İlçe	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Oranı
Çankaya	428	%39,3
Keçiören	188	%17,2
Yenimahalle	121	%11,1
Mamak	86	%7,9
Etimesgut	60	%5,5
Sincan	43	%3,9
Gölbaşı	38	%3,5
Altındağ	33	%3
Pursaklar	8	%0,7
Kahramankazan	17	%1,6
Çubuk	13	%1,2
Beypazarı	11	%1
Akyurt	10	%0,9
Çamlıdere	9	%0,8
Kızılcahamam	7	%0,6
Polatlı	5	%0,5
Ayaş	4	%0,4
Elmadağ	3	%0,3
Haymana	3	%0,3
Kalecik	2	%0,2
Nallıhan	1	%0,1
Bala	-	-
Evren	-	-
Güdül	-	-
Şereflikoçhisar	-	-
Toplam	1090	%100

Araştırma örneklemindeki katılımcıların %39,3'ü Çankaya; %17,2'si Keçiören ve %11,1'i Yenimahalle ilçelerinde ikamet etmektedirler. Bu üç ilçe, Ankara nüfusunun en yoğun olduğu merkez ilçeler arasındadır. Katılımcıların yaşadıkları yerlerin %88,3'ü merkez ilçe; %11,7'si ise çevre ilçedir.

Ankara'nın merkezi bir konumda yer alması ve Türkiye'nin en çok nüfusa sahip ikinci ili olması, uygulama aşamasında katılımcıların görüş ve düşüncelerinin çeşitlilik göstermesi açısından avantaj sağlamaktadır. Bu çeşitlilik, araştırma problemine ilişkin nedenlerin ve sonuçların daha anlaşılır olması bakımından önem taşımaktadır.

Ankara'daki kadın nüfusun 2 milyon 179 bin 339 olduğu dikkate alındığında, %95 güvenilirlik seviyesi ve %3 hata payı ile alınması gereken örneklem boyutu 1067'dir. Örnekleme yer alacak katılımcı sayıları *Survey Monkey* üzerinden "*Sample Size Calculator*" aracılığıyla hesaplanmıştır. Yaş gruplarının nüfus içerisindeki oranları (18-24 yaş %13,44; 25-64 yaş %73,22; 65 yaş ve üstü %13,34) dikkate alınarak "olasılığa dayalı tabakalı örneklem" uygulandığında; 151

katılımcının 18-24 yaş; 778 katılımcının 25-64 yaş; 138 katılımcının ise 65 yaş ve üstü olması gerekmektedir.

Araştırma sürecinin, *Covid-19* salgın hastalığının tırmanışta olduğu ve bu soruna, sokağa çıkma kısıtlamalarının da eklendiği bir döneme denk gelmesi, tabakalı örneklem uygulanarak hesaplanan katılımcı sayılarıyla, araştırmaya dâhil olan katılımcı sayılarının yaş gruplarına göre dağılımının uygun olmasını engellemiştir. Araştırmaya katılan 361 kadın 18-24 yaş aralığında; 680 katılımcı 25-64 yaş aralığında; 49 katılımcı ise 65 yaş ve üstüdür. Katılımcı sayılarının, hesaplanan olasılığa dayalı tabakalı örneklem sayısının dağılımına uymama nedeni, pandemi sürecinde özellikle 65 yaş ve üstü kişilere ulaşmanın son derece zorlaşmış olmasıdır.

1.3.3.3. Araştırma Süreci

Araştırmanın uygulama süreci, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 18 Aralık 2020 tarihinde, "Etik İlkelere Uygunluk Raporu" alındıktan sonra başlamıştır. Anket formlarının uygulanması ve görüşmeler, 21 Aralık 2020 – 23 Nisan 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Soruların, her yaş grubundaki katılımcılar tarafından rahatlıkla anlaşılabilir olup olmadığını test edebilmek, eksiklikleri iyileştirebilmek için önce pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışmaya 30 kişi dâhil olmuş; soruların sorulduğu esnada anlaşılmasında zorluk çekildiği fark edilen sorular yeniden düzenlenmiştir.

Kadınların suça maruz kalma korkularının ortaya konulabilmesi amacıyla yapılan bu araştırma, Ankara ilinde gerçekleştirilmiş olup; Ankara'nın çeşitli merkez ve çevre ilçelerinde yaşayan katılımcılarla sınırlı tutulmuştur. İlçelerin tamamından katılımcı bulabilmek mümkün olmamış; yine de çeşitliliğin fazla olmasına özen gösterilmiştir.

Özellikle 65 yaş ve üstü katılımcılara, pandemi nedeniyle uygulanan kısıtlamalar dışında ulaşılarak, yüz yüze görüşülerek araştırmaya katılımları sağlanmıştır. Görüşmelerin telefonla yapılması, özellikle yaşlı kadınların, soruları daha iyi anlayabilmesini zorlaştıracığı için yüz yüze görüşmeler avantaj sağlamıştır. Örnekleme yer alacak yaşlı katılımcıların daha fazla temsil edilebilmesini sağlayabilmek amacıyla huzurevleriyle de iletişime geçilmiştir ancak pandemi nedeniyle görüşme talepleri geri çevrilmiştir.

Katılımcılara hemen ulaşmanın mümkün olmadığı durumlarda, uygun bir gün planlanarak görüşülmüştür. Genç ve orta yaş grubundan katılımcılara ulaşabilmek, yaşlı katılımcılara ulaşmak kadar zor olmamıştır. Genç ve orta yaş grubundan kadınlar, anket sorularını rahatlıkla yanıtlarken; yaşlı kadınların bazı soruları anlamakta güçlük çektikleri görülmüştür.

Birkaç kişi ile sınırlı olmakla birlikte araştırmaya katılmayı reddedenlerle de karşılaşmıştır. Bir kadının, araştırmayla ilgili soru sorulmasını başlangıçta reddetme nedeni; “soru soruyor gibi yaparak insanları dolandırdıkları için korku duyması” olmuştur ancak kadının bu cümlesinden, suça maruz kalma korkusunun nedenlerini anlamak amacıyla araştırmanın yapıldığı ifade edilince katılım sağlamıştır. Bir kadın da “suçla işim olmaz” diyerek araştırmaya katılmayı reddetmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul edip, soruları dinlerken “suçla ve suç korkusuyla ilgili bir şey bilmediği için” soruları yanıtlamayacağını ifade eden birkaç kişiye de rastlanmıştır; araştırma soruları tamamlanamadan görüşmenin sonlandırılması gerekmiştir. Bu kişiler, okuryazarlığı olmayan veya ilköğretim mezunu olan orta yaşlı ve yaşlı kadınlardır. Araştırmaya katılım sağlayan kimi kadınların ise mağdur olduklarını iddia ettikleri suçun ne olduğunu ifade etmekten kaçındıkları veya ifade ederken zorlandıkları görülmüştür.

Anketin elden ulaştırılmasıyla araştırmaya katılımları sağlanan bazı kadınların gözden kaçırdıkları, belki de yanıtlamaktan kaçındıkları için cevapsız bıraktıkları sorular olduğu tespit edilmiştir. Telefonla ulaşmanın mümkün olduğu ve anketin kime ait olduğu bilinen katılımcılara ulaşılarak, sorulara cevap alındıktan sonra anketler araştırma verilerine dâhil edilmiştir. Ulaşılamayan katılımcıların anketleri ise cevaplanmamış sorular olması nedeniyle araştırma verilerine dâhil edilememiştir. Bazı katılımcıların ise anket sorularına çelişkili cevaplar vermiş olmaları nedeniyle (örn. gündüz saatlerinde ıssız yerlerde çok korktuğu; gece saatlerinde ıssız yerlerde hiç korkmadığı şeklinde cevaplar) yine bu anketler de araştırma verilerine dâhil edilmemiştir.

1.3.3.4. İşletimselleştirme

İşletimselleştirme, nicel araştırma yapan araştırmacıların bir kavramın nasıl ölçüleceğini açıkladıkları süreçtir. Kavramlar hakkında veri toplamak için kullanılacak olan araştırma prosedürlerini tanımlamayı içermektedir (Mauldin, 2020, s.154). İşletimsel bir tanım, “ölçülen değişkenler”, “kullanılan ölçü” ve “bu ölçümün nasıl yorumlanacağını planı”na ilişkin bileşenlerden oluşur (Mauldin, 2020, s.157). Bu bağlamda, araştırmada kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler, bunları ölçebilmek için kullanılan sorular ve nasıl yorumlanacağını planlanmasına ilişkin işletimselleştirme aşağıda yer almaktadır:

❖ Bağımlı Değişken-1: Suça Maruz Kalma Korkusu

Suçta maruz kalma korkusu, toplumsal bir gerçeklik olarak, güvensizlik hissinin meydana getirdiği, risk ve tehlike algısının yüksek olduğu durumlarda ortaya çıkan bir duygudur. Gabriel ve Greve (2003, s.606), suç korkusunu; fiziksel zarar, maddi kayıp, utanç ve aşağılanma gibi oldukça farklı türde “tehdit içeren bir yapı” olarak tanımlamışlardır. Dolan ve Peasgood (2006, s.122), suç korkusunun, savunmasızlık ve korku deneyimlerine ek olarak, hem suça hem topluma ilişkin tutumları içerdiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmanın bağımlı değişkenlerinden ilki; “suça maruz kalma korkusu”dur. Anket formunda 19. soru olarak yer alan suça maruz kalma korkusunun ölçüldüğü soru, Tablo 1.6’da verilmiştir:

Tablo 1.6: Araştırmanın bağımlı değişkeni-1

Değişken Türü	Değişken Adı	Ölçüldüğü Soru
Bağımlı Değişken	Suçta Maruz Kalma Korkusu	19.Genel anlamda bir suçun mağduru olabilme ihtimalinden ne kadar korktuğunuzu derecelendirir misiniz? (1)Hiç korkmuyorum (2)Biraz korkuyorum (3)Ne korkuyorum ne korkmuyorum (4)Korkuyorum (5)Çok korkuyorum

Araştırmanın bu sorusu, bu tez kapsamında geliştirilmiştir. Bağımsız değişkenlerin ölçüldüğü sorulara verilen cevaplarla ilişki kurularak test edilecektir.

❖ Bağımlı Değişken-2: Korunma Davranışı

Suçtan korunma davranışları geliştirmek, suçun sosyal psikolojik maliyetlerinden biridir. Korunma davranışları, bireylerin güvensizlik hissi içinde olmaları ve bu nedenle güvende kalabilme ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla geliştirilen davranışlardır. Güvende kalabilmek amacıyla, insanların gündelik

pratiklerini kısıtlamaları ve böylelikle suça maruz kalabilme risklerini azaltmaya çalışmaları söz konusudur. Ferraro (1995, s.61), “korku” ve “davranışın kısıtlanması”nın, algılanan riskin bir sonucu olarak ortaya çıkan iki tepki olduğunu ifade etmiştir. Lewis ve Weigert (1985, s.969), güvenin temel işlevinin psikolojik olmaktan ziyade sosyolojik olduğunu; bireylerin sosyal ilişkilerinin dışında güvenme şansının ya da ihtiyacının olmadığını öne sürmüşlerdir. Bu bağlamda, sosyal ilişkilerde güven duygusunun azalması durumunda, korkuların artması ve kaçınma, kısıtlama yönünde korunma davranışlarının ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Garofalo (1981, s.847), “koruyucu davranış”ı, “mağduriyete karşı direnci artırmaya çalışan davranış” olarak tanımlamıştır. Koruyucu davranış, “ev koruması” ve “kişisel korunma” çerçevesinde ele alınmıştır. Buna göre, insanlar bir cihaz satın alarak ya da mevcut cihazları kullanarak evin daha iyi korumasını sağlamaya yönelik davranışlar geliştirmektedirler. Kişisel korunma ise tehdit edici bir durumla karşı karşıya kalındığında, güvenlik açığının azaltılabilmesi için ev dışında kaçınma davranışları gösterilmesidir.

Araştırmanın bağımlı değişkenlerinden ikincisi olan “korunma davranışı”, anket formunda yer alan 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31 ve 34. sorularla ölçülmüş olup; bu sorulara Tablo 1.7’de yer verilmiştir:

Tablo 1.7: Araştırmanın bağımlı değişkeni-2

Değişken Türü	Değişken Adı	Ölçüldüğü Sorular	Sorunun Teze Adapte Edildiği Çalışma
Bağımlı Değişken	Korunma Davranışı	25.Gece saatlerinde dışarıya yalnız çıkar mısınız? (1)Hiç çıkmam (2)Gerekli durumlarda çıkarım (3)Çıkarım	Tandoğan ve İlhan (2016)
		26.Gece saatlerinde, bir erkek yakınınız eşlik ediyorsa, dışarıya çıkma konusunda korku duygunuz azalır mı? (1)Evet (2)Hayır	
		27.Herhangi bir ihtiyaç halinde yabancı birinden yardım ister misiniz? (1)Hiç istemem (2)Belli meslek gruplarındaki kişilerden isterim (asker, polis, zabıta vb.) (3)İsterim (4) Emin değilim	
		28.Yabancı kişi veya kişilerden tedirgin olduğunuzda kendinizi korumak için çeşitli yollara başvurur (Telefonla–özellikle bir erkekle-konuşuyor gibi yapmak, en yakın binaya girmek vb.) musunuz? (1)Evet (2)Hayır (3)Emin değilim	

Tablo 1.7: Araştırmanın bağımlı değişkeni-2 (Devamı)

Değişken Türü	Değişken Adı	Ölçüldüğü Sorular	Sorunun Teze Adapte Edildiği Çalışma
Bağımlı Değişken	Korunma Davranışı	29.Dışarıya yalnız çıktığınızda ya da bilmediğiniz bir mekâna/semte/şehre gidiyorsanız giyeceğiniz kıyafetleri ne kadar kısıtlayacağınızı (mini etek, dekolte giymekten kaçınmak vb.) derecelendirir misiniz?(Soruyu <u>yalnızca suça maruz kalma korkusu nedeniyle kısıtlama</u> ekseninde değerlendirmenizi rica ederim.) (1)Hiç kısıtlamam (2)Biraz kısıtlarım (3)Ne kısıtlarım ne kısıtlamam (4)Kısıtlarım (5)Çok kısıtlarım	Tandoğan ve İlhan (2016)
		30.Kendinizi korumak amacıyla yanınızda herhangi bir kesici alet, biber gazı vb. bulunduruyor ya da bulundurmaya düşünüyor musunuz? (1)Evet (2)Hayır	
		31.Kendinizi korumak amacıyla herhangi bir savunma sporu öğreniyor, öğrenmeyi planlıyor ya da öğrenmek istiyor musunuz? (1)Evet (2)Hayır	
		34.Kadınların suçlardan korunabilmek ve mağduriyet risklerini azaltabilmek için davranışlarını, kıyafetlerini, dışarıda bulunacağı mekânları, saatleri vb. kısıtlaması gerektiğini düşünüyor musunuz? (1)Evet (2)Hayır	

Araştırmanın 27. 28. ve 34. soruları bu tez kapsamında geliştirilmiş olup; 25. 26. 29. 30. ve 31. sorular Tandoğan ve İlhan'ın (2016, s.2016) çalışmalarından teze adapte edilmiştir.

❖ Bağımsız Değişken-1: İncinebilirlik

Bireyleri incinebilir kılan bazı durumlarının veya özelliklerin olması, onların suçtan kaçınabilmelerini daha çok zorlaştırabilir, engelleyebilir ve suçtan zarar görebilme ihtimallerini artırabilir. Dolayısıyla, incinebilirliği artmış olan bireylerin suça maruz kalma korkuları da kişiyi incinebilir kılacak durum ve özelliklere sahip olmayanlara kıyasla daha fazla olabilir.

İncinebilirliği ile anılan gruplar; “yaşı, cinsiyeti, ırkı, etnik kökeni, yerinden edilmişliği, engelliği, sağlık durumu gibi bireysel faktörler nedeniyle bireysel veya topluluk düzeyinde savunmasızlığı artmış olan” (Tangcharoensathien vd., 2016, s.235) gruplardır. İncinebilirliği olan kişiler, FHI (*Family Health International* [Uluslararası Aile Sağlığı]) (2004) tarafından; küçükler, mahkûmlar, gebe kadınlar, engeli olan kişiler, sınırlı eğitimi olanlar ve okuma yazma bilmeyenler, ekonomik gücünün yetersizliği nedeniyle sağlık hizmetlerine erişemeyenler, seks işçileri, eşcinseller, eşinin rızası olmadan herhangi bir faaliyette bulunamayan kadınlar, uyuşturucu kullananlar vb. olarak sıralanmıştır.

Araştırmanın birinci bağımsız değişkeni “incinebilirlik”tir. İncinebilirlik, 4 kategoride işletimselleştirilmiştir. Bunlar; “Engelliler”, “Gebeler”, “Farklı cinsel yönelime sahip olanlar”, “Korunma talebinde bulunanlar”dır. Anket formunda 11. soru olarak yer alan incinebilirliğin ölçüldüğü soruya Tablo 1.8’de yer verilmiştir:

Tablo 1.8: Araştırmanın bağımsız değişkeni-1

Değişken Türü	Değişken Adı	Ölçüldüğü Soru
Bağımsız Değişken	İncinebilirlik	11.Aşağıda sizinle ilgili bir durum veya durumlar varsa işaretlemenizi rica ederim. (1)Engelliyim (2) Gebeyim (3)Farklı cinsel yönelime sahibim (4)Korunma talebinde bulundum

Araştırmanın bu sorusu, bu tez kapsamında geliştirilmiştir. Katılımcılar arasında yer alan incinebilirliği artmış olabilecek kadınların suça maruz kalma korkularının, diğerlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği test edilecektir.

❖ Bağımsız Değişken-2: Doğrudan Mağduriyet

Doğrudan mağduriyet, suçun birebir hedef öznesi haline gelmiş olan mağdurları ifade eder. Skogan ve Maxfield (1980, s.388), doğrudan mağduriyeti “suç korkusuyla doğrudan ilişkili olan, suçla ilgili kişisel deneyim” olarak tanımlamışlardır.

Araştırmanın ikinci bağımsız değişkeni olan “doğrudan mağduriyet”, anket formunda 12. soru olarak yer almaktadır. Doğrudan mağduriyetin ölçüldüğü soruya Tablo 1.9’da yer verilmiştir:

Tablo 1.9: Araştırmanın bağımsız değişkeni-2

Değişken Türü	Değişken Adı	Ölçüldüğü Soru
Bağımsız Değişken	Doğrudan mağduriyet	12. Herhangi bir suça maruz kaldınız mı? (1)Evet (2)Hayır

Araştırmanın bu sorusu Tandoğan ve İlhan’ın (2016, s.2014) çalışmalarında da yer almaktadır. Doğrudan mağduriyet, suça maruz kalma korkusuyla son derece güçlü bir ilişki içinde olabileceğinden; katılımcıların doğrudan mağduriyet deneyimlerinin doğrudan mağduriyet deneyimi olmayanlara kıyasla suça maruz kalma korkularını nasıl etkilediği test edilecektir.

❖ Bağımsız Değişken-3: Dolaylı Mağduriyet

Dolaylı mağduriyet, suçun hedef öznesi haline gelerek birebir zarar görmüş olmasalar da suçtan bir şekilde etkilenenlerin yaşamış oldukları mağduriyettir. Grubb ve Bouffard (2014, s.2) dolaylı mağduriyeti, “ikinci elden tecrübe edilen mağduriyet” olarak tanımlamışlardır. Dolaylı mağdurlar; suç anına tanıklık eden kişiler; yakınları suçtan zarar görmüş olan kişiler; sosyal çevresinde, medyada vb. gördükleriyle suçtan etkilenenlerdir.

Araştırmanın üçüncü bağımsız değişkeni olan “dolaylı mağduriyet”, anket formunda 14. 15. 22. 23. ve 33. sorunun (d) ve (e) maddeleriyle ölçülmüştür. Sorulara Tablo 1.10’da yer verilmiştir:

Tablo 1.10: Araştırmanın bağımsız değişkeni-3

Değişken Türü	Değişken Adı	Ölçüldüğü Soru
Bağımsız Değişken	Dolaylı mağduriyet	<p>14. Ailenizden biri/birileri (anne, baba, kardeş, eş, çocuk) herhangi bir suça maruz kaldı mı? (1)Evet (2)Hayır</p> <p>15. Evet ise hangi suç ve hatırlıyorsanız zamanı?</p> <p>22. Sevgilinizin/eşinizin (varsa) suça maruz kalmasından ne derece korku duyuyorsunuz? (1)Hiç korkmuyorum (2)Biraz korkuyorum (3)Ne korkuyorum ne korkmuyorum (4)Korkuyorum (5)Çok korkuyorum</p> <p>23. Çocuğunuzun/çocuklarınızın (varsa) suça maruz kalmasından ne derece korku duyuyorsunuz? (1)Hiç korkmuyorum (2)Biraz korkuyorum (3)Ne korkuyorum ne korkmuyorum (4)Korkuyorum (5)Çok korkuyorum</p> <p>33.(d) Yakın çevrenizin (arkadaşlar, komşular vb.) suçlarla ilgili değerlendirmeleri (korktukları, etkilendikleri vb. şekilde söylemler) suça maruz kalma korkunuzu... (1)Hiç etkilemiyor (2)Biraz etkiliyor (3)Ne etkiliyor ne etkilemiyor (4)Etkiliyor (5)Çok etkiliyor</p> <p>33.(e) Aile bireylerinizin (anne, baba, kardeş, çocuk, eş) tehlikeli durum ihtimallerine karşı dikkatli olmanız yönünde uyarıları suça maruz kalma korkunuzu... (1)Hiç etkilemiyor (2)Biraz etkiliyor (3)Ne etkiliyor ne etkilemiyor (4)Etkiliyor (5)Çok etkiliyor</p>

Araştırmanın bu soruları, bu tez kapsamında geliştirilmiştir. Dolaylı mağduriyet deneyiminin, kadınların suça maruz kalma korkularını nasıl etkilediği test edilecektir.

❖ Bağımsız Değişken-4: Mağduriyet Türü

Bireylerin mağdur oldukları suç türü, onların genel anlamda suça maruz kalma korkularını ve mağdur olmaktan en çok korktukları suçun ne olduğunu

etkileyebilir. Araştırmanın dördüncü bağımsız değişkeni olan “mağduriyet türü”, anket formunda 13. ve 20. sorularla ölçülmüş olup; Tablo 1.11’de yer almaktadır:

Tablo 1.11: Araştırmanın bağımsız değişkeni-4

Değişken Türü	Değişken Adı	Ölçüldüğü Soru
Bağımsız Değişken	Mağduriyet Türü	13. Evet ise hangi suç ve hatırlıyorsanız zamanı? 20.Mağduru olmaktan en çok korktuğunuz suç nedir?

Araştırmanın bu sorusu, bu tez kapsamında geliştirilmiş olup; mağduriyet türünün genel anlamda suça maruz kalma korkusunu nasıl etkilediğinin test edilebilmesi açısından önem taşımaktadır.

❖ Bağımsız Değişken-5: Medya Etkisi

Medyanın kitleleri etkileyebilme gücü, suça maruz kalma korkusu söz konusu olduğunda da geçerlidir. Öyle ki medyaya yansıyan bazı suçlar, toplumda infial yaratabilecek nitelikte suçlardır ve izleyenlerin suça maruz kalma korkularını artırması kaçınılmaz hale gelebilmektedir. Garofalo (1979, s.91) da medyadaki suç tasvirlerinin, halkın suç korkusu üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmanın beşinci bağımsız değişkeni olan “medya etkisi”, anket formunda 32. ve 33. sorunun (a), (b) ve (c) maddeleriyle ölçülmüş olup; Tablo 1.12’de yer almaktadır:

Tablo 1.12: Araştırmanın bağımsız değişkeni-5

Değişken Türü	Değişken Adı	Ölçüldüğü Soru
Bağımsız Değişken	Medya Etkisi	32.Haberleri en çok hangi medya organından takip ediyorsunuz? (1)Televizyon (2)İnternet (3)Gazete (4)Radyo (5)Haberleri takip etmiyorum 33.(a)Televizyon haberleri suça maruz kalma korkunuzu...(1)Hiç etkilemiyor (2)Biraz etkiliyor (3)Ne etkiliyor ne etkilemiyor (4)Etkiliyor (5)Çok etkiliyor 33.(b)Gazete haberleri suça maruz kalma korkunuzu... (1)Hiç etkilemiyor (2)Biraz etkiliyor (3)Ne etkiliyor ne etkilemiyor (4)Etkiliyor (5)Çok etkiliyor 33.(c) İnternet haberleri suça maruz kalma korkunuzu.. (1)Hiç etkilemiyor (2)Biraz etkiliyor (3)Ne etkiliyor ne etkilemiyor (4)Etkiliyor (5)Çok etkiliyor

Araştırmanın bu soruları, bu tez kapsamında geliştirilmiş olup; takip edilen farklı medya organlarının suça maruz kalma korkusunu nasıl etkilediğinin test edilebilmesi için önem taşımaktadır.

❖ Bağımsız Değişken-6: Yaşanılan Şehre Duyulan Güven

İnsanların birbirlerine, yaşadıkları semte, mahalleye, şehre duydukları güvenle suça maruz kalma korkuları ilişkilidir. Yaşanılan yere duyulan güven azaldıkça, suça maruz kalma korkusunun artması kaçınılmaz hale gelmektedir. Schneier (2003, s.8), insanların yaşayacakları mahalleyi, tatil için gidecekleri yeri, otomobilleri için park yerini seçerken bile dikkat ettikleri konulardan birinin “güvenlik” olduğunu ifade etmiştir. Bu davranışlar, suça maruz kalma korkusunun gündelik pratiklere yansıdığını göstermektedir.

Araştırmanın beşinci bağımsız değişkeni olan “yaşanılan şehre duyulan güven”, anket formunda yer alan 36. soru ile ölçülmüştür. Soru, Tablo 1.13’te yer almaktadır:

Tablo 1.13: Araştırmanın bağımsız değişkeni-6

Değişken Türü	Değişken Adı	Ölçüldüğü Soru
Bağımsız Değişken	Yaşanılan Şehre Duyulan Güven	36. Ankara’yı genel anlamda ne kadar güvenli bulduğunuzu derecelendirir misiniz? (1)Çok güvenli (2)Güvenli (3)Ne güvenli, ne güvensiz 4)Güvensiz (5)Çok güvensiz

Araştırmanın bu sorusu, bu tez kapsamında geliştirilmiş olup; suça maruz kalma korkusunun yaşanılan şehre duyulan güveni nasıl etkilediğinin test edilebilmesi açısından önem taşımaktadır.

❖ Kontrol Değişkenleri: Demografik Bilgiler

Kontrol değişkenleri; yaş, öğrenim düzeyi, meslek, çalışma durumu, hane halkı gelir düzeyi, algılanan gelir düzeyi, medeni hal ve ikamet edilen ilçe olmak üzere 1090 katılımcının demografik bilgilerinden oluşmaktadır.

Yaş

Katılımcıların yaşları, “genç”, “orta yaşlı” ve “yaşlı” olmak üzere 3 kategoride sınıflandırılmış olup; Tablo 1.14’te yer almaktadır:

Tablo 1.14: Araştırma örneklemindeki kadınların yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş Grubu	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Oranı
Genç (18-24 yaş)	361	%33,1
Orta Yaş (25-64 yaş)	680	%62,4
Yaşlı (65yaş ve üstü)	49	%4,5
Toplam	1090	%100

Öğrenim Düzeyi

Katılımcıların öğrenim düzeyleri 8 kategoride sınıflandırılmış olup; Tablo 1.15'te yer almaktadır:

Tablo 1.15: Araştırma örneklemindeki kadınların öğrenim düzeylerine göre dağılımı

Öğrenim Düzeyi	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Oranı
Okuryazar değil	10	%0,9
İlkokul	77	%7,1
Ortaokul	27	%2,5
Lise	103	%9,4
Yüksekokul	128	%11,7
Üniversite	636	%58,3
Yüksek lisans	77	%7,1
Doktora	32	%2,9
Toplam	1090	100

Meslek

Katılımcıların meslekleri 7 kategoride sınıflandırılmış olup; bunlar, Tablo 1.16'da yer almaktadır:

Tablo 1.16: Araştırma örneklemindeki kadınların meslek kategorilerine göre dağılımı

Meslek Kategorisi	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Oranı
Emekli	34	%3,1
Esnaf/Serbest çalışan	18	%1,7
Ev Hanımı	150	%13,8
İşsiz	80	%7,3
Kamu Çalışanı	439	%40,3
Öğrenci	281	%25,8
Özel sektör çalışanı	88	%8,1
Toplam	1090	%100

Çalışma Durumu

Katılımcıların bir işten gelir elde etmediklerini tespit etmek amacıyla çalışma durumları sınıflandırılmıştır. Bunlar, Tablo 1.17'de yer almaktadır:

Tablo 1.17: Araştırma örneklemindeki kadınların çalışma durumlarına göre dağılımı

Çalışma Durumu	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Oranı
Çalışıyor	587	%53,9
Çalışmıyor	503	%46,1
Toplam	1090	%100

Hane Halkı Gelir Düzeyi

Katılımcıların hane halkı gelir düzeyleri 7 kategoride sınıflandırılmıştır. Bunlar, Tablo 1.18'de yer almaktadır:

Tablo 1.18: Araştırma örneklemindeki kadınların hane halkı gelir düzeylerine göre dağılımı

Gelir Düzeyi	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Oranı
0-2000 TL	75	%6,9
2001-4000 TL	319	%29,3
4001-6000 TL	377	%34,6
6001-8000 TL	130	%11,9
8001-10000 TL	81	%7,4
10001-12000 TL	63	%5,8
12000 TL üstünde	45	%4,1
Toplam	1090	%100

Algılanan Gelir Düzeyi

Katılımcıların “alt”, “orta” ve “üst” gelir olmak üzere 3 kategori içerisinde sınıflandırılan, kendilerini hangi gelir grubuna ait olarak algıladıklarını yansıtan Tablo 1.19 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1.19: Araştırma örneklemindeki kadınların algılanan gelir düzeylerine göre dağılımı

Algılanan Gelir Düzeyi	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Oranı
Alt gelir	150	%13,8
Orta gelir	896	%82,2
Üst gelir	44	%4,0
Toplam	1090	%100

Medeni Hal

Katılımcıların medeni halleri 2 kategoride sınıflandırılmış olup; bunlar, Tablo 1.20’de yer almaktadır:

Tablo 1.20: Araştırma örneklemindeki kadınların medeni halleri

Medeni Hal	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Oranı
Evli	403	%37,0
Bekâr	687	%63,0
Toplam	1090	%100

İkamet Edilen İlçe

Katılımcıların yaşadıkları ilçe bilgileri ve merkez-çevre ilçe dağılımları Tablo 1.21’de yer almaktadır:

Tablo 1.21: Araştırma örneklemindeki kadınların merkez ve çevre ilçelere göre dağılımları

İlçe Türü	İlçe	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Oranı	Toplam
Merkez İlçeler	Çankaya	428	%39,3	962 (%88,3)
	Keçiören	188	%17,2	
	Yenimahalle	121	%11,1	
	Mamak	86	%7,9	
	Etimesgut	60	%5,5	
	Sincan	43	%3,9	
	Gölbaşı	38	%3,5	
	Altındağ	33	%3	
	Pursaklar	8	%0,7	
Çevre İlçeler	Kahramankazan	17	%1,6	128 (%11,7)
	Çubuk	13	%1,2	
	Beypazarı	11	%1	
	Akyurt	10	%0,9	
	Çamlıdere	9	%0,8	
	Kızılcahamam	7	%0,6	
	Polatlı	5	%0,5	
	Ayaş	4	%0,4	
	Elmadağ	3	%0,3	
	Haymana	3	%0,3	
	Kalecik	2	%0,2	
	Nallıhan	1	%0,1	
	Toplam		1090	

1.3.4. Nitel Araştırma Deseni

Nitel araştırma aşamasında, verilerin toplanabilmesi için 5 sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme sorularının haricinde yaş, medeni hal, eğitim durumu, iş, hane gelir düzeyi ve ikamet edilen ilçe olacak şekilde demografik bilgiler de sorulmuştur. Görüşme sorularına aşağıda yer verilmiştir:

1. Toplumda en çok kimlerin bir suçtan zarar görme ihtimali konusunda risk ve tehlikelere açık olduklarını ve korku duyduklarını düşünüyorsunuz, neden?
2. Herhangi bir suça maruz kaldınız mı? Evet ise bunun sizi nasıl etkilediğinden, neler düşündürdüğünden bahseder misiniz?
3. Kendinizin ve/veya sevdiklerinizin bir suçun mağduru olma ihtimaline karşı korku duyuyor musunuz? Evet ise korkularınızın neler olduğundan ve nedenlerinden bahseder misiniz?

4. Sizce kadınların kendilerini suçlardan koruyabilmek için alabilecekleri önlemler, yapmaları gerekenler var mı? Varsa bu önlemlerden ve gerekliliklerden bahsedebilir misiniz?

5. Kadınların kendilerini güvende hissedebilmeleri, suç mağduru olmamaları, risk ve tehlikelerin azaltılabilmesi için ne olması/neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

1.3.4.1. Nitel Araştırma Verilerinin Toplanması

Suçta maruz kalma korkusunun analiz edilebilmesi için nitel araştırmayla desteklenmesi, araştırma bulgularının değerlendirilmesi aşamasında önem taşımaktadır. Katılımcıların kişisel deneyimlerini paylaşarak görüşme sorularına verdikleri cevaplarla, suça maruz kalma korkusunun etkilerinin kapsamlı bir biçimde ortaya konulabilmesi amaçlanmıştır.

Nitel araştırma verileri, nicel araştırma verileriyle eş zamanlı olarak toplanmıştır. Ankara'nın çeşitli ilçelerine yapılan seyahatlerde de görüşme yapılmış olmakla birlikte; katılımcıların çoğu ile internet ortamında görüntülü görüşme sağlanarak araştırma süreci yürütülmüştür. İnternet üzerinden görüntülü görüşme yapılmasının nedeni yine *Covid-19* pandemi süreci ve kısıtlamalarıyla ilişkilidir.

Araştırmanın nitel boyutunun olması, araştırma sürecinin uzamasına neden olmuştur. Her bir katılımcıyla yapılan görüşmelerin ses kayıtlarının dinlenerek yazıya dökülmesi 30 dakika ile 4 saat arasında sürmüştür.

1.3.4.2. Nitel Araştırmanın Örneklemi

Ankara'nın çeşitli ilçelerinde ikamet etmekte olan, nitel araştırmaya katılan 23 katılımcıya ait bilgiler aşağıdaki Tablo 1.22'de yer almaktadır:

Tablo 1.22: Nitel araştırma örneklemindeki kadınların demografik bilgileri ve mağduriyet geçmişleri

No	Yaş	Medeni hal	Eğitim durumu	İş	Hane Halkı Geliri	İkamet ettiği ilçe	Mağduriyet geçmişi
1	31	Bekâr	Lisans	Çalışmıyor	0-2000	Beypazarı	E
2	38	Bekâr	Doktora	Akademisyen	6000-8000	Çankaya	H
3	22	Bekâr	Lise	Çalışmıyor	2000-4000	Kızılcahamam	E
4	59	Evli	Lise	Ev hanımı	4000-6000	Keçiören	E
5	31	Evli	Lisans	Fizyoterapist	4000-6000	Çankaya	E
6	80	Bekâr	Ortaokul	Emekli	6000-8000	Keçiören	E
7	95	Bekâr	Okuryazar değil	Emekli	6000-8000	Mamak	E
8	66	Bekâr	İlkokul	Ev hanımı	0-2000	Sincan	H
9	74	Evli	Okuryazar değil	Ev hanımı	2000-4000	Sincan	H
10	29	Evli	Lisans	Öğretmen	4000-6000	Yenimahalle	H
11	67	Bekâr	Lise	Emekli	2000-4000	Keçiören	E
12	22	Bekâr	Lisans	Öğrenci	2000-4000	Keçiören	E
13	38	Evli	Ortaokul	Ev hanımı	2000-4000	Altındağ	H
14	30	Evli	Lisans	Bankacı	2000-4000	Keçiören	E
15	31	Evli	Lisans	Ev hanımı	2000-4000	Yenimahalle	H
16	34	Evli	Lise	Ev hanımı	4000-6000	Yenimahalle	E
17	22	Bekâr	Lisans	Öğrenci	2000-4000	Pursaklar	E
18	22	Bekâr	Lisans	Öğrenci	0-2000	Çankaya	E
19	70	Evli	Ortaokul	Ev hanımı	2000-4000	Yenimahalle	H
20	44	Bekâr	Lise	Satış danışmanı	2000-4000	Keçiören	H
21	27	Bekâr	Lisans	Çağrı merk. çalışanı	6000-8000	Keçiören	E
22	49	Evli	Ortaokul	Ev hanımı	2000-4000	Keçiören	H
23	40	Bekâr	Doktora	Akademisyen	8000-10000	Çankaya	E

E: Evet H:Hayır

1.4. ARAŞTIRMA ÖLÇEĞİ: “KADINLARIN SUÇA MARUZ KALMA KORKUSU”

Araştırmanın bu tezde geliştirilen ve farklı çalışmalardan adapte edilerek hazırlanmış maddelerden oluşan “Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği”, anket formunda “Aşağıda verilen ifadelerle ilgili korku duygunuzu derecelendirir misiniz?” şeklinde sorulan 21. soru olarak yer almaktadır. “Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği”, 23 maddeden oluşmakta olup; Tablo 1.23’te yer almaktadır:

Tablo 1.23: Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği

Ölçek Maddeleri	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Ölçek Maddesinin Teze Adapte Edildiği Çalışma
	(1)Hiç korkmuyorum	(2)Biraz korkuyorum	(3)Ne korkuyorum ne korkmuyorum	(4)Korkuyorum	(5)Çok korkuyorum	
1.Evinize hırsız girmesinden...						Ferraro (1996)
2.Arabanızın çalınmasından... (sizin veya ailenizden birinin)						
3.Kapkaça uğramaktan..(çantanızın kaçırılmasından, bankamatikte paranızın çalınmasından vb.)						
4.Bıçaklı, sopalı veya silahlı saldırıya uğramaktan...						
5.Cinsel saldırı veya tecavüze uğramaktan...						
6.Öldürülmekten...						
7.Terör eylemi mağduru olmaktan... (bombalı, silahlı terörist saldırısı)						
8.Herhangi bir suçla ilişkilendirilmekten... (iftira/kumpas mağduru olmaktan)						
9.Anne baba veya kardeşinizin suça maruz kalmasından...						
10.Gece saatlerinde, bilmediğiniz bir semtte/şehirden yalnız yürümekten/gezmekten...						
11.Gündüz saatlerinde, bilmediğiniz bir semtte/şehirden yalnız yürümekten/gezmekten...						
12.Gece saatlerinde evinize yakın yerlerde yalnız yürümekten...						Garofalo (1979), Ferraro ve LaGrange (1987)
13.Gündüz saatlerinde evinize yakın yerlerde yalnız yürümekten...						Balkin (1979)
14.Gündüz saatlerinde ıssız bir yerde yalnız yürümekten...(ormanlık alanlar, alt geçitler, ana yollar vb.)						Tandoğan ve İlhan (2016)
15.Gece saatlerinde ıssız bir yerde yalnız yürümekten... (ormanlık alanlar, alt geçitler, ana yollar vb.)						
16.Gece saatlerinde kendi evinizde yalnız olmaktan...						Clarke ve Lewis (1982)
17.Kalabalık mekânlarda bulunmaktan...(AVM'ler, metrolar vb. şehrin kalabalık merkezlerinde)						Tandoğan ve İlhan (2016)
18.Toplu taşıma araçlarında suça maruz kalmaktan...(şiddet,cinsel saldırı vb.)						
19.Trafikte suça maruz kalmaktan...(şiddet,kasıtlı olarak kazaya sebebiyet vb.)						
20.Yakınlarınızdan bir erkek tarafından suça maruz bırakılmaktan...(sevgili, eş,çocuk, baba,kayınbaba, kardeş,kayınbirader vb.)						
21.Yakınlarınızdan bir kadın tarafından suça maruz bırakılmaktan...(çocuk, anne, kayınvalide,kardeş,görümce vb.)						
22.Yakınınız olmayan bir kadın tarafından herhangi bir suça maruz bırakılmaktan...						
23.Göçmen olduğunu bildiğiniz yabancı birinden...						

“Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği”, başlangıçta 23 madde ile hazırlanmış olsa da analize tabi tutulduktan sonra 9 maddesi çıkarılmış; 14 madde geçerli kalmıştır. Tezin altıncı bölümünde (s. 187), ölçekten çıkarılan ve analize tabi tutulan maddelere yer verilmiştir.

1.5. ARAŞTIRMA PROBLEMİ VE HİPOTEZLER

Kadınların suça maruz kalma korkusu söz konusu olduğunda, problemin nedenlerinin ve probleme ilişkin kaynakların oldukça farklı olabileceğini; bu nedenle konuya bireysel ve toplumsal çerçevede pek çok nedenle yaklaşılabilirliğini söyleyebilmek mümkündür. Bu doğrultuda hazırlanan araştırma problemlerine ve problemlere ilişkin temel hipotezlere Tablo 1.24’te yer verilmiştir:

Tablo 1.24: Araştırma problemi ve probleme karşılık gelen hipotezler

Araştırma Problemi	Probleme Karşılık Gelen Hipotezler
1. Kadınların, bir suçun mağduru olabilme ihtimaline daha yakın olduklarını düşünerek korku duymalarına neden olan faktörler nelerdir?	<p>H₁. Kadınların genel anlamda suça maruz kalma korkuları yaş dönemlerine göre farklılaşmaktadır.</p> <p>H₂. Kadınların suça maruz kalma korkuları öğrenim düzeylerine göre farklılaşmaktadır.</p> <p>H₃. Kadınların suça maruz kalma korkuları çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşmaktadır.</p> <p>H₄. Kadınların suça maruz kalma korkuları kendilerini hangi gelir grubunda gördüklerine göre farklılaşmaktadır.</p> <p>H₅. Kadınların suça maruz kalma korkuları medeni hallerine göre farklılaşmaktadır.</p> <p>H₆. Merkez ve çevre ilçelerde yaşayan kadınların suça maruz kalma korkuları farklılaşmaktadır.</p> <p>H₇. İncinebilirliği artmış kadınların (engelli, gebe, farklı cinsel yönelime sahip olan, korunma talebinde bulunan) suça maruz kalma korkuları diğer kadınlara kıyasla farklılaşmaktadır.</p>
2. Suç mağduriyeti deneyimlerinin olup olmaması, kadınların suça maruz kalma korkularını nasıl etkilemektedir?	<p>H₈. Doğrudan mağduriyet geçmişi olan kadınların suça maruz kalma korkularıyla doğrudan mağduriyet geçmişi olmayan kadınların suça maruz kalma korkuları farklılaşmaktadır.</p> <p>H₉. Doğrudan mağduriyet geçmişi olan kadınların, mağduriyet deneyimi karşısında hissettiklerini en iyi tarif eden duygu (kaygı, öfke, korku, güvensizlik) farklılaşmaktadır.</p> <p>H₁₀. Doğrudan suça maruz kalan kadınların mağduriyet deneyimi sonrasındaki suça maruz kalma korkuları öncekine göre farklılaşmaktadır.</p>
3. Kadınların mağdur olmaktan en çok korktukları suçlar nelerdir?	<p>H₁₁. Genç, orta yaşlı ve yaşlı kadınların mağdur olmaktan en çok korktukları suç türleri farklılaşmaktadır.</p>
4. Kadınların dolaylı mağduriyet korkuları var mı?	<p>H₁₂. Kadınların aile bireylerinin ve duygusal yakınlık kurdukları kişilerin suça maruz kalma ihtimalleriyle ilgili korkuları farklılaşmaktadır.</p>
5. Suça maruz kalma korkusu, kadınların gündelik yaşam pratiklerini nasıl etkilemektedir?	<p>H₁₃. Kadınların suça maruz kalma korkularıyla ilişkili korunma davranışları farklılaşmaktadır.</p> <p>H₁₄. Farklı medya organlarının kadınların suça maruz kalma korkularını etkileme düzeyi farklılaşmaktadır.</p>

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇ OLGUSU

Araştırmanın konusu, öncelikle tüm toplumların kaçınılmaz gerçekliği olan suç olgusunu net bir biçimde ortaya koymayı gerektirmektedir. Bu bağlamda, ikinci bölüm kapsamında, sosyolojik yaklaşımla suç olgusu; suçla ilgili temel kavramlar arasında yer alan sapma, suç, ceza ve adalet, kavramları; suçun önlenmesi ve mağduriyet boyutuna ilişkin çalışmalar yapan iki disiplin olması bakımından kriminoloji ve viktimolojinin tanımları ve kapsamaları; Türk Ceza Kanununda suç sınıflandırması; suç istatistikleri ve önemi; sosyolojik açıdan suça neden olan faktörler arasında yer alan modernleşme ve teknolojinin, kentleşmenin, işsizliğin, yoksulluğun, göç ve mülteci hareketlerinin, ailenin duygusal ve varoluşsal yokluğunun, suçluluğun meydana gelmesinde nasıl etkili olduğu, ilgili literatür çerçevesinde ele alınmaktadır.

2.1. SOSYOLOJİK YAKLAŞIMLA SUÇ OLGUSU

Sosyolojik yaklaşımla suç olgusu, suçlu davranışın meydana gelmesinde sosyalizasyon sürecinin önemi; suçlu davranışta toplumsal denetim mekanizmasının rolü ve toplumun suçlu davranışa verdiği tepki; hangi eylemlerin “suç” olarak nitelendirildiği, toplumdan topluma farklılaşabilir olsa da “normal dışı davranış” olması bağlamında değerlendirilecektir.

2.1.1. Suçlu Davranış ve Sosyalizasyon İlişkisi

İnsanlar, sosyal ve toplumsal bir varlık olduklarından, yaşamlarını sürdürebilmek için başkalarının varlığına ihtiyaç duyarlar. Varlıklarını, üyesi oldukları aileleriyle, toplulukla ve makro düzeyde de toplumla anlamlandırır; onların davranışlarından etkilenir ve kişilik özelliklerini şekillendirirler. Bu yönüyle, insanların tek başına, diğerlerinden izole halde yaşamlarını sürdürebilmeleri düşüncesi, insan doğasıyla çelişir ve mümkün değildir.

İnsanların bir arada olma amacı tıpkı hayvanlar dünyasındaki bir araya gelişe benzer. Hayvanlar dünyasında egemen olan bir kural mevcuttur. Bu kurala göre doğanın pek de güçlü sayılamayacak olan türleri, topluluk oluşturarak yeni bir güç elde ederler ve bu güç sayesinde kendilerine özgü etkinliklerini sürdürmeye çalışırlar. İşte insanların bir araya gelmesi de bu amaçladır. Onlar da toplu yaşama koşullarıyla yoğrulmuştur ve toplu halde yaşamak zorunluluktur. Böylelikle birbirleri arasındaki ilişkilerin de düzenlenmesi sağlanır. İnsanın varlığını sürdürebilmesi için gereken olumlu koşulların sağlanabilmesi de toplu halde yaşamalarıyla mümkündür. Toplu halde yaşama ve işbölümünün gerçekleştirilmesi sayesinde insanların tek başına üstesinden gelemeyecekleri zorluklar aşılabılır hale gelmiştir (Adler, 2018, s.51-52).

Tek başına olamayışın insanın özünde olduğunun en iyi göstergelerinden biri olması bakımından, bebeğin kendisine dokunan kişinin –bu kişi ilk olarak çoğu zaman annedir- varlığını hissederek rahatlaması ya da kucağa alındığında ağlamasının durması örnek verilebilir. Çocuğun sosyal çevresini oluşturan ve aidiyet duyduğu kişiler, genellikle ilk olarak aile üyeleridir ve zamanla sosyal çevresi genişler. Üyesi olduğu ailesine, çeşitli gruplara, topluluklara, makro düzeyde de topluma bağlı bir birey haline gelir.

Tıpkı canlı bir organizma gibi olan toplum, insanların davranışlarını yönlendirmelerinde, kendileriyle ya da başkalarıyla ilgili kararlar almalarında göz ardı edilemeyecek bir öneme sahiptir. Toplum, toplum olabilmeyi anlamlı kılmak ve düzeni sağlayıp, o düzeni koruyabilmek için bireyleri ortak bir paydada buluşturmaya hedefleyen değerler, normlar ve yazılı kurallar bütünü oluşturmaktadır. Bir toplumda yaşıyor olmak; o toplumun genelinin benimsemiş olduğu değerlere, normlara ve yazılı kurallara bütününe, toplum üyelerinin uygun bir biçimde hareket etmeleri yönünde beklenti oluşturur. Ritzer (2014, s.209), toplumun bireylerin üstünde bir güç olduğunu, onlardan fedakârlıklar beklediğini, bencil eğilimleri bastırdığını ve bizleri enerjiyle doldurduğunu ifade etmiş; toplumun bireyler üzerinde otorite kuran bir etkisinin olduğunu vurgulamıştır.

Toplumun sosyal kontrol gücünü hissettiren, her bir üyesinden uymasını beklediği davranış kalıpları vardır. Toplumsal beklentiye karşılayacak nitelikte olan, düzenin korunabilmesini sağlayabilmek amacıyla oluşturulmuş bu davranış kalıpları, “sosyalleşme/toplumsallaşma süreci” veya “sosyalizasyon” diye adlandırılan, çocuk

daha anne karnındayken başlayan ve yaşamı boyunca devam edecek olan süreç içerisinde bireylere aktarılır. Bu aktarım, çoğunlukla kendiliğinden gerçekleşir. Davranışın “uygun olanı”nın ne olduğu ya da nasıl olması gerektiği konusunda çoğu zaman sözlü uyarıya gerek kalmaz; bireyler çevresindekileri gözlemler ve bu sayede hem kendilerinin hem çevresindekilerin davranışlarını dikkate alarak “nasıl hareket etmeleri gerektiği”ne dair bilgi sahibi olurlar.

Fichter (1994, s.22), sosyalizasyonu, “sosyal davranış örüntülerinin kabul edilmesiyle sonuçlanan bir süreç” olarak tanımlamıştır. Adler (2018, s.55), aklı başında olan hiçbir bireyin toplumsallık duygusuna sırt çeviremeyeceğini ifade etmiş; toplumsallaşmanın göz ardı edilemeyecek düzeyde önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Ozankaya (2006, s.159) da toplumun varlığını sürdürebilmesi ve etkin bir şekilde işleyebilmesi için üyelerinin o toplumun yapısını doğru bir biçimde oluşturmaya hazır olmalarının önemli olduğunu; bunun da toplumsallaşma süreciyle mümkün olacağını ifade etmiştir.

Toplumsallaşma sürecinde öğrenme ilk olarak ailede başlar ve kişinin yaşamına dâhil olan insanlarla iletişim ve etkileşim kurularak devam eder. Çocuklar bu süreç içerisinde toplumun onayladığı davranışları, değerlerin kaynaklık ettiği normları, neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiğini öğrenirler. Bunun sağlanabilmesi için onların, toplum vicdanına ters düşecek; düzeni ve huzuru bozacak nitelikte davranışlar sergilendiğinde, sonuçlarının neler olabileceği konusunda bilinçli bireyler olacak şekilde yetiştirilmeleri önem taşımaktadır. Bu sorumlulukla donanmış ebeveynler, çocuklarını hayata hazırlama rolünü üstlenerek onların toplumla çatışma yaşamamaları, yazılı ve yazısız kurallara bağlı birer yetişkin olabilmeleri için özen gösterirler. Aksi halde suçlu faaliyette bulunmak gibi olumsuz rol ve model teşkil eden davranışlarda bulunulduğunda, çocukların da bunları öğrenmesi ve uygulaması kaçınılmaz hale gelir.

Toplumsal sistemin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için sağlıklı bir sosyalizasyondan geçen bireylerin çoğunlukta olması önemlidir. Bu sayede, kolektif bilincin oluşturulabilmesi kolaylaşır. “Kolektif bilinç” kavramı Durkheim tarafından dile getirilmiştir. Durkheim’in (1960, s.79) perspektifinden kolektif bilinç; aynı topluma ait “ortalama” vatandaşlar arasında paylaşılan ve belirli bir sistem oluşturan inançlar ve duygular bütünüdür. Ritzer (2014, s.194) de kolektif bilincin “paylaşılan

değerler bütünü” olduğuna dikkat çekmiş; normları, inançları ve anlayışları işaret ettiğini belirtmiştir.

Şunun da belirtilmesi gerekir ki, Durkheim (1982, s.99), suçun normal olduğunu ve hiçbir toplumda suçun tamamen önlenemesinin mümkün olmayacağını ifade etmiş; herhangi bir yerde suç oluşturan davranışın, kolektif bilincin ortaya çıkmasında yararlı olduğuna dikkat çekmiştir. Toplum bireyleri arasında kolektif bilinç tamamen etkili olsa bile suçun ortadan kalkmasının mümkün olmayacağını; sadece şekil değiştirebileceğini vurgulamıştır.

2.1.2. Toplumsal Denetim ve Suç

Toplumsal denetim mekanizması, toplumun bütün üyelerini ilgilendiren kurallar oluşturarak bunlara uygun bir biçimde hareket edilmesini ve toplumsal düzeni sağlayarak bunun korunabilmesini üstlenen bir mekanizmadır. “Toplumda temel normların nasıl kabul gördüğü” sorusunu Schaefer (2013, s.165), “toplumsal denetim” ile açıklamıştır. Ona göre toplumsal denetim; bir toplumda sapkın insan davranışlarının engellenmesine yönelik, toplumun bütün düzeylerinde gerçekleşen teknik ve stratejilerdir: Ailede ebeveynlere itaat etmek, sırf ebeveyn oldukları için öğrenilir. Akran grupları, giyim kodları gibi üyelerinin davranışlarına hakim olan enformel nitelikte normlarla tanışmayı sağlar. Üniversiteler, öğrencilerden beklenenleri belirler. Bürokratik örgütlerde işçilerin formel kurallarla ve düzenlemelerle karşılaşmaları söz konusudur. Her toplumda yönetimler, toplumsal normları yasalaştırarak bunları uygulamaya geçirmektedirler.

Adler (2018, s.49), insanların canı istediği şekilde davranabilecek bir gücünün olmadığını ve etrafında sürekli karşı karşıya kalacakları “ödevler” olduğunu ifade etmiştir. Bu ödevlerin, toplu halde yaşayabilmenin mantığıyla kopmayacak biçimde bağlı olduğunu ve bireyler üzerinde sürekli etkisini hissettirdiğini; dolayısıyla insanların bir arada yaşayabilmeleri için gerekli olan birtakım kurallarla çevrelendiğini ve bu kurallara uymaları gerektiğini vurgulamıştır.

Toplumsal normlar insanların çoğunun -özellikle temel toplumsal normlar söz konusu olduğunda- saygı duyduğu ve benimsediği kurallardan oluşmaktadır. Diğerlerinin de aynı şekilde toplumsal normlara saygı duyacağı varsayılır. Toplumsal normlara uygun nitelikte davranışlar sergilemek, “bir kültürün hâkim standartlarıyla toplumsallaşmanın etkili bir süreçte gerçekleştiğini” göstermektedir. Normlara uyum

sağlama konusunda başarısız olunması halinde ise korku ve alay gibi bazı yaptırımlarla karşı karşıya kalılabilmektedir (Schaefer, 2013, s.165).

Toplumla genel anlamda uyum içerisinde hareket edebilmek, toplumsal bir varlık olan insan için sağlıklı ilişkiler kurabilmesi açısından oldukça önemli olsa da bunu kusursuz bir biçimde gerçekleştirebilmek; her bireyin toplumsal beklentilere olumlu yönde karşılık vereceği davranışlarda bulunmasını sağlayabilmek mümkün değildir. Yaşam evrelerinin tamamını içerisine alan, bireysel gelişim için sağlıklı bir ortam oluşturulmasının son derece önemli olduğu “sosyalizasyon” olarak adlandırılan süreç, her birey için “normal” bir biçimde işlemeyebilir. İnsanlar bazen kasıtlı olarak kendilerinden beklenen davranışların aksini yapabilirler ve kuralları çiğneyebilirler. Bu durumda, toplumsal denetim mekanizmaları devreye girer ve kuralları yok sayanlar tepki ile karşılaşır. Söz konusu “normal dışı” davranışın yasalarla belirlenmiş bir yaptırımı varsa da ceza alırlar.

Her kural ihlalinin aynı derecede tepkiyle karşılanacağını söyleyebilmek mümkün değildir. Örneğin, sessizliğin korunması gereken bir ortamda gürültü yapanlara verilen tepkiyle; hırsızlık yapanlara verilen tepkinin farklı olacağı açıktır. Gürültü yapan kişi, etraftan uyarı alabilir ya da bulunduğu ortamdan uzaklaştırılabilir. Hırsızlığın ise hem toplumsal hem yasal açıdan karşılık bulacak bir davranış olması nedeniyle, tespit edilmesi halinde sonucunun daha ciddi olacağı kesindir. Toplumsal kabul sınırlarını ihlal eden davranışlar, söz konusu davranışlarda bulunan bireylerle toplum arasındaki bağın zayıflamasına neden olacaktır.

Schaefer (2013, s.176), bir topluluktaki veya mahalledeki toplumsal ilişkilerin, orada yaşayanların davranışlarını nasıl etkilediğini açıklamaya çalışmış; bunun için Philip Zimbardo'nun toplumsal ilişkilerin gücünü gösterebilmek için yapmış olduğu bir deneye yer vermiştir. Bu deneyde Zimbardo, iki farklı mahalleye kaputu açık ve tekerleklerinin kapakları çıkarılmış, terk edilmiş gibi görünen bir araba bırakmıştır. Mahallenin birinde Zimbardo, olanları görüntülemek için videosunu kurarken geçen sürede arabasının parçalarının alınmaya başladığını görmüştür. Diğer mahallede ise bir yağmur fırtınası sırasında, arabanın açık olan kaputunu kapatmak amacıyla duran bir yayanın dışında başka birinin arabaya dokunması haftalar almıştır. Schaefer, bu iki mahallede yapılan deneyin ciddi anlamda farklı sonuçlar göstermesini “toplumsal düzensizlik teorisi” ile açıklamıştır. Bu teoriye göre bir toplumda suç ve sapkınlığın artması; ailenin, kilisenin ve yerel

yönetimler gibi kurumların, topluluk içi ilişkilerin yokluğu veya çökmüş olmasıyla ilgilidir.

Toplu yaşama zorunluluğundan doğan ve bireyler arasında bağlayıcı bir öge olma rolünü üstlenmesi, yani sosyal bir kökeni olması ve insanların bir arada yaşamalarına bağlı olarak kendiliğinden doğan kurallara bağlı kalmalarını sağlayabilmesi açısından dinin önemli bir yeri vardır (Adler (2018, s.51). Bu bağlamda, din olgusunun insanları bir arada tutmaya yardımcı olabilecek güçlü toplumsal olgulardan bir tanesi olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Din olgusu söz konusu olduğunda akla gelen klasik sosyologlardan biri Durkheim'dir. Ritzer (2014, s.209), Durkheim'in din kuramından söz ederken onun "dinin sembolik olarak toplumu ifade ettiğini" ileri sürmüş olduğunu belirterek, toplumun kendisini farkına varabilmesi için aracı olan semboller sistemi olduğunu; Durkheim'in, her toplumda dinsel inançlar olmasına rağmen neden her bir toplumun farklı inançlara sahip olduklarını açıklayabilmesinin de bu semboller sisteminin önemini dile getirmesiyle mümkün olduğunu ifade etmiştir.

İçselleştirilmiş bir değer ve inanç sisteminin var oluşunun, eylemi kontrol edebilmeye ve olumlu yönde yönlendirebilmeye katkı sağlayabilecek bir ahlak eğitiminin, suçu meydana getirecek eylemlerin gerçekleşmemesi için önleyici olabileceğini belirtmek gerekir. Suçun anormalliğine, psikolojik, sosyal, yasal ve ekonomik maliyetlerine ilişkin farkındalığın etkili bir şekilde sağlanabilmesi durumunda, suça yönelmenin azalabileceğini, suç oranlarının düşüşe geçmesinde etkili olabileceğini söyleyebilmek mümkündür.

2.1.3. "Normal Dışı" Davranış Olarak Suç

Toplumsal mekanizma bir çarka benzetilecek olursa, bu çarkın bütünlüğünü ve normal bir şekilde işlemlerini sağlayabilmesi için gerekli olan bazı parçaların olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Söz konusu parçalar; toplumsal kurumlar, toplumsal aidiyet ve güven duygusu gibi yerinden oynatıldığında ya da etkinliği zayıfladığında bütünün ciddi şekilde zarar görebileceği parçalardır. Bunların zarar görmesine sebep olan durumlar, normal dışı davranışların yaygınlık kazandığı ve toplumsal düzeni tehdit eden durumlardır. "Normal dışı davranış" olarak adlandırabilecek sapma ve suç niteliğindeki davranışlar, toplumsal bağın

zayıflamasına, topluluk ilişkilerine duyulan güvenin azalmasına ve bütünlüğün sarsılmasına yol açabilmektedir.

Geçtan (2003, s.28-29), “neyin normal olduğu” konusundaki yorumlamaların, çeşitli biçim ve değer yargıları doğrultusunda değiştiğini ifade etmiştir. Tek bir tanım yapabilmenin güçlüğüne dikkat çekerek, Offer ve Sabshin (1974) tarafından konunun dört yönde ele alındığına yer vermiştir. Bu dört görüşten ilki; normallığın “sağlıklılık” olarak yorumlanabileceğidir. Bu yaklaşım çerçevesinde normallik, hastalık veya sağlıkla ilgili olarak ele alınmaktadır. İkinci yaklaşım; “normallığın olmayacağı” düşüncesinin benimsendiği yaklaşımdır. Buna göre normallik, ütopyadan başka bir şey değildir. Üçüncüsü; normalliği “ortalama” olmakla eş anlamlı olarak değerlendiren yaklaşımdır. Ortalama düzeyde uyum sağlayabilmek ve çoğunluk içerisinde yer alıyor olmak normal sayılmaktadır. Dördüncü yaklaşım çerçevesinde normallik bir “süreç” olarak tanımlanmıştır ve bu tanım, canlı bir sistemin sürekli akış halinde olan zaman içerisinde işlevlerini sürdürebilmesini ifade etmektedir. Bu işleyişte biyolojik, psikolojik ve toplumsal değişkenler de etkili olmaktadır. Millon, Grossman, Millon, Meagher ve Ramnath (2019, s.14) ise normalliği “kişinin referans grubunda veya kültüründe tipik olarak gözlemlenen davranış ve alışkanlıklara uyumudur” şeklinde tanımlamışlardır.

Normal birey, kabul görmüş olma yolundaki bireydir (Goffman, 2019, s.60). Bu tanımdan hareketle; normal bir davranışın toplumsal standartlara uygun nitelikte davranışlar olduğunu ve bunun sınırları dışına çıkmadığı ölçüde normal olarak nitelendirilebileceğini söyleyebilmek mümkündür.

Hangi davranışların toplumsal kabulün, normal olarak nitelendirilenin dışına çıktığı veya suç olup olmayacağı, bir toplumdan başka bir topluma değişiklik gösterebilir ancak suç olarak belirlenmiş eylemlere ve bu eylemleri sergileyen kişilere gösterilen tepkiler benzerdir. Toplumun diğer üyeleri, suçlu bireylere karşı genelde aynı tavrı takınırlar ve “suçlu” olarak damgalanmış kişilere temkinli davranırlar; gruplarına dâhil etmezler ve çoğu zaman güven duymadıklarını onlara hissettirebilirler.

Suç olgusu, doğrudan suçtan zarar görmüş ya da zarar görme ihtimali yüksek olan, dolaylı biçimde suçtan etkilenmiş kişiler ve aslında tüm yaşayanlar için önemli bir problemdir. Toplumsal anlamda kabul edilebilirliğin dışına çıkmış olan eylemler

yalnızca suç olarak nitelendirilen eylemlerle sınırlı değildir; sapma şeklinde de olabilir. Bu noktada sapma, suç ve bunların farklılıklarına yer verilecek; suçla ilgili temel kavramlardan bazıları da ele alınacaktır.

2.2. SUÇLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Suçla ilgili temel kavramlara açıklık getirmek, araştırma için önem taşımaktadır. Bu bağlamda, önemli temel kavramlar arasında yer alan sapma, suç, ceza, adalet, yasa, norm kavramları bu başlık dâhilinde açıklanacaktır.

2.2.1. Sapma

“Sapma” sözcüğü, günlük yaşamda birkaç farklı anlamda kullanılıyor olsa da sözcüğün anlamına dair zihinde uyanan ilk düşünce çoğunlukla olumsuz yöndedir. Yolunda gitmeyen, istenmeyen bir durumu çağırıştırır. “Sapmak” eyleminden türemiş olan sözcük, olağandışı bir durum olduğu mesajını verir. Toplumun bazı üyeleri, birtakım nedenlerle o toplumun kurallarına uymayı reddedebilirler. Bu durum, “sapma” olarak adlandırılır.

İçli'ye (2007, s.21) göre sapmış davranış; bir toplumda hâkim olan kültür tarafından belirlenen örflere, adetlere, gelenek ve göreneklere, hukuk kurallarına uymayan davranışlardır. Davranışın “normal” olarak nitelendirilmiş olanına aykırı davranışlarda bulunmanın toplumun çoğunluğu açısından da problem olacağını; bu nedenle genel anlamda kabul görmeyeceğini söyleyebilmek mümkündür.

“Toplum” diye adlandırılan, bireyin bağlı olduğu ve bireyin üstünde olan yapı, o topluma ait olan herkesten çeşitli toplumsal deneyimler sonucunda elde edilen, kolektif biçimde belirlenmiş olan hâlihazırda kurallar çerçevesinde hareket etmesini bekler. İnsan beyni hangi durumda nasıl davranılacağına karar verilebilmesini sağlayan davranış kodlarıyla donanmıştır ve genel anlamda “normal” olarak nitelendirilen bireyler, toplumsal uzlaşımın doğal bir sonucu olarak, bu davranış kodlarını çoğu zaman dikkate alırlar. Sapma, söz konusu davranış kodlarını göz ardı ederek toplumun benimsemiş olduğu, bireylerden uymasını beklediği değerlere, normlara, gelenek ve göreneklere aykırı eylemlerde bulunarak bunların ihlaline yol açmaktır. Sapma olarak nitelendirilen bir eylem ya da sapmış davranış, tıpkı suç gibi normal dışı davranıştır ancak yasalarla belirlenmiş cezai bir yaptırım uygulanmasını gerektirmeyecek bir davranış da olabilmesi yönüyle suçtan ayrılır.

Her toplumda sapma olarak nitelendirilen eylemlerde bulunan bireylerle mutlaka karşılaşılır. Bu durum, tüm toplumların sosyal gerçekliklerinden bir tanesidir.

Durkheim de sapmayı toplumların kaçınılmazı olarak nitelendirmiştir. O, sapmanın değişim ve yeniliğe temel olduğunu; ayrıca önemli sosyal normları tanımlamanın ve açıklamanın yolu olduğunu savunmuştur (Abrahams, 2018). Sapma olarak adlandırılan bir durum veya eylem; kişiye, gruba, zamana ve mekâna göre değişebileceği için sapmanın net bir tanımının yapılabilmesi mümkün değildir. Bir toplumda veya belli bir mekânda sapmış olarak görülen bir davranış, başka bir toplumda veya mekânda normalin sınırları içerisinde görülebilir. Örneğin, homoseksüellik dünyanın birçok yerinde sapkınlık olarak nitelendirilir ve bazı kültürler buna çok katı bir biçimde karşı çıkarlar. Öte yandan normal karşılayanlar, yasalarla homoseksüel beraberliklere izin veren ülkeler de bulunmaktadır. Sapma olarak düşünülen eylemlerin, mekâna veya duruma göre değişebileceğine işaret eden, Clinard ve Meier'in (2011, s.3) vermiş olduğu bir başka örnekle; komedi partisine katılmış olan bir grup için yüksek sesle gülmek sapma olarak düşünülmebilir ancak söz konusu eylem bir cenazede yapılıyorsa, sapma olarak düşünülmesi muhtemeldir.

Normalde sapma olarak adlandırılan bir davranışın, bazı durumlarda toplumun kabul edilebilirlik sınırlarını aşmayacağını ya da nötr karşılık bulabileceğini söyleyebilmek mümkündür. Örneğin, kırmızı ışıkta geçerek trafik kurallarından sapma yönünde davranış sergilemiş olan kişi, maddi bir ceza haricinde muhtemelen tepkiyle karşılaşmayacaktır.

Her sapmış davranışın karşılığında yasalarla belirlenmiş cezai bir yaptırım uygulanmasa da ortada bir zarar verme durumu söz konusuysa; toplum, normal dışı davranışta bulunan bireylere karşı, davranışın meydana getirdiği zararın ölçüsünde tepki gösterebilir. Sapma eğiliminde olan bireyler, büyük ihtimalle buldukları grupların dışına itilerek bir bakıma cezalandırılırlar. Goffman (2019, s.195), sapkın ve sapma kavramlarını tanımlarken “sapkın” olarak nitelendirilebilecek toplum üyelerinin, paylaşılan değerlere ve bireysel davranış şekillerine yönelik toplumsal normlara bağlılık göstermeyen kişiler olduğunu; bunun hususiyetinin ise “sapma” olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan sapkın olarak nitelendirilen herkesin böyle bir tanımlamayı hak etmeyeceğini vurgulamıştır. Bunun için ortak noktalara sahip olmaları gerektiğine; oysa öyle olmadıkları kanaatinde olduğuna dikkat çekmiştir.

Goffman'ın dikkat çektiği nokta, sapma eylemine dâhil olan her bireyin aynı kategoriye dâhil edilmemesi gerektiğine işaret etmektedir. Nihayetinde kimseye zararı dokunmamış ama “sapma” olarak nitelendirilen bir davranışla (örneğin yanlış yere otomobilini park etmiş olma nedeniyle ceza yemekle); başkalarına doğrudan ya da “dolaylı” olarak zarar veren, bu zarara kasıtlı olarak sebep olan, yani suç niteliği taşıyan sapmış bir davranış sergileyen kişinin (örneğin cinsel saldırı suçunu işleyenin) bir tutulamayacağını söyleyebilmek mümkündür.

Sapkınlıkla ilgilenen sosyologlar; davranışı sapmış kılan şeylerle, sapkın davranışların doğasıyla, nasıl gerçekleştikleriyle ve sonuçlarıyla ilgilenmektedirler. Çünkü normların ihlal edilebileceği birçok durum bulunmaktadır ve sapkınlığın çeşitli türleri ya da örnekleri vardır (Clinard ve Meier, 2011, s.5). Makro veya mikro düzeyde birçok faktörle ilişkili olabilecek sapmanın nedenlerini, zarar gördüğünde toplumu sarsacak şekilde önemli olan kurum ve yapılardaki eksikliklerde ya da bireysel problemlerde aramak gerekir.

Birey, doğal güduları denetlendiğinde engellenme duygusu yaşar. Sapmaya neden olan dinamiğin bir bölümü, bu engellenme duygusundan meydana gelmektedir. Çocuk ya da yetişkin fark etmeksizin aşırı davranışlarda bulunan bir birey, yapmak istediği eylemlerinin ve eğilimlerinin bastırılması nedeniyle öfke ve rahatsızlık duyar. Bu duygularla hareket eden birey, sapma eyleminde bulunduğu, karşısına “uygun” davranışları belirleyen normlar çıkmaktadır (Ergil, 2012, s.237).

Normlar, küçük kabilelerden tutun da modern sanayi toplumlarına kadar bütün toplumların örgütlenmesinde ayrılmaz bir rol oynamaktadır (Clinard ve Meier, 2011, s.11). Davranışın uygun olanını belirleyen normlar benimsedikçe ve onlara bağlılık duygusu güçlendikçe; grup içi ve toplumsal ilişkilerin de güçleneceğini söyleyebilmek mümkündür. Bu da insanın toplumsal yaşamda en çok ihtiyaç duyduğu şeylerden biri olan güven duygusunu artırır. Kendisini toplumsal uzlaşımın dışında tutan birey ise toplumu gerisinde bırakarak yalnızca benliğini doyuracak şekilde davrandığı ve “normal” olarak kabul görülenin aksine hareket ettiği için “sapmış” olarak nitelendirilir. Sapmış davranış, kabul edilebilirlik sınırlarını aşıp toplumsal anlamda cezalandırma ile karşılık bulmasının yanında; yasalarla da cezalandırılması gereken bir davranış olma özelliğini taşıyabilir ve bu durumda söz konusu eylem artık “suç” olarak adlandırılır.

2.2.2. Suç

Suç, normal dışı bir davranış olarak insan varlığının ortaya çıkışından beri var olan, sebep olduğu güvensizlik hissiyle huzursuzluk, gerginlik, kaygı, korku vb. duygular oluşturan, toplumsal bütünlüğü tehdit eden bir olgudur. İlk insanlar arasında dahi işlenmiş olan suç, ne yazık ki dur durak bilmez şekilde devam etmiş; her çağda, her toplumda ve her an her yerde rastlanılabılır hale gelmiştir. Anomi haliyle ilişkili olan suç; değerlerin yitirmeye başladığının ve düzenin zarar gördüğünün göstergesidir.

Beccaria (2016, s.45-46), suç işleme eğiliminin güçlü bir biçimde artıyor olmasına dikkat çekmiş; buna ilişkin değerlendirmeler sunmuştur. Bu çerçevede, tarihe bakıldığında imparatorlukların sınırlarının genişlemesiyle kargaşaların arttığını ve buna bağlı olarak ulusal duyguların da aynı düzeyde zayıfladığını ifade etmiştir. Ona göre bu kargaşadaki insanlar, kendilerine çıkar sağlama imkânı elde ettikleri için suça yönelme eğilimleri de giderek artmıştır.

Kaos ortamının hâkim olduğu yerlerde, insanların gelecekları hakkında endişe ve korku duyarak yaşamlarını sürdürecekleri aşikârdır. Suç işleyen bireyler, işlediği suçun karşılığında bir şekilde yarar sağlama peşindeyken, toplumsal düzenin sağlıklı bir şekilde işlemesine engel olmaktadırlar. Beccaria'nın (2016, s.46) suçla ilgili etkileyici bir metaforu bulunmaktadır:

İnsanların toplum içinde yaşama zorunluluğu ile özel çıkarların çatışmasından kaynaklanan sözleşmeler yüzünden bir kargaşa merdiveni ortaya çıkmaktadır. Bu merdivenin ilk basamağında, doğrudan doğruya toplumu yıkan kargaşalar, en sonuncusunda da toplumun üyelerine karşı yapılmış olan küçük haksızlıklar yer alır. Bu iki uç arasında ise suç diye adlandırılan ve kamunun esenliğiyle bağdaşmayan bütün eylemler bulunur. Bu suçlar da yol açtıkları duyarsızlığa (duyarlılığa/etkiye) göre en yukarıdan en aşağıya doğru sıralanır.

Suç, kişisel alanın dışına çıkararak, kamusal alanda yasak olarak nitelendirilen eylemlerin gerçekleştirilmesi ve böylelikle kuralların ya da yasaların çiğnenmiş olması nedeniyle meşru yaptırımları ve kamusal bir otorite tarafından müdahaleyi gerektiren fiillerdir (Marshall, 2009, s.702). Yasal olmayan davranışı gerçekleştiren kişi olarak "suçlu" ise yaşadığı toplumla bütünleşememiş; o toplumun kurallarını içselleştirmekte başarısız olmuş kişidir.

İnsan doğasının karanlık bir tarafı vardır ve bu karanlık taraf hakkında herkeste merak uyandıran bir şeyler bulunmaktadır. Suç ve suçlu davranış, insanın “karanlık” olarak nitelendirilen tarafındadır. Bundan dolayı, suç olgusuna ve suç filini gerçekleştiren kişiye ilişkin açıklamalar yeterli olmamaktadır (Walsh ve Ellis, 2007, s.2). Suç ve suçluya dair analizler yapabilmek güç bir meseledir çünkü tahmin edilemeyecek sayıda suç olmasının yanında; bu suçların işlenme nedenleri de tahmin edilemeyecek kadar fazla durumla ilişkili olabilmektedir. Suç olgusu, birçok alanda sadece profesyonel anlamda suçla ilgili çalışan araştırmacılar için değil; herkesçe merak edilen, ilgi çeken bir konu niteliğindedir.

İnsanların suçla ve suçluyula ilgilenmeleri, “öğrenme”, “psikolojik nedenler” ve “duygusal ilgi” olmak üzere 3 temel nedenle ilişkili olabilir. İnsanın öğrenme duygusu, suç olarak görülen şeyler için de geçerlidir. Ayrıca, suça ve suçluya olan ilgisi psikolojik nedenlerden de kaynaklanabilir. Buna göre bazı kişilerde süperego oldukça baskındır ve suç özelliği taşıyan bütün eylemler reddedilir. Durum böyleyken aşırı düzeyde bastırılmış bir ego söz konusudur. İnsanlar genel olarak dengeli kişilik geliştirirler. Dengeli bir kişiliğe sahip olanlar, “süperegodan gelen baskıyı, normlara itaat ile sınırlı tutmayı başarmışlardır”. Bunlar için öğrenme, kişiliğin gelişimine yarar. Suç ve suçluyula ilgilenmek, bunların onaylandığı anlamına gelmemektedir. Egonun süperegoya baskın olması halinde, suç ve suçluya ilişkin bilgi toplamak, topluma başkaldırıyor olmanın ilk belirtisidir. Yani otoriteye, normlara başkaldırma, egosu baskın olan kişilerin suça ve suçla ilgili konulara özel bir ilgi göstermesiyle başlamaktadır. Duygusal ilgiye gelince; günümüzde suça olan ilginin, hem bireysel hem toplumsal düzeyde olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Korku, intikam, merak gibi duygular, suçla ilgilenmeye yol açan duygulardır. Bir başka neden; “kanun koyucuların suç olarak belirledikleri eylemlerin her zaman toplumsal destek görmemesi”dir. Zamanla bazı eylemler suç olarak kabul edilmekten çıkarılabilir ve hatta insan hakkı olarak nitelendirilebilir. Örneğin, grevin “suç” olarak görülmesi, “insan hakkı” olarak tanınması şeklinde değişikliğe uğramıştır (Akıncı, 2016, s.51-53).

Evrensel olarak suç kabul edilen bazı eylemler olmakla birlikte, “(...)pek az şey her yerde ve her zaman suç sayılır” (Ritzer, 2011, s.393). Bunun nedeni; grup standartlarının değişiklik göstermesidir. Günümüz toplumlarında nicelik ve niteliği saymakla bitmeyecek olan, suç teşkil eden birçok durumla karşılaşılmaktadır.

Nihayetinde suçlu davranış her kime ve ne şekilde gerçekleştirilmiş olursa olsun kaygı ve korku oluşturabilmektedir.

Suçlar, önüne geçilemeyen bir hal aldıklarında, maddi ve manevi yıkımlara yol açarak toplumun geneline mal olmaktadır. Suç oranlarının düşük olduğu yerlerde ise toplumun huzurundan, refahından söz edebilmenin kolaylaşacağını söyleyebilmek mümkündür. Şunu da belirtmek gerekir ki suç olgusu, yaygınlığı çeşitli önlemlerle azaltılabilir nitelikte olsa da tamamen önlenilecek bir problem değildir. Suçlardan tamamen arınmış bir toplum düşüncesi ütopyadır.

2.2.3. Ceza

Suçlu davranışların yasal bir karşılığı söz konusudur. Düzeni koruyabilmek için suçlu bireylerin bu normal dışı davranışlarının; yani işledikleri suçların karşılığında bir yaptırım uygulanması gerekmektedir. Bu yaptırımın adı “ceza”dır. Cezalar, suça yönelme teşebbüsünde bulunulduğunda caydırıcı olabilmekte veya suç işleyenlerin suçun tekrarından kaçınmaları konusunda yarar sağlayabilmektedir.

Cezalar, bireylerin hukuk kurallarına uygun bir şekilde hareket etmelerini sağlamak amacıyla, devletin almış olduğu zorlayıcı tedbirlerdir (İçli, 2007, s.41). Toplumsal düzeni koruyabilmek için bu zorlayıcı tedbirlere, önceden belirlenmiş olan cezalara ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi halde tam bir düzensizlik ve anomi halinin meydana gelmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle, hukuk çerçevesinde belirlenmiş olan kuralların dışına çıkmaktan vazgeçilmesi konusunda cezaların rolü oldukça önemlidir. Cezaların olmadığı bir toplumda yaşıyor olmanın düşüncesi bile rahatsız edicidir.

İnsanları suçtan caydıran, suçun karşılığı olan yaptırımların/cezaların, suç fiilinin gerçekleştirilmesi halinde kamu düzeninin uğradığı zararlar ve suçun işlenmesine yol açan nedenlerle orantılı olması ve daha fazla etkili olmaları gerekmektedir (Beccaria, 2016, s.45). Aksi halde, suçların azalmasını sağlayabilmek mümkün olmayacağı gibi artışını önlemek de güçleşecektir. Suçlu davranışın karşılığında suçluların ceza alması, cezanın işlevsel ve suça uygun nitelikte olması, suçlu davranışı gerçekleştirme düşüncesinden vazgeçmeyi teşvik etmesi son derece önemli ve gereklidir.

Öte yandan, cezaevlerinin hükümlülerle dolup taşması, çok daha önemli bir meseledir. Çünkü asıl ihtiyaç duyulan şey; suç işlemeyi azaltabilecek kazanımları

elde edebilmek ve sosyal düzenin maksimum düzeyde korunabilmesini sağlamaktır. Suçu işlenmeden önleyebilmek, suçlunun ceza almasından daha önemlidir.

2.2.4. Adalet

İyiye, doğruya, güzele dair olanı, olumlu sıfatları çağrıştıran adalet sözcüğü, Beccaria (2016, s.29) tarafından “bireysel çıkarları birleştiren zorunlu bağ” olarak tanımlanmıştır. Bu bağın olmaması durumunda ise toplumsal yaşamın tıpkı kaos dönemlerinde olduğu gibi çözümlenip dağılacakını ifade etmiştir. Durkheim (1960, s.387), en gelişmiş toplumların görevinin, “adaleti yerine getirmek” olduğuna dikkat çekmiş ve amacın, toplumsal açıdan yararlı olan tüm güçlerin özgür gelişimini sağlayacak şekilde toplumsal ilişkileri daha adil hale getirmek olduğunu belirtmiştir. Adler (2018, s.55) ise adalet için “insan karakterinin aydınlık yanı” ifadesini kullanmıştır.

Adalet, adil olma/adil davranılma düşüncesini benimseyen tüm insanların beklentisidir ve hakkaniyet ilkesinin gözetilmesini gerektiren değerli bir olgudur. İnsan ilişkilerinin düzenlenebilmesi ve düzenin korunabilmesi için gerekli olan bir mekanizmadır.

2.3. SUÇ VE MAĞDUR ODAKLI DİSİPLİNLER

Suç olgusu, sosyoloji haricinde birçok bilim dalı ve disiplin çerçevesinde araştırma konusu olan bir olgudur. Biyoloji, psikoloji, psikopatoloji, penoloji, hukuk vb. suç çalışmalarının yapıldığı birçok alan olmakla birlikte; suçun önlenmesine ve mağduriyet boyutuna ilişkin çalışmalar yapması bakımından özellikle iki disipline yer verilecektir. Bunlar kriminoloji ve viktimolojidir.

2.3.1. Kriminoloji

Kriminoloji, suçla ilgilenen sosyoloji, psikoloji, biyoloji, hukuk vb. farklı disiplinlerin etkileşimlerini içeren bir bilim dalıdır. İçli (2007, s.45), kriminolojinin, suçu ve toplumun suçlu davranışa karşı nasıl bir tepki verdiğini inceleyen bir bilimsel yaklaşım olduğunu ifade etmiştir. Akıncı (2016, s.34) ise kriminolojiyi, suçlu davranışların ortaya çıkmasının nedenlerini araştıran, bunların önlenmesine ilişkin yapılması gereken çalışmaları belirlemek için uğraşan ve ceza adaleti sisteminde suçun önlenmesine yönelik mücadelelere yön gösterebilmeyi

amaçlayan bir bilim dalı olarak tanımlamıştır. Mannheim ve Bernard'a (2019) göre de kriminoloji, "antropoloji, biyoloji, psikoloji ve psikiyatri, ekonomi, sosyoloji ve istatistik gibi çeşitli disiplinlerin bakış açılarından, nedenleri, düzeltilmesi ve önlenmesi de dâhil olmak üzere, suçun ve suçluluğun yasadışı yönlerinin bilimsel olarak incelenmesidir."

Walsh ve Ellis (2007, s.2), kriminolojinin sorduğu türden soruları sıralamışlardır. Bunlar; suç oranlarının neden zamana ve kültürden kültüre göre çeşitlendiği; neden bazı bireylerin daha fazla suç işlemeye eğilimli oldukları; suç oranlarının neden yaş, cinsiyet ve etnik gruplara göre çeşitlendiği; neden bazı davranışlar suç muamelesi görürken diğerlerinin görmediği; suçu önleyebilmek için neler yapılabileceği şeklinde sorulardır. Bu türden soruların cevaplarını bulabilmek oldukça zordur ve sosyoloji, kriminoloji gibi bilim dalları için elde edilecek veriler, ulaşılacak cevaplar çok kıymetlidir. Suçu azaltma yönünde yol kat edebilmek, suçun karanlık yönünün aydınlatılabildiği ölçüde mümkün hale gelecektir.

Kriminoloji, sosyolojiyle ilişkili olmasına rağmen farklılıkları bulunmaktadır. Akıncı (2016, s.43-44) bu farklılığı, sosyolojinin suçta etkileri olan toplumsal koşulları araştırması ve sadece hukuk sistemi çerçevesinde suç olarak belirlenmiş eylemlerle ilgilenmiyor olmasıyla açıklamıştır. Sosyolojinin, suçu daha genel bir yaklaşımla ele aldığını; ilgi alanının daha geniş olduğunu ifade etmiştir. Kriminolojinin ise sosyolojide olduğu gibi ceza kanunlarının dışında kalan sapmalarla ilgilenmediğini; bu sapmaların, kriminolojinin araştırması gereken bir konu olmadığını; yalnızca araştırma konusu yaptığı "suçluluğa etki eden bir faktör" olması bakımından ele aldığını belirtmiştir.

Kriminoloji, sosyal normlara uygunluğu ve bunlardan sapmayı araştırmak yerine; kanunda yazılı haliyle suç olarak tanımlanmış eylemleri, bu suçları gerçekleştiren kişilerin davranış özelliklerini ve anormal durumları inceler. Sosyoloji ise ceza kanunu çerçevesinin dışında kalan sapma ve normlara aykırılık oluşturan davranışları da inceler. Sapmış davranışların ve suçun nedenlerini, topluma getirdiği sosyal maliyeti açıklamaya çalışır.

2.3.2. Viktimoloji

İngilizcede "*victim*" sözcüğü, "kurban, mağdur" anlamlarına gelir. Bir suçun neticesinde, biri veya birilerinin bu suçtan maddi ve/veya manevi mağduriyeti söz

konusudur. Suçun mağduriyet boyutuna ilişkin araştırmalar viktimolojinin kapsamına girmektedir. Mağdurun karşı karşıya kaldığı suç, onu tüm yaşamı boyunca etkileyecek şekilde olabilir. Bu anlamda viktimolojinin suçun önemli bir yönünü mesele edindiğini söyleyebilmek mümkündür.

Viktimolojinin bir bilim dalı olup olmadığı konusunda İçli (2007, s.47), buna ilişkin tartışmaların olduğunu; bu nedenle de viktimolojinin bağımsız bir bilim olmakla, kriminolojinin alt dalı olma arasında kaldığını ifade etmiştir. Akıncı ve Dursun (2016, s.3) ise kriminolojinin bir dalı halinde ortaya çıkan viktimolojinin bağımsız kimlik kazanmış olduğuna vurgu yapmışlardır.

Hukukun sosyal inşasının gerçekleşmesiyle, her suçun bir mağduru olduğu kabul edilmektedir. Bir eylem sonucunda mağduru olduğu düşünülen bir kişi ya da bir şey olduğunda, o eylem “suçlu eylem” olarak tanımlanır. Bu bağlamda mağdur kavramı, suçlu eylemin tanımından önce gelmektedir. Eğer mağdur kavramı hayal edilmezse, ne bir suçlu kanunu oluşturulur ne de o kanun uygulanabilir (Quinney, 1972, s.315). Bu nedenle, kavram çerçevesinin iyi bir şekilde çizilmesinde viktimolojinin önemli bir rol üstelendiğini söyleyebilmek mümkündür.

Mağdur; suçtan maddi, manevi veya her iki şekilde de zarar görmüş ya da hayatını kaybetmiş kişidir. Viktimoloji, bir suçtan mağdur olmuş, incinmişliğinden söz edebileceğimiz kişilerle ilgilenir. Bireyin suça maruz kaldıktan sonra bundan nasıl etkilendiğini araştırır. Suç olgusuyla ilgili çalışmalarda, suçun mağduriyet boyutunun dâhil edilmemesi ve mağdurun, hatta onun yakın çevresinin de suçtan nasıl etkilendiğinin göz ardı edilmesi, alandaki çalışmaların eksik kalması anlamına gelecektir.

Doğrudan bir suçun mağduru olmuş kişilerin diğerlerine kıyasla daha fazla incinebilir duygu durumu içerisinde olabileceklerini söyleyebilmek mümkündür. Dolayısıyla, başka bir suçtan mağdur olabilme korkusu duyması; mağduriyet geçmişi olmayan kişilere kıyasla bu korkuyu çok daha yoğun bir şekilde hissetmesi kaçınılmazdır.

Suç, sonuçları bakımından değerlendirildiğinde, yalnızca doğrudan suçun öznesi haline gelmiş kişi veya kişilere zarar veren bir problem değildir. Mağdurun ailesi, sevdikleri, yakın çevresi de mağdur kadar etki altında kalabilir ve yaşamları boyunca hem bireysel hem alturistik/özgeci anlamda kendilerinin ve sevdiklerinin

başına bir şey gelebilme ihtimali nedeniyle korku duyabilirler. Katlanılması zor bir huzursuzluğun içinde kendilerini bulabilir ve ağır travmalarla baş etmek durumunda kalabilirler. Bu bağlamda “mağdur” kavramının geniş kapsamlı olarak düşünülmesi; suçtan doğrudan veya dolaylı biçimde etkilenen herkesin mağdur çerçevesinde dikkate alınması gerekmektedir. Akıncı ve Dursun (2016, s.4-5), bunu “birincil ve ikincil mağduriyet” olarak ifade etmişlerdir. Onlara göre birincil mağdur; doğrudan suçla karşı karşıya kalmış, suçun mağduru olmuş kişidir. İkincil mağdurlar ise doğrudan suça maruz kalmış olan kişinin ailesi, yakın çevresi, hatta tüm toplumdur.

Viktimoloji, bir suçun mağduru olarak zaten yeterince zarar görmüş olan kişilerin sorunlarının en aza indirilmesi için çalışmaktadır. Sosyoloji de viktimoloji ile ilişki içerisindedir ancak daha önce de belirtildiği gibi sosyoloji, suçu toplumsal bağlamda, makro düzeyde ve çok yönlü olarak incelemektedir.

2.4. TÜRK CEZA KANUNUNDA SUÇ SINIFLANDIRMASI

2004’te kabul edilen, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda, suç kapsamına giren durum ve eylemler sıralanmıştır. “Uluslararası suçlar”, “kişilere karşı suçlar”, “topluma karşı suçlar” ve “millete ve devlete karşı suçlar” olmak üzere dört kısımdan oluşan suçlara Tablo 2.1’de yer verilmiştir:

Tablo 2.1: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamındaki suçlar

A. Uluslararası Suçlar
1) Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar (Soykırım, insanlığa karşı suçlar, örgüt) 2) Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti (Göçmen kaçakçılığı, insan ticareti)
B. Kişilere Karşı Suçlar
1) Hayata Karşı Suçlar (Kasten öldürme, intihara yönlendirme, taksirle öldürme) 2) Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar (Kasten yaralama, taksirle yaralama, insan üzerinde deney, organ veya doku ticareti) 3) İşkence ve Eziyet (İşkence, eziyet) 4) Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali (Terk, yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi) 5) Çocuk Düşürme, Düşürme veya Kısırlaştırma (Çocuk düşürme, çocuk düşürme, kısırlaştırma) 6) Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar (Cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, cinsel taciz) 7) Hürriyete Karşı Suçlar (Tehdit, şantaj, cebir, bir kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, eğitim ve öğretimin engellenmesi, kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi, siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi, inanç düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, konut dokunulmazlığının ihlali, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi, haksız arama, dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi, ayrımcılık, kişilerin huzur ve sükununu bozma, haberleşmenin engellenmesi) 8) Şerefe Karşı Suçlar (Hakaret) 9) Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar (Haberleşmenin gizliliğini ihlal, kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması, özel hayatın gizliliğini ihlal, kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme, verileri yok etme) 10) Malvarlığına Karşı Suçlar (Hırsızlık, yağma, mala zarar verme, ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme, hakkı olmayan yere tecavüz, güveni kötüye kullanma, bedelsiz senedi kullanma, dolandırıcılık, kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf, hileli iflas, taksirli iflas, karşılıksız yararlanma, şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi)

Tablo 2.1: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamındaki suçlar (Devamı)

C. Toplum Karşı Suçlar
1) Genel Tehlike Yaratan Suçlar (Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması, radyasyon yayma, atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi, akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlali, inşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama, hayvanı tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakılması, işaret ve engel koymama, trafik güvenliğini tehlikeye sokma, trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma)
2) Çevreye Karşı Suçlar (Çevrenin kasten kirletilmesi, çevrenin taksirle kirletilmesi, güdültüye neden olma, imar kirliliğine neden olma)
3) Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar (Zehirli madde katma, bozulmuş veya değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticareti, kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç yapma veya satma, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etmek veya bulundurmamak, zehirli madde imal ve ticareti, sağlık için tehlikeli madde temini, bulaşıcı hastalıklara ilişkin tedbirlerle aykırı davranma, usulsüz ölü gömülmesi)
4) Kamu Güvenine Karşı Suçlar (Parada sahtecilik, kıymetli damgada sahtecilik, mühürde sahtecilik, mühür bozma, resmi belgede sahtecilik, resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan, özel belgede sahtecilik, özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek, açığa imzanın kötüye kullanılması)
5) Kamu Barışına Karşı Suçlar (Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit, suç işlemeye tahrik, suçu ve suçluyu övme, halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama, kanunlara uyumamaya tahrik, görev sırasında din hizmetlerini kötüye kullanma, suç işlemek amacıyla örgüt kurma, şapka ve Türk harfleri hakkında Kanun'un yasaklarını ihlal etme)
6) Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar (Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması, kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali)
7) Genel Ahlak Karşı Suçlar (Hayâsızca hareketler, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama, dilencilik)
8) Aile Düzenine Karşı Suçlar (Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören, çocuğun soy bağına değiştirme, kötü muamele, aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması)
9) Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar (İhaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, fiyatları etkileme, kamuya gerekli şeylerin yokluğuna neden olma, ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması, mal veya hizmet satımından kaçınma, tefecilik)
10) Bilişim Alanında Suçlar (Bilişim sistemine girme, sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme, banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması)
D. Millete ve Devlete Karşı Suçlar
1) Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar (Zimmet, irtikâp, denetim görevinin ihmali, rüşvet, yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama, zor kullanma yetkisine ilişkin sınırların aşılması, görevi kötüye kullanma, göreve ilişkin sırrın açıklanması, kamu görevlisinin ticareti, kamu görevinin terki veya yapılmaması, kişilerin malları üzerinde usulsüz tasarruf, kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi, kanuna aykırı eğitim kurumu, özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma, görevi yaptırmamak için direnme, kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma)
2) Adliye Karşı Suçlar (İftira, başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması, suç üstlenme, suç uydurma, yalan tanıklık, yalan yere yemin, gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık, yargı görevi yapma etkileme, suçu bildirmeme, kamu görevlisinin suçu bildirmemesi, sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, suçluyu kayırma, tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme, gizliliğin ihlali, ses veya görüntülerin kayda alınması, genital muayene, adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs, muhafaza görevini kötüye kullanma, resmen teslim olunan mala el konulması ve bozulması, başkası yerine ceza infaz kurumuna veya tutukevine girme, gözaltına alınan veya tutuklunun kaçması, kaçmaya imkân sağlama, muhafızın görevini kötüye kullanması, hükümlü veya tutukluların ayaklanması, infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak, hak kullanımını ve beslenmeyi engelleme)
3) Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar (Cumhurbaşkanına hakaret, devletin egemenlik alametlerini aşağılama, Türklüğü, Cumhuriyet'i, devletin kurum ve organlarını aşağılama)
4) Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak, düşmanla işbirliği yapmak, devlete karşı savaşa tahrik, temel milli yararları karşı faaliyette bulunmak için yarar sağlama, yabancı devlet aleyhine asker toplama, askeri tesisleri tahrip ve düşman askeri hareketleri yararına anlaşma, düşman devlete maddi ve mali yardım)
5) Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (Anayasayı ihlal, cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı, yasama organına karşı suç, hükümete karşı suç, Türkiye Cumhuriyeti hükümetine karşı silahlı isyan, silahlı örgüt, silah sağlama, suç için anlaşma)
6) Millî Savunmaya Karşı Suçlar (Askeri komutanlıkların gaspı, halkı askerlikten soğutma, askerleri itaatsizliğe teşvik, yabancı hizmetine asker yazma, yazılma, savaş zamanında emirlere uymama, savaşta yalan haber yayma, seferberlik ile ilgili görevin ihmali, düşmandan unvan ve benzeri payeler kabulü)
7) Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (Devletin güvenliğine ilişkin belgeler, devletin güvenliğine ilişkin bilgileri temin etme, siyasal veya askeri casusluk, devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama, gizli kılması gereken bilgileri açıklama, uluslararası casusluk, askeri yasak bölgelere girme, devlet sırlarından yararlanma, devlet hizmetlerinde sadakatsizlik, yasaklanan bilgileri temin, yasaklanan bilgilerin casusluk maksadıyla temini, yasaklanan bilgileri açıklama, yasaklanan bilgileri siyasal veya askeri casusluk maksadıyla açıklama, taksir sonucu casusluk fiillerin işlenmesi, devlet güvenliği ile ilgili belgeleri elinde bulundurma)
8) Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar (Yabancı devlet başkanına karşı suç, yabancı devlet bayrağına karşı hakaret, yabancı devlet temsilcilerine karşı suç)

2.5. SUÇ İSTATİSTİKLERİ VE ÖNEMİ

Suç, karanlık yüzüyle karşı karşıya kalınan, küresel düzeyde yaygın olan ve nedenlerinin tam olarak anlaşılması mümkün olmayan bir problemdir. Suçun “karanlık” olarak nitelendirilme nedeni; suçlu davranışa yönelik sayısız neden bulunabileceğinden ve bunların tamamen bilinmesinin mümkün olmamasından kaynaklanmaktadır denilebilir.

İlk yıllık ulusal suç istatistikleri, 19. yüzyılın başlarında Fransa’da yayınlanmıştır (Mannheim ve Bernard, 2019). Suç istatistikleri, toplumsal durumu analiz etmeye yardımcı olabilecek göstergeler arasında yer aldığı için sosyolojik açıdan oldukça önem taşımaktadır. Öte yandan, suçların resmi verilere tam olarak yansımıyor oluşu, suçun karanlık yönünü derinleştirmektedir. Bu nedenle, istatistikî bilgilerin resmi verilerle sınırlı olduğunu ve çeşitli nedenlerle (eylemin suç olduğunu bilmemek, suçu bildirme nedeniyle başına bir şey gelebilme tehdidi altında olmak, suçu bildirebilecek gelişime sahip olmamak, suçun gizlenmesi gibi) ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmeyen suçların olabileceği gerçeğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Dünya üzerinde birçok ülke, ciddi anlamda tedirgin edici olan suç problemiyle karşı karşıyadır. Dünya Nüfus İncelemesi (*World Population Review*) (2019) verilerinde, yüksek düzeyde suç oranlarına sahip ülkeler sıralanmıştır. Bu ülkelerin yoksulluk seviyelerinin yüksek; iş imkânlarının az olduğu ülke veya bölgeler olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, yaş ile suç işleme arasında ciddi derecede önemli bir ilişki olduğu; çoğu suçun, özellikle şiddet suçlarının, 20-30 yaş arasındaki kişiler tarafından işlendiği belirtilmiştir. Rapor edilen suç sayısının toplam nüfusa bölünmesi ve ardından sonucun yüz bin ile çarpılmasıyla hesaplanmış olan, dünyada suç oranları en yüksek olan 10 ülke Tablo 2.2’de sıralanmıştır:

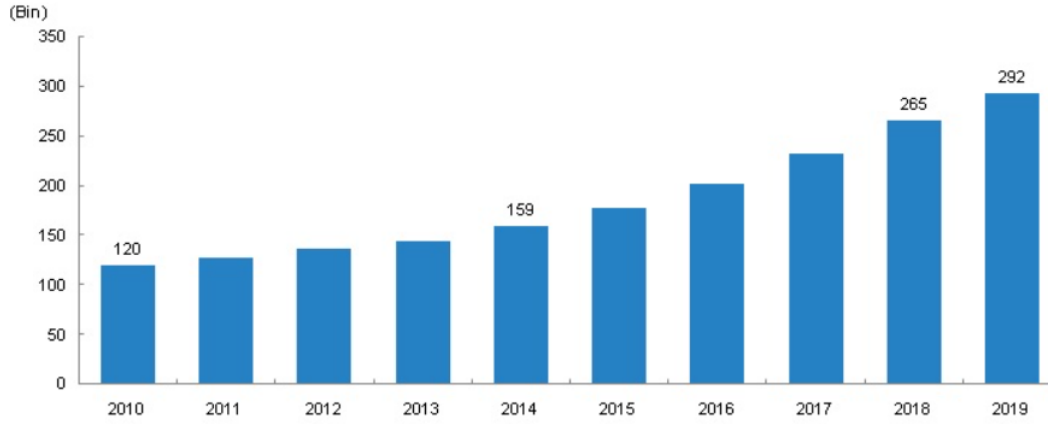
Tablo 2.2: Dünyada suç oranları en yüksek olan 10 ülke

1. Venezuela (%84,86)
2. Papua Yeni Gine (%80.26)
3. Güney Afrika (%77.02)
4. Honduras (%75.84)
5. Afganistan (%73.26)
6. Trinidad ve Tobago (%73.15)
7. Brezilya (%69.48)
8. El Salvador (%68.63)
9. Namibya (%68.14)
10. Suriye (%66.91)

ABD’de (Amerika Birleşik Devletleri) her yıl FBI (*Federal Bureau of Investigation* [Federal Soruşturma Bürosu]) tarafından hazırlanan UCR (*Uniform Crime Reports* [Tek Tip Suç Raporları]) verileri; güvenlik güçlerine, araştırmacılara, polis tarafından bilinen ciddi suçlara yönelik bilgiler sunmaktadır. Ayrıca güvenlik güçlerine yönetim, operasyon ve idare açısından da veri sağlamaktadır. UCR verileri önemli bilgiler sunuyor olmasına rağmen, bazı sınırlılıkları da söz konusudur. Özellikle suçun nedenlerini açığa çıkarma konusunda kısıtlı bilgiler vermektedir. Ülke genelinde yapılan mağdur anketlerine göre şiddet suçu mağdurlarının %49,9’u; mal varlığına karşı suç işlenen mağdurların ise yalnızca %39’u mağduriyetlerini polise bildirmiştir. Mağdurların, güvenlik güçlerine mağduriyetlerini bildirmeme nedenleri ise “polis bir şey yapmayacağı veya yapamayacağı” düşüncesi; olayı “kişisel bir mesele” olarak görmek; olayı “önemsiz-abartılmayacak bir durum” şeklinde nitelendirmek; “intikam veya misilleme yapılmasından” korkmak şeklinde verilmiştir (Walsh ve Ellis, 2007, s.30-31). Bu noktada, suç teşkil eden tüm eylemlerin, ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmemesi probleminin de oldukça önemli ve dikkate alınması gereken bir problem olduğunu belirtmek gerekir.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2020) verilerine göre Türkiye’de, 31 Aralık 2019 tarihinde, ceza infaz kurumundaki kişi sayısı, 2018 yılının aynı tarihine göre %10,1 artmış ve 291 bin 546 kişi olmuştur. 2010-2019 yılları arasındaki verileri yansıtan, ceza infaz kurumunda bulunan kişi sayıları Tablo 2.3’te yer almaktadır:

Tablo 2.3: Ceza infaz kurumunda bulunan kişi sayısı, 31 Aralık, 2010-2019 (TÜİK, Ceza infaz kurumu istatistikleri, 2020)

Tablo 2.3'teki veriler, Türkiye'de suçun sürekli artmakta olduğunu ve önemli bir problem olarak varlığını sürdürdüğünün açık bir göstergesidir. Bu artışın yaşanması birçok nedene bağlanabilir ancak kesin olan şey sonuçtur. Suçta yaşanan bu artışların, topluma ekonomik açıdan bir maliyet getirmesinin yanında, özellikle psikolojik ve sosyal açıdan oldukça yıpratıcı olabileceğini ve suçun en ciddi sonucunun da bu olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bunun bedelini ise en çok da suçtan mağdur olanlar ve suçtan dolaylı olarak etkilenenler ödemektedir. Yine TÜİK'in (2020) Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri incelendiğinde elde edilen veriler ve bu verilere ilişkin değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır:

- 1- Cinsiyet verileri incelendiğinde; %84,1'i hükümlü, %15,9'u tutuklu olanların %96,1'ini erkeklerin; %3,9'unu ise kadınların oluşturduğu görülmektedir. Cinsiyete göre hükümlülerin ve tutukluların oranları arasındaki bu yüksek fark, suçun çoğunlukla erkekle özdeşleştiği yönünde genel kanıyı destekleyici niteliktedir.
- 2- 12-17 yaş aralığında olup da ceza infaz kurumuna girmiş olan hükümlü çocuk sayısının bir önceki yıla kıyasla %19,9 düştüğü ve bin 679 kişi olduğu görülmektedir. Suç işlediği sırada çocuk yaşta olanlar, bir önceki yıla karşılaştırıldığında toplamda %10,3 düşmüş ve 13 bin 15 kişi olmuştur. Bu noktada, çocuk suçluluğu meselesinin, üzerinde ayrıca düşünülmesi ve çalışma yürütülmesi gereken önemli toplumsal meselelerden biri olduğuna dikkat çekmek gerekir. Çocukların suçta sürüklenmelerine yol açan nedenlerin belirlenmesi son derece önem

taşımaktadır ve bu suçların önüne geçilebilmesi için daha çok çalışılması gerekmektedir. Geleceğin yetişkinleri ve çocuk yetiştirme rolünü üstlenecek muhtemel ebeveynleri olan çocukların suça sürüklenmemeleri ve suça sürüklenmiş çocukların da topluma kazandırılabilmesi için özen gösterilmelidir. Bunun için özellikle ebeveynlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bunun yanı sıra bu sorumluluktan toplumun bütününün pay alması gerektiği unutulmamalıdır.

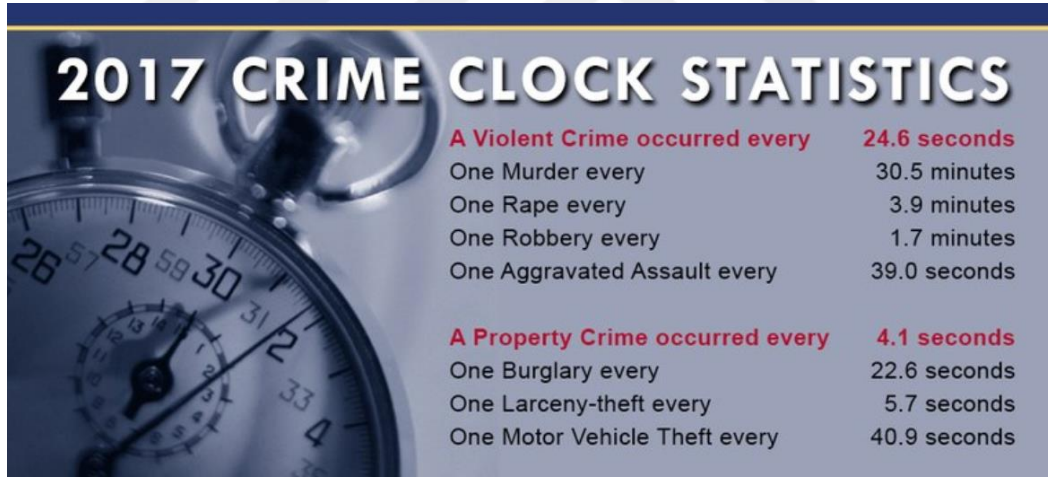
- 3- Ceza infaz kurumuna hükümlü statüsünde giren kişilerin en çok işledikleri suçlar incelendiğinde, %15,2 oranıyla “hırsızlık” suçu ilk sırada yer almaktadır. Hükümlüler arasında hırsızlıktan sonra en çok işlenmiş suçlar ise yaralama (%12,4); uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (%7); İcra İflas Kanunu’na muhalefet (%5,4) ve öldürme (%3,4) suçlarıdır. Hırsızlık suçunun en fazla işlenen suç türü olmasının nedenlerinden birinin işsizlik ve ekonomik yetersizlikler olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Aile bireyleri arasında bu suçu işleyenlerin var olması durumunda, olumsuz model alma söz konusu olacağı için, tıpkı diğer suçlarda olduğu gibi hırsızlığın da öğrenilmiş bir davranış haline gelmesi mümkündür ve hatta bu eylem meşrulaştırabilir. Bu meşrulaştırma çoğunlukla iyi bir sosyalizasyondan, olumlu rol ve modelden yoksun olunduğunun göstergesidir.
- 4- Hırsızlık suçuna karışarak ceza alanların öğrenim düzeyleri incelendiğinde, %42’sinin ortaokul ve dengi meslek okulu, %20,1’inin ilköğretim, %14,7’sinin lise veya dengi bir okul mezunu; yaralama suçundan ceza alanların ise %27,6’sının ortaokul ve dengi meslek okulu, %24,7’sinin lise veya dengi bir meslek okulu, %23,5’inin ilköğretim, mezunu kişilerden oluştuğu görülmektedir. En çok işlenen iki suç olarak hırsızlık ve yaralama suçlarında öğrenim düzeylerinin oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir.
- 5- Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu işleyerek ceza alanların %33,5’inin ortaokul ve dengi bir meslek okulu, %21,8’inin lise ve dengi meslek okulu, %17,5’inin ilköğretim mezunu hükümlülerden oluştuğu görülmektedir. Öldürme suçu işleyenlerin de öğrenim düzeyleri yine oldukça düşüktür. %30,3’ü ortaokul ve dengi bir meslek okulu, %28,7’si lise ve dengi meslek okulu, %15,8’i ilkokul mezunudur. Cinsel

suçlardan ceza alanların %30,7'sinin ortaokul ve dengi bir meslek okulu, %23,5'inin lise ve dengi meslek okulu, %19,5'inin ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir.

- 6- Öğrenim düzeyleri çerçevesinde, okuryazar olan ancak bir okul bitirmeyenler %29,7, okuma yazma bilmeyenler %24,1, ortaokul ve dengi meslek okulu mezunları %21,2 ve ilköğretim mezunları %15,6 oranlarıyla en çok hırsızlık suçu işlemişlerdir. Lise ve dengi okul mezunları %13,5, ilkokul mezunları %13 ve yükseköğretim mezunları ise %8,1 ile en çok yaralama suçu işlemişlerdir.

Birçok etnik farklılığı bünyesinde barındıran Amerika Birleşik Devletleri'nde işlenen suçlara ilişkin mevcut duruma yer vermek amacıyla, FBI tarafından hazırlanan Suç Saati İstatistikleri (*Crime Clock Statistics*) 2017 verileri incelenmiştir. Orijinal haliyle, Şekil 1'de yer alan veriler incelendiğinde, suç mekanizmasının ne kadar vahim sonuçlar doğurabilecek şekilde işlediği anlaşılmaktadır:

Şekil 1: 2017 Suç saati istatistikleri (FBI, *Crime In The United States* [Amerika Birleşik Devletleri'nde Suç], ucr.fbi.gov, 2017)

Şekil 1'de görüldüğü gibi 2017 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde görülen bazı suçlar ve bunların gerçekleşme süreleri ürkütücü vaziyettedir. Her 24.6 saniyede bir şiddet suçu (*violent crime*) meydana gelmektedir ve bunlar şu şekildedir: 30.5 saniyede bir cinayet (*murder*), 3.9 saniyede bir tecavüz (*rape*), 1.7 saniyede bir gasp (*robbery*), 39 saniyede bir ağır saldırı suçu (*aggravated assault*) gerçekleşmektedir. Her 4.1 saniyede ise mal varlığına yönelik suçlar (*property crime*) meydana gelmektedir: 22.6 saniyede bir ev soygunu (*burglary*), 5.7 saniyede

bir hırsızlık (*larceny-theft*), 40.9 saniyede bir motorlu taşıt hırsızlığı (*motor vehicle theft*) gerçekleşmektedir.

ABD'nin sosyal, ekonomik ve kültürel çeşitliliklerin en yoğun görüldüğü coğrafyaların başında geliyor olması nedeniyle, buradaki suç göstergelerinin önem taşıdığını söyleyebilmek mümkündür. Bir taraftan bilimsel gelişmelere, güçlü teknik ilerlemelere sahip olması ve bu anlamda üstünlük sağlaması; öte yandan suç oranları incelendiğinde, bir anomi halinin bu coğrafyada hâkim olduğu dikkat çekmektedir.

2.6. SOSYOLOJİK AÇIDAN SUÇA NEDEN OLAN FAKTÖRLER

Suç olgusu, toplumları son derece olumsuz etkileyen, gelişim ve ilerlemenin önünde engel oluşturan, güvensizlik hissi yaratan, huzurlu bir yaşam sürmeyi engelleyen, sosyal bütünleşmeyi tehdit eden ve haliyle çözülmeye, toplumdaki uzaklaşmaya yol açan önemli bir problemdir. İnsanlar tarih boyunca suç ve suçlularla mücadele etmiş, etmeye de devam etmektedir. Suç olgusu, tüm toplumlar için önemli bir mesele oluşunu sürdürmektedir ve sosyolojik açıdan toplum yapısını, toplumsal ilişkileri anlamlandırabilmek için önem taşımaktadır.

Suç söz konusu olduğunda, küreselleşmenin son derece etkili bir rol oynadığını söyleyebilmek mümkündür. Ritzer (2011, s.393), terörizm gibi yaygın bir biçimde görülen suçlardaki değişikliklerde ve siber suçlar gibi yeni suç biçimlerinin ortaya çıkışında “küreselleşmeye” dikkat çekmiştir. Bunun uyuşturucu, para, çeşitli şekillerde mağdur olmalarına sebep olunan insanlar (örn. hayat kadını olarak kullanılanlar), terörist faaliyetler içerisinde yer alarak suç işleyenler; ayrıca çocuk pornosu, kara para aklama ve bilgisayar virüslerinin yayılması gibi internette küresel dolaşıma çıkmış olan her şeyi kapsadığını ifade etmiştir.

Suçun, toplumun huzurunu ve bütünlüğünü sarsması açısından önemli bir problem oluşu, birçok disiplinde araştırma konusu edilmesine neden olmuştur. Suça neden olan faktörler ortaya çıkarılmaya, çeşitli teorilerle açıklanmaya çalışılmıştır. Sosyolojide suç olgusu, suçlu eylemlerin toplumlar için ciddi bir sosyal maliyet oluşturması nedeniyle önemli çalışma alanlarından bir tanesi olagelmıştır. İçli (2007, s.89), hem çocuk hem yetişkin suçluluğu söz konusu olduğunda, suçun nedenleriyle ilgili en sistematik açıklamaların sosyolojik teorilerle ortaya konulduğunu; sosyolojik teorilerin tümünün, sosyal yapı ve o sosyal yapının değerlerine, normlarına ve

kurumlarına, suçun nedenleri açısından odaklandığını ifade etmiştir. Bu bağlamda, sosyolojik bakış açısıyla suçlu davranışın “sosyal ortamın bir ürünü” olarak ele alındığına ve sosyolojik referans dâhilinde “hasta olanın toplum olduğuna” dikkat çekmiştir.

Toplumlar için kaçınılmaz olan değişim ve dönüşümler bir yönüyle yenilikleri meydana getirir; çeşitli kazanımlar elde etmeye imkân sağlar ancak bu değişim ve dönüşümler, her zaman olumlu yönde olmaz ve toplum sağlığını bozabilecek, normların, yasaların dışına çıkarak suça yönelmeye neden olabilecek bazı olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Bunları sosyolojik perspektifle değerlendirmek önem taşımaktadır.

2.6.1. Modernleşme ve Teknolojinin Suça Etkileri

Sosyal değişimler, değişimi hazırlayan bazı unsurların ortaya çıkmasıyla gerçekleşir. Tarihsel süreçte bu değişimleri hızlandıran en önemli gelişmelerden biri, Sanayi Devrimi'dir. Teknik açıdan ilerlemenin yolunu açmakla birlikte; sosyal ve toplumsal değişimlerin de hızlı bir biçimde yaşanmasını sağlamıştır. Bugün insanların hayatını kolaylaştıran, “olmazsa olmazlar” haline gelen birçok ürün, teknolojinin kazandırdıklarıdır. Evlerdeki basit ve oldukça gelişmiş elektronik aletlerden tutun da tıpta kullanılan, her geçen zamanla yerine yenileri eklenen üstün cihazlar, teknolojinin ürünüdürler. Öyle ki robotların ameliyatlarda başrol oynamasının konuşulduğu ve hatta mümkün hale geldiği buluşlar söz konusudur.

Teknolojinin, insan yaşamını kolaylaştıran pek çok katkısı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Öte yandan, teknolojinin bu kadar gelişmiş olmasının insan ilişkilerinde istenmeyen sonuçları olduğunu; suçların ve haliyle korkuların artmasına yol açtığını söyleyebilmek mümkündür. Söz konusu olumsuzluklardan bahsederken, Bauman'ın (2018b, s.196) Kuşatılmış Toplum'da dikkat çektiği şu satırlara yer verilebilir:

Sanayi insanlığı mutluluğa taşıyacak temel araç olacaktı. İhtiyaçlara, açlığa, sefalete, yoksulluğa son vermesi bekleniyordu. Arkasına aldığı teknoloji ve bilimle yaşamı kolaylaştıracak, daha az yorucu ama daha güvenli kılacaktı. Yapacaktı ama “henüz yapamamıştı...”

Günümüz toplumlarının niteliğini yansıtan “modern toplum” ifadesi, toplumda meydana gelen hızlı değişim ve gelişmeleri ifade etmektedir. “Modernlik”

kavramını, basit ve sık kullanılan haliyle, “çağa uygunluk”la ve “geleneğin karşıtı olmak”la nitelendirilen bu kavramı, net bir tanımla ifade etmenin zor olduğunu belirtmek gerekir. Giddens (2012, s.9), modernliğin 17. yüzyılda Avrupa’da başlayarak, sonraları neredeyse tüm dünyaya yayılmış olan “toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimi” olduğunu ifade etmiştir. Giddens, modernliği bir süreç ve çıkış noktası ile ilişkilendirmenin onun karakteristiğini yansıtmayacağını da vurgulamıştır. Wagner (2005, s.30) ise modernliği, karakteristik yönüne ilişkin bir tanım çerçevesinde değerlendirerek “bireyciliğin ve bireyselliğin artışı” olarak ifade etmiştir.

Bireyselleşme, toplumsallık duygusunun zarar gördüğünü gösterir ve modernleşme süreciyle ilişkilidir. İnsan ilişkilerinin zarar görmesi ve bireyselleşme olgusuna dikkat çekilmesinin nedeni; toplumsallık duygusu zayıflayan ve bireyselleşen toplum üyelerinin suça daha çok eğilimli hale gelebileceği düşüncesidir. Suç ve suçluluk söz konusu olduğunda, toplumsal bütünleşmenin ne kadar önemli olduğu göz ardı edilemez. Ait olduğu grupların, topluluğun dışına itilmeyi önemsemeyen, bütünleşme duygusundan ve kolektif bilinçten yoksun bireylerin, muhtemelen suç işlemekten de kaçınmayacaklarını söyleyebilmek mümkündür.

Toplumların “çağdaş” ya da “modern” olarak adlandırılmasını sağlayan gelişimler, insanların baş etmek zorunda kaldıkları ve hatta çoğu zaman baş etmekte zorlandıkları çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. İmkânlar arttıkça sorunlar da artmış, insanlar kendilerini farklı mücadelelerin içinde bulmuşlardır. Giddens (2012, s.16), yaşadığımız dünyanın gergin ve tehlikeli olduğuna dikkat çekmiş; bu durumun modernlikten beklenen mutlu ve güven içerisinde bir yaşam inancına olan hevesi kırdığını ifade etmiştir.

Modernleşme, daha “konforlu bir yaşam” vaadi sunuyor gibi olsa da beraberinde pek çok risk ve tehlike getirmiştir. Hayatın her anında huzur bozan ve güvenliği tehdit edebilen riskler, modern yaşam beklentilerinin karşılanmasına engel olarak hayal kırıklığı yaratmıştır. Modernleşmenin riskleri, insan hayatının her alanına yayılmış durumdadır. Söz konusu riskleri ele alan, “Risk Toplumu” isimli kitabıyla ses getirmiş olan Beck (2014, s.21), modernleşme sürecinde tehlikelerin ve potansiyel tehditlerin daha önce görülmemiş bir biçimde artmış olmasını, üretici güçlerin katlanarak büyümesine bağlamıştır.

İnsan eyleminin en eski fenomenlerinden olmasına karşın, riskler “sanayi dönemi toplumunun ayırıcı bir niteliği”dir. Bu dönemin riskler açısından ayrı bir yer tutmasının nedeni; kişisel risklerden ziyade, nükleer füzyon gibi tüm insanlığı tehdit edecek türden küresel tehlikeler getirmiş olmasıdır. Üstelik gıda maddelerindeki toksinler, nükleer füzyon gibi tehditler, algıdan kaçmaktadır ve bu anlamda risklerin görünürlüğü son derece azdır. Geçmişteki tehlikeler, hijyenik teknoloji yetersizlikleriyle açıklanırken; bugün tehlikelerin kökeninde sanayideki aşırı üretim vardır. Bu nedenle insanların, hayvanların, bitkilerin üzerindeki tehditler modern sebeplerle ilişkilidir ve Ortaçağ’daki risk ve tehlikelerden ciddi bir biçimde ayrılmaktadır. Nükleer “kazaların” etkilerinin nesiller boyu sürmesi, “kazanın” meydana gelmiş olduğu yerden uzakta doğanların bile bundan etkilenmesi, durumun ciddiyetini kanıtlamaktadır. Ayrıca teknik kapasite arttıkça, sonuçların hesaplanamazlığı da artmaktadır (Beck, 2014, s.24-26). Beck’in Risk Toplumu’nda dikkat çektiği bu hususlar, modernleşme sürecinin insan, hayvan ve doğa üzerinde oluşturduğu tahribatın hiç de hafife alınabilecek bir biçimde olmadığını yansıtılması açısından önem taşımaktadır.

Modernleşme süreci, çok yönlü bir değerlendirilme yapılmasını gerektiren, sosyolojik düşüncenin odaklandığı temel konulardan biridir. Özellikle modernleşmenin getirdiği risklerin yaygınlaşması sorunu ve bunların toplumlara nasıl yansıdığı dikkate alınmalıdır.

2.6.2. Kentleşmenin Suça Etkileri

Kentler, her tür ihtiyacın karşılanmasına yönelik mekânların, kurumların yer aldığı ve hizmetlerin sağlandığı, çeşitli ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirildiği, yaşayanlarının homojen olmadığı ve farklılıkların oldukça belirgin olduğu, nüfus bakımından kalabalık olan büyük yerleşim merkezleridir. Kentler kırsal alanlarla kıyaslandığında, imkânlarının fazla olması nedeniyle çoğunlukla cazibeli yerler haline gelmiştir. Öyle ki eski sinema filmlerinde bile kente gitmek, gezmek, okumak, yerleşim planları yapmak, yani kent yaşamı hayalini gerçeğe dönüştürmek birçok kez işlenmiştir.

Bazen de kentler, çeşitli sebeplerle bunaltıcı yerler olabilmektedir. Günümüz toplumlarında insanlardan kentlerin imajını tarif etmeleri istense, muhtemelen birçok kişi ihtiyaçlara çoğu zaman kolaylıkla erişilebilen ancak öte yandan fazla hareketli,

gürültülü, sakinlikten uzak, çevre kirliliğinin yoğun olduğu, işsizlik sıkıntısının yaşandığı, suçun yaygın olduğu vb. çoğunlukla kentle özdeşleşmiş birtakım özelliklerden söz edecektir. Hatta günümüz sinema filmlerinin bazılarında eskinin aksine köye dönme planları, doğal hayatla iç içe olma isteği, insanların meyveyi sebze yi kendilerinin yetiştirebilme arzuları, kentlerin sebep olduğu kaostan, bunalımdan kaçış işlenmektedir². Günümüzde, kentlerin eski cazibelerini büyük ölçüde kayb ettiklerini; sosyal ve ekonomik anlamda doyum sağlayacak yerler olmaktan çıktıklarını ve hatta uzaklaşma fırsatı aranan yerler haline geldiklerini söyleyebilmek mümkündür.

Kentleşme, sosyolojik açıdan oldukça önemli ve modernleşmeyle ilişkilendirilebilecek bir olgudur. Tolan (2005, s.157), kentleşmeyi, gelişmiş-gelişmemiş Batılı ya da Doğulu tüm çağdaş toplumlarda görülen, muhtemelen en kapsamlı ve oldukça önemli bir toplumsal olgu olarak nitelendirmiştir. Ritzer (2014, s.8), kentleşme sürecine dair 19. ve 20. yüzyıllarda insanların kırsal alanlardan kopup kentlere hareket ettiklerini ve kitlesel düzeyde yapılan göçlere, büyük ölçüde kentlerdeki endüstriyel sistemin yaratmış olduğu işlerin neden olduğunu; göçlerin kent yaşamına uyum sağlamak zorunda kalan insanlar için birçok zorluğu beraberinde getirdiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte, şehirlerin büyümesi, aşırı biçimde kalabalıklaşması, kirlilik, gürültü, trafik gibi kentlerle özdeşleşen birçok sorunun ortaya çıktığına dikkat çekmiştir.

Kent yaşamına uyum sağlamak zaman alabilecek ve hatta zorluklar çıkarabilecek olan bir süreçtir. Alışılmış yaşam tarzlarının birçoğunu geride bırakmak, farklı ve karmaşık ilişkiler ağına dâhil olmak, ekonomik faaliyetler bakımından değişime gitme zorunluluğunun oluşması vb. aşına olunan günlük pratiklerden uzaklaşmak, muhtemelen birçok insan için zorlayıcı olmuştur. Tüm zorlayıcı durumlara rağmen kentlerin sağladığı avantajlar, yaşam yerleri olarak tercih edilmelerinde etkili olmuştur.

Kent yaşamının genişlemesinde, kuşkusuz tüm Sanayi Devrimi önemli bir rol oynamıştır. Sanayi Devrimi ile kentler “(...)bir yandan kalkınmanın, bilim, sanat, mimari vb. pek çok alanda ilerlemenin sembolü haline gelirken; diğer yandan

---

² 2014 yılında vizyona girmiş olan “Mandıra Filozofu” isimli sinema filminde bu mesele işlenmekte; kentsel yaşamın sorunlarına etkili bir biçimde dikkat çekilmektedir.

yoksulluğun, sefaletin, yabancılaşmanın, suçun ve Durkheim'in ifadesi ile 'toplumsal patolojilerin' de mekânları olmuştur" (Sipahi, 2016, s.17).

Kırsal alanların elverişsiz yaşam koşulları nedeniyle meydana gelen "itici ögeler", Türkiye'deki kentleşme süreci bakımından önemli bir rol oynamıştır. Kentleşme sadece Sanayi Devrimi ile özdeşleştirilmemelidir. Tarımla uğraşan nüfusun düşük ekonomik verim alması, kırsaldan dışarıya göçü ortaya çıkaran durumlardan bir tanesidir. Tarımda gelirin düşük olması, toprakların eşit olmayan biçimde dağılımı, köylülerin köylerini terk etmelerine zorlamıştır. Ayrıca tarımsal üretimde makineleşme de kentlere göçü etkileyen bir başka önemli ögedir. Ekilebilir toprakların azalmış olması da kente göç etme nedenleri arasındadır. Kentleşmenin ardındaki temel öge ise Türkiye'de tarımdaki kesimin ulusal gelirden aldığı payın küçülmesi ve işgücünün azalmasıdır (Kongar, 2011, s.550-552).

TÜİK (2020) verilerine göre 31 Aralık 2020 itibariyle, ülkemizdeki 83 milyon 614 bin 362 kişilik nüfusun %93'ü il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Bu oran 2019 yılına göre (%92,8) artış göstermiştir. Belde ve köylerde yaşayan nüfusun oranı ise %7,2'den %7'ye gerilemiştir. Türkiye nüfusunun en yoğun olduğu iller ise sırasıyla; İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya'dır.

Kentlere yönelen nüfusun, bu yerleşim yerlerinde, eğitim ve öğrenim olanaklarının daha fazla olması, daha iyi koşulları olan bir işte çalışabilme amacı, diğer ihtiyaçlara daha rahat erişebilme arzusuyla geleneksel yaşam yerlerini ardında bırakarak; değişim, gelişim ve daha konforlu bir yaşam beklentisiyle harekete geçtiğini söyleyebilmek mümkündür. Kentli olmanın bir "itibar sağlayıcı" olarak düşünülmesi; küçük yaşam yerlerine kıyasla sosyal çevre baskısının ve kontrolünün az olması; böylelikle daha özgür hareket edebilme imkânı gibi sosyal psikolojik nedenler, nüfusun kentlere yönelmesini sağlayan etkenler arasındadır. Kentlerin çekici özellikleri, elbette bu sosyal psikolojik etkenlerle sınırlı değildir.

Kentler, toplumsal değişimlerin en hızlı yaşandığı, değişim ve gelişimin kaynağı olan yerlerdir. Kentsel ortamlarda yaşayanlar arasında toplumsal, ekonomik ve kültürel anlamda farklılıklar görülür. Onların öğrenim düzeyleri, görece olarak daha yüksektir. Gelenekten, dinden, aileden ve yakınlıktan kaynaklanan çevre denetimi ve baskı daha zayıftır. Bunun nedeni ise insanların çoğunlukla birbirlerini tanımıyor olması veya yüzeysel şekilde tanıyor olmasıdır. İşsizlik, hastalık, kaza,

eğitim, eğlenme gibi yardımlaşmanın gerekli olduğu durumlarda Sosyal Sigortalar Kurumu, İş ve İşçi Bulma Kurumu, okullar, tiyatrolar, müzeler, bankalar vb. genörgütsel (bürokratik) nitelikte kuruluşların oluşturulduğu yaşam alanlarıdır. Siyasal, dinsel, aktöresel vb. hoşgörünün daha yaygın olduğu yerlerdir. Laik düşünce ve demokrasinin gelişimine elverişli ortamlardır. Kırsal alanlara kıyasla evliliklerin daha az ve daha geç yaşlarda gerçekleştiği; doğum kontrolünün daha çok olduğu; boşanmaların daha sık görüldüğu; evlilik dışı birlikteliklerden doğan çocukların, intiharların ve suçların sık görüldüğu yerlerdir (Ozankaya, 2006, s.387).

Kentlerin tüm özellikleri düşünöldüğünde, bir yönüyle avantajlara sahip olduğunu; bir yönüyle dezavantajlar içerdiğini söyleyebilmek mümkündür. Kentleşmenin, üzerindeki etkisi yadsınamayacak olan suç olgusunun; bu dezavantajların, yani adeta kentlerle özdeşleşmiş olan problemlerin en önemlilerinden bir tanesi olduğu aşikârdır.

2.6.3. İşsizliğin Suça Etkileri

Çalışmak, ekonomik bağımsızlık sağlayarak kendi kazancıyla ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve işini yapabilen bir meslek sahibi olarak geleceğini garanti altına alabilmek, herhangi bir engel teşkil eden durum olmadığı sürece, hemen hemen bütün bireylerin arzusudur, denilebilir. Eğitim ve öğrenim hayatını bir noktada tamamlamış olan çoğu insan, kendi yetenekleri doğrultusunda çalışabilecek bir işte yer almayı ister. Ancak iş arayanların çok; istihdam olanaklarının ise kısıtlı olması durumunda, işsizlik kaçınılmaz hale gelmektedir. Üstelik yolunda gitmeyen ekonomiden veya keyfi sebeplerle işinden çıkarılma ihtimali; yani iş güvencesizliği de işsizlik kadar önemli bir sorundur. Bu ihtimalin düşüncesi bile çalışanlar üzerinde işsiz olmakla aynı ölçüde negatif etkilere yol açabilir.

İşsizlik, dünya genelinde birçok ülkenin yüzleştiği toplumsal problemlerden biridir. Bu problem, sadece işsiz bireyi değil, ailesini ve tabii yaygın olduğunda toplumun genelini son derece olumsuz etkiler. Ülkemizde işsizlik, mücadele edilen toplumsal problemler arasında yer almaktadır. TÜİK (2019) işgücü istatistikleri incelendiğinde, Eylül 2019 verileri çerçevesinde işsizlik oranının 2,4 puan arttığı ve %13,8 seviyesine ulaştığı görölmektedir. 15 yaş ve üstündeki kişilerde işsiz sayısının bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 817 bin kişi arttığı ve 4 milyon 566 bin kişi olduğu tespit edilmiştir. Genç nüfus (15-24 yaş) arasındaki işsizlik, 4,5 puanlık artış

göstermiş ve %26,1 düzeyine ulaşmıştır. 15-64 yaş grubundaki bu oran, 2,4 puanlık artışla %14,1 olarak gerçekleşmiştir. Geçici, gününbirlik işlerde çalışan nüfusun ve artık iş bulabileceğine dair inancı kalmayanların verilere dâhil edilmediği düşünüldüğünde, işsizliğin ne yazık ki bu oranlardan çok daha yüksek olabileceği belirtilmelidir.

İşsizlik yalnızca ekonomik göstergelere indirgenmemelidir. İşsizliğin sosyal maliyetlerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Aksi halde işsizlik kavramı sosyal, psikolojik, tarihsel ve ekonomik dinamikleri ihmal edilmiş ve statik bir olgu olarak kavramlaştırılmış olur (Sümer, Solak ve Harma, 2013, s.21). Bu da işsizliğe neden olan faktörlerin ortaya konulmasını ve bunun için önlemler alınabilmesini güçleştirecektir.

Raphael ve Ebmer (2001, s.259), işsizliğin, mal varlığına yönelik suçlar üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu ifade etmişlerdir. 1990'lı yıllarda mal varlığına karşı işlenen suçlarda görülen önemli düşüşlerin, işsizlik oranlarında yaşanan düşüşe bağlı olduğunu öne sürmüşlerdir. Bununla birlikte; şiddet içeren suçlarla işsizlik arasındaki ilişkinin oldukça zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Öte yandan; Braithwaite, Chapman ve Kapuscinski (1998, s.6), bazı insanların dürtülerini kontrol edemedikleri için bir işe tutunamadıklarını; yine dürtülerini kontrol edememelerine bağlı olarak suç işlediklerini öne sürmüş; işsizlik ve suç ilişkisine alternatif bir yapısal açıklama getirmişlerdir.

Nihayetinde, özellikle mal varlığına yönelik suçlar gibi belli bir suç türüyle ilgili olsa da işsizliğin suçun nedenlerinden bir tanesi olabileceğini söyleyebilmek mümkündür. İşsizlik oranlarında düşüş sağlanması halinde; hırsızlık, kapkaç vb. suçların da azalacağı öngörülebilir bir durumdur.

2.6.4. Yoksulluğun Suça Etkileri

Yoksulluk, dünya genelinde birçok insanın acı içerisinde yaşamasına yol açan toplumsal problemlerden bir tanesidir. Yeryüzünün farklı coğrafyalarında, ülkelerin, bölgelerin gelişmişlik düzeyine göre farklılaşmakla birlikte; yoksulluğu çok katı bir şekilde hisseden milyonlarca insan bulunmaktadır. Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler vb. incinebilir olmalarıyla anılan gruplar, toplumun diğer üyelerine kıyasla sosyoekonomik imkânlardan yeteri kadar yararlanamazlar ve bu nedenle yoksulluğu çok daha derin hissederler.

“Yoksulluk” tanımı yapılırken “açlık ve yetersiz beslenme” gibi tek bir noktaya odaklanmak, kavramın eksik tanımlanmasına yol açacaktır. İnsanların en temel ihtiyaçları arasında olan güvenli bir barınma yeri, giyim, sağlık harcamaları ve benzerini karşılayacak imkânları bulamaması, birçok maddi gereçten mahrum olması da yoksulluğun göstergesidir.

Schaefer (2013, s.205-206), yoksulluğu, “mutlak yoksulluk” ve “ görece yoksulluk” olmak üzere 2 farklı biçimde tanımlamıştır. Buna göre mutlak yoksulluk; “hayatta kalmanın asgari seviyesi”dir ve hiç kimsenin bu seviyenin altında bir yaşam sürdürmesi beklenemez. Görece yoksulluk ise “yaşam tarzları nasıl olursa olsun toplumun alt basamaklarındaki insanların, ülkenin tamamıyla karşılaştırıldığında yoksun olarak görüldükleri, değişen bir mahrumiyet standardı”dır.

Çoğunlukla, ekonomik imkânlarla erişim konusunda sıkıntı yaşanması olarak ifade edilen yoksulluğun sosyal çıktılarına da dikkate almak gerekir ki bu durum, yani yoksulluğun sosyal maliyeti, maddi yoksunluk kadar önem taşımaktadır. Yoksulluğun insanları sosyal ve psikolojik anlamda da örselediği; hatta birbirlerinden ayırdığı açıktır. İnsanın sosyal ilişkilerine de zarar vermesi muhtemeldir. Kişiyi bunalıma sürükleyebilir. Bütün bunlardan kaçınmak, benliğin zarar görmesini önlemek ve maddi gereksinimlerin karşılanmasını sağlamak için birey, yasal olmayan yollardan ihtiyaç duyulan kaynağı elde etme arayışına girebilir; ihtiyaçlarını karşılamak, yoksulluğunu geçici olarak hafifletmek amacıyla suça yönelebilir.

Yoksulluğun, suça yönelmek için mutlak bir neden olamayacağını belirtmek gerekir. Sharkey, Besbris ve Friedson (2017, s.1), yoksulluğun suç ile ilişkili olduğunu gösteren somut kanıtlar olduğunu ifade etmişlerdir. Öte yandan, bu ilişkinin gündelik (*casual*) olduğuna ya da bir mahallede, şehirde veya millette daha yüksek düzeyde olan yoksulluk düzeyinin, mutlaka daha yüksek suç düzeylerine dönüşmesinin açık olmadığına da dikkat çekmişlerdir.

2.6.5. Göç ve Mülteci Hareketleri

Göç, sosyal bir hareketlilik ve çoğunlukla bireylerin yaşam memnuniyeti sağlayamamaları ve yaşadıkları yerlerden uzaklaşmalarını gerektirecek durumların ortaya çıkması halinde, daha iyi bir yaşam umuduyla, gönüllü veya zorunlu olarak gerçekleşmektedir. Risklerin ve belirsizliklerin olduğu bir olgudur ve göç etmeye

itilmiş veya bir şekilde mecbur kalmış bireylerin çeşitli problemlerle karşı karşıya kalma ihtimalleri yüksektir. Sonuçta, insanların yaşadıkları yerleri terk etmeleri veya çeşitli nedenlerle terk etmek zorunda kalmaları ciddi bir durumdur.

UNESCO Küresel Eğitim İzleme Raporu'nda (*Global Education Monitoring Report*) (2019, s.2), sosyal bir hareketlilik olan göç, “güvenlik, itibar ve daha iyi bir gelecek için insan özleminin bir ifadesidir; aynı zamanda, devletler ve toplumlar arasındaki bölünmelerin kaynağıdır” şeklinde tanımlanmıştır. Göç, aidiyet hissini sorgulandığını gösterir. Göç etmeye karar vermiş bireylerin ya da grubun, ait oldukları yerle olan bağının bir şekilde zayıfladığını söyleyebilmek mümkündür.

Oltmer (2015, s.33), tarihsel göç tiplerine; çalışma göçü (ticarete, tarımda, sanayide ve hizmet sektöründe ücretli işçi olarak), eğitim göçü, ev hizmeti, geçici olarak konaklama, günlük işçilik, evlilik göçü, kültürel çekicilik, göçebelik, yerleşim, köle ticareti ve insan kaçakçılığı, gezici işgücü (yapı sanayisi, tren yolu, kanal inşası vb. için), gezici ticaret, refah göçü (finansal açıdan az çok bağımsız olan, iklim tercihi ya da sağlık sebebiyle gerçekleştirilen, “yaşam stili” göçü), zorunlu göç şeklinde yer vermiştir. Bu göç tipleri, göçün gerçekleşme nedenlerine de açıklık getirmektedir.

Göç; öncesi, göç süreci ve sonrasını içerecek şekilde kapsamlı olarak düşünülmesi gereken sosyal bir olgudur. Göç pratikleri, göçe dâhil olanlar ve göç edenlerin geldikleri yerde yaşayanlar açısından değerlendirilmelidir. Topraklarından kopup gelen umut yolcuları, geldikleri yerde kaygılanırken; kaygı da oluşturabilmektedirler. Bir yanda var olmanın mücadelesiyle yerlerinden olanlar; öte yanda yerini yurdunu bırakıp gelenlere bazen önyargı, bazen de “yabancı” oluşlarının bilinmezliği nedeniyle haklı bir kaygı ve hatta korku ile bakanlar...

Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Raporu (*International Migration Report*) (2017) verilerine göre son zamanlarda göçmenler hızla artmaya devam etmektedir ve göçmen sayısı 2017 yılında 258 milyona ulaşmıştır. Bu sayı, 2000 yılında 173 milyonken; 2010 yılında 220 milyonun üstüne çıkmıştır. %60'ın üzerinde uluslararası göçmen Asya'da (80 milyon) ya da Avrupa'da (78 milyon) yaşamaktadır. Kuzey Amerika ise 58 milyon uluslararası göçmene üçüncü sırada ev sahipliği yapmaktadır. Bunu 25 milyon ile Afrika, 10 milyon ile Latin Amerika ve Karayipler, 8 milyon ile Okyanusya takip etmektedir.

Ülkemiz de son zamanlarda yoğun bir göç hareketiyle karşı karşıya kalmaktadır. Ülkelerinde yaşanan iç huzursuzluk, karışıklık ve savaşlar nedeniyle kendi yerlerini terk eden yabancılar, Türkiye'yi cazip bir varış noktası olarak görmektedirler. Bununla birlikte birçoğunun gerek sosyokültürel uyum konusunda sıkıntı yaşadıklarını, gerek ekonomik yetersizlikler nedeniyle zor durumda olduklarını söyleyebilmek mümkündür.

“İncinebilir” olarak nitelendirilen grupların; çocuklar, kadınlar, yaşlılar, bedensel ve zihinsel engelliler, hastalar vb. için göç sürecinin çok daha zorlu olabileceği açıktır. Yeni bir yaşam yerine alışmak ve buraya uyum sağlamak yeterince zorken; bir de normal koşullarda bile hayatı daha zor olan gruplar arasında yer almanın sebep olacağı güçlüklerle mücadele etmek durumunda kalırlar. Dahası, sosyal dışlanmaya maruz kalarak grup içerisinde kabul görmemek, önyargılara maruz kalmak, yaşanabilecek sorunların en önemlilerindedir. Erbaş (2018, s.9), “yer değiştirme ve değiştirdiği yere ‘yerleşme’ çabasında olan kişiler” şeklinde tanımladığı göçmenlerin zorlu yolculuğuna dikkat çekmek için bu çabanın çoğu zaman “yerleşik olamama” ile sonlandığını ve hep bir “kıyıda yaşama hali” olduğunu ifade etmiştir. Kapımızdaki Yabancılar’da, göçmenlerin yaşadıkları zorluklara değinen Bauman’ın (2018a, s.14) ifadeleri ise şöyledir:

Savaşların ya da despotizmlerin canavarlığından veya açlık ve beklentisiz bir varoluş yüzünden kaçan mülteciler, modern zamanların başlarından bu yana diğer halkların kapılarını çalıyor. Bu kapıların ardındaki insanlar için onlar şimdi olduğu gibi her zaman yabancı...

Göçmenlere “yabancı” olarak yaklaşılmasının, farklı ama birbirlerini iten kutupların oluşmasına yol açabileceğini söyleyebilmek mümkündür. Göç edilen yerde yaşayanların gelenlerle iletişimden kaçınmaları, tedirgin davranmaları ve bunu hissettirmeleri; böylelikle göçmenlerin de kendilerini diğerlerinden soyutlanmış bir biçimde yalnızlık duygusu hissetmeleri söz konusu olabilir.

Öte yandan, göç alan yerler ve orada yaşayanlar için de çeşitli zorluklar ortaya çıkmaktadır. Gönüllü olarak yaşadığı yeri terk eden, yerinden yurdundan olan, farklı topraklarda, belki de çoğu kez istemeyerek yaşamını sürdürmeye çalışmak durumunda kalanlar; ekonomik kaynaklarının yetersizliği, işsizlik, barınma problemleri, uyum sorunları gibi faktörlere bağlı olarak, geldikleri yerde de birtakım sorunlara yol açabilmekte ve hatta suçlara karışarak düzenin sarsılmasına neden

olabilmektedirler. Bu bağlamda, göç hareketliliğinin suça yönelmeye sebep olabilecek faktörler arasında olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bu durum, medyaya da yansıyan olumsuz olayların etkisiyle ve özellikle mağduriyet geçmişi gibi nedenlerle, incinebilirliği ile anılan bireylerin “yabancı” olanlardan gelebilecek zararlara karşı suça maruz kalma korkusu duymalarını kaçınılmaz hale getirebilmektedir.

Dünya üzerinde en yoğun göç alan yerler arasında olan Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılmış olan çalışmalar, göç ve suça ilişkin bulgulara yer vermek, bunları analiz edebilmek için önem taşımaktadır. Butcher ve Piehl’in, (1998, s.457) Amerika’nın 43 metropolitenini, 1980’lerde büyükşehirlere yapılan göçlerle, bu alanların suç oranları arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmalarında yer alan bulgulara göre; göç ve suça mal olma konusunda halkın endişeleri yüksektir ve bazen örtüşmektedir. Onlar, suç raporlarını ve nüfus verilerini dikkate alarak yaptıkları incelemelerde, en yüksek suç oranları olan şehirlerin çok sayıda göçmen aldıklarını tespit etmişlerdir. Bununla birlikte, şehirlerin demografik özelliklerini kontrol ederek, son göçmenlerin suç oranlarını etkilemediğini; bireysel verilerin analizinde ise yurtdışında doğan gençlerin, kendi ülkelerinde doğan gençlere göre suçlu eylem gerçekleştirme ihtimallerinin kayda değer ölçüde düşük olduğunu ortaya koymuşlardır.

2.6.6. Ailenin Duygusal ve Varoluşsal Yokluğu

Ailenin, bireyin toplumsallaşmasında ne kadar önemli bir rolünün olduğu aşikârdır. Çocuğun sosyalleşmesinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için sağlıklı bir sosyalizasyondan geçmesi gerekmektedir. Sevgi ortamında ve değerli olduğunu hissederek büyümek; çocuğun kişilik oluşumunda ve benliğinin doyumunda hayati derecede önemlidir. Thoilliez (2011, s.335) de çocukların mutluluk veya mutsuzluk durumlarını açıklarken en çok kullanılan faktörün “aile ilişkileri” olduğuna dikkat çekmiştir. Çocukların mutlu hissedebilmeleri için onların, ailelerinden koşulsuz sevgi vermelerini ve bağımlık duymalarını beklediklerini ifade etmiştir.

Herhangi bir nedenle ebeveynlerden biri ya da her ikisinin yokluğuyla büyümüş olmak, çocuğun ihmal ve istismar (duygusal, fiziksel, ekonomik) edilmesi, ailedeki disiplin ve ceza anlayışının oldukça katı olması, ilgisizlik, küçük düşürülme

vb. durumlar, bireyin yetişkin yaşamına aktarılır; davranışlarına, ruhsal dünyasına, diğer insanlarla olan ilişkilerine, akademik başarılarına olumsuz olarak yansiyabilir ve ömür boyu kapanmayacak duygusal yaralar almasına yol açabilir. Belleğe kazınan olumsuz anılar, tüm insan ilişkilerinde başarısızlıklara neden olabilir. Ebeveynlerin kendi çocukluklarında yaşamış oldukları problemler, yetiştirdikleri çocukların da kendi yoksunluklarına bağlı problemler yaşamalarına neden olacaktır. Var olup da çocuklarına ulaşma konusunda başarı sağlayamayan, belki de çoğu zaman bunun farkında bile olmayan ebeveynler, çocuklarının da gelecekte duygusal sarsıntılar yaşamalarına neden olabilirler.

Webb ve Musello (2019), “Çocuklukta İhmalin İzi: Boşluk Hissi” kitabında şu kavramı sıklıkla kullanmaktadırlar: “Duygusal ihmal”. Bu kavram, çocuğun yetiştirilmesi konusunda ebeveynlere düşen rolü vurgulaması; ruhsal doyumun ne kadar önemli olduğunu ifade etmesi bakımından önem taşımaktadır. Duygusal anlamda ihmal edilmiş çocuklar, kendilerine maddi açıdan birçok imkân sunulsa da ilerde hem kendileriyle hem başkalarıyla çeşitli sorunlar yaşayabilirler ve kırılabilirler. Webb ve Musello (2019, s.39), ebeveynlerin çocuklarını duygusal anlamda ihmal etmelerinin birçok yolu olduğunu söylemiş ve en geçerli buldukları kategorileri, “boşluk hissine neden olan on iki davranış şekli” sıralamışlardır. Söz konusu ebeveynler; narsist, otoriter, izin verici, boşanmış veya sevdiği birini kaybetmiş, bağımlı, işkolik, ailede özel ihtiyaçları olan bir çocuğun ebeveyni, sosyopat, çocuk olarak ebeveyn ve iyi niyetli fakat kendini ihmal eden ebeveyn şeklindedir. Özünde, yaşanmış örneklerle desteklenerek, tüm bu ebeveyn türlerinin yetişkinlik sürecinde bireyin yaşamını, diğer insanlarla olan ilişkisini ne kadar olumsuz yönde etkilediği anlatılmıştır.

Davranış bozuklukları ortaya çıktığında, ailenin, bireyin gelişim sürecinde etkisi tartışılmaz olan rolünü görmezden gelebilmek mümkün değildir. Problemlerli bireylerin yaşam geçmişine bakıldığında, davranışlarının anlamlandırılabilmesi için mutlaka dikkate alınması gereken şey, öze inilmesi gerektiği; nasıl bir aile ortamında yetiştiğidir. Bu düşüncenin temeline uygun olması bağlamında Webb ve Musello'nun (2019, s.137) etkili bir biçimde ifade ettikleri şu satırlar dikkati çekmektedir:

Çocuklar sünger gibidir. Ebeveynlerinin sevgi, özen ve yardımlarını özümserler. Uzun süre su görmeyen bir sünger, en sonunda sertleşir ve kurur. Sevgiden, ilgiden ve yardımdan uzun süre uzak kalan bir çocuk da sertleşir, duvar örer, duygusal besin alıp verme konusunda sıkıntılar yaşar.

Webb ve Musello'nun ifadelerinden de anlaşılacağı gibi dünya üzerindeki en kıymetli duygulardan birinin sevgiyi hissetmek ve hissettirmek olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bu duygunun yokluğunun, toplumsal düzeyde de tüm problemlerin kaynağı olabileceği “sevgi” ve onun gücünü hiç de küçümsemek gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇUN SOSYAL PSİKOLOJİK MALİYETİ: SUÇ KORKUSU VE KURAMSAL AÇIKLAMALARI

Üçüncü bölüm kapsamında, suçun topluma etkileri bağlamında “sosyal psikolojik maliyet” olarak nitelendirmenin uygun görüldüğü suça maruz kalma korkusu ve bununla ilgili temel kavramlar arasında olan “güven”, “risk”, “duygular ve korku”, “suç korkusu” kavramları tanımlanacak; suç korkusunun ölçümlenmesine ilişkin, literatürün dikkat çektiği hususlara yer verilecektir.

Suç korkusunun nedenleri bireysel ve toplumsal nedenler başlıkları altında değerlendirilecektir. Bireysel nedenler olması açısından cinsiyetin, yaşın, statü ve gelirin suç korkusuyla ilişkisine; toplumsal nedenler olması açısından ise güven probleminin, mekânın, medyanın, kent yaşamının suç korkusuyla ilişkisine odaklanılacaktır. Suç korkusunu açıklayan kuramlar dâhilinde ise incinebilirlik/savunmasızlık kuramı, mağduriyet kuramı ve algılanan risk kuramı ele alınacaktır.

3.1. SUÇ KORKUSUYLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

“Suç korkusu” kavramının çağrıştırdığı iki durum söz konusu olabilir: Bunlardan birincisi, bireylerin suçun faili olmaları halinde bunun olası sonuçları hakkında duydukları korkularla ilişkililikten; diğeri, suçtan mağdur olabilme ihtimali düşünülünce ortaya çıkan korku duygusudur. Bu çalışma, bir suçtan mağdur olabilme ihtimaline karşı ortaya çıkan korkularla ilgilidir. Bu korkular söz konusu olduğunda güven duygusu, risk algısı gibi faktörler de etkili olabilmektedir. Bundan hareketle, suç korkusuyla ilişkili kavramlara yer verilecektir.

3.1.1. Güven Olgusu

İnsanların en çok ihtiyaç duyduğu ve aradığı şeylerden biri olan güven duygusu, yaşamlarını sürdürebilmeleri için var olması gereken bir olgudur. Hayatın her alanında, tüm insan ilişkilerinde olmazsa olmazlardan biri “güven”dir. Güven duyabilmek, bireyler arasında sağlıklı ilişkiler kurulabilmesinin ön koşuludur. Sevgi gibi değerli bir duygunun besleyicisi güvendir ve bu duygu, güven derecesinde güçlüdür. Güvenin olduğu yerde problemlerin çözümü daha kolaydır ve çatışmalar azdır. İlişkilerin güven temelinde oluşturulduğu bir aile ortamı huzurludur. Çalışanların, işverenlerin ya da yöneticilerin karşılıklı olarak güven duydukları bir iş ortamının sağlanması, başarıyı kolaylaştırır.

Yaşam alanlarını güvenli bulmak, bireysel ve altüstistik/özgeci korkuların azalmasını sağlar. Komşusuna, mahallesine güven duyan insanlar, istedikleri saatlerde tedirgin olmadan evlerinden çıkabilirler. Tek başına ıssız bir yerde yürümekten ya da çocuklarının dışarıda olmasından korku duymazlar ve hatta bilirler ki diğerleri de herhangi bir olumsuz ve tehlikeli durum olması halinde yardımlarına koşacaktır. Öğrenci öğretmenine, öğretmen de öğrenciye güvenirse, okula gidiyor olmak mutlu eder; yapılan iş ve ödev zevkli hale gelir, istenen sonucu almak kolaylaşır. Devletine güvenen vatandaşlar sorumluluk üstlenirler. Ortak paydada buluşmayı, her tür sorunla birlikte mücadele etmeyi ilke edinirler. Yani güven, insan ilişkilerinin iyileştirilebilmesi ve bunun korunabilmesi için hiç de hafife alınmaması gereken önemli bir gereksinimdir.

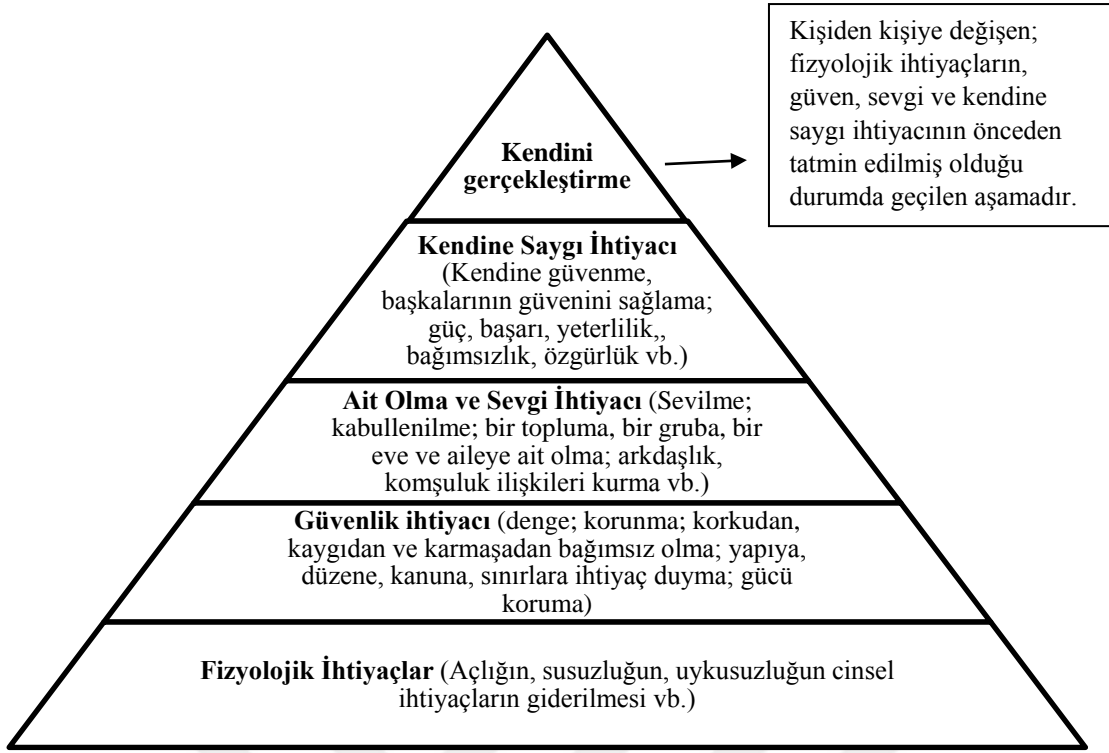
Güvenin ne kadar önemli bir gereksinim olduğuna dikkat çeken Covey (2009, s.15), “Her Şeyi Değiştiren Tek Şey: Güven” isimli kitabında, insan ilişkilerinin kurulduğu her yerde (takımlar, aileler, kurumlar, uluslar, ekonomiler), dünya üzerindeki her medeniyet için ortak olan; ortadan kaldırıldığında ise güçlü hükümetlerin, başarılı şirketlerin, gelişmiş ekonomilerin, etkili liderlerin, sağlam arkadaşlıkların, kuvvetli karakterlerin ve en büyük aşkların yok olmasına sebep olabilecek tek bir şeyin olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan, geliştirilmesi ve yükseltilmesi halinde “o tek şeyin” eşi görülmemiş bir başarı ve zenginlik yaratabilecek potansiyele sahip olduğunu ancak günümüzde en az anlaşılan ve çok göz ardı edilen bir olanak olduğunu belirtmiştir. Söz konusu o tek şey; “güven”dir.

Güven olgusu ve insanın içinde taşıdığı güven duygusu oldukça değerlidir. İnsan tedirgin olduğunda, tehlikeli bir durum hissettiğinde ve buna bağlı korku duyduğunda, güven duyacağı bir sığınak arar. Güven ihtiyacı, insan için yiyecek içecek kadar gereklidir. Bu ihtiyacın ne kadar önemli olduğu söz konusu olduğunda, akla gelen ilk isimlerden biri; Abraham Maslow'dur. Maslow'un, "temel ihtiyaçlar" şeklinde sıraladığı, "ihtiyaçlar hiyerarşisi" olarak bilinen ünlü teorisinde, güven ihtiyacı fizyolojik ihtiyaçlardan hemen sonra gelmekte, ikinci sırada yer almaktadır. Sıralamaları farklı olmasına rağmen Maslow, güven ihtiyacını fizyolojik ihtiyaçlar kadar önemli olarak nitelendirmiştir.

Açlık, susuzluk gibi fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi, yaşamı devam ettirebilmek için olmazsa olmazlar arasındadır. Bu ihtiyaçlar giderilmezse, diğerlerinin de bir önemi kalmayacaktır. Maslow (1954, s.37) bunu, "aşırı ve tehlikeli derecede açlığı olan kişinin, yiyecek dışında başka hiçbir ihtiyaç, ilgisini çekmeyecektir" şeklinde ifade etmiştir. Ona göre bu kişi, yiyeceği hatırlar, yiyeceği hayal eder, yiyecek hakkında düşünür, yalnızca yiyecek için duygulanır, yalnızca yiyeceği algılar ve yalnızca yiyecek ister.

Temel/fizyolojik ihtiyaçlar görece (*relatively*) iyi karşılanmışsa, ondan sonra, genel hatlarıyla "güvenlik ihtiyaçları" şeklinde kategorize edilmiş olan bir ihtiyaçlar dizisi ortaya çıkar. Bunlar; güvenlik, denge, korunma, korkudan, kaygıdan ve karmaşadan bağımsız olma, yapıya, düzene, kanuna, sınırlara ihtiyaç duyma, gücü koruma vb.dir. Tüm bu arzuların derecesinin, fizyolojik ihtiyaçlardan düşük olmasına rağmen, aslında eşit olduğunu söylemek doğrudur (Maslow, 1954, s.39). Maslow (1954, s.43), bundan sonraki ihtiyaç basamağı olan "ait olma ve sevgi" basamağına, fizyolojik ihtiyaçlar ve güven ihtiyacı yeterli düzeyde karşılanmadan geçilemeyeceğini vurgulamıştır.

Maslow'un dikkati çeken ihtiyaçlar hiyerarşisi, sonradan bir piramit haline dönüştürülmüştür. Şekil 2'de görülen piramit, benzer şekilde birçok literatürde yer almıştır. "*Motivation and Personality*" (1954) isimli kitabından, temel ihtiyaçlar derecelendirmesinin bir özeti niteliğinde yer verilen piramit aşağıda olduğu gibidir:

Şekil 2: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi

Piramidin en alt basamağı; açlığın, susuzluğun, uykusuzluğun vb. giderilmesi gibi yaşamsal önem taşıyan ihtiyaçları kapsamaktadır. Bundan sonra gelen ve fizyolojik ihtiyaçlar kadar önemli olarak nitelendirilen ihtiyaç ise güvenlik ihtiyacıdır. Yeni doğmuş bir bebek güvende olduğunu hissetmek ister. Dokunmanın getirdiği güven duygusuyla kucağa alındığında susması bunun bir göstergesidir ve bu sayede anne ve bebek arasında ilk duygusal bağ kurulmuş olur. Yalnızca bu örnek bile güvenin ne kadar önemli ve gerekli olduğunu gösterirken; bir suça maruz kalma düşüncesi karşısında korku duymamak ve güvensizlik hissine kapılmamak pek de mümkün değildir. Tüm insanlar için gerekli olan güven ihtiyacının tatmini sağlandığında, ait olma ve sevgi, kendini gerçekleştirme gibi diğer ihtiyaçlar da karşılanabilir hale gelecektir.

3.1.2. Risk Olgusu

Yaşam, her durumda yüz yüze kalınabilen risklerle doludur. Risk, kimi zaman arzulanan hedefe ulaşma yolunda yaşanabilecek olumsuz durumların göze alınmasını mümkün kılan kişisel bir tercihken; kimi zaman da bireylerin dışında gelişme ihtimali bulunan ve gerginlik yaratan bir olgudur. Bireylerin dışında gelişen risk türlerinin eskiye kıyasla artmış olmasını, modernleşmenin olumsuz sonuçlarından biri olarak nitelendirebilmek mümkündür.

Furedi (2017, s.45), riskin, bir tehlikeyle ilişkili olarak herhangi bir hasarın, yaralanmanın, hastalanmanın, ölümün veya başka olumsuzlukların ortaya çıkma olasılığına işaret ettiğini; tehlikenin ise insanlara ve onların değer yüklediği varlıklara karşı bir tehdit olarak tanımlandığını ifade etmiştir. Beck (2014, s.22), sistematik olarak üretilen risk ve tehditlerin, ileri modernleşme sürecinin bir parçası olduğunu öne sürmüştür. Bu anlamda risklerin hayatın kaçınılmaz öğeleri olduklarını söyleyebilmek mümkündür.

Risk kavramı yine Beck (2014, s.25) tarafından, modernleşme kavramıyla doğrudan ilişkili olarak nitelendirilmiş ve “modernleşmenin yaratmış olduğu tehlikeler ve güvensizliklerle sistemli bir mücadele” şeklinde tanımlanmıştır. Beck, eski tehlikelerle kıyaslandığında, modernleşmenin riskleri ve güvensizlikleri artıran bir yönü olduğuna dikkat çekmiştir.

İnsanlar, yaşamları boyunca her an risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Farkında olsun ya da olmasın, günlük hayatta her insan sürekli farklı derecede risklerin tehdidi altındadır. Uyanınca, işe veya okula gitmek için toplu taşıma araçlarına binince, hatta gece uyurken bile risk taşındığını söyleyebilmek mümkündür (Damodaran, 2009, s.1).

Gustafson (1998, s.806), erkeklerin, pratikte tüm riskler için daha az endişe duyduklarını; öte yandan farklı risklerin algılanan ciddiyetini karşılaştırırken erkeklerin ve kadınların risk sıralamasının çok az farklılık gösterdiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, kadınlar ve erkekler aynı riskler için endişeleniyor gibi görülse de kadınların endişeleri sürekli ve daha fazladır.

Ritzer ve Stepnisky (2015, s.11) de tüm insanların hayatla ilgili güvensizlikleri olduğunu; bu güvensizliklerin sosyalleşme yoluyla büyük ölçüde giderildiğini; sosyalleşmenin, bireylerin ebeveynlerine ve otorite konumunda olan diğer figürlere güven duymayı sağladığını vurgulamışlardır. Onlar, hayatımızı güvenli hale getiren birçok gündelik rutin olduğunu; bununla birlikte etrafımızda olan riskleri farkına vardığımızı ifade etmiş; bu risklerin küresel düzeyde etkili olduğuna dikkat çekmişlerdir. Mythen (2004, s.14) ise modern toplumlarda riskin ayrılmaz bir biçimde “olasılık” ve “belirsizlik” kavramlarıyla bağlantılı olduğunu; modern söylemde riskin geleceği tahmin ve kontrol edebilme arzusuyla ilgili olduğunu ifade etmiştir.

3.1.3. Duygular ve Korku

İnsanlar, çeşitli duygulara sahip olan canlılardır. Turner (2009, s.341), “duygu” kavramının tanımlanmasındaki zorluğa dikkat çekmiş; “his” ve “etkileme” gibi diğer terimlerle tanımlandığını ifade etmiştir. Ona göre kavramın tanımlanmasındaki zorluk, duyguların biyolojik ve nörolojik, davranışsal, kültürel, yapısal ve durumsal olmak üzere birçok farklı gerçeklik düzeyinde işlemesinden ve araştırmacıların, duyguların hangi yönüyle ilgilendiğine bağlı olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, nörolojik vurguyla; duygular, vücut sistemlerinin uyarılmasıdır. Kültür vurgulanıyorsa; duyguların ideolojileri, kuralları, kelimeleri kritik olarak görülür. Duyguların bilişsel yönleri kritik olarak görülüyorsa; bilinçli duygular tanımının bir parçası olacaktır.

Dört temel duygunun var olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Buna göre temel duygular korku, öfke, depresyon ve mutluluktur (Kemper, 1987, s.265). Tüm duygular işlevseldir. Bu nedenle duyguları görmezden gelerek, hasıraltı ederek yok saymak, acı duygusunun şiddetlenmesine yol açar. Sevgi, şefkat, tutku gibi duygular pozitifdir; ruhu onarır, yarar sağlar. Ancak korku, üzüntü, öfke gibi duyguların birçoğu da yoğun yaşandığı zaman zarar verir. Söz konusu duyguların negatif olması halinde, dengeyi alt üst edebilecek olan bu duygularla mücadele etmek, yüzleşmek ve mücadeleyi sürdürmek önem taşımaktadır. Duygular, Webb ve Musello'nun (2019, s.170) ifadeleriyle, “(...)neyin savaşmaya değer olduğunu söyler. Duygular, vücudumuzun bizimle iletişim kurma ve bizi güdüleme aracıdır.”

Thoits (1989, s.319), birçok sosyolog tarafından, duyguların sadece doğuştan gelen biyofizyolojik olgular olmadığını kabul edildiğini ifade etmiştir. Kendisi de bu şekilde varsaydığını belirterek, sosyal ortamın ürettiği duygular olabileceğine işaret etmiştir. Bericat (2015, s.495) da bir duyguyu anlayabilmek için onu üreten durumların ve sosyal ilişkilerin anlaşılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, duyguların temeli söz konusu olduğunda, sosyokültürel insanın oldukça güçlü bir biçimde etkili olacağını söyleyebilmek mümkündür. Korku duygusu söz konusu olduğunda da...

Kemper (1978, s.37-38), kendi gücünün eksik ya da başkasının gücünün fazla olmasının, uyarılma duyguları olan korku ve kaygı duygularının oluşumu için sosyal ilişkisel bir koşul olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca sosyologların, duyguların

üretimiyle ilişkili sosyal koşulların sistematik değişkenliğinin kapsamını detaylandırmaları gerektiğini vurgulamış; fizyoloji, psikoloji ve sosyoloji olmak üzere üç disiplinin entegrasyonu temelinde ilerleme kaydedilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Korku, beklenmeyen ve öngörülmesi mümkün olmayan bir durumla karşılaşılması halinde, insanların zihnini buna yoğunlaştırmalarını sağlayan bir mekanizmadır (Furedi, 2017, s.8). Yine Furedi (2007, s.2), korkuların benlik tarafından belirlendiğini ve benliğin insanlara, güvenlik tehditlerine nasıl tepki vermesi gerektiği konusunda talimatlar veren kültürel senaryolarla şekillendiğini öne sürmüştür. Bu nedenle, çağdaş toplumlarda korkularla başa çıkabilmek için kültürün etkisinin değerlendirilmesi gerektiğini; korkuyu yalnızca duygu ve kabul edilmiş bir kavram olarak ele almak yerine; korkuya bağlı anlamı ve korkunun yaşanma, ifade edilme biçimini düzenleyen kuralları ve gelenekleri araştırmak gerektiğini vurgulamıştır.

Risklerin fazla olduğunu düşünmek, çeşitli korkuların ortaya çıkmasına sebep olabilir. Korku, hem anlık gelişebilen bireysel bir duygu durumu olabilir hem toplumdaki, yaşanan çevreden kaynaklanan nedenlerle ilişkilendirilebilir. Korku duygusunun günümüz toplumlarında daha da yaygınlık kazanmış olan duygu durumlarından bir tanesi olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Belli bir düzeyde faydası olabilen korkunun süreklilik taşıyor hale gelmesi ise önemli bir problemdir.

Korkuları sürekli olan ve bu korkuları aşmakta zorlanan bireylerin, sağlıklı bir yaşam sürmelerinin, verimli olmalarının, hayattan zevk alabilmelerinin son derece zor olabileceğini belirtmek gerekir. Korkuyu "bir alarm sistemi" olarak nitelendiren Andre (2016, s.17-18), korkunun tehlike oluşturan bir durumda uyarı sağladığını ve tehlikeyle etkili bir biçimde mücadele edilmesine yardımcı olduğunu belirtmiş; "normal korku" ve "patolojik korku" ayrımı yapmıştır. Ona göre normal korku; tehlikeli durum ortadan kalktığında ya da çok tehlikeli bir durum olmadığı anlaşıldığında çabuk ve kolay bir biçimde geçer. Korkunun "alarm işlevini" gerçekleştirmesinden sonra azalması gerektiğini; aksi halde tehlikeli hale gelebileceğini vurgulamıştır. Patolojik korku ise harekete geçmesi kolay olan ve denetlenmesi oldukça zor olan bir korkudur. Bu şekilde, anormal olarak nitelendirilebilen korkular, tehlikenin oldukça düşük olmasına rağmen tetiklenebilir. Yani "yanlış alarmın kurbanı olmak" mümkündür.

Korkunun hem fiziksel hem duygusal birçok belirtisi olabilir. Fiziksel belirtiler; çarpıntı, yüz kızarması, ellerin ve vücudun titremesi, terleme, tükürük salgısında azalma, kas gerginliği, baş bölgesinde basınç hissi ve ağrı, nefes darlığı, ağız kuruluğu, tıkanma hissi, göz bebeklerinin büyümesi, yutkunmakta güçlük çekme, sık sık idrara çıkma, iştah kaybı, mide ve bağırsak sorunları, bulanık görme, vücut ısısında ani değişim şeklindedir. Duygusal belirtiler ise kişiye özgüdür ancak buna rağmen benzerlikler taşımaktadır. Korku, huzursuzluk meydana getirir. Eğer kişi huzursuzluk hissediyorsa, tedirginlik ve endişenin birleşmesiyle heyecanlanarak, dengeli olmayan davranışlar gösterebilir. Bir başka duygu durumu ise öfkedir. Mükemmeliyetçi bir yapıya sahip olan ya da rekabeti önemseyen bir kişi, korktuğunda kendisine öfke duyar. Korkunun bedensel belirtilerle açığa çıkmasıyla ilişkili olarak kişi, çaresizlik ve güçsüzlük duygusuna kapılabilir. Kendini küçük görme, aşağılık duygusu ve bunu bastırma çabasından kaynaklanan öfke hissini oluşması veya aksine umursamazca davranmak da korkunun duygusal belirtileri arasında yer almaktadır (Burkovik ve Tan, 2016, s.23-25).

Bazen bir tehlike ile karşılaşılacağı düşüncesi bile insana korku vermeye yetebilir; ancak korku, daha önce de vurgulandığı gibi aynı zamanda güvende kalabilmeyi sağladığı için yararlıdır ve bu nedenle bazı durumlarda gereklidir. Mücadele etmeyi ve ayakta kalmayı sağlar. Bu durumda, tehlikeden korunmaya yetebilecek düzeyde korkunun normal olduğunu ve fayda sağladığını söyleyebilmek mümkündür.

İnsanların korkuları, risklerle dolu olan bu yerkürede, diğer pek çok duygu gibi mutlaka karşı karşıya kalınan duygu durumları arasındadır. Bireysel yaşantılar, kötü tecrübeler korkulara yol açabileceği gibi, küresel düzeyde olup, birçok insanı etkileme potansiyeline sahip korkular da mevcuttur. Dünya, insanın korkularını ve bazı korkuların önüne geçilememesini haklı çıkarmaya yetebilecek birçok olumsuzluklarla ve kötülüklerle doludur. Belirsizlikler, öngörülmesi mümkün olmayan olaylar, insanları korkuya düşürmektedir. Savaşların, terörün, afetlerin, şiddetin, kasten sebep olunan ölümlerin vb. kötü olayların olduğu bu yerkürede, korkular hep var olmuştur ve olmaya da devam edecektir. İnsanlar arasında yaygınlığı ve şiddeti çeşitli faktörlere bağlı olarak değişebilir olmakla birlikte, dünyadaki tüm insanlar için geçerli olabilecek korkulardan bir tanesi de suça maruz kalma korkusudur.

Şunu da belirtmek gerekir ki suçun duygusal bağlamda etkisi yalnızca korku ve güvensizlik duygusuyla sınırlı değildir; suç olgusunun neden olduğu en olağan duygu durumlarından bir diğeri de öfke duygusudur. Ditton, Bannister, Gilchrist ve Farrall (1999, s.89) da ev ve araba hırsızlığı, saldırı, vandalizm gibi çeşitli suçlara karşı ortaya çıkan duygunun genel olarak “öfke” olduğunu; yaş ve cinsiyet fark etmeksizin katılımcı grup içerisinde, öfkenin korkuya kıyasla daha yaygın olduğunu, korku duygusunu aştığını tespit etmişlerdir. Öte yandan kadınların korku duygularının erkeklere göre daha fazla olduğu ve aynı zamanda öfke duydukları ifade edilmiştir.

Öfke duygusu yıkıcı duygu durumlarından ve insanların uğradığı zararı, zarar vererek ödünlemeye çalışacak şekilde diğer olumsuz duygu ve davranışları uyandırabilir. Burada daha ziyade, suçların neden olduğu sosyal psikolojik bir maliyet olarak, korku duygusu üzerinde durulacaktır.

3.1.4. Suç Korkusu ve Ölçülenmesi

Suç olgusu, nedenleri başlı başına önemli bir mesele olmakla birlikte, bir suç maruz kalınmış ya da kalınmamış olsun, hayatın normal seyrini olumsuz yönde değiştirebilmektedir. Bu nedenle hem birey hem toplum üzerindeki etkileri çerçevesinde düşünülmesi gereken sosyal psikolojik bir problemdir. Doğrudan veya dolaylı olarak bir suç maruz kalmak, psikolojik yıkımlara sebep olabilir ve bu durum, suçun bireyler üzerindeki en önemli tahribatıdır denilebilir. Suça maruz kalma düşüncesi korku düzeyine ulaşmış, bireyleri huzursuz etmeye başladığında, ortada ciddi bir problem var demektir. Toplum içerisinde normlara ve yasalara uymayı reddedenler arttığında, bunların dışında kalanların suç maruz kalma korkuları artar. Suç işleyenlerin yaygın olduğu ülke veya bölgelerde suç maruz kalma korkusu duyarak ve en önemlisi, bu korkuyu patolojik düzeye vardırıarak yaşamını sürdüren bireylerin artması, beklenen bir sonuçtur. Bu anlamda, “suça maruz kalma korkusunun bireysellikten uzaklaşıp kitleleri etkileyen bir ivme kazanarak toplumsallaşacağını” söyleyebilmek mümkündür.

Suç oranlarının yüksek olduğu yerlerde yaşayanlar, muhtemelen başlarına bir şey gelebilme ihtimalinin yol açtığı duyguyla, hayatlarını korku duyarak sürdürürler. Üstelik bir suçun mağduru olmuş insanlar için bu korku normalin çok daha üzerinde olabilir ve mağdur olmalarına sebep olan eylem, etkilerinin ömür boyu sürebileceği

travmalara yol açabilir. Buna bağlı olarak da toplumun geneline karşı güvensizlik duygusunun oluşması kaçınılmaz hale gelir. Oysa ekstra güvenlik önlemlerine ihtiyaç duymayan bireylerin çoğunlukta olabilmesi ve sağlıklı bir toplumun inşa edilebilmesi için güven duygusunun toplumun birçok üyesi tarafından hissediliyor olması gerekmektedir.

Suçun topluluklar üzerindeki etkisini araştıran Taylor (1995, s.29), artan suç oranlarının, insanlar üzerinde davranışsal, sosyal, psikolojik, sosyal psikolojik ve ekonomik sonuçları olduğunu ifade etmiştir. Buna göre insanların yer değiştirme arzularının ve korkularının artması, buldukları yere bağlılıklarının ve topluluk duygularının azalması, artan suç oranlarının psikolojik sonuçlarıdır. İnsanların sokakta gördüğü olaylara müdahale etme konusunda istekli davranmamaları, komşular arasında dahi güvensizliklerin artması ve işbirliğinin azalması sosyal psikolojik sonuçlarıdır. Yaşayanların çeşitli faaliyetlerini kısıtlaması, tehlikeli olabilecek yerlerden kaçınması, yerel işlere daha az katılım sağlamaları ve buldukları yerden ya da şehirden taşınmaları davranışsal sonuçlarıdır. Ayrıca, mahalle dışındakiler de suç endişesi nedeniyle ev almaktan, iş kurmaktan kaçınabilirler. Gelenlerin ise mevcut sakinlere kıyasla daha düşük sosyoekonomik statü sahibi olmaları muhtemeldir.

Andre, birçok davranış için geçerli olduğu gibi korkuların ve fobilerin de öğrenildiğini ifade etmiştir. Davey'e atıf yaparak, "insan doğası konusunda çok dikkatli gözlemcilerden" biri olan Descartes'ın "Ruhun Tutkunları"nda yer verdiği, konuyla ilgili bölüme değinmiştir. Buna göre, "Çok büyük bir korkunun edinilmesini kolaylaştırabilecek dört büyük öğrenme tipinin olduğu sanılmaktadır." Bunlar şöyledir:

Yaşamda travma oluşturan olaylar: Kişisel olarak bir tehditle, tehlikeyle karşı karşıya gelmek ve bunun izinin hafızaya kazınmış olması. (Bir saldırı, bir kaza)

Yaşamdaki zor ve sürekli olaylar: Denetim olanağı olmaksızın, düzenli bir biçimde küçük travmalar yaşamak. (Aşağılanmalar, güvensizlik)

Modellerin taklit edilmesiyle sosyal eğitim ve öğrenim: Sürekli birini, genellikle akrabalarından birini görmek, bir şeyden çok korkmak.

Uyarı mesajlarının birleştirilmesi: Şu ya da bu durum tipine bağlı tehlikelerin altını çizen bir eğitimden geçmiş olmak (Davey, 1997) (akt. Andre, 2016, s. 54-55).

Bu dört büyük öğrenme tipinden yola çıkarak; suça maruz kalma korkusu söz konusu olduğunda, tıpkı tüm sosyal davranışlarda olduğu gibi, öğrenmenin etkili olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Çünkü aile, yakın çevre ve tüm toplum, bizlere nelerden korku duyulacağını farkına varmadan da öğretmektedir. Örneğin, annesinin kedi gördüğünde çığlık atarak tepki verdiğini gören bir çocuk, kedinin korkulması gereken bir canlı olduğunu düşünebilir. Suça maruz kalma korkusunun ortaya çıkmasında da benzer bir durum söz konusudur. Doğrudan kötü deneyimler yaşamamanın haricinde, ki bunlar yaşam boyu sürecek travmalara yol açabilir, çevrede maruz kalınan kötü olayları gözlemlemiş olmak ya da hangi durumla karşılaşıldığında uzak durulması gerektiğine yönelik sürekli telkinler almak da suça maruz kalma korkusu duymaya yol açabilir.

Suçun, mağduriyet geçmişi olsun ya da olmasın, sosyal ve psikolojik anlamda olumsuz etkilerinin meydana geleceği açıktır. Suça maruz kalma korkusunun suçun en önemli sonuçlarından biri olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Suça maruz kalma ihtimalinin yarattığı duygu durumu, güvende olmama hissinin meydana getirdiği maddi ve/veya manevi bir zararla karşılaşılabilen düşüncesinin oluşturduğu, zihinde bir köşede var olan, sürekli temkinli ve tedbirli hareket etmeye yönlendiren bir duygu durumudur.

“Suç korkusu” kavramının yer bulduğu ilk çalışmalar, 1930'lu yıllarda Amerikan dergilerinde yer almış; suça karşı toplumun vermiş olduğu tepkiyi anlamak ve açıklamak amacıyla yapılmışlardır (Sipahi, 2016, s.68). Literatürde “suç korkusu” kavramına ilişkin çeşitli tanımlara rastlanmaktadır. Lim ve Chun (2015, s.141), birçok araştırmacı tarafından tanımlanan “suç korkusu” kavramına ilişkin ortak bir tanımın bulunmadığını; ortak bir tanımın bulunmama nedeninin ise suç korkusunun ölçümlenebilmesi için hazırlanan anketlerin farklılık göstermesinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Stanko (1995, s.47-48) da kavramın tanımlanmasına ilişkin fikir birliği olmadığına dikkat çekmiş; buna rağmen araştırmacıların suç korkusunun temel bileşenlerini kabul ettiklerini ifade etmiştir. Söz konusu kabul gören bileşenler; suç korkusunun genelde suçun neticesinde fiziksel bir zarara uğramakla ilgili tehlike duygusundan kaynaklandığı; evin dışında, büyük bir olasılıkla da kentsel bir mekânda yalnız olmakla ve kişinin zarar görme ihtimali karşısında potansiyel olarak kendini savunamayacağı endişesiyle ilişkili olmasıdır.

Kişinin suç korkusu duyması için çevresinde, suçlu davranışa ilişkin birtakım algılanan ipuçlarının olması gerekir. Bu olumsuz algı nedeniyle de korkunun ortaya çıkması kaçınılmazdır (Garofalo, 1981, s.840). Etrafında zarar görebileceği yönünde eylem ve tehdit sezen bireyin suç korkusu duyması anlaşılırdır.

Suç korkusu, yaşam kalitesinin düşmesine sebep olur. Üstelik bunun için doğrudan suça maruz kalmış olmak da gerekmez. Çevrede yaşanan suç olaylarından da bireylerin yaşına, cinsiyetine, özel durumlarına ya da yaşadığı yere göre değişmekle birlikte, etkilenme söz konusu olabilir. Kent yaşayanlarının suça maruz kalma korkusu duyma yaygınlığının, küçük yerleşim birimlerine kıyasla çok daha fazla olduğu bilinmektedir. Bunun nedeni, suçun çoğunlukla kentlerle özdeşleşmiş olmasıdır. Toplumsal düzeni sarsacak nitelikte olaylar kentlerde yoğunlaşmaktadır. Kentlerde yaşayan bireyler arasındaki sosyal ilişki ve etkileşimlerin daha sık olmasının ve birbirlerine "yabancı" olmalarının bunda etkili olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Oysa küçük yerleşim birimleri çoğunlukla daha sıcak, daha kaliteli ilişkilerin kurulduğu, insanların kentlere kıyasla birbirlerine çok da "yabancı olmadıkları" yerlerdir.

Suçların sebep olduğu tedirginlik, korku, "sosyal maliyet" olarak adlandırılabilir ve dikkate alınmak zorundadır. Akıncı (2016, s.59), suçun maliyetinin sadece parayla ölçülemeyeceğini ifade etmiştir. Suç nedeniyle, toplumda meydana gelen huzursuzluk ve sisteme duyulan inancın sorgulanmaya başlamasının yaratmış olduğu toplumsal zararların tespitinin çok zor olduğunu vurgulamıştır.

Suçun sosyal maliyeti, insan ilişkilerini olumsuz yönde etkilemesi ve haliyle bütünleşmenin sarsılması bağlamında değerlendirilebilir. Suç korkusu, güvensizlik hissi oluşturacağı için toplum olmanın bir gereği olarak, bir arada olmayı gerektiren durumlarda ortak bir şekilde harekete geçmenin önüne set çekebilir. Bu da "biz" duygusunun yitirilmesine neden olabileceği için toplumsal patolojilerin yaygınlaşmasına yol açacaktır.

Nedenleri fark etmeksizin, suç korkusunun kişisel, toplumsal ve ekonomik çerçevede çeşitli sonuçları bulunmaktadır. Bu sonuçlara şu şekilde yer verebilmek mümkündür: Kişisel anlamda; suça maruz kalma korkusunun pek çok kişiyi toplumdaki uzaklaştırması ve insanların içine kapanmalarına yol açması mümkündür. Terör olayları nedeniyle insanların evlerine kapanması buna örnektir. Toplumsal

anlamda etkileri ise yabancılardan korku duyma ve toplumsal dayanışmanın çökmesi şeklinde kendini gösterir. Toplumsal dayanışmanın çökmesi ise suçların daha da artmasına yol açacaktır. Suç korkusu arttıkça, harcanan paralar da artmaktadır. Koruma ile görevli kişilerin istihdamı artmakta ve başka önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Öte yandan, vatandaşlardan alınan vergiler de buna dâhildir. Bunlar da ekonomik sonuçlardır (Akıncı, 2016, s.61-63).

Sosyal psikolojik bağlamda önemli bir problem olarak suç korkusunu konu edinmiş olmanın gereklerinden biri de suça maruz kalma korkusunun “nasıl ölçümleneceği” ve nelere dikkat edileceği sorularının cevabını ortaya koymaktır. Suç korkusunun ölçülmesi ve araştırma verilerinin toplanması esnasında dikkat edilmesi gereken şey; algılanan risk ile karıştırılmasına yol açmamak için uygun ölçüm yönteminin belirlenmesidir. Lim ve Chun (2015, s.143) da, suç korkusu ve algılanan risk arasındaki farkın ayırt edilmesinin, suç korkusunun ölçümünü sağladığını ve geçerliliği artırdığını vurgulamışlardır.

Suç korkusunun ölçümü, yani veri toplanmasında karışıklık oluşturulmasını önleyecek şekilde suç korkusunun başarılı bir şekilde ölçümü, ilgili literatür dahilinde üzerinde durulan bir konudur. LaGrange ve Ferraro (1989, s.698), suç korkusunun ölçülmesi konusundaki probleme dikkat çekmişler ve araştırmacıların çoğunun, kendi başına suç korkusunu ölçmek yerine; sosyal bir problem olarak suç hakkında genel kaygıları ya da algılanan riski ölçtüklerini ifade etmişlerdir.

Sonraki yıllarda yapılan çalışmalar, bu problemin aşılmasında ilerleme kaydedildiğinin üzerinde durmaktadır. Söz konusu probleme dikkat çeken Lim ve Chun (2015, s.140), suç korkusunun ölçülmesindeki zorluğa değinmekle birlikte, korkuyu ölçümleme açısından ilerleme kaydedildiğini; böylelikle araştırmacıların suç korkusunu daha derin bir şekilde anlayabilmesinin mümkün hale geldiğini belirtmişlerdir. Bu araştırmanın amacı da uygun bir ölçüm yöntemi kullanarak, ilgili literatürün de desteklediği gibi toplumda korkuyu en çok yaşayanlardan olan; incinebilirliği ile anılan gruplar arasındaki kadınların suça maruz kalma korkusunu anlayabilmektir.

3.2. SUÇ KORKUSUNUN NEDENLERİ

Suçta maruz kalma korkusunun çeşitli nedenleri vardır. Kişinin kendisinin ve/veya bir başkasının, özellikle de aile bireyleri gibi yakın çevresindeki kişilerin bir veya daha fazla suçtan mağduriyet geçmişlerinin olması, bir suçla karşı karşıya kalılabileceği düşüncesini kaçınılmaz hale getirmektedir. Üstelik sadece aile veya yakın çevrenin değil; hiç tanışıklığın olmadığı kimselerin çeşitli suçlardan mağdur olmaları ve bunların görünürlüğünün artması da bu korkuya neden olabilmektedir.

Suçta maruz kalma korkusunu genel anlamda bireysel veya toplumsal nedenlerle ilişkilendirebilmek mümkündür. Suçta maruz kalma korkusu, “cinsiyet”, “yaş”, “statü ve gelir” gibi bireylerin kendileriyle ilgili durum ve özelliklerden kaynaklanabileceği gibi bazı toplumsal nedenlerle de ilişkili olabilmektedir.

3.2.1. Bireysel Nedenler

Suç korkusunun bireyle ilişkili nedenleri araştırıldığında, özelde sayılamayacak kadar çok nedenin ortaya çıkabileceğini söyleyebilmek mümkündür. Rountree ve Land (1996, s. 1354) korku türü veya risk algısı konusunda yapılan çalışmaların çoğunun sosyodemografik bağıntılara odaklandığını ve korkunun yaş ve cinsiyetle doğrudan ilişkili olduğunu bu çalışmalar tarafından ortaya konulduğunu ifade etmişlerdir. Yine bu çalışmalara dayanarak; tipik olarak kadınların daha çok korkulu olduklarını ve yaşla beraber korkularının da arttığını belirtmişlerdir. Bu başlık çerçevesinde, suçta maruz kalma korkusu açısından önemli olan bireysel faktörler bağlamında cinsiyet, yaş, statü ve gelirin suç korkusuyla ilişkisine odaklanılmıştır.

3.2.1.1. Cinsiyetin Suç Korkusuyla İlişkisi

Kadınlar ve erkekler, biyolojik, fiziksel, duygusal özellikler temelinde birbirlerinden farklılık gösterirler. Suç korkusu söz konusu olduğunda da kadınların ve erkeklerin suçta maruz kalma ihtimalleri karşısında gösterdikleri reaksiyonların farklı olduğu bilinmektedir.

Cinsiyetin suç korkusuyla ilişkisi dikkate alındığında, incinebilir gruplar içerisinde yer aldıkları varsayıldığından, kadınların suçta maruz kalma korkusunun erkeklere göre daha fazla olduğunu söyleyebilmek mümkündür. LaGrange ve Ferraro (1989, s.714), suç korkusu literatüründe en istikrarlı bulgunun cinsiyet farklılığı

olduğunu ifade etmişlerdir. Bunda toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadınların fiziksel açıdan “daha güçsüz olmaları” (en doğru ifadeyle; gücün erkeğe atfedilmesi, kadının kırılğan olduğu yönünde düşünceye kodlanarak yetiştirilmesi ve bu nedenle kırılğanlığın bir bakıma içselleştirilmesi) vb. etkilidir. Kadınlar, toplumsal baskı, şiddetin çeşitli türlerine maruz kalma konusunda en çok zarar görenler arasındadırlar. Renzetti ve Maier (2002, s.47), kadınların korkularının kişisel deneyimleri doğrultusunda değişebildiğini; sadece cinsiyet, sosyal sınıf ve etnik köken ile değil bununla birlikte yaş, cinsel yönelim ve fiziksel yetenek/engel gibi faktörlerle de ilişkili olarak toplumdaki “yerlerinin” bir sonucu olabileceğini ifade etmişlerdir.

Kadınlar, bir suça maruz kalabilme korkusunu en çok yaşayanlar arasında oldukları için kendilerini farklı konularda kısıtlama gereği duyabilmektedirler. Giyecekleri kıyafetlerden, dışarıya çıkacakları saate; bir yere gitmek için kullanacakları vasıtadan, gidebilecekleri mekânlara kadar birçok şeyi dikkate alarak hareket etmek, tedbirli davranmak zorunda hissedebilirler.

LaGrange ve Ferraro (1989, s.706), kadınların kayda değer bir biçimde özellikle şahsa karşı suçlarda, erkeklere göre daha fazla korktuklarını ve mağdur olmaya daha fazla eğilimli olacaklarını düşündüklerini; öte yandan mal varlığına yönelik suçlar nedeniyle mağdur olma ihtimalleri söz konusu olduğunda, kadınların erkeklerle eşit değerlendirmede bulduklarını ortaya koymuşlardır. Craske (2003, s.1) ise yaş grubu fark etmeksizin, kadınların risklerle karşı karşıya kalma ihtimallerinin erkeklere göre daha fazla olduğunu ifade etmiştir.

Kadınların ve erkeklerin “nasıl davranmaları gerektiğine” yönelik cinsiyet kalıpları, kültüre göre değişmekle birlikte, oldukça insani bir duygu durumu olarak korkularının olmasına rağmen, erkeklerin çoğu zaman bunlar yokmuş gibi davranmalarına yol açabilmektedir. Toplumun çoğunluğu tarafından “erkek adam güçlüdür”, “erkek adam ağlamaz”, “erkek adam korkmaz” vb. şekilde çoğunluk tarafından kabul gören yargılar, erkeklerin duygularını ifade edememelerine ve bu duyguları rahat bir şekilde yaşayamamalarına, hatta bu düşüncelerini bastırarak kendi kendilerine bile itiraf edememelerine yol açabilir. Stanko ve Hobdell (1993, s.400), kriminolojide, erkeklerin şiddet mağduru olma deneyimlerinin keşfedilememiş olmasını; onların genellikle bu mağduriyetleri bildirme konusunda isteksiz davranmalarıyla açıklamışlardır. Oysa mutluluk, kızgınlık vb. duyguların yaşanması

nasıl normalse; endişe ve korkuların ifade edilmesi de son derece normal, insani olarak düşünölmeli ve cinsiyetle ilişkilendirilmemelidir.

Şüphesiz, kadınların mağdur olmaktan en çok korktukları suç türlerinden biri; cinsel saldırı suçlarıdır. LaGrange ve Ferraro'nun (1989, s.707) araştırma bulgularında rastlandığı üzere, erkekler de cinsel saldırı suçlarından mağdur olabilme ihtimali konusunda kayda değer biçimde korku duymaktadırlar. Buna göre kadınların neredeyse %47'si tecavüze veya cinsel saldırıya uğramaktan "aşağı yukarı" veya "çok korktuklarını" ifade ederken; erkekler ise neredeyse %11 oranında tecavüze veya cinsel saldırıya uğrama konusunda korku duymaktadırlar. Gustafson (1998, s.807), erkeklerin en fazla fiziksel şiddetten korktuklarını; kadınların ise öncelikle tecavüz ve diğer cinsel saldırı formlarından korku duyduklarını ifade etmiştir. Goodey (1994, 196) de gasp ve cinsel saldırı suçlarının bireylerde en fazla korku üreten suçlar olduğuna; insanların, bu tür suçların kurbanı olmalarının korkunç sonuçlarını, özellikle de psikolojik etkilerini düşündüklerine dikkat çekmiştir. Stanko (1995, s.51) ise kadınların ırkçı taciz ve ırkçı şiddetle karşı karşıya kaldıklarına dikkat çekerek, onlara yönelik cinsiyetçi yaklaşımın da korku duygularının oluşumunda etkili olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda, ırkçılığın meydana getirebileceği bir mağduriyet yaşama ihtimalinin de korku duygusuna sebep olacağını söyleyebilmek mümkündür.

Andre (2016, s.65), "birçok psiko-sosyologa göre bazı kültürler dışıden çok erkektir, ama bu durumun tam tersi de geçerlidir" ifadeleriyle; "erkeklerin ve kadınların korku hissetme bağlamında aynı biyolojik eylemlere sahip olduklarını kabul eden, kadınları evlerinde oturmaya teşvik eden ve onları, çekingen olmalarının bir kader olduğuna ikna eden bir toplum"un daha fazla agorafobik kadın üreteceğini öne sürmüştür. Buna göre "kültürlerin cinsiyeti"nin korku ve fobilerin açığa çıkmasında etkili olan karakteristik özelliklerine Tablo 3.1'de yer verilmiştir:

Tablo 3.1: Kùltürlerin cinsiyetinin korku ve fobilerin açığa çıkmasında etkili olan karakteristik özellikleri (Andre, 2016, s.66)

Erkekliğin ağır bastığı kùltürlerin karakteristiği	Dişiliğin ağır bastığı kùltürlerin karakteristiği
Cinsel roller belirgin biçimde farklıdır. Kadınların insani ilişkilerle daha fazla ilgili oldukları kabul edilir, ailelerde babalar somut durumlarla, anneler hissedilen şeylerle ilgilenirler, kızlar ağlar, erkekler ağlamaz, erkek çocuklar kavga edebilirler, kız çocuklar bunu doğru bulmazlar.	Cinsel roller belirsizdir. Erkekler ve kadınlar insani ilişkilerle ilgilenirler, ailelerde babalar hissedilen şeylerle, anneler de somut olaylarla ilgilenebilir, erkek çocuklar da kız çocuklar gibi ağlayabilirler, kızlar da erkekler gibi kavga edebilir.
Toplumun egemen değerleri: başarı ve maddi gelişmişlik.	Toplumun egemen değerleri: başkalarına saygı ve kişisel gelişme.
Erkek çocukların modeli babadır, kızlarınki ise annedir.	Erkek çocuklar ve kız çocuklar model olarak anne ve babanın özelliklerini alabilir.
Annenin ailevi ve toplumsal konumu babanınkinden daha zayıftır.	Cinsel rol farklılıkları toplumsal rol farklılıkları içermez
Kadınların özgürlüğü, sadece işte değil evde de çalışabilecekleri anlamına gelir.	Kadınların özgürleşmesi, erkeklerle aynı toplumsal görevlere gelebilecekleri anlamını taşır.

Tablo 3.1'den hareketle; "kùltürlerin cinsiyeti" konusunda, toplumun genelinin ailevi ilişki ve iletişim tarzlarına; kadına, erkeğe, kız ve erkek çocuklara nasıl anlam yüklediğine bakmak gerekmektedir. "Erkekliğin ağır bastığı" kùltürler söz konusu olduğunda, kadınların çok daha fazla korku duyabileceğini söyleyebilmek mümkündür. Çünkü kadınların hayatı çoğunlukla ev içiyle sınırlandırılmış; ev dışındaki hayatın güvensiz olduğu düşüncesi aşılacaktır. Kız çocuklar, erkek çocuklara göre daha zayıf olarak nitelendirilir. Oysa "dişiliğin ağır bastığı" kùltürlerde aileler daha demokratiktir. Kadın, ev içerisinde en az erkek kadar etkilidir. Çocuklara söz hakkı tanınır; onlara karşı davranışın ölçüsü, eşitlik üzerine kuruludur. Böylelikle, erkekliğin ağır bastığı kùltürlere göre korkularının daha az olabileceğini söyleyebilmek mümkündür. Şunu da vurgulamak gerekir ki dünya üzerinde hemen hemen her yerde "erkekliğin ağır bastığı" bilinmektedir ve kadınlar üzerindeki tahakkümün sürdürüldüğü bir gelenek söz konusudur.

3.2.1.2. Yaşın Suç Korkusuyla İlişkisi

Korkular, cinsiyete göre farklılık gösterdiği gibi, yaşa göre de farklılık göstermektedir. İnsanın hayatının belli dönemlerinde; bebeklikte, çocuklukta, ergenlikte, yetişkinlikte ve yaşlılıkta duyduğu korkular, o dönemin bedensel ve ruhsal özellikleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle yalnızca suça maruz kalabilme ihtimalinin yaratmış olduğu korkulardan değil; yaşamın belli dönemlerinde insanları etkileyen, kaliteli bir yaşam sürmelerini engelleyen diğer korkulardan da söz etmek gerekmektedir.

İnsanların korkuları, hayata geldiği andan itibaren ortaya çıkar. Bebek, anne karnından çıktığı andan itibaren korkuyu deneyimler; güven duyabileceği anne

kucağını hissetmeden rahatlayamaz ancak bir bebeğin suç algısından söz edebilmek mümkün olmayacağı için suç korkuları da mevzubahis değildir.

Çocukların korku duydukları şeyleri herhalde saymakla bitirebilmek mümkün olmayacaktır. Andre (2016, s.43), çocukların saymakla bitmeyecek olan korkularının kırılğan oldukları için normal olduğunu ve bir canlı ne kadar kırılğansa, korkunun, onun bu kırılğanlığına o kadar yararlı olacağını ifade etmiştir. Nedeni ise bir tehlike söz konusu olduğunda ortaya çıkan korkunun değerli olmasıdır. Bu korku, olması gereken tepkisel bir korumadır.

Çocukların “canavarların var olduğu” düşüncesine inanması ve buna bağlı korku duygusunun oluşması normaldir. Zaman geçtikçe, bilişsel gelişimin de katkısıyla, çocukluk korkularının da büyük ölçüde azalacağını söyleyebilmek mümkündür. Canavarların var olduğu şeklinde korkular değil de “anamlı korkular” ortaya çıkar ve bunlar, yetişkinlerin korkularıyla benzerdir. Sosyal faktörlere bağlı korkular, çocuğun yaşamına dâhil olmaya başlar. Suça maruz kalma korkusunun da sözü edilen anlamlı korkular arasında yer aldığını söyleyebilmek mümkündür. İyi Çocukluk Raporu’nda (*The Good Childhood Report*) (2019), İngiltere’de yaşayan, yaşları 11-17 arasında değişen, yaklaşık 400 çocukla yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre çocukların %41’i en çok “suç” ve “çevre” konusunda endişelenmektedirler. Çocukların bu endişeleri, suçlardaki artışların güvenlikleri açısından nelere mal olabileceği konusundadır.

Yetişkin yaşamın temelini oluşturan ergenlik döneminde, ailelerin desteği çocuklar/ergenler için son derece önemlidir. Burkovik ve Tan (2016, s.55-56), duygu ve düşüncelerinin en karmaşık olduğu dönem olması bakımından, ergenlik döneminde en sık rastlanan korkuların, karşı cinsle olan iletişimde beğenilmeme, reddedilme korkusu olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda, sınav kaygısı taşımının; buna ek olarak, ailelerin çocukların yeteneklerinden daha fazla beklentilerinin olmasının ve zaten var olan kaygının artmasının; eleştirilmekten, hata yapmaktan çekinmelerinin de bu dönemin korkuları arasında yer aldığını belirtmişlerdir.

Hayatın en uzun dönemi olarak nitelendirilebilecek yetişkinlik dönemi de çeşitli korkuların olduğu dönemdir. Burkovik ve Tan (2016, s.63-65), bu korkuları genel olarak, insanların üzerine yüklenen sorumlulukların artması, cinsel korkular,

evlilik ve aldatılma korkusu şeklinde sıralamışlardır. Bu bağlamda, zorla verilen sorumlulukların gönüllü bir biçimde yerine getirilmesinin mümkün olmayacağını ve haliyle daima gerginlik verici bir durumun ortaya çıkacağını ifade etmişlerdir. Gönüllüğün esas olduğu bir sorumluluk da olsa, eğer yerine getirilememişse, başarısızlık kaygısının ya da suçluluk duygusunun ortaya çıkmasına yol açabileceğini belirtmişlerdir. Kadınlarda sıkça rastlanan “vajinismus” olarak adlandırılan cinsel korkuların yaşandığına; evlilik ve aldatılma korkusunun ise güvensizlik nedeniyle oluşan bir korku durumu olduğuna ve bu kişilerin ebeveynlerinin de evliliklerinde aldatılmış olabileceklerine dikkat çekmişlerdir.

Yaşlılık dönemi ise kırılganlığın arttığı bir dönemdir. LaGrange ve Ferraro (1989, s.708), araştırmalarında suç korkusunu yaşa göre (18-29, 30-45, 45-64, 65+) de değerlendirmişlerdir. Buna göre en dikkat çekici farklılık yaş ve suç korkusu ilişkisi değil; cinsiyet ve suç korkusu ilişkisidir. Bununla birlikte, araştırmalarının sonucunda, ilgili literatürde yer alan bulguların ve sanıldığığının aksine yaşlıların değil gençlerin mağduriyet korkularının daha fazla olduğunu ortaya koymuşlardır.

Suçta maruz kalma söz konusu olduğunda, yaşlıların aksine gençlerin suçlardan daha çok mağdur oldukları ilgili araştırmalar tarafından desteklense de yine konuyla ilgili bazı çalışmalar, kaygı veya korku düzeyinde duyguları genellikle en çok yaşlıların taşıdığını göstermektedir. Mawby (1986, s.300), araştırmasında, diğer gruplarla kıyaslandığında özellikle yaşlı kadınların suça yönelik kaygılarının daha yoğun olduğunu; öte yandan yine aynı araştırma çerçevesinde, genç erkeklerin daha fazla suç mağduru olduklarını ortaya koymuştur. Farrall, Gray ve Jackson (2007, s.2) da bu paradoksa dikkat çekmişler; özellikle genç erkeklerin daha fazla mağduriyet riski taşıyor olmalarına rağmen daha az korku duyduklarını; yaşlı kadınların ise mağduriyet risklerinin daha az olmasına rağmen daha çok korktuklarını belirtmişlerdir.

Gençlerin daha fazla mağdur olmalarına rağmen yaşlıların gençlere göre daha çok incinebilir ve savunmasız olmaları, suça maruz kalma korkularının daha fazla olmasını anlamlı kılmaktadır. Cinsiyet fark etmeksizin yaşlıların gece dışarıya çıkmak, yalnız kalmak, maaşını çekerken parasını çaldırmak gibi birçok korku taşımaları muhtemeldir.

İnsanlar, yaşlanarak ölümün yaklaştığını gördükçe yok olacaklarına inandıkları için çökkünlük ve bunalım içerisine düşebilirler (Cüceloğlu, 2010, s.366). Bu bağlamda, ileri yaş döneminde yaşanabilecek korkular arasında ölüm korkusunun da yaygın olabileceğini söyleyebilmek mümkündür. Ancak bu her zaman böyle değildir. Burkovik ve Tan (2016, s.70), ölüm korkusu nedeniyle ruh sağlığı uzmanlarına başvuran kişilerin en çok gençler olduğunu; sanılanın aksine ileri yaş grubundakilerin artık ölümü kabullendiğini ifade etmişlerdir. Onlara göre bu yaş grubundakiler ölümü “güler yüzle olmasa da soğukkanlılıkla ve hatta anlayışla” karşılamaktadırlar.

Korku üretmeye neden olabilecek faktörler ve korkuların nedenleri değişse de insanların korkuları yaşamları boyunca hep var olmaktadır. Daha önce de dikkat çekildiği gibi korkular belli ölçüde gerekli ve hatta yararlıdır. Ancak baş edilmesi güç olan ve süreklilik taşıyan korkular, yaşam kalitesini bozmaya neden olabilmekte ve belki de ruhsal rahatsızlıklara yol açabilmektedir. Suça maruz kalma korkusu da süreklilik gösterdiği zaman yaşam kalitesinin olumsuz yönde etkilemesi kaçınılmaz olacaktır.

3.2.1.3. Statü ve Gelirin Suç Korkusuyla İlişkisi

Statü ve gelir, sosyal ve ekonomik anlamda bireylerin yaşam memnuniyetini önemli ölçüde etkileyen; diğerleriyle olan ilişkilerini belirlemede rolü olan öğelerdir. Sağlıklı bir benliğin var olabilmesi için gerekli olan özsaygının da belirleyicilerinden biri olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Diener, Oishi, ve Lucas'ın (2003, s.411) da çalışmalarında öznel iyi oluşu etkilemesi bağlamında dikkat çekilen faktörlerden biri de gelirdir. Buna göre toplumların zenginliği ile öznel açıdan iyi olabilme arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır.

Güvenli bir yaşam alanı sağlayabilmek, risk ve tehlikelere karşı açık ve savunmasız kalmaya karşı önlem alabilmek söz konusu olduğunda; statü ve gelirin etkisinin dikkate alınması gerekmektedir. Ulrich Beck (2014, s.47), Risk Toplumu'nda, yoksulluğun birçok riski de beraberinde getirmiş olduğuna dikkat çekmiş; buna karşın ekonomik gücü yerinde olanların, bu risk bolluğunun olduğu ortamda “güvenliği satın alarak” avantaj elde ettiklerini vurgulamıştır. Ayrıca “risklerin sınıfa özgü bölüşümüne dair” olan bu durumu “kanun” olarak nitelendirmiş ve risklerin yoğun olarak yoksul ve zayıf olanların tarafında

yoğunlaşması nedeniyle, karşıtlıkların keskin bir biçimde sürmesine yol açtığını, belli başlı boyutları açısından da hala sürdüğünü belirtmiştir.³

Pantazis (2000, s.433), yoksulların suçlar, işini kaybetme, mali borçlar, hastalıklar da dâhil olmak üzere birçok olayın başlarına gelebilme ihtimalinden kaynaklanan güvensizliklerden yana acı çektiklerini ifade etmiştir. Bu nedenle de yoksulluk içinde yaşayan insanların, suç korkusu ve cezai olmayan olaylar hakkında endişe duygusunu daha akut bir biçimde yaşadıklarına dikkat çekmiştir.

Statü ve buna bağlı olarak gelirin artması veya azalması, güvenlik tehditlerini belli ölçüde de olsa azaltması veya artırması bağlamında, suça maruz kalma konusunda etkisi göz ardı edilemeyecek bir faktördür. Ekonomik açıdan gelişmiş olmanın, suçları da azaltabileceği gerçeği düşünüldüğünde; suça maruz kalma korkusunun da azalması, anlamlı hale gelmektedir.

3.2.2. Toplumsal Nedenler

Toplumsal nedenler, suça maruz kalma korkusunun yaygınlaşmasında etkili olabilmektedir. Bir suçtan mağdur olma düşüncesi ve bu düşüncenin sıklık kazanıp bireylerin yaşamını etkilemeye başlaması; toplumla olan bağlarının önemli ölçüde zayıfladığını, güven duygularının azaldığını gösterir. Genel anlamda bir güven probleminin söz konusu olması ve bu güvensizlik duygusunu artırabilecek potansiyele sahip olmaları bakımından mekânın, medyanın ve kent yaşamının suç korkusunun oluşmasıyla ilişki olabilecek toplumsal nedenler arasında olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

3.2.2.1. Güven Probleminin Suç Korkusuyla İlişkisi

Bugün dünyada yaygın bir şüphe ve güvensizlik hastalığı vardır demek herhalde yanlış olmayacaktır. Şüphe, insanın içini kemiren türde bir duygudur. Sebebi ise güven duygusunun azlığı ya da yokluğudur. Güvenin azaldığı yerde şüphe

---

³ Beck'in, risklerin sınıfa özgü bir paylaşımı olduğu ve yoksulların hala belli başlı boyutlarda dezavantajlı olduğu düşüncesi belirtilmiş olsa da Beck (2014), özellikle modernleşmenin risklerinin artmasına dikkat çekmiştir ve bu riskler dâhilinde olan; doğanın, sağlığın, beslenmenin vs. tehdit edilmesine bağlı olarak sosyal ayrımların ve sınırların göreceleştirdiğini; haliyle bunlardan etkilenen kişiler için nesnel açıdan risklerin "eşitleyici" etki yarattığını öne sürmüştür. Bu yönüyle değerlendirildiğinde, risk toplumlarının sınıflı toplumlar olduğunu söyleyebilmenin mümkün olmayacağını ifade etmiştir.

ve korkular artar; zihin tehlike odaklı düşünmeye başlar ve gerçekleşebilme ihtimali olan kötü olay senaryolarına odaklanır. Varoluşun mücadelesi içerisinde olan insan için güvensizlik duygusu, başa çıkılması oldukça zor bir duygudur. Güvensizliğin oluşumu, geçmişteki olumsuz tecrübeler ve/veya geleceğin belirsizlikleriyle alakalıdır. Furedi (2017, s.19), insanların romantik ilişkilerinde dahi dikkat etmeleri gerektiğini ve zarar görebileceklerini düşündüklerini ifade etmiş; günümüz toplumlarında, insanların sürekli olumsuzluklarla karşı karşıya kalabilme ihtimallerini dikkate alarak hareket ettiklerini vurgulamıştır.

Güvensizlik duygusunun yaygın bir hastalık gibi toplumun geneline hâkim olmasında, tıpkı sosyal ilişkilerin zarar görmesi konusunda da değinildiği gibi bireyselleşme olgusuna dikkat çekmek gerekir. Bir toplumda, diğerlerinden büyük ölçüde yalıtılmış bir biçimde varlığını sürdüren bireyler arttıkça; o toplumda güvensizlik duygusu da muhtemelen artacaktır. Bütünleşme zayıfladıkça, insanlar “biz”den uzaklaşır ve “ben”e yaklaşır. Furedi’ye (2017, s.110) göre bireyselleşen kişi kendisini daha savunmasız hisseder. O, günümüzde insanların kendilerini toplumdan yalıtılmış olmaları nedeniyle, güvensizlik duygularının daha da şiddetlendiğini vurgulamıştır.

İnsanların güven duygusunun tahrip olmasının çeşitli nedenleri olabilir. Suç olaylarının sık sık yaşanması ve bunların görünürlüklerinin de artması halinde, bireyler, mağduriyet geçmişleri olmasa bile bundan son derece olumsuz etkilenirler. Güven duygusu tahrip olacağı için korku duygusunun da ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelir.

Suçun ciddi bir sorun haline geldiği yerlerde yaşayanların korku duygularının çok daha fazla olabileceğini söyleyebilmek mümkündür. Kamusal alanların güvenlik açısından riskli olduğu algısı, özellikle kentlerde yaşayanları ek güvenlik önlemleri almaya zorlayabilir. Suç oranlarının yüksek olduğu toplumlarda, bireylerin belirli saatlerde ve belirli mekânlarda bulunmama gibi gündelik hayatlarını ve diğer rutin aktivitelerini etkileyecek kaçınma davranışlarına yönelmeleri söz konusudur.

Oysa “eskiler”, mahallelerinde güvenle oturduklarından, kapılarını kilitlemeden uyduklarından, gecenin geç saatlerine kadar çocukların dışarıda oyun oynayabildiklerinden, sosyal etkileşim ve bütünleşmeden söz etmektedirler. Şimdilerde ise ebeveynler, değil akşam saatlerinde çocuğunun dışarıda olmasına izin

vermek; gündüz de olsa, yakın mesafedeki bir markete, okula dahi tek başına göndermeye korku duyar hale gelmişlerdir. Sevdiklerinin ve kendilerinin başına istenmeyen olaylar gelebileceği düşüncesi, “yabancı olana” karşı güven duygusunun olmamasından kaynaklanmaktadır.

3.2.2.2. Mekânın Suç Korkusuyla İlişkisi

Sosyal etki kuramı çerçevesinde, insanların içinde buldukları mekânların ve sosyal ortamların, onların davranışlarını etkileme ve aynı şekilde davranışlarından etkilenme potansiyeline sahip olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Evinde olan kişi dışarıda olmaya kıyasla daha rahat hareket eder; davranışlarını kısıtlamaya pek ihtiyaç duymayabilir ve kendisini daha güvende hisseder. Oysa dışarıya adımını attığı anda çevredeki uyanların etkisi altına girer ve hareketlerini bu uyanlara göre biçimlendirmeye başlar. Kim, LaGrange ve Willis (2012, s.142) de fiziksel çevrenin insan davranışları üzerinde oldukça etkili olduğunu; bunun birçok araştırma tarafından ortaya konulduğunu belirtmişlerdir.

Mekân, insanları bazı davranışlarda bulunmaya adeta zorlar. Etrafın nasıl görüldüğü, insan yoğunluğu vb. faktörler, o mekânın nasıl bir yer olduğuna ilişkin imge oluşturur. İssiz sokaklarda ya da metruk yapıların yakınında yürümekten kaçınmak; zihinde, o yerin tehlikeli olabileceği yönünde imgenin oluşmasıyla ilişkilidir. Bu tür mekânlarda çevrenin sosyal kontrolü hissedilemeyeceği ya da çok az hissedileceği için suçun kontrol edilebilmesi zorlaşabilir ve suç fırsatları oluşabilir. Tita, Cohen ve Engberg (2005, s.277), şiddet ve suçlu faaliyetlerde bulunan çetelerin takılmak için sosyal kontrolün olmadığı; mahallede yaşayanların gözetiminin ve denetiminin uzağındaki yerlere yönelerek kendilerine ıssız mekânlar seçtiklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, içinde bulunulan mekânların insanlar için anlam taşıdığını; kişinin kendi özel alanlarında daha güvende hissederken, dış mekânlarda karmaşaya, tehlikelere daha yakın olunacağı yönünde bir algının oluşabileceğini söyleyebilmek mümkündür.

Mekânın suç korkusuyla ilişkisi söz konusu olduğunda; mekân ve oraya ilişkin imgelemden yine en çok kadınların etkilediğini belirtmek gerekir. Gece geç saatlerde dışarıda bulunmayı istememek, içselleştirilmiş bir tehlike ve suça maruz kalabilme düşüncesiyle alarm haline geçmek, kadınların mekân ve zaman faktörlerini dikkate aldıklarını; bunu göz ardı etmeden hareket ettiklerini göstermektedir. Bunda

aile bireylerinin ve yakın çevrenin de etkisi olabilmektedir. Kadınların dışarıda olmalarını gerektirecek bir durum varsa, baba, ağabey, erkek kardeş ya da başka bir yakın erkeğin ona eşlik etmesi, mekân ve zaman ilişkisinin kadınların kendileri ve yakınları tarafından ne kadar dikkate alındığını; risk algısının rahatsız edecek düzeyde olduğunu ya da korkuyu göstermektedir.

Kadınlar için dış mekânların daha güvensiz olduğu algısının oluşumunu, evin özel bir mahremiyet alanına dönüşerek anlam kazanmış olmasıyla temellendirebilmek mümkündür. Evler, daha ziyade kadınların mekânı gibidir. Kamusal alanlar, çeşitli risk ve tehlikelere açık olduğundan, “en iyisi” kadınların evlerinde olmalarıdır. Üstelik kadın anneyse, “evinde çocuğuna bakmalıdır.” Bu yaygın tahakküm, kadınları adeta ev içerisine itmiştir. Sennett (2019, s.46), konuya ilişkin şu bilgilere yer vermiştir:

Evin 19. yüzyılda aldığı biçime göre kadınlar, daha önceki çağlarda düşünülmesi olanaksız ve uygulanması ekonomik yönden mümkün olmayan bir tür dünyevi peçenin ardına saklandı. Erkekler sokağa salınırken; ev, kadınların kapatılıp yalıtıldığı ahlaksal sığınaktı. Ama bundan, kadınları iç mekânda boğanların yalnızca erkekler olduğu sonucunu çıkarmak yanlış olur. Kadınlar da kadınlar üzerinde aynı şekilde, birbirlerini iç mekânlara girmeye zorlayarak hâkimiyet kurdular.

Günümüzde kentlerde yaşayan kadınların kamusal mekânlarda buldukları saatlere, sürelerine, hareketlerini kısıtlamalarına neden olan etmenlerin en önemlilerinden birinin “güvenlik sorunu” ve “suça maruz kalma korkusu” olduğu görülmektedir (Erkan, 2015, s.402). Erkekler, kamusal mekânlarda daha aktif ve kadınlara kıyasla daha korkusuz bir biçimde yer alabiliyor ve çeşitli faaliyetlerde bulunabiliyor; gece geç saatte eve dönmenin, başına bir şey gelebilme ihtimalinin korkusunu taşıyanlar çoğunlukla kadınlardır.

Erkan (2015, s.404-407), bir araştırmaya göre İstanbul’da korku düzeyi en düşük ilçeler olarak belirlenen Kadıköy ve Ataşehir’de 18-67 yaş arasında 60 kadın katılımcı ile gerçekleştirdiği çalışmasında, kentsel mekânlarla suç korkusu ilişkisini sorgulamış; suç korkusu duyan kadınların, kentsel mekânlarda korku duyduklarını ortaya koymuştur. Araştırmanın bazı bulgularına göre kadınların en çok korktukları durum ya da olguların arasında “fiziksel taciz”in ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunu ikinci sırada “karanlık sokaklar”; üçüncü sırada “darp edilme korkusu” takip etmiştir. En çok korkulan zaman dilimi ise %93,3 oranıyla "gece" olmuştur. En çok

korku duydukları kamusal alanların nereler olduğu sorulduğunda da alt geçitlerin, gece saatlerinde çarşı bölgesinin, sahil yolunun ve diğer ıssız alanların; mezarlıkların, kapalı otoparkların ve alkollü içki servisi yapılan yerlerin korkuya sebep olduğu ifade edilmiştir.

Mekân, risk algısını artırabilecek, kadınların suça maruz kalma korkularıyla ciddi derecede ilişkili olabilecek faktörler arasındadır. Gündüz veya gece saatleri olmasının da şüphesiz ki mekânda yer alma ve korku duygusunun ortaya çıkmasında etkili olduğu açıktır.

3.2.2.3. Medyanın Suç Korkusuyla İlişkisi

Toplumları yaşam biçimleri, alışkanlıklar, ritüeller, insan ilişkileri vb. bağlamda betimleyen çeşitli adlandırmalar mevcuttur. Günümüz toplumlarının karakterini yansıtan bu adlandırmalardan biri; “medya toplumları”dır. Medya toplumları betimlemesi, “modern toplum”, “bilgi toplumu”, “tüketim toplumu” gibi karakterize kavramlar kadar sık kullanılmaktadır; çünkü tüm toplumlarda medyanın aktif bir rol oynadığı, kitlesel düzeyde etkili olabildiği, popüler kültürü beslediği ve davranışı biçimlendirdiği açıktır.

Aronson, Wilson ve Akert (2012, s.78), günlüklerin, romanların, intihar mektuplarının, popüler müzik sözlerinin, televizyon programlarının, sinema filmlerinin, dergilerin, gazete yazılarının ve reklamların bir toplumun “kendini nasıl gördüğüyle ilgili” birçok şey söylediğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, toplumların kültürüyle, yaşam tarzlarıyla ilgili çıktılar elde edebilmenin bir yolunun da medyanın incelenmesiyle sağlanabileceğini söyleyebilmek mümkündür.

Günümüzde, çeşitli yayın organları aracılığıyla her türlü bilgiyi yayma görevini üstlenen medya; toplumu etkisi altına alma konusunda tartışılmaz nitelikte bir potansiyele sahiptir. Medya, iletişim araçları vasıtasıyla bilgilerin yayılmasını hızlandırır. Özellikle internetin, her zaman sağlıklı bilgiler elde edebilmek mümkün olmamakla birlikte, en hızlı bilgi yayılım kaynaklarından biri olduğu bilinmektedir. Medya organlarıyla, özellikle “ceplere girmiş olan” internetle, kitlelerin dünyada olup biten her şey hakkında anında haberdar olması sağlanmaktadır. Medya, tüm ürünleriyle, toplumda 7’den 70’e herkesi etkileyebilme gücüne sahiptir.

Medyanın olumlu özelliklerinin yanı sıra pek çok olumsuz etkiye sebep olabileceğini belirtmek gerekir. Bu konuda, bir medya organı olan televizyona ayrı

bir yer verilmesi önem taşımaktadır. Sunulan programın türü ne olursa olsun, televizyondaki her tür yayının hızlı erişim kolaylığı ve görsel-işitsel açıdan dikkat çekici olması nedeniyle kendini izletme olanağı bulabilmesi mümkündür. Oysa bir gazete için aynı şey geçerli değildir. Okuyucu, ilgileri dâhilindeki haberleri, bilgileri okumayı tercih edip, söz konusu haberin ya da bilgi verici metnin içeriği konusunda seçici davranabilir; örneğin bir cinayet haberi gibi kişi üzerinde negatif etki uyandıracak haberleri okumaktan kaçınabilir. Yine de kitle iletişim araçları bünyesinde olan gazetelerin de okuyucularının suça yaklaşımlarını şekillendirebilecek etkide bulunabilecekleri göz ardı edilmemelidir.

Televizyonun reklamlar aracılığıyla aşırı tüketimi özendirmesi, dizi ve filmlerdeki karakterlerin lüks içinde ve gösterişli hayatlarından dolayı kendi imkânlarından, sahip olduklarından hoşnutsuz olan kitleler meydana getirmesi ve bu bağlamda bunalımlara sebep olması, özellikle çocuklara rol ve model teşkil ederek olumsuz davranışlara yol açabilmesi vb. medyanın etkileri arasında sayılabilecek durumlardır. Bir diğer mesele de kuşkusuz ki medyanın bir şekilde suça maruz kalma korkusuyla ilişkili olmasıdır. Callanan (2012, s.93), medyanın suça maruz kalma korkusuyla olan ilişkisinin onlarca yıldır araştırıldığını ifade etmiştir.

Furedi (2017, s.89), çeşitli çalışmaların da bu hususa dikkat çektiğini belirterek; medyanın belirli suçlara veya hastalıklara vurgu yapması durumunda, kamuoyunda tehlike duygusunun artıyor olduğunu; medyanın bir bakıma korkuyu yaydığını ifade etmiştir. Özellikle televizyonda yer alan görüntüler, kitlelerin zihnine nüfuz eder. Kamuoyunu olumsuz yönde etkileyebilecek nitelikte olayların haberlere sıkça yansması; izleyenlerin suça maruz kalma korkusu duymalarına sebep olabilir ya da huzursuzluğa, engellenmeye yol açan korku duygusunun şiddetini artırabilir.

3.2.2.4. Kent Yaşamının Suç Korkusuyla İlişkisi

Kentler, güvenlik söz konusu olduğunda, mekânsal özellikleri bakımından ön plana çıkmaktadırlar. Kentlerin, suç olaylarının meydana gelmesinde kırsala kıyasla daha fazla fırsat sağlıyor olması, ek güvenlik tedbirlerini gerekli kılmaktadır. Kentlerde yaşayanların, köy ve kasaba türünde yerleşim yerlerinde yaşayanlara göre aidiyet duygularının daha zayıf olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Çünkü kent sakinleri, bir köy veya kasabaya kıyasla birbirlerine daha çok yabancılardır. Bu da risk algısının ve güvenlik ihtiyacının artmasına yol açar.

Tandoğan ve İlhan (2016, s.2014-2015), 252 kadın katılımcının dâhil olduğu araştırmalarında, kadınların kentsel ortamda yalnız olduklarında kendilerini güvende hissedip hissetmediklerini incelemiş; %27,3'ünün güvende; %72,7'sinin ise güvensiz hissettiklerini belirlemişlerdir. Araştırmada, gece saatleri, kadınların en fazla korku duydukları zaman olarak belirtilirken; mekân açısından ise تنها yolların (%88), karanlık geçitlerin (%85,6), aydınlatması yeterli olmayan yerlerin (%81,2), boş parkların ve ormanlık alanların (%70,4), terk edilmiş binaların (%67,6), metro ve diğer kamu ulaşım araçlarının (%57,6), yoğun ağaçlı alanların (%50), mini etek, dekolte giydikleri her tür kentsel mekânın (%49,6) ve hava karardıktan sonra karışık halde kullanılmayan ortamların (%41,6) en fazla korku üreten yerler oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca, gündüz saatlerinde de kadınların güvensizlik hissine kapıldıkları mekânlar olduğu; graffiti yapılan yerlerin (%8,4) ve yalnız başına kalabalık yerlerde yürümenin (%11,6) korku duygusu uyandırdığı belirtilmiştir.

Lebowitz (1975, s.699-700), ABD'nin ulusal araştırma verilerine göre genel olarak gece saatlerinde mahallede yalnız dolaşan kadınların, tek başına yaşayanların, yoksulların ve kentlerde yaşayanların korku duyma olasılıklarının daha çok arttığını ifade etmiştir. Gordon, Riger, LeBailly ve Linda (1980, s.144-147) da hem erkeklerin hem kadınların suç korkuları olmasına rağmen bundan özellikle kentlerde yaşayan kadınların etkilendiğini belirtmişlerdir. Chicago, Philadelphia ve San Francisco'da yaşayan 299'u kadın, 68'i erkek olmak üzere 367 kişi ile yaptıkları görüşmeler sonrasında, kadınların suç korkularının daha fazla olduğu yönünde iddiaların güçlü bir şekilde desteklendiğini görmüşlerdir. Gece yalnız başına mahallelerinde yürürken kendilerini ne kadar güvende hissettikleri sorulduğunda, örnekleme yer alan kadınların "çok güvenli, makul şekilde güvenli, biraz güvensiz, çok güvensiz" şeklinde sıralanan seçeneklere %49'unun "çok güvensiz" veya "biraz güvensiz" hissettikleri yönünde cevap verdikleri; aynı cevabı veren erkeklerin ise %7,5 olduğu ortaya konulmuştur.

Kentlerin karmaşık nitelikteki yapısı ve risk algısının artışına yol açan uyarıcıların fazla olması; burada yaşayanların, özellikle de kadınların korkularını anlaşılır kılmaktadır. Dolayısıyla, kentsel ortamlarda yaşıyor olmanın suça maruz kalma korkusunu besleyen önemli etkenlerden biri olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

3.3. SUÇ KORKUSUNU AÇIKLAYAN KURAMLAR

Çalışmada suç korkusunu açıklayabilmek için yararlanılan kuramlar; incinebilirlik/savunmasızlık kuramı, mağduriyet kuramı ve algılanan risk kuramıdır. Bu başlık çerçevesinde, araştırmanın dayandırıldığı kuramsal açıklamalara yer verilmiştir.

3.3.1. İncinebilirlik/Savunmasızlık Kuramı

İncinebilirlik, bireyin ya da belli grubun risk ve tehlikeler karşısında mücadele edebilirliğinin, direncinin olmamasını ya da yeterli olmayacağını ifade eder. IFRC'nin (*International Federation of Red Cross and Red Crescent* [Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu]) incinebilirlik tanımında, kavramın göreceli ve dinamik olduğu; çoğunlukla yoksullukla ilişkili olup ayrıca insanların risk, şok ve stres karşısında izole, güvensiz ve savunmasız olduklarında ortaya çıkabileceği belirtilmiştir.

Toplumda bazı bireyler çeşitli nedenlerle, diğerlerine kıyasla daha hassastırlar; incinebilirliğe eğilimlidirler veya incinebilirlik bu bireylere adeta yüklenmektedir. Söz konusu incinebilirliği ile anılan gruplar; kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar vb. kişilerdir. Onların “dezavantajlı” olarak nitelendirilmeleri, gerek toplumsal düzeyde yaygın olan düşünce kalıpları, gerekse biyolojik veya fiziksel özellikler gibi farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Toplumun ciddi derecede etkileyen problemler söz konusu olduğunda, ne yazık ki bu grupların yara almaya daha açık olduklarını söyleyebilmek mümkündür.

İncinebilirliğin temelinde, toplumsal kalıpyargıların ve bunların süreçte etkili olması bağlamında, sosyalizasyon sürecinin önemini belirtmesi gerekir. Özellikle kadınlar söz konusu olduğunda, sosyalizasyonun şekillendirdiği ve bir bakıma kadınlara dayatılan “incinebilir kılan özelliklere” yer verilmelidir. “Kadının incinebilirliği”, ilk çağrıştırdığı durumdan ziyade; farklı bir bakış açısına başvurularak ele alınacaktır.

Psikiyatri uzmanı olan Borgna, “Şu Bizim Kırılabilirliğimiz” isimli kitabında “kadının kırılabilirlik biçimleri” başlığıyla yer verdiği bir bölümde, genelleme yapmanın mümkün olmamasına rağmen kadınların kırılabilirlik konusunda erkeklere

göre nasıl bir farklılık gösterdiğine değinmiştir. Borgna'nın (2018, s.61) şu cümleleri, kadınların kırılganlığına yönelik düşüncelerini sunmaktadır:

(...)Kadının, hayatın bir parçası olan kırılganlığa ilişkin daha bilinçli olduğunu hemen belirtmek isterim. Kendi kırılganlıklarımızı ancak içselliğimizin yollarını katederek fark ederiz... Kadın, içe dönme, içsel hayatında, kesintisiz olarak olup bitenleri inceleme tutumu sayesinde ruhunun yaralarını, kendi kırılganlıklarını daha kolay tanır ve onları görmezden gelip reddetmez; cesaret ve kararlılıkla kabul eder. Ancak bu yaralara ve onlara eşlik eden acılı deneyimlere adını koymak kolay değildir ve kadın bunda, bunda da, daha başarılıdır.

Borgna'nın ifadeleri, kadınlara yüklenen sıfatların, toplumun genelinin düşündüğü gibi aslında kadınların zayıflığıyla, güçsüzlüğüyle ya da yetersizliğiyle alakalı olmadığını göstergesi niteliğindedir. Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, erkeklerin kırılgan özelliklerini açığa çıkarmasına engel olmakta; kadınlara ise bu tür özellikler yüklenmesini normalleştirmektedir. Bu bağlamda, erkeklerin çoğunlukla kırılganlığı kabul etmediklerini; kadınların ise erkeklere kıyasla bu sıfatların kendilerine yüklenmesinde daha az rahatsızlık duyduklarını söyleyebilmek mümkündür.

Öte yandan, gerçek anlamda görülür bir kırılganlıktan da söz edilebileceğini belirtmek gerekir. İncinebilirliği ile anılan gruplar olarak yer verilen; yaşlılar, engelliler, çocuklar vb. yaşamın zorluklarıyla çok daha katı bir biçimde yüz yüze kalan gruplardır. Yaşı ilerlemiş kişinin maaşını tek başına çekemiyor ya da çekmek istemiyor olması; engelli bireyin işlerini yapabilmek için başkasının yardımına ihtiyaç duyması ya da çocukların kötülöklere ve tehlikelere kolaylıkla açık hale gelerek savunmasız duruma düşmeleri, onların kırılganlıklarının göstergesidir.

Pantazis (2000, s.417), incinebilirlik/savunmasızlık kavramının, yoksulluk içinde yaşayanlar, kadınlar ve yaşlılar gibi belirli sosyal grupların güvensiz hissetme deneyimlerini keşfedebilmek için yararlı bir temel sağladığını ifade etmiştir. Bu grupların, ya ekonomik ve sosyal konumları, büyüklükleri ya da sağlıkları nedeniyle savunmasız olarak nitelendirilebileceklerini belirtmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü (*World Health Organization* [WHO]) tarafından çocukların, hamile kadınların, yaşlı kişilerin, kötü beslenme koşullarıyla yaşayanların, hasta ya da bağışıklığı tehlikede olanların incinebilir gruplar arasında yer aldığı; bu grupların, özellikle bir afet/olağanüstü durum söz konusu olduğunda

kırılganlaştıkları belirtilmiştir. Yoksulluğun ve yoksulluğa bağlı durumların (kötü beslenme, evsizlik ve kötü ev koşulları gibi) incinebilirliği ciddi derece etkilediği ifade edilmiştir (WHO, E.T. 10.12.18). Bu durumda, yeryüzünde saymanın mümkün olmayacağı kadar incinebilir olarak nitelendirilebilecek bir nüfusun var olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

De Groof (2008, s.286), ergen kız ve erkek çocuklarda suç korkusunun nedenlerini, daha özelden ebeveynlerin kız ve erkek evlatlarının güvensizlik hisleri üzerindeki etkilerini araştırdığı çalışmasında; kadınların, sembolik paradigmanın öne sürdüğü gibi kültürel açıdan hassas ve çaresiz olmaya; erkeklerin ise korkusuz ve hatta saldırgan olmaya kodlandıklarını ifade etmiştir. Bu kültürel kodlar, erkeklerin suça daha çok eğilimli olmalarına ve haliyle daha sık mağdur olmalarına; bunun yanı sıra kadınlarda daha yüksek düzeyde güvensizlik hissi oluşmasına açıklık getirebilir ya da açıklamalara katkıda bulunabilmektedir.

İncinebilirlik elbette yalnızca kadınlar, çocuklar, yaşlılar vb. için geçerli değildir. Belli bir ölçüde erkeklerin de incinebilirliğinden söz edebilmek mümkündür. Örneğin, Stanko ve Hobdell (1993, s.401), homofobik toplumlarda eşcinsel erkeklerin, kırılganlığın birçok durumunda eşcinselliklerinin nasıl yerleştirildiğine dair fikir sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Onlara göre, beyaz olmayan erkekler, beyaz ırkçılık yüzünden fiziksel kırılganlıklarını müzakere etmelidir. Bunlara rağmen birçok erkeğin yaşamı, diğer erkeklerle şiddet müzakere stratejileri geliştirme ihtiyacından etkileniyor olsa da erkekler, hayatlarını kadınlara göre daha az kısıtlamaktadırlar.

Suç korkusuna ilişkin incinebilirlik modeli, bireylerin kendilerini hem fiziksel hem sosyal açıdan bir suçun mağduru olmaktan koruyamayacaklarını hissettikleri için bu durumun algılanan riski artırdığını öne sürmektedir (Çoklar ve Solak, 2017, s.318). İncinebilirliği içselleştirmiş olanlar, bir suç karşısında savunmasız kalabileceklerini düşünerek tedirgin yaşarlar. Yalnız olduklarında, başlarına bir şey gelebileceğini düşünürler. Suçtan mağdur olabileceklerine ilişkin korku, kişiyi daima rahatsız edecek düzeye erişebilir. Bunun daha kötüsü olması bağlamında, bir suçun mağduru olmuş insanların da kırılganlaştığından söz etmek gerekir. Onlar, başlarından geçen kötü deneyim nedeniyle, kendilerini çok daha güçsüz ve güvensiz hissedebilirler.

Farrall, Gray ve Jackson (2007, s.2), suç korkusunun kısmen mağduriyetin ürünü olarak görüldüğünü; doğrudan mağduriyet deneyimi ne kadar gerçekleşirse ya da ne kadar ihtimal olursa, bireyin o kadar korku duyacağını ifade etmişlerdir. Bir topluluktaki suça maruz kalma korkusu düzeylerinin, o topluluktaki suç faaliyetinin seviyesinden kaynaklandığını; bunun en basit korku modeli olduğunu belirtmişlerdir.

3.3.2. Mağduriyet Kuramı

Viktimoloji kavramı çerçevesinde, “mağdur kimdir?” sorusunun cevabı olarak; “suçtan maddi, manevi veya her iki şekilde de zarar görmüş ya da hayatını kaybetmiş kişidir” tanımına yer verilmişti. Mağdur kişi ya da kişiler, haksız bir eylemle karşı karşıya kalmış, korunması, savunulması gerekenlerdir. Birleşmiş Milletler Suç ve Yetkinin Kötüye Kullanılması Mağdurlarının Temel Adalet İlkeleri Bildirgesi’nde (*Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*) (1995) ise mağdur kişiler şu şekilde tanımlanmıştır:

Mağdurlar, üye ülkeler içinde işleyen ceza kanunlarını ihlal eden eylemler veya ihmaller yoluyla, bireysel ya da toplu olarak bedensel, fiziksel veya zihinsel yaralanma, duygusal acı, ekonomik kayıp veya temel haklarında önemli ölçüde bozulma dâhil olmak üzere zarar görmüş kişiler anlamına gelir... ‘Mağdur’ terimi ayrıca, uygun olduğu hallerde, doğrudan mağdurun yakın ailesini veya bakmakla yükümlü oldukları kişileri ve sıkıntılı mağdurlara yardım etmek ya da mağduriyeti önlemek için müdahale ederken zarar gören kişileri de içerir.

Bir toplumda yasa ve normlara uymayı reddeden bireyler arttığında ve buna bağlı olarak suç oranları yükseldiğinde; suça maruz kalma korkusu duyarak yaşayan bireyler de artar. Suça maruz kalma korkusu, bir mağduriyet geçmişi olmayan bireylerin dahi sorunu haline gelebilirken; durumun mağdur olmuş bireyler için çok daha zor olabileceğini söyleyebilmek mümkündür. Suça maruz kalmış birey, mağdur olduğu suçun türüne göre değişebilir olmakla birlikte, tekrar başına bir şey gelebilme ihtimalinin ortaya çıkardığı yıpratıcı düşüncelerden dolayı muhtemelen korkuyu olabilecek en üst düzeyde hisseder ve yaşam onun için adeta çekilmez bir hal alabilir. Kişi kabuğuna çekilerek, kendisini çevreden soyutlayabilir ve hatta çeşitli psikolojik rahatsızlıklarla mücadele etmek durumunda kalabilir.

Somut bir mağdurun olması tüm suçlu davranışlara yönelik kanunlarının hedefidir. Kanuna bağlı bakış açısıyla mağdur, örneğin mülkü çalınmış, tecavüze uğramış, belgede sahtecilik yapılmış bir kişi ya da organizasyon olabilir. Tüm bu

suçlarda kanun için geçerli, rasyonel bir mağdur söz konusudur (Quinney, 1972, s.316). Bir suçtan mağdur olan kişi ya da kişileri kanun çerçevesinde örneklendiren Quinney, öte yandan mağduriyet kavramına dair imgenin yeniden gözden geçirilmesi ya da en azından genişletilmesi gerektiğini savunmuştur. Ona göre mağduriyet bunlarla sınırlandırılmamalıdır. Kriminolojik bakış açısının polis kuvveti mağdurlarını, savaş mağdurlarını, düzenleyici sistem mağdurlarını, devlet şiddeti mağdurlarını, herhangi bir çeşit zulmün mağdurlarını da içine alacak şekilde yeniden tasarlanması gerektiğini önermiş ve kriminologları, gerçekliğin teorisini belli hususlarda yürütme eğiliminde olmaları ve bu mağdurları hariç tutmaları açısından eleştirmiştir (Quinney, 1972, s.321). Bu bağlamda, kaynağı her ne olursa olsun, bireylerin güvenini sarsıp, iyi olma halini ciddi derecede etkileyeceğinden ve haliyle toplumsal iyinin de önünde bir engel olacağından; incinmişliğin nedenlerinden olan suç mağduriyeti problemine özen gösterilmesi gerekmektedir.

Bir suçtan mağdur olmanın, yalnızca suça maruz kalma korkusunu artırması bakımından bir sorun olmadığını vurgulamak gerekir. Bir mağduriyet geçmişinin olması, suçun kurbanı olan kişiler için psikolojik anlamda yeterince zorken; onlar, özellikle cinsel suçlar gibi belli suç türleri söz konusu olduğunda, yaşadıkları travmaları, duygusal incinmişlikleri yetmiyormuş gibi bir de sosyal çevreleriyle mücadele etmek durumunda kalabilirler. Suçun gerçekleşmesinde mağdurun etkisi olduğu yönünde ima ve söylemlerde bulunulması ve buna bağlı olarak yaşanan mağduriyetin açtığı yaranın şiddetlenmesi söz konusu olabilir. Cinsel şiddet mağduru olan bir bireyin giydiği kıyafetiyle, dışarıda bulunduğu saatle, gittiği mekânla vb. “gerekçelerle” olayda “payının olduğu” yönünde yargılara maruz kaldığı ve kadınların bu problemi sıkça yaşadığı bilinmektedir. Bu durum, kadınların üzerindeki toplumsal baskının göstergelerindedir. Kadınlar, tepki görmekten, dışlanmaktan duydukları rahatsızlıkla, kamusal alanlarda bulunma sıklıklarına kısıtlama getirebilirler ve bunu bir zorunluluk olarak değerlendirebilirler. Mağduriyet geçmişinin bireyler için bu anlamda da önemli bir sorun olduğunu belirtmek gerekir.

3.3.3. Algılanan Risk Kuramı

Suçta maruz kalma korkusunun önemli bileşenlerinden biri; algılanan risktir. Algılanan risk ile suçta maruz kalma korkusunun birbirinden farklı olduğundan ve bir

duygusal reaksiyon olması açısından, korkunun algılanan risk ile doğrudan ilişkili olduğundan daha önce söz edilmişti.

Riskleri farkında olmanın tehlikeden kaçmak ve güvenliği sağlamak açısından önemli olduğu açıktır; ancak cinsiyet, yaş, incinebilirlik, mağduriyet geçmişi gibi temel faktörlerle ilişkili olarak algılanan riskin artması, normal düzeyde bir risk algısının sağlayacağı faydayı yok edip, ruhun incinebilirlik/savunmasızlık düşüncesiyle daralmasına ve sürekli bir güvensizlik hissine neden olabileceğinden, suça maruz kalma korkusunu artıracaktır.

Ferraro (1995, s.8), suç korkusunu, bireylerin suçla ilişkilendirdikleri sembollere ya da suça karşı korku veya anksiyete şeklinde gelişen duygusal tepki olarak tanımlamıştır. Bu tanımında, korkunun oluşması için gerekli olan potansiyel tehlikenin kastedildiğini ve bunun “algılanan risk” olduğunu ifade etmiştir. “Sembolik etkileşim”in, suç riski algısının korkuyu etkilemede oynadığı rolü aydınlatan bir teorik perspektif olduğunu öne sürmüş ve suç korkusuna açıklık getirecek teorilerden biri olarak nitelendirmiştir. Sembolik etkileşim, “konunun kalbi olan”, insanların mağduriyet potansiyelleriyle ilgili bilgileri nasıl toplayıp yorumladıkları ve uygun eylem yollarını nasıl seçtiklerini anlamlandırabilmek için önemlidir.

İnsanlar, iletişimin bir parçası olan ve günlük hayatımızı etkileyen sembol ve jestlere anlam yüklerler. Bu anlam yükleme neticesinde davranışlarına yön verirler. Düşünerek, eylemin olası sonuçlarını değerlendirerek harekete geçerler. Sembol ve jestlere anlam yükleme ve beraberinde davranış geliştirme, sembolik etkileşim kuramının temel düşüncesidir. Sosyoloji bunlardan yola çıkarak toplumsal eyleme ilişkin bilgiler elde etmeye çalışır.

Sembolik etkileşimcilik, toplumun mikro boyutlarına, gündelik dünyaya ve insanların günlük hayatlarında sembolik etkileşim yoluyla nasıl etkileşim sağladıklarına; düzeni, anlamı nasıl oluşturduklarına odaklanmaktadır. Toplumsal analizi içeriden gerçekleştiren ve belirli bir durum karşısında ya da yaşam biçimi söz konusu olduğunda, insanları güdüleyen faktörlerin neler olduğunu görmeye çalışan sosyolojik bir perspektiftir (Slattery, 2008, s.333-334).

“Sembolik etkileşim teorisi”nin kurucusu olarak akla gelen ilk isim; George Herbert Mead’dır. Mead, sembolik etkileşim teorisi sayesinde gündelik hayatı

anlamamız açısından oldukça önemli bir sosyolojik kuram ortaya koymuştur. Ayrıca, düşüncesiyle yön vermiş olduğu; bireyi, grup içerisindeki davranışları, gruptan etkilenmesi bağlamında ele alan bir bilim dalı olarak ortaya çıkan sosyal psikolojinin gelişimine öncülük etmiştir. Sosyal psikolojinin üstlendiği rol, Mead (2017, s.50) tarafından aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

Sosyal psikoloji, bireyin, toplumsal süreç içerisindeki davranışını ve eylemlerini inceler; bireyin davranışı yalnızca ve yalnızca üyesi olduğu toplumsal grup içindeki davranışı açısından anlaşılabilir; çünkü bireysel eylemler, bireyin ötesine geçen ve grubun diğer üyelerini de içine alan daha geniş ve toplumsal eylemlerle iç içe geçmiş durumdadır.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi Mead'ın geliştirdiği kuram içerisinde en önemli öğelerden biri “eylem”dir. Mead (2017, s.50), toplumsal grubun davranışından yola çıkarak bireyin davranışlarını açıklama çabasıdır. Onun için bütün (toplum), parçadan (bireyden) önce gelir ve parçanın açıklanması için bütüne bakmak gerekir.

Ritzer ve Stepnisky (2015, s.49-50), Mead'ın kuramındaki temel öge olan “eylem”in birbiriyle ilişkili olan dört ayrı aşamadan oluştuğunu ve bu aşamaların illa aynı sıralamada gerçekleşmesi gerekmediğini ifade etmişlerdir. Eylemin bu dört aşaması aşağıdaki gibidir:

1. Dürtü: Aktör dışsal bir itkiye (açlık, tehlikeli bir hayvan) tepki verir ve kendini bu durumla ilgili bir şey yapmak zorunda hisseder (yemek bulmak, kaçmak).
2. Algı: Aktör, itkiden doğan dürtüyle baş etmeye yarayacak (işitsel, kokusal, tatsal vb.) çözümler ve tepkiler arar. İnsanlar itkiye sadece tepki vermekle kalmaz; aralarından önemli olanları (hayvan hırılıyor) ve önemsiz olanları (hayvanın gözleri güzel) seçer.
3. Manipülasyon: Bu algılanan nesneyi manipüle etmeyi içerir. Bu tepki verilemeden önce önemli bir aşamadır ve insanlara has iki özelliği içerir: zihinleri ve başparmakları. Yani aç bir insan, ormanda bir mantar koparıp parmaklarıyla inceleyebilir, yemeden önce zehirli mi diye düşünebilir. Hayvanlarda ise tam tersi bir durum söz konusudur; aç bir hayvan büyük ihtimalle mantarı hiç düşünmeden yer.
4. Tamamlama: Bu ilk itkiye cevap verecek bir eylemde bulunmayı içerir (mantarı incelemek yerine yemek, hayvanı vurmak). İnsanlar tamamlama aşamasında başarılıdır çünkü eylemi düşünürler; hayvanlar ise daha az verimli olan deneme yanılma yöntemini kullanmak zorundadırlar.

Mead (2017, s.65-67), insan dışındaki alt düzey canlı formlarında, merkezi sinir sisteminin özüne inildiğinde, eylemleri yönlendiren bir düzen bulunduğundan söz etmiştir. Bu düzenin, insan formundaki davranış için geçerli olmadığını; onun davranışını yönlendirecek bu tür bir sistemin bulunmadığını yani davranışın statik olanından ziyade dinamik olanının üzerinde durulması gerektiğini ifade etmiştir. Öte yandan “dikkat olgusu”na değinmiş; “insan hayvanı” diye adlandırmış olduğu insan formunu “dikkatli bir canlı” olarak nitelendirmiştir. İnsan, dikkatini yönelttiği şeye odaklanır ve tepki vereceği şeyi belirler. Bir organizmanın dikkatini yönelttiği şey ötekinden farklı olabilir. Mead, dikkatin fizyolojisinden “karanlık bir alan” olarak söz etmiş ve organizmanın kendisini bir tür davranış kalıplarına uydurduğunu; bu durumun da hayvanın ne yapacağını belirlemede önemli olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca bu, tehlikeden kaçma gibi “bir duyarlılığı temsil eden organizma tepkilerini” de kapsamaktadır. Yani insanlar belli uyaranlara karşı hassaslaşırlar ve bu sayede gerçekleştirdikleri eylemin türünü ortaya çıkarırlar.

Slattery (2008, s.334) de Mead’ın bakış açısının temelini oluşturan şeyin insan zihninin işleyişi ile ilgili yorumlardan oluştuğunu ifade etmiştir. Buna göre insanların bazı davranışları yapmalarını sağlayacak, kendilerine özgü bir zihinsel mekanizmaları mevcuttur ve bu mekanizma, onları hayvanlardan ayıran şeydir. Söz konusu ayırıcı insan davranışları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- * Davranışlarını mevcut duruma veya oluşturduğu hedeflere göre bilinçli bir şekilde planlamak ve uyarlamak.
- * En önemlisi dil olan, oldukça farklı semboller aracılığıyla başkalarıyla iletişim kurmak ve bu sembollerde ifade edilen şeylerin ardındaki anlamı yorumlamak veya gerekli tepkileri göstermek.
- * Kendinin bilincinde olmak; sadece kendisinin değil, başkalarının da duyguları, güduları ve görüşlerinin farkında olmak; diğerlerinin rolünü alabilmek ve insanların belirli bir davranış veya durumu nasıl yorumlayabileceklerini tasarlamak ve hatta kendisinin başkalarına nasıl görüldüğünü tasavvur etmek. Hepimiz, bu yüzden bir benliğe ve ‘benlik imgesine’ sahibiz.

Mead’ın kuramına dâhil olan eylem ögesi, suç korkusuna kuramsal açıklık kazandırabilme bağlamında da önem taşımaktadır. İnsan, çevresindeki nesnelere veya olaylara anlam yükleme özelliği sayesinde, bir tehlike sezdiğinde (suça maruz kalma tehlikesi gibi), kaçması gereken bir durum olduğunu farkına varır. Sonuçta

korku duygusu geliştirir ve bu korku aynı zamanda söz konusu tehlikeden uzaklaşmasına yardımcı olur.

Suç korkusu ve mağduriyet riski kavramlarını birbirinden ayırdığı çalışmada Chadee (2003, s.74), her iki kavramın teorik olarak farklı olduğuna; korkunun duygusal; riskin ise suç kurbanı olma ihtimalinin bilişsel evrimi olduğuna dikkat çekmiştir. Ferraro (1996, s.669) da algılanan riskin yüksek oluşunun suça maruz kalma korkusuna davranışsal düzeyde etki ettiğine vurgu yapmıştır. Korkunun yanında algılanan riskin sebep olduğu önemli bir soruna dikkat çekmiştir. Bu da “davranışın kısıtlanması”dır. İnsanların, suçun bir problem olduğuna inanması halinde en az iki olası tepki vereceğini belirtmiştir. Buna göre elbette tepkilerden biri; “korku”dur ama ikincisi; “davranışın kısıtlanması” yani rutin aktivitelerde görünüşteki riski azaltmak için ayarlama yapılmasıdır. Korku ve davranışın kısıtlanması, algılanan riskin yüksek olması halinde yaşanabilecek beklenen sonuçlardır ve “deneysel taban mütevazı olsa da” davranışın kısıtlanması aslında suç korkusunu artırmaktadır.

Algılanan riskin standardı etkileyeceği, davranışın kısıtlanmasına yol açacağı, yani günlük aktivitelerin hesap edilerek yapılmasına yol açacağı açıktır. Bu da özellikle kadınların ve diğer incinebilir grupların bir bakıma özgürlüklerinin kısıtlaması anlamına gelmektedir. Algılanan riskin yüksek olmasının, suç korkusunun derinleşmesine de yol açabileceğini söyleyebilmek mümkündür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADINLARIN SUÇ KORKUSU

Toplumsal cinsiyet kuramı, kadınların suça maruz kalma korkularının açıklanmasında yardımcı olan kuramlardandır. Bu bağlamda, dördüncü bölüm kapsamında, toplumsal cinsiyet kuramı başlığı altında cinsiyet kimliği, cinsel kimlik ve toplumsal cinsiyet kavramlarına açıklık getirilmiştir; toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıpyargılara yer verilmiştir. “Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suç Korkusu” başlığı altında ise ilgili literatür çerçevesinde gençlik, orta yaş ve yaşlılık dönemlerinde suça maruz kalma korkusuna odaklanılmıştır.

4.1. TOPLUMSAL CİNSİYET KURAMI

Kadınlar ve erkekler farklı biyolojik özelliklerle donanmış varlıklardır ve bu yönüyle iki ayrı cinsiyet kategorisine dâhil olurlar. Kadınların ve erkeklerin bu farklılıkları yalnızca biyolojik farklılıklar olmakla sınırlı kalmaz; bunun ötesine geçer. Biyolojik farklılıklara dayanarak, toplumun kadınlara ve erkeklere yüklediği “anlam” da farklılaşır ve bireyler nasıl davranacakları konusunda belli kalıplar içerisine yerleştirilirler.

Toplumun kadınlardan ve erkeklerden beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentiler, her iki cinse de çeşitli sorumluluklar yükler ve bireyler genel olarak beklentilerin dışına çıkmamak için özen gösterirler. Şenol (2018, s.313), toplumsal cinsiyetin en çok kadınlar üzerinde baskı oluşturduğu gerçeğinin kabul edilmesine karşın; hem kadınlara hem erkeklere sorumluluk yükleyen ve kısıtlamalar getiren bir sosyal gerçeklik olduğunu ifade etmiştir.

Suç korkusu söz konusu olduğunda, kadın ve erkek olmanın “toplumsal anlamını” göz ardı etmek mümkün değildir. Toplumsal anlam derin bir içeriğe sahiptir. Bireyler, tepkiyle karşılaşmayı istemeyecekleri için çoğu zaman toplumu ve bütünü beklentilerini göz önüne alarak davranışlarını yönetirler. Daha sonra detaylı

olarak yer verileceği gibi “kadın” denildiğinde çoğu zaman “zayıflığı” çağrıştıran sıfatlar kullanılması (narin, güçsüz, korkak, cesaretsiz vb.), suç korkusunu en çok yaşayacaklar arasında olan kadınlar için bir sorun olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Çünkü kadınlar, genellikle bu sıfatları içselleştirecek şekilde, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili beklentilere cevap verebilecek doğrultuda yetiştirilmektedirler. Cinsiyete göre kıyaslandığında suç korkusunun en çok kadınların problemi olması, toplumsal cinsiyet temelli tahakkümler ve bu bağlamda kadına yüklenen sorumluluklarla doğrudan ilişkilidir.

4.1.1. Cinsiyet Kimliği, Cinsel Kimlik ve Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları birbirinden tamamen farklı olmamakla birlikte, kadın ve erkeğin özellikle toplumsal yönlerine vurgu yapmak amacıyla ayrı bir tanımlama gerektiren kavramlardır. Bu gereklilik, kadına ve erkeğe cinsiyet kimliğinin ötesinde beklentiler, roller, sorumluluklar, toplumsal düzeyde dayatmalar yüklenmesinden kaynaklanmaktadır.

Cinsiyet kimliği, bireylerin kadın ya da erkek oluşunu yansıtmaktadır. Hem kişilik hem davranış açısından belli bir cinsiyete ait hissetmek ve ona göre davranmaktır (Dökmen, 2016, s.27). Kendisini veya bir başkasını “kadın” ya da “erkek” diye tanıtmaya başlayan kişi, cinsiyet kimliğini tanımlamaktadır.

Cinsiyet kimliği “cinsel kimlik” kavramıyla karıştırılmamalıdır. Her birey cinsiyet kimliğini kolaylıkla ifade edemeyebilir ve bazı bireyler için “kadınım” ya da “erkeğim” demek çok güç hale gelebilir. Cinsel yönelim, herkes için karşı cinse yönelik (heteroseksüel) olmayabilir. Bazıları, kendilerini cinsiyet organlarının kazandırmış olduğu cinsiyete ait hissetmeyebilir. İşte bu cinsel yönelimi ifade etmek üzere kullanılan kavram; “cinsel kimlik” kavramıdır. Cinsel kimlik konusunda, toplumun “normal” olanın dışında yani ait olunan cinsiyetin dışında hisseden ve ona göre davranan bireylere karşı tutumlarının ve yaklaşımlarının çoğunlukla katı olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bu anlamda, cinsel kimlik yöneliminin farklı olması halinde, bireylerin genel çerçevede toplumla olan ilişkilerinin problemli olabileceğine ve bu yönelimleri nedeniyle zarar görebilme ihtimali konusunda korku duyabileceklerine; toplumun çoğunlukla “anormal” olarak nitelendirebileceği cinsel yönelimin farklılık göstermesi konusuna tepki göstereceğine ve beraberinde ötekileştirme, şiddet vb. birçok sorunla karşılaşılabilmesine dikkat çekmek gerekir.

Connell (2017, s.37), “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar” isimli kitabında, bu probleme ilişkin çarpıcı bilgiler sunmuştur. Eşcinsel erkeklerin kamusal mekânlarda saldırıya uğrama konusunda korkular taşıdıklarından ve bu korkularının haklı gerekçeleri olduğundan söz etmiştir. Genelde genç erkeklerin ve ergenlik döneminde olan erkek çocukların eşcinsellere yönelik şiddet eylemlerinde yer almalarının yanı sıra polislerin de bu şiddete ortak olduğu belirtilmiştir. Bu meseleye örnek niteliğinde bir olaya yer verilmiştir: 1972’de, Adelaide’da polisler, mesai saati dışındayken sırf eğlenme amacıyla eşcinselleri dövüp nehre atmışlardır. Bunun sonucunda Dr. George Duncan yüzme bilmediği için boğularak ölmüştür. Connell, bu olayın trajik ve düşündürücü olduğunu ifade etmiş; devletin güvenlik gücünü temsil eden kişilerde dahi homofobinin ölüme sebebiyet verebilecek düzeyde olmasının oldukça rahatsız edici ve korku oluşturuca olduğunu dikkat çekmiştir.

Kadınların ve erkeklerin cinsiyet kimliklerinin ötesinde toplumsal cinsiyet modellerinin içerisinde yer almasına neden olan yolculuğun başlangıcına gitmekte fayda bulunmaktadır. Bebekler henüz anne karnındayken cinsiyetlerinin belirlenmesiyle beraber, onları karşılamayı bekleyen ailelerini bir telaş sarar. Kıyafetleri özenle hazırlanırken “uygun renkler” artık seçilebilecektir. Ne de olsa cinsiyeti belli olmuştur ve artık kıyafetlerinin renkleri için beklemeye gerek yoktur. Öyle ki bebek kıyafetleri satan bir mağazaya girip, yeni doğan bebek kıyafeti almak istendiği söylenirse; “kız mı, erkek mi?” sorusunu duymak sıradanlaşmıştır. Bebek kızsaa pembe; erkekse mavi adeta “uygun”, “olması gereken” renklerdir. Yeni vatandaşlık kimlikleri öncesinde kullanılan nüfus cüzdanları da böyledir; renk, kadına ve erkeğe “uygun” şekildedir. Kadınsa pembe, erkekse mavi...

Bireyleri, biyolojik olarak “kadın” ya da “erkek” şeklinde temsil eden cinsiyet, daha önce de belirtildiği gibi toplum içerisinde belli kalıplara yerleştirilme konusunda etkili olan bir kategoridir. Toplum diye adlandırılan makro yapının kadınlardan ve erkeklerden beklediği roller, davranış kalıpları söz konusudur. Bu kalıpların dışına çıkanlar toplumun çoğu üyesi tarafından hoş karşılanmaz. Kadınlara ve erkeklere ilişkin duygu ve düşünceler, tutumlar, beklentiler farklılık gösterir. Doğar doğmaz erkek bebeğe mavi kimlik; kız bebeğe pembe kimlik verilen bir toplumda, kadının ve erkeğin ne yapıp ne yapmayacağını; neyin kadına, neyin erkeğe “uygun” olup olmayacağını söyleyen çok yönlü bir sistem işlemeye başlar.

Dökmen'e (2016, s.20) göre her toplum ve kültür, kadın ve erkek olmaya çeşitli anlamlar yükler ve onlardan beklentileri vardır. Bunu ifade eden kavram, "toplumsal cinsiyet" kavramıdır. Kavram, kültürel bir yapıyı karşılar ve bunun yanı sıra bireylerin biyolojik yapılarıyla alakalı olan psikolojik özelliklerini de içerir. Scott (1986, s.1056), toplumsal cinsiyet kavramının cinsler arasındaki sosyal ilişkileri düzenlemek amacıyla kullanıldığını ifade etmiştir. Bu kullanımın kadın ve erkeğin ortak paydada bulunduğu, kadınların doğurganlık kapasitesine ve erkeklerin daha büyük kas gücüne sahip olması gibi biyolojik açıklamaları açıkça reddettiğini vurgulamıştır. Yani "toplumsal cinsiyet", kadınlara ve erkeklere "uygun" olan roller hakkında toplum tarafından üretilen fikirlendir; kültürel insanın bir ürünüdür.

4.1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kalıp Yargılar

Toplumun her bireyden uymasını beklediği davranış örüntüleri bulunmaktadır. Bu davranış örüntülerinin, bireylerin toplum içerisindeki yerini ifade eden statülerle uyum içerisinde olması beklenir. Evde aile üyelerinin her birinin üzerine düşenleri yapmasını istemek; iş yerinde yapılan işe uygun davranışlarda bulunmak vb. rollerle ilgilidir. Bu anlamda rol; kişinin sorumluluklarını belirleyen kurallardır. Hogg ve Vaughan (2017, s.312), rollerin, grubun yararını gözeterek, grup içerisindeki kişileri birbirlerinden farklılaştırmak üzere tasarlanan "emredici davranış kalıpları" olduğunu ifade etmişlerdir. Roller, sosyal beklentilerin netleşmesi için gruplarda ortaya çıkarlar.

Uygun rol beklentisi, cinsiyet kategorisine göre değişiklik göstermektedir. Bu noktada toplumsal cinsiyet rolleri devreye girmektedir. Dökmen (2016, s.31), toplumsal cinsiyet rollerini, sosyal ortamlar içerisinde "kadınlığın ve erkekliğin ifade ediliş şekli" olarak yorumlamıştır. Buna göre kültürel beklentileri karşılamakla ilgili olan cinsiyet rolleri, kadınlar ve erkekler için "uygun görülen" kişilik özellikleri ve davranışlardır.

Kalıp yargılar, diğer bir adıyla stereotipler, toplumda yer alan gruplara yönelik standartlaşmış düşüncelerdir. Bir gruba yönelik inançları, tutumları, beklentileri ifade eder ve bunlar, grubun neredeyse tüm üyeleri için geçerlidir. Bu kalıp yargıların değişmesinin oldukça zor olacağını söyleyebilmek mümkündür.

Kalıp yargılar, toplumsal değerlere ve onların getirdiklerine psikolojik olarak hazır olmayı sağlar (Şerif, 1985, s.100). Bir gruba ait üye ile karşılaşıldığı zaman,

ona karşı nasıl davranılacağını belirler ve bu davranışın önceden ayarlanmasında; diğer gruplar hakkında özet bilgiler elde edilmesinde etkilidir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2017, s.147). Çoğu zaman olumsuz yönde olabilen; herhangi bir grup üyesini aşağılamaya kadar varabilecek tutum ve yaklaşımları içerebilen kalıp yargılar, hakkında tecrübe edilmeyen, iyi bir bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olunan yargılardır. Bu noktada, keskin ve olumsuz yönde kalıp yargılara sahip olmanın toplumsal anlamda oldukça yıpratıcı bir durum olacağını; insan ilişkilerine zarar vereceğini ve haliyle bütünleşmeyi sarsabileceğini söyleyebilmek mümkündür.

Kalıp yargılar (stereotipler), bireylere nasıl davranmaları gerektiğini söylediği için norm özelliği de taşırlar. Hogg ve Vaughan (2017, s.309), norm ve stereotip ilişkisine dikkat çekmişlerdir. Buna göre “normatif davranış” ile “stereotipik davranış” araştırma geleneği içerisinde iki ayrı alana ayrılmış olsa da aslında aynı anlamı taşımaktadırlar. Normlar, gruplar içerisinde paylaşılan davranışları ifade ederken; stereotipler, diğer gruplara yönelik çoğunlukla kabul gören genellemelerdir.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ise hem erkeklere hem kadınlara, ne yapıp ne yapmamaları “gerektiğini”; neyin onlar için “uygun” olduğunu ya da olmayacağını söyleyen standartlardır. Hangi oyuncakla oynanabileceğinden tutun hangi işin yapılabileceğine kadar pek çok konuda beklentileri ortaya koyan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının, en çok da kadınların davranışları üzerinde egemenlik kurduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Davidson ve Freudenburg (1996, s.304), ilgili literatürün öne sürdüğü şekliyle; büyüdükçe erkeklerin çevrelerini nesneleştirebildiğini, kontrol edebildiğini ve kendilerini, çevrelerindeki dünyadan bağımsız olarak tanımladıklarını; öte yandan kadınların, öznel çevrelerinde kendilerini, çevrelerindeki dünyayla ilişkili ya da bulunduğu topluluğun bir parçası olarak ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Yeryüzünde bu gözle görülemeyen sınırların ve sınırlılıkların, bazı toplumlarda kadınlar için adeta dikenli tellerle örülmüş olan sınırların, tarafından hissedilmediği bir kadın herhalde yoktur.

Günlük hayatın tam ortasında yer alan toplumsal cinsiyet tahakkümüne bağlı pratikler oldukça eskilere dayanır. Örneğin, İngiltere’de 1837-1901 yılları arasında yaşanan Viktoria Dönemi düşünüldüğünde; kadınlar aleyhine çok keskin ve katı kurallar koulduğu, onların adeta yok sayıldığı bilinmektedir. Giddens’in (2006,

s.444) söz konusu dönemle ilgili ifadelerine göre “Viktoria Dönemi’nde bir erkek rahatlıkla metres tutabilir ya da bir fahişeyi ziyaret edebilirdi ve bunun cezası yoktu. Bir kadın aynısını yaptığında ise tamamen kabul edilemez olarak görülürdü.”

Kalıp yargıların, cinsiyet konusunda önyargılara da neden olabildiğini belirtmek gerekir. Bu konuda Fiske (1998, s.377), tipik bir kadının hoş ama yetersiz olarak görüldüğünü; buna karşılık tipik bir erkeğin ise yeterli ama belki de hoş olmayan biçimde nitelendirildiğini ifade etmiştir. Bu ve benzer türde yargılara dünyanın birçok ülkesinde rastlanılabileceğini ifade etmek; kadınların, hayatın hemen hemen her alanında ikinci plana itildiği sahalar düşünüldüğünde, herhalde yanlış olmayacaktır.

Cinsiyet konusunda kalıp yargı örnekleri, kadınların daha duygusal, fedakâr, narin, ev işlerine yatkın vb. oldukları şeklindeyken; erkeklerin güçlü, cesur, eve ekmek getiren vb. oldukları yönündedir. Dökmen (2016, s.104), kadın ve erkek, karşı cinsleri ifade ettiği için onlara atfedilen özelliklerin de zıt şekilde tanımlandığını belirtmiştir. Kadın, “cesur değildir” ve erkek, “duygusal olmayandır” şeklinde tanımlamalar buna örnek niteliğindedir. Dökmen, düşünüldüğü zaman, bu tür kalıp yargıların doğru gelmediğini, ancak toplumun dayatması nedeniyle bizlerin de bunları üç aşağı beş yukarı kabul ettiğimizi ifade etmiştir.

Hogg ve Vaughan (2017, s.365), başarıyla tamamlanan bir iş söz konusu olduğunda bu başarıya atfedilen niteliklerin cinsiyete göre farklı yorumlandığına dikkat çekmişlerdir. Buna göre eğer başarı bir erkeğe aitse bu onun “yetenekli oluşu” ya da o “başarıyı elde etme uğruna yüksek bir çaba harcaması”yla ilgilidir. Nihayetinde bu performansın sonucunun ödüle layık olduğunun düşünüleceğini ifade etmişlerdir. Oysa bu başarı bir kadına aitse kadının ya “şanslı” ya da “yaptığı işin kolay olduğu” yönünde önyargılar oluşabileceğini belirtmişlerdir. Sonunda kadının bu performansının ödüle layık olduğunun düşünülmeceğini ve bunun genel bir kanı olduğunun söylenebileceğine vurgu yapmışlardır.

Kadınlar, tarih boyunca, anaerkilliğin hüküm sürdüğü⁴ veya belli bir dönem sürmüş olduğu istisna topluluklar hariç dünyanın en gelişmiş ülkeleri de dâhil olmak üzere ikinci planda kalmışlardır ve kalmaya devam etmektedirler. Dökmen (2010,

---

⁴ Çin’de yaşayan Mosuolar ve Endonezya’da yaşayan Minanglar, anaerkilliğin sürdüğü bilinen sınırlı topluluklar arasındadır.

s.193), dünyada genel eğilimin, “erkeklerin kadınlardan üstün olduğu” yönünde olduğunu; bu yüzden de onlara daha çok değer verildiğini vurguladığı “erkeğe abartılı değer verme” konusunda şu ifadelere yer vermiştir: “Erkek kadından farklı olabilir. Ancak erkeğe ait özellikleri üstünlük; kadına ait olanları gerilik olarak kabul etmek bir önyargıdır. Orta parmağınızın işaret parmağınızdan uzun olması, onun ötekenden daha değerli olduğu anlamına gelmez.” Üstelik erkeğe bu kadar fazla değer yüklenmesi, üzerindeki yükü, beklentileri artırdığından erkeğe de zarar vermektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargıların oluşumuna ilişkin çeşitli kuramlar bulunmakla birlikte, bunlar arasında sıklıkla dile getirilen ve en önemlisi olarak nitelendirilebilecek kuram “sosyal öğrenme kuramı”dır. Sosyal öğrenme kuramında, “model alma” ve “taklidin” önemi vurgulanır.⁵ Sosyal öğrenmenin en etkili olduğu yer ise ailedir. Özellikle küçük yaşlarda tıpkı bir kayıt cihazı gibi olan çocuklar, gördüklerini davranışa dönüştürme konusunda ustalık sergilerler. Aile üyeleri, davranışlarının model alınması nedeniyle çocuklarına toplumsal cinsiyet rollerini aktarırlar. Çocuklar bu rolleri çoğu zaman gözlem yoluyla öğrenirler ve sırası geldiğinde kendileri de uygulamaya başlarlar. Ayrıca okulda öğretmenlerin, akran gruplarının ve diğer sosyal çevrenin de rol kazanımında etkili ajanlar olduklarını belirtmek gerekir.

4.1.2.1. Ailede Kalıp Yargılar

Toplumların temelini oluşturan, değişimlerin kaynağı niteliğinde ve en önemli kurumlar arasında olan aile, sosyalizasyon sürecinin en güçlü biçimde işlediği yapıdır. Bireylerin, toplumsallaşması aşamasında “uygun” ve “uygun olmayan” davranışları öğrendikleri yerdir. Kültürün, değerlerin, normların kazanılmasında, bunların sürdürülebilirliğinde veya dönüşümünde en etkili mekanizma ailedir.

Bireylerin, diğer tüm sosyal çevreye kıyasla en çok etkilendiği kişilerin yer aldığı aile, kalıp yargıların biçimlenmesinde de etkilidir. Kız ve erkek çocukların oynayacağı oyuncak türünden tutun, iş paylaşımına kadar pek çok konuda davranışın

---

⁵ Suçlu davranış söz konusu olduğunda da yine sosyal öğrenmenin önemli olduğunu belirtmek gerekir. Akers (2009, s.51) de bireylerin sapkın veya suçlu davranışlara yatkın hale gelmelerinde, bu eğilimi sürdürmelerinde veya bu davranışlarında değişiklik yaşanmasında sosyal öğrenmenin önemine dikkat çekmiştir.

yönlendirildiği, toplumsal cinsiyet rollerinin biçimlendirildiği yer aile ortamıdır. Yemek masasının toplanması sırasında kız çocukların annelerine yardım etmeleri ya da arabasının lastiğini değiştiren babaya erkek çocuğun yardım etmesi veya aksine kız çocuğun bu tür bir iş yapmayı istemesinin “uygun görülmemesi”; onlardan beklenen rollerle ilişkilidir.

Ev işleri konusunda yaygın olan kalıp düşünce; bu işlerin “kadının sorumluluğunda” olduğu yönünde olması ve kadının “görevi” olarak atfedilmesidir. Aile içi rol beklentileri, ev işlerini kadının üstlenmesine yol açmaktadır. Bu da eşit bir iş paylaşımı yapılmasını engeller ve hatta bu düşünceye fırsat verilmeyebilir. Öte yandan, Dökmen’e (2016, s.194) göre şaşırtıcı olan; ev işlerinin kadınların kendileri tarafından bile gerçek bir iş sayılmamasıdır. Çünkü zaten aile ve toplumun geneli tarafından içselleştirilmiş olan bu kültürel kod; işleri yapması “gerektiği” düşünülen kişinin kadın olduğu yönündedir. Üstelik yemek, bulaşık, ütü, temizlik derken, karşılığında belki de yalnızca teşekkür bekleyen kadınların emek harcadıkları zamanın ve emeğinin takdir edilmemesi ve sıradanlaştırılması; “vazife” olarak addedilmesi; kadının, bedeninin ötesinde duygusal olarak da yıpranmasına yol açmaktadır.

4.1.2.2. İş ve Kariyer Konusunda Kalıp Yargılar

Kadınların ve erkeklerin biyolojik farklılıkları temel alınarak oluşan kalıp yargıların ve rol beklentilerinin, onlara yaşamları boyunca müdahale edecek olan bir sistem halinde işlediğinden söz edilmişti. Bu sistem, eğitim ve iş alanları söz konusu olduğunda da devreye girmekte ve neyin kadın neyin erkek için “uygun” olduğunu belirlemektedir. Birçok meslek dalı, kadın işi/erkek işi olacak şekilde nitelendirilmiştir ve bu nedenle cinsiyete ilişkin kalıp yargılar, meslek ve iş seçiminde de devreye girmektedir. Bu durum özellikle kız çocukların eğitim olanaklarından yararlanmaları, iş ve meslek hayatında çeşitli sorunlarla karşılaşmaları bakımından önemli bir meseledir. “Kız çocukların okumasına gerek yok” şeklinde yargıların hala varlığını sürdürdüğü bir gerçektir. Kamusal iş yerleri haricinde özel iş kollarında kadınlara daha düşük ücret ödenmesi de hala geçerliliğini koruyan ayrımcı uygulamalardandır.

Ülkemiz ve diğer dünya ülkeleri söz konusu olduğunda, kadınların yüksek statülü işlerde istihdamının oldukça az olduğu bilinmektedir. Kadınların buldukları

mevkilerde yükselmesine yönelik resmi bir engel bulunmasa da ataerkilliğin bir sonucu olarak sınırlı kaldığını söyleyebilmek mümkündür. Kadınların üst düzey yönetim kademelerine ulaşmasını engelleyen bu durum “cam tavan” metaforuyla açıklanır.

Connell (2017, s.34), kadınların işgücüne katılım oranlarının düşük olmasının, kadın çalışan sayısının az olduğu anlamına gelmeyeceğine dikkat çeker. Bu durum, kadınların çalıştıkları işlerde ücretlendirilmediğinin göstergesidir. Çünkü kadınlar ağırlıklı olarak, nakit ödeme yapılan bir ekonominin içinde değil; evde, çocuk yetiştirmede, tarımda ya da ürününü pazarlayan bir kocanın veya babanın hesabına çalışırlar.

UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* [Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü]) (2017) verilerine göre 2016 yılında 15 yaş ve üzerinde olup, okuma yazma bilmeyenlerin sayısı küresel düzeyde 750 milyondur. Bunun 473 milyonu kadın; 277 milyonu erkektir. Okuma yazma bilmeyenlerin %63'lük kısmını kadınlar oluşturmaktadır. Güney Asya %49 ile okuryazar olmayan nüfusun neredeyse yarısını oluşturmaktadır. 15 yaşın üzerinde okuryazar olmayanların %27'sinin tamamı Sahra Altı Afrika'da; %10'u Doğu ve Güneydoğu Asya'da; %9'u Kuzey Afrika ve Batı Asya'da ve yaklaşık %4'ü Latin Amerika ve Karayipler'de yaşamaktadır. Küresel düzeyde, okuryazar olmayan nüfusun %2'den azı ise geriye kalan bölgelerin (Orta Asya, Avrupa, Kuzey Amerika ve Okyanusya) toplamından oluşmaktadır.

Okuryazarlık düzeyinde öğrenim oranlarının bile erkeklere göre çok daha düşük düzeyde kaldığı kadınların, dünya genelinde devletin üst kademelerinde yer alamayıklarını anlamlandırabilmek mümkündür. Connell'in (2017, s.42) ifadesiyle; “devlet iktidarının kumanda araçları hala erkeklerin ellerinde”dir. Ümit edilen, kadınların hak etmeleri halinde yüksek statülü görevlerde yer almalarıdır.

4.1.2.3. Toplumsal Cinsiyetle İlişkili Kalıp Yargıların Sonuçları

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadın ve erkeğin her ikisine birden sorumluluklar yüklediğinden ve beklenti oluşturduğundan, bireylerde bu beklentilere istenen şekilde karşılık verememe endişesi oluşabilir. İnsanların kendilerini yetersiz hissetmelerine ve benliklerinin zarar görmesine neden olabilir. Kadına ve erkeğe

atfedilen, özellikle kadınları betimleyen olumsuz nitelikte sıfatlar çoğu zaman kendilerince de kabul edilebilmekte; ailenin, medyanın ve makro düzeyde toplumun etkisiyle içselleştirilebilmektedir.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları erkeğe kadından, kadına erkekten daha fazla değer vermeye sebep olur. Ama bunun en yaygın görüleni; kadınlara, erkeklere kıyasla daha az değer verilmesidir. Bu değersizlik duygusu incinmişliğe, çaresizliğe yol açar. Dökmen'in (2010, s.184) "Eşitler Evi"nde yer verdiği bir olay, söz konusu değersizleştirmeyi; bununla birlikte incinmişliği; açılan duygusal yaranın somut halini yansıtmaya bakımından yüreği acıtan bir olaydır:

"Baba, Sen Beni Ne Yapacaksın?"

Çocukluğumda Erzurum'da yazları dedelerimin köyüne giderdik. Babamın uzak akrabası Abdülcabbar Amca vardı. Şirin bir insandı, ailece severdik. Cabbar Amca'nın çok sayıda çocuğu ölmüştü; içlerinden birini unutamadığını söylerdi. Küçük bir kızı tandıra düşmüş, vücudu yanıklar içindeymiş. (Doğu'da yere oyulmuş fırınlara 'tandır' adı verilir.) Doktora götürmemişler, iki gün acı içinde kalmış. Üçüncü gün Cabbar Amca, kızını kucağına almış, evin önünde ağır ağır dolaştırırken, çocukcağız bir ara gözlerini açmış ve "Baba, sen beni ne yapacaksın?" demiş, ardından gözlerini kapatmış ve ölmüş.

Bu acı yalnızca o ailenin değil; benim, sizin, hepimizin acısıdır.

Kim bilir bir yerlerde bunun gibi daha nice olaylar yaşanmıştır ve yaşanıyor olabilir. Dünyada, kadını son derece aşağılayan, değersizleştiren birçok uygulama vardır. Hogg ve Vaughan (2017, s.367), dünya genelinde kadınların hiç de iç açıcı durumda olmadıklarının birkaç göstergesini sunmuşlardır: Afganistan'da Taliban yönetimin mevcut olduğu dönemde kadınlar, eğitim hakkından yoksun kalmışlardır. Nijerya'da zina suçu işlediği tespit edilen kadınlar, taşlanarak (recm cezası) öldürülmektedirler. Birçok yerde kadın bedenine ve üreme sağlığıyla ilgili tercihlerine kısıtlamalar getirilmiştir. Bu listeye birçok örnek ekleyebilmek mümkündür.

Bugün dünya üzerinde birçok ülkede hala geçerli ve kadının zararına olan, hayatına mal olabilen bir "hüküm verme" gerekçesi var: "namus meselesi". "Namus" düşüncesi, kadına ve onun bedenine müdahale etmeye neden olan eril tahakkümün göstergelerinden biridir. "Namus" kavramı, namus cinayetlerine, bu suçun işlenmesine sebep olan, "...erkeğe (aile ve/veya evlilik yoluyla) kadın üzerinde ve özellikle de kadının –gerçek, şüphe duyulan ya da potansiyel- cinsel davranışları

üzerinde kontrol hakkı veren” (Welchman ve Hossain, 2014, s.24) roller yüklendiğini ifade etmektedir. Birçok kadının hayatı, erkeğe yüklenen bu roller nedeniyle “namus meselesi” denilerek ellerinden alınmıştır. Günümüzde hala bir erkek tarafından “namus cinayeti”ne kurban edilen ve edilme korkusu taşıyan kadınların olduğu sosyal gerçekliklerden biridir. Kadınların katledilmesine adeta “haklı” gerekçe sunan; cinayeti meşrulaştıran bu egemenlik kurma biçimi, farklı coğrafyalarda varlığını sürdürmektedir. Erkeklerin kadınlar üzerinde kontrol dürtüsüyle egemenlik kurma davranışının, hemen her kültürün kabul edilebilirlik sınırları içerisinde yer alması nedeniyle “namus” adına işlenen suçlar da teşvik edilmese bile kişinin çevresi tarafından hak verilecek bir durum olarak değerlendirilebilmektedir.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının kadına yönelik şiddetin önemli bir problem olarak devam etmesinde etkili olduğuna dikkat çekmek gerekir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının kadın cinayetleri hususunda sinsi bir temel teşkil ettiğini söyleyebilmek mümkündür. Kalıp yargıların davranışa dönüştürülerek içselleştirilmesi, toplumsal alanda somutlaşmış bir biçimde devamlılık göstermesi, bu sorunların azalması konusunda engel oluşturmaktadır.

Kadınlara yönelik suçların azaltılabilmesi için suçun karşılığı olan cezaların önceden belirlenmiş olmasının ve uygulanmasının son derece önemli olduğu da vurgulanmalıdır. Güçlendirilmiş yasalarla, mağduriyet yaşamış veya mağdur olmaktan korkan kadınların desteklenmesi gerekmektedir. Welchman ve Hossain (2014, s.32) konuya ilişkin şu ifadelerle yer vermişlerdir:

Sahiplik ve kontrol meseleleri ve bunların şiddetin sürdürülmesindeki rolüyle ilgili olarak benliğin toplumsal cinsiyetli inşası üzerine düşünmek ve genel olarak cinsel tahrik savunmasının uygulanışını bu açıdan sorgulamak önemlidir. İster Ortadoğu devletlerindeki ‘sinir krizi’ne, ister Latin Amerika’da tutkunun yaktığı ‘şedit duygular’a ya da ABD’deki ‘ağır duygusal bunalım’a bakalım, en temel karşılaştırma seviyesinde toplumların, dünya çapında –kanunları ve mahkemeleri aracılığıyla- kadına şiddet uygulayan erkekleri fena halde kayıran yasal savunmaları tasvip etmeye devam ettiği açıktır.

Kalıp yargıların sürdürülmesinin önlenmesi konusunda, kuşkusuz dilin önemine ayrı bir yer vermek gerekir. Kullanılan dil, özellikle kitlelere hitap eden kişiler için kalıp yargıların olumsuz sonuçlarının önüne geçebilmek açısından daha fazla önem taşımaktadır. Kamusal farkındalığın ve duyarlılığın artırılmasını sağlayabilmek, kadının “öteki”leştirilmesine engel olabilmek yani en azından bunun

yaygın bir problem olmasının önüne geçebilmek için özellikle toplumu yönlendirme potansiyeline sahip olan, en yüksekten en düşük kademeye kadar olan her bireyin dile özen göstermesi gerekmektedir.

Kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda, toplumun buna nasıl bir tavır takındığı da önem taşımaktadır. Şiddete göz yuman anlayışın terk edilmesi; söz konusu eylemi gerçekleştirenlere gardını alarak, bunun kabul edilemez olduğu farkına vardırıılarak, kolektif bilincin oluşturulmasıyla ve hassasiyetle hareket edilmesiyle mümkündür.

4.1.2.4. Kitle İletişim Araçlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerinin İşlenişi ve Kadının Temsili

Günümüz teknolojisi, kitle iletişim araçlarına ve bu araçlar yoluyla sağlanan bilgiye hemen her yerde erişebilmeyi mümkün hale getirmektedir. Kitle iletişim araçları, özellikle de televizyon ve internet, bilginin zahmetsizce elde edilebilmesini sağlayan araçlardır. Dünyanın bir ucundan diğer ucuna bir haberin yayılımı, medya sayesinde artık saniyeler almaktadır.

Medyanın dünya ve ülke hakkında bilgiler almaya yardımcı olmasının yanı sıra insanların olaylar hakkındaki algılarını, inanç ve tutumlarını biçimlendirme gibi bir etkisi vardır (Dökmen, 2016, s.132). Aynı zamanda sosyal iletişime de zarar verebilen; insanların birbirleriyle geçirdikleri zamanları kısıtlamaya sebep olan, tüketimi teşvik eden bir karaktere sahiptir.

Medya her yaşta insanı etkileyebilme gücüne sahip olsa da en çok çocuklar ve gençler üzerinde etkili olmaktadır. Hem görsel hem işitsel öğeler, onların zihinlerine hızla nüfuz eder ve bazıları kalıcı olurlar. Bu anlamda medya, güçlü bir öğrenme kaynağıdır. Medyanın öğretici yönü, toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde de devreye girmektedir. Cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıların içselleştirilmesinde medya, önemi yadsınamaz bir işleve sahiptir.

Kadınların ve erkeklerin, kız ve erkek çocukların medyada gösterilme biçimi; çocuklarda, gençlerde ve hatta yetişkinlerde bir standart olarak benimsenebilir ve normal olanın ve beklentilerin ne olduğu konusunda yargılara ilişkin referans olabilir. İnsanlar bunları kendi deneyimlerinden daha fazla dikkate alırlar ve tutumlarını, davranışlarını ona göre yönlendirebilirler. Bu noktada, kadınların ve erkeklerin medyada nasıl ve ne kadar gösterildiği, hangi davranışları sergiledikleri

son derece önem taşımaktadır (Dökmen, 2016, s.133-134). Hogg ve Vaughan (2017, s.363), medyanın cinsiyetle ilgili stereotiplerin aktarılmasında ve sürdürülmesinde etkili güçler arasında olduğunu belirterek, bununla ilgili “kaba biçimlere aşına olduğumuz” örnekleri şu şekilde sıralamışlardır:

Tekne, araba, motosiklet ya da diğer tüketim ürünlerinin yanı başında poz veren yarı çıplak kadınlar, televizyondaki yarışma ve eğlence programlarında kadınların salt dekoratif bir unsur olarak kullanılması, konulu filmlerde kadınların çoğunlukla hikâye kurgusunun çerperinde kalması ve sadece cinsel/romantik bir figür olarak sunulması...

Gerçekten de özellikle bazı reklamlar ve ticaret söz konusu olduğunda, çıkar ve kazanç düşüncesiyle hareket edilerek kadın bedeninin bir meta haline getirilmesi söz konusudur. Şenol (2018, s.315), kitle iletişim araçlarının yalnızca ticari kaygılarla hareket ederek faaliyette bulunmamaları, geniş bir kitleye hitap ediyor olmanın ve kamu görevi üstleniyor olmanın sorumluluğuna sahip olarak bunu ikinci plana atmamaları gerektiğini vurgulamıştır. Bu anlamda medya, çocuk-geç-yaşlı tüm kitlelere hitap ediyor olmanın gerekliliklerine özen göstermeli ve bunu birincil görev saymalıdır.

Televizyonun, kitle iletişim araçlarının en önemlisi olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Günümüzde televizyon sahibi olmayan ev herhalde yoktur ya da çok azdır. Erişilebilmesi bu kadar kolay olan, ailenin tüm üyelerini adeta ekrana bağlayabilen televizyon; sosyal öğrenmede oldukça etkili bir kaynaktır. Olumlu ve olumsuz birçok görüntünün ve bilinçaltına hitap eden mesajların yer aldığı; toplumların geniş kitlelerine hitap eden bu güçlü kitle iletişim aracı özellikle çocukları etkilemektedir.

Cinsiyet rolleri ve bu rollerle ilgili stereotipler söz konusu olduğunda, bunların aktarımını sağlayan medya öğeleri içerisinde en etkili olan televizyondur. Birçok evde akşam sohbetlerinin yerini alan, aile üyelerinin birbirleriyle kaliteli zaman geçirebilmelerine engel olan, dizileriyle pür dikkat ekrana kilitleyebilen televizyonun toplumları etkilememe, değişimlere yol açmama ihtimalinin mümkün olmayacağı açıktır. Çünkü televizyon, hemen herkesin dikkatini çekebilecek yayımlarla, karakterlerle doludur.

Televizyon, diziler ve diğer programlar yoluyla belli kadın ve erkek imajları çizer. Adeta değer belirleyici olarak, kadında güzellik, erkekte ise güç faktörünün

önemli olduğu yönünde stereotiplerin sıkça yer alması algıya hitap eder. Kadının başarıları, gerçekleştirmiş olduğu önemli işler vb.den ziyade dışılığının ön plana çıkarıldığı, dışıl eyleme dikkatlerin çekildiği gözlemlenir. Bazı reklamların üründen çok kadın ve bedenine dikkat çekecek şekilde kurgulandığı açık bir şekilde fark edilir. Yeşiltuna (2015, s.72), medyada kadınla ilgili yapılan çalışmalarda “kadın kurgusunun net bir ayrımcılık taşıdığına” ortaya konulduğunu ifade etmiştir. Medyada, kadının öncelikle bedene indirgenmesine ve bedeni üzerinden “tüketildiğine” vurgu yapmıştır.

Çeşitli yazın türlerinin de tıpkı medya gibi toplumsal cinsiyet rollerinin aktarımında önemli bir yere sahip olduğunu belirtmek gerekir. Renkli, canlı, hareketli kitaplarla çocukların dikkatlerini çeken masallar, onların hayal dünyalarını etkileyen, bilinçaltına nüfuz eden birçok öge barındırır. Çarpıcı kahramanlar, üstün güçler vb. kurgularla, hayran bıraktıracak düzeyde masallar üretilmiştir. Masallar içindeki bu öğeler, birçok bilgiyi kaydedebilme kapasitesine sahip olan çocukların zihinlerine yerleşir. Kuleye kapatılan, kurbağayı öpen prensesler, kurt tarafından yenmeye çalışılan kırmızı başlıklı kız gibi karakterlerle birçok masalda zarar gören kişinin kadın olduğu; onun “güçsüz, zayıf olduğu” dikkati çeker ve böyle masalları okuyanlarda ya da çizgi film haline getirilmesi sayesinde izleyenlerde “tipik kadın” tasvirlerinin oluşması söz konusudur.

Ders kitapları da tıpkı masallar gibi özellikle okula yeni başlayan çocukların çeşitli görseller aracılığıyla verilen bilinçaltı mesajları kaydetmesini sağlayacak, konuyu öğrenmelerini kolaylaştıracak içeriklere sahiptir. Bu kitaplarda toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl işlendiği son derece önemlidir. Ders kitaplarında ve diğer eğitsel materyallerde, kadın genelde ev işleriyle meşgul olurken; erkeğin oturup gazetesini okuyor biçimde resmedilmesi, kamu gündeminde yer bulmuş ve tartışmalara neden olmuştur. Çocuğun, ev içi işleri sadece annesinin ve kız çocukların görevi gibi düşünmesine neden olan bu tür görsellerin ve bunları destekleyen nitelikte metinlerin, aile üyelerinin iş paylaşımının önemli ve değerli olduğunu yansıtan metin ve görseller yer alacak şekilde düzenlemesi gerekmektedir. Dökmen (2010, s.172), Eşitler Evi’nde lise ve ilkokul ders kitaplarına ilişkin şu tespitlere yer vermiştir:

50’li yıllardan itibaren lise fizik ve kimya kitabına deneylerle ilgili bir resim konulmak istendiğinde erkekler deneyi yapar, kızlar ise

yardım eder şekilde resmedilmiştir. İlkokul kitaplarında bir bakkal dükkânı çizilecek olsa, erkek çocuk kasadadır, kız çocuk ise dükkânın önünü süpürmektedir.

İlkokul ders kitaplarında veya yardımcı kitaplarda belirgin bir şekilde akşam babalar işten gelir, annelerin hemen hepsi ev kadınıdır. Akşam yemekten sonra babalar gazete okur, anneler ise yün örer. Kadınlar niçin ev dışında çalışmazlar veya kitap okumazlar? Burada da belirgin bir şekilde kadının aleyhine yanlılık vardır.

Kitle iletişim araçları ve çeşitli yazın türlerinin rol ve model oluşturduğu gerçeği dikkate alınarak ürün ortaya konulması gerekmektedir. Bu görevi üstlenen kişilerin duyarlılığı, hassasiyeti toplumsal cinsiyet stereotipleri temelinde gerçekleşen sorunların azaltılabılmesinde etkili olacaktır.

4.2. KADINLARIN YAŞ DÖNEMLERİNE GÖRE SUÇ KORKUSU

İkinci bölümde, suça maruz kalma korkusunu, kadınların çok daha derin hissettikleri ve bu korkuların hayatlarını kısıtladığı üzerinde durulmuş; korkularının nedenlerine ve davranışlarına nasıl yansıdığına “Cinsiyetin Suç Korkusuyla İlişkisi” başlığı altında yer verilmiştir. Kadınların içinde bulunduğu yaş dönemlerinin de suça maruz kalma korkuları üzerinde etkili olacağını söyleyebilmek mümkündür.

Clemente ve Kleiman (1977, s.521-522), suç mağduriyeti ve suç korkusu konusunda cinsiyet, ırk, yaş, sosyoekonomik durum ve toplum büyüklüğü değişkenlerinin literatürde hâkim olan değişkenler olduğunu ifade etmişlerdir. Onlar, ilgili literatürün de benzer bulguları ortaya koyduğu gibi kadınların erkeklere göre üç kat daha fazla suç korkusu duyduklarını; oysa erkeklerin suçtan mağdur olma olasılıklarının kadınlardan çok daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Lebowitz'in (1975, s.697) yaş ve korku ilişkisi verilerine göre (ABD'de 1973 yılında yapılan ulusal araştırmaya dayanarak) kadınların büyük çoğunluğu, tüm yaş grupları (40 yaş altı, 40-59 yaş arası ve 60 yaş üstü) için geçerli olmak üzere erkeklerden daha fazla korku duymaktadırlar. Erkekler ise yine tüm yaş gruplarında geçerli olmak üzere kadınlara kıyasla çok daha az korku duymaktadırlar.

Suç korkusunun cinsiyetle önemli bir ilişkisi olduğu açıktır. Bu noktada, kadınların yaş dönemlerinin suça maruz kalma korkularını nasıl etkilediği, gençlik, orta yaş ve yaşlılık dönemleri çerçevesinde irdelenecektir.

4.2.1. Gençlik Döneminde Suç Korkusu

Her yaşam döneminin kendine özgü özellikleri vardır. Gençlik döneminin, yaşamın en önemli, en hatırı sayılır dönemi olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Gençlik dönemini geride bırakanların çoğu, gençliklerini muhtemelen özlemle anarlar ve gençlere imrenerek bakarlar. Genç olmanın verdiği dinamizmi, coşkuyu, heyecanı ararlar.

Birleşmiş Milletler (*United Nations* [UN]) tanımına göre genç; 15 ile 24 yaş arasındaki nüfusu kapsamaktadır ve kavram, Birleşmiş Milletler genel sekreterliğince ilk kez 1981 yılında dile getirilmiştir. Son zamanlarda gençlik yaşının 30 yaşa kadar olan süreyi içerisine alacak şekilde kabul edileceği planlansa da henüz geçerliliği bulunmamaktadır.

Suçta maruz kalma korkusu söz konusu olduğunda, her ne kadar çoğunlukla yaşlıların daha fazla korku duydukları literatürde öne sürülüyor olsa da gençlerin daha çok suç mağduru oldukları belirtilmiştir. Pain (2001, s.907-908), ileri yaş grubundakilerin suç korkusuna odaklanılması konusunda değişim olduğunu; son zamanlarda gençlerin daha fazla risk altında olduklarının, mağdur olmaktan ve korkudan daha fazla etkilendiklerinin kabul edildiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte her iki grubun diğer toplumsal kimliklerden (cinsiyet, sınıf, ırk, cinsel yönelim vb. her grupta korkudaki yapı farklılıkları gibi) ya da birbirlerinden ayrı olarak incelenmemesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Kadınların, özellikle genç kadınların, gece saatlerindeki birincil korkusu cinsel saldırı korkusudur (Tulloch, 2000, s.455). Bir başka araştırmada da kadınların kamusal alanları kullanmayı kısıtlama nedenlerinin yine cinsel saldırı korkusu olduğu ifade edilmiştir (Sur, 2014, s.213). Pain (1995 s.587) de *Safety in Edinburg Survey* (Edinburg'da Güvenlik Araştırması) verilerine dayanarak, cinsel, fiziksel şiddetin ve tacizin diğer suç türleriyle kıyaslandığında, ankete katılan kadınların çoğu için daha fazla endişe yarattığını ifade etmiştir.

Genç kadınların özellikle cinsel saldırı suçlarından ciddi derecede korku duyduğu, yani suç türü özelinde korkularının daha fazla olduğu anlaşılrsa da ilgili literatür genellikle gençlerin diğer yaş gruplarına göre korku duygusunu daha az hissettiklerine işaret etmektedir. Orta yaş ve yaşlılık dönemlerinde suçta maruz kalma korkusu çerçevesinde bu hususa odaklanılmıştır.

4.2.2. Orta Yaş Döneminde Suç Korkusu

Gençlik ve yaşlılık dönemi arasında yer alan, yetişkinlik dönemi diye de ifade edilebilecek olan, yaşamın en uzun dönemi olarak nitelendirilebilen dönem; orta yaş dönemidir. Bu dönem, gençlik yaş sınırı kabul edilen 24 yaş sonrası ve 65 yaş öncesi aralığı kapsamaktadır.

Braungart, Braungart ve Hoyer (1980, s.57-59), gençlik yaşını 18-29; orta yaş 30-59; yaşlılık dönemini ise 60 yaş ve üstü olacak şekilde gruplandırmış ve bireylerin yaş dönemlerine göre suç korkusu düzeylerine yer vermişlerdir. 387 genç, 717 orta yaşlı ve 383 yaşlı kişi arasında korku oranları gençlerde %41, orta yaşlılarda %42, yaşlılarda ise %50 olarak tespit edilmiştir. Buna göre suç korkusu temelinde sadece yaşın çok farklılık göstermediği belirlenmiştir. Fakat cinsiyet ve suç korkusu ilişkisinde aynı durumun geçerli olmadığı; kadınların erkeklere göre çok daha fazla korku bildirdiği görülmüştür. Genç yaş grubunda 186 erkekten %19'u, 201 kadından %61'i; orta yaş grubunda 312 erkekten %20'si, 405 kadından %59'u; yaşlı grupta ise 166 erkekten %32'si, 217 kadından %64'ü suç korkusu duymaktadır.

Ollenburg (1981, s.111), Nebraska'da yapılan araştırma verilerine dayanarak, suç korkusu analizlerinden elde edilen sonuçlara göre topluluğun büyüklüğü ve yaşın suç korkusu üzerinde önemli bir rolü olduğunu ifade etmiştir. Buna göre çiftlik (*farm*) tarzı küçük topluluklarda, orta yaş dönemi içerisinde olarak değerlendirilebilecek 25-64 yaş aralığındaki kişilerin gençlere göre daha fazla; yaşlılara göre ise daha az korku duydukları görülmektedir. Nüfusu 5000 kişiye kadar olan yerleşim yerlerinde de durumun benzer olduğu anlaşılmaktadır. Nüfusu 5000 ile 100000 kişi arasında olan yerleşim yerlerinde, suç korkusunun tüm yaş gruplarında biraz daha artış gösterdiği dikkati çekmektedir. Benzer şekilde korku duygusunun yaş ilerledikçe arttığı; orta yaş grubunun gençlere göre daha fazla; yaşlılara göre ise daha az korku duydukları görülmektedir. Nüfusun 100000'den fazla olduğu yerleşim yerlerinin ise suç korkusunun en çok hissedildiği yerler olduğu görülmekte; yaş faktörü açısından durumun yine pek değişiklik göstermediği; yaşlıların en fazla korku duyan grup oldukları ortaya çıkmaktadır. Özellikle 45-64 yaş aralığındaki bireylerin kendinden küçüklere göre daha fazla korku duydukları; 65 yaş ve üstü kişilere göre ise korku duygularının daha az olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlar yine erkeklere kıyasla daha fazla korku duymaktadırlar.

Ollenburg'a (1981, s.113) göre genellikle daha kuvvetli ve sağlıklı bireylerin, genç insanların suç korkuları daha düşüktür. Onun araştırma bulguları, yaş arttıkça, gençliğin verdiği dinamizm ve sağlığın bozulmaya başlamasıyla birlikte korku duygusunun artış gösterdiğine; orta yaş dönemindeki kadınların gençlere kıyasla korkularının daha fazla olduğuna; yaşlılarla kıyaslandığında ise daha az korku duyduklarına işaret etmektedir.

4.2.3. Yaşlılık Döneminde Suç Korkusu

İleri yaş veya yaşlanma söz konusu olduğunda, “65 yaş” önemli kabul edilmektedir. “65 yaş” ilk kez Bismark tarafından ifade edilmiştir. Aslında yaşlanma başlangıcı olarak değil emeklilik işlemleri için kullanılmış olmasına rağmen günümüzde neredeyse yaşlanmanın ve emekliliğin başlangıcı olarak nitelendirilmektedir. Bu bir alışkanlık haline gelmiş olmasına rağmen simgesel bir sayı olmasından başka bir şey değildir (Özden, 2018, s.1).

Dünya nüfusu giderek artmakta, ortalama yaşam ömrü uzamakta ve yaşlı nüfus da çoğalmaktadır. Yaşlı nüfus arttıkça yaşanan sorunlar da çeşitlenmektedir. Özden'e (2018, s.20) göre “Yaşlanma, diğer etmenlerin yanı sıra fiziksel hastalıkların, kişisel kayıpların ve kavrama zayıflıklarının artması riskini taşımaktadır. Bu riskler, yaşlı insanların çoğunluğu için önemli örselenmeler olarak tercüme edildiğinde; gittikçe daha çok sayıda insanın yaşlanması, toplumun bedel ödemesi demektir.”

Yaşlılar toplumların en incinebilir/kırılgan olmalarıyla anılan grupları arasındadırlar. Eskiye kıyasla yaşlı nüfusun dünya genelinde artmaya devam ediyor olması onların çeşitli problemlerinin, korkularının da artmasını beraberinde getirmektedir. Yaşlılık döneminde kişiyi olumsuz etkileyebilecek bedensel, zihinsel, ruhsal değişimler görüldüğü için bu döneme incinebilirlik atfedilir. Şiddetin, istismarın ve çeşitli kötülüklerin karşısında büyük ölçüde savunmasız kalınabilecek bir yaşam dönemidir. Dolayısıyla, suç korkusunun ileri yaş grubunun yaşadığı önemli sorunlar arasında yer aldığını söyleyebilmek mümkündür.

Suçtan mağdur olma söz konusu olduğunda, bireyleri tehlikelere daha açık kılması ya da kendilerini daha iyi koruyabilmelerini sağlaması açısından yaş faktörü etkili olmaktadır. Bu da suça maruz kalma korkusunu aynı doğrultuda etkileyebilmektedir; kaygı ve korkuların artmasına ya da azalmasına neden olabilir.

Oysa yaşlıların gençlere göre daha az mağduriyet yaşadıklarının ilgili araştırmalar tarafından ortaya konulduğuna da yer verilmiştir. Mullins (1979, s.96) de yaygın düşüncenin aksine; yaşlıların diğer yaş gruplarıyla karşılaştırıldığında daha az sıklıkta mağduriyet yaşadıklarını ifade etmiştir.

Öte yandan yaşlılar, suç nedeniyle yaşanan kayıplarını gençler kadar kolay onaramazlar. Üstelik yaşlılar arasındaki korkunun, sağlığı zayıf, eşi olmayan veya eşini kaybetmiş kadınlarda ve bir suç nedeniyle mağdur olanlarda daha fazla olacağı varsayılmaktadır (Braungart, Braungart ve Hoyer, 1980, s.56-57). Pain (1995, s.591), yaşlı kadınların suç korkusunun geçmiş yaşamlarıyla ilişkili olabileceğine dikkat çekmiştir. Buna göre yaşamlarının erken dönemlerinde herhangi bir şiddet, taciz vb. ile karşılaşan yaşlı kadınların, bu olumsuz yaşamışlıklardan etkileneceğini söyleyebilmek mümkündür.

Ollenburger (1981, s.104), şehirde yaşıyor olmanın suç korkusunu artırdığına dikkat çekmiş; şehirli yaşlılarda suç korkusunun daha yüksek olduğunu; bunun ise farklı topluluklarda görülen suç oranlarının farklılaşmasıyla açıklanabileceğini ifade etmiştir. Lebowitz'e (1975, s.698) göre yalnız yaşıyor olmak da korku duygusunu artırabilmektedir. Tek yaşayan kişiler sosyal çevreyle temaslarını en aza indirmekte ve alışveriş, ziyaret, dışarıya çıkma gibi rutin aktivitelerini azaltacak şekilde hareket etmektedirler. Bu bağlamda, tek başına yaşıyor olmanın sosyal izolasyonla ilişkili olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Pain (2001, s.900), ilk İngiliz suç araştırması verileri çerçevesinde, erkeklere ve gençlere kıyasla suçtan mağdur olma ihtimalleri daha düşük olduğu halde 60 yaş ve üzeri kişilerin ve kadınların suç konusunda daha kaygılı olduklarının ortaya konulduğunu ifade etmiştir. Mullins (1979, s.99) ise yaşlı kadınların mağdur olma ihtimallerinin erkeklere göre daha fazla olduğunu öne sürmüştür.

Braungart, Braungart ve Hoyer (1980, s.56), endişe ve korkular söz konusu olduğunda bazı yaşlıların diğerlerine kıyasla nispeten korku duymadıklarını; bunun da korku düzeyiyle ilişkili bazı sosyal özelliklerle açıklanabileceğini öne sürmüşlerdir. Yaşlıların suç korkularıyla ilgili ulusal düzeyde yapılan araştırmalara dayanarak, onların korku düzeylerine etki eden faktörleri sıralamışlardır. Bu araştırmalardan elde edilen bulgular, suç korkusu düzeyinin yaşlı kadınlarda daha yüksek görünüyor olmasına rağmen yaşlı grupta olan, özellikle de siyahî

Amerikalıların, kentlerde yaşayanların ve yalnız yaşayan yaşlı kişilerin suçtan daha fazla korktuklarını göstermektedir. Buna göre suç korkusuyla ilgili araştırmalar, siyahî yaşlıların beyazlara göre mahallelerinde yürürken daha çok endişe duyduklarını; küçük şehirlerde yaşayan yaşlıların korku duyma olasılığının daha az olduğunu; yalnız yaşayan yaşlıların, başkalarıyla birlikte yaşayan yaşlılara kıyasla daha fazla korku duyduklarını ortaya koymaktadır.

Özden (2018, s.139-140) ise sanıldığı gibi aksine yaşlı kişilerin şiddet suçlarından daha fazla mağdur olduklarını ifade etmiştir. Yaşlı insanların hırsızlık esnasında öldürülme ihtimallerinin yüksek olabileceğine; dövülme olaylarına daha sık maruz kalabileceklerine; kendilerini koruyamama ihtimalleri olduğu için şiddet içeren suçlarla daha çok karşılaşabileceklerine dikkat çekmiştir. Öte yandan, yaşlıların kişisel çatışmalardan kaynaklanan cinayetler nedeniyle mağdur olma ihtimallerinin daha az olduğunu belirtmiştir.

Yaşlıların suça maruz kalma korkuları, onları yaşamlarını kısıtlayacak şekilde hareket etmeye zorlayabilmektedir. Braungart, Braungart ve Hoyer (1980, s.56), yaşlıların suça maruz kalma korkularının kendi kendilerine adeta ev hapsi empoze etmelerine neden olabileceğini ifade etmişlerdir. Skogan (1978, s.2-3), ABD'nin Hartford ve Philadelphia şehirlerinde yapılan araştırmalara dayanarak, yaşlıların hava karardıktan sonra yürüyüş veya eğlenme amacıyla dışarıya çıkma olasılıklarının düşük olduğuna; özellikle büyük şehirlerde yaşayan yaşlıların davranışlarını bu vb. şekilde değiştirme ihtimallerinin yüksek olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca bu araştırmalar tarafından, suç olgusunun yaşlıların karşılaştıkları en önemli sorunlar arasında olarak değerlendirildiği belirtilmiştir. Yaşlıların, hırsızlık gibi mal varlığına yönelik suçlarından daha az endişe duyduklarını ancak mesele şiddet suçları olduğunda aynı şeyin geçerli olmadığını ifade etmiştir.

Suçta maruz kalma korkusu duyarak hayatını sürdürmenin yaşam kalitesini önemli ölçüde etkileyeceği açıktır. Emniyet ve güvende hissetme duygusu sağlanamadığında yaşam kalitesinden söz edebilmek güçleşecektir. Bunun incinebilir gruplar içerisinde olan yaşlı kişiler, özellikle de yaşlı kadınlar için çok daha önemli bir sorun olabileceğini belirtmek gerekir. Lebowitz (1975, s.698) de kadınların gece geç saatlerde yalnız yürüme konusunda korku duyduklarını söylemelerinin büyük olasılıkla erkeklerden daha fazla olacağını; yaşlı erkeklerin genç erkeklere kıyasla

büyük olasılıkla daha çok korkacaklarını ve yaşlı kadınların ise korku duyma olasılıklarının en yüksek olacağını ifade etmiştir.

Nihayetinde gençlik, orta yaş ve yaşlılık dönemlerinin her birinde kadınlar, açık bir şekilde erkeklerden daha fazla suça maruz kalma korkusu duymaktadırlar. Öte yandan, kadınların yaş dönemlerine göre korku düzeylerinde farklılıkların olup olmadığı; varsa bu farklılıkların da ortaya konulması önem taşımaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ANKARA’NIN KENTSEL PROFİLİ VE SUÇ

Suç olgusu ve suç korkusu ile ilgili araştırma yapıldığında, yaşanan yerin sosyal, kültürel, ekonomik vb. yönlerinin incelenmesi önem taşımaktadır. Beşinci bölüm kapsamında, araştırma örnekleme olan Ankara hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca Ankara’daki suç olaylarının da ilgili istatistikler çerçevesinde değerlendirilmesi yapılmıştır.

5.1. ANKARA’NIN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

Ankara, antik yazar Stephanos Byzantinos’a göre adını Grekçe’de “gemi çapası” anlamına gelen Ankypa sözcüğünden almaktadır. Byzantinos, kenti Galatlar’ın kurduğunu ifade etmiştir. Ona göre Galatlar, Pontus Kralı olan Mithradates ile birlikte Mısır’da hâkimiyet kuran Ptolemaioslar’a karşı savaşmışlardır. Mithradates, Karadeniz’de yaşanan bu savaşta Galat askerlerinin de yardımıyla Ptolemaioslar’ı yenmiş ve Galatlar’a değerli topraklar ve savaş esnasında ele geçirilmiş ganimetler arasında olan bir gemi çapası hediye etmiştir. Galatlar’a Ankara ve çevresinde yer alan topraklar verilmiştir ve buraya yerleşmişlerdir. Gemi çapasını ise kurdukları kentte bulunan Men Tapınağı’na hediye etmişlerdir (ankara.ktb.gov.tr, E.T: 09.12.2020). Ankara, “Roma Dönemi’nde taşra örgütünün başkenti, Bizans Dönemi’nde imparatorların konakladığı önemli bir kent, Osmanlı döneminde ise Anadolu Eyaleti’nin merkezi olmuştur” (ankara.gov.tr, E.T: 09.12.2020).

Ankara 27 Aralık 1919 tarihinden itibaren “Türk ulusal hareketinin yönlendirildiği merkez” (Aytepe, 2004, s.20) haline gelmiştir. TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) 23 Nisan 1920’de Ankara’da kurulmuştur. 13 Ekim 1923’te ise TBMM’nin kararıyla Ankara başkent ilan edilmiştir.

Ankara’nın başkent olmasında coğrafi konumu, jeopolitik ve stratejik açıdan önemli oluşu etkilidir. Ayrıca Ankara’nın ve çevresinde yaşayan halkın Milli

Mücadele'ye olağanüstü bir biçimde destek veriyor olması; Kuva-yı Milliye ruhunun burada oluşması ve İstanbul'daki siyasal ve toplumsal çevreye karşı güven duyulmaması da kentin başkent olmasındaki temel nedenlerdir (Dinçer, 1997, s.229).

Başkent olarak ilan edildiği yıllarda Ankara'da oldukça az sayıda bina vardır; yoksul ve çoraktır. 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan edilmesinden sonra giderek büyümeye başlamış, modern bir yapıya kavuşmuştur (ankara.gov.tr, E.T: 09.12.2020).

5.2. ANKARA'DA YERLEŞİM VE NÜFUS

Ankara, Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olması nedeniyle, küresel anlamda ve ülke düzeyinde önemli bir merkez konumundadır. Bu da Ankara'yı önemli göç merkezlerinden biri haline getirmiştir. Şehrin genç, dinamik ve nitelikli göç almasındaki önemli faktörler ise yükseköğrenim kurumlarının, teknoloji geliştirme ve organize sanayi bölgelerinin, çok sayıda araştırma merkezlerinin yer alması; ekonomik çeşitliliğin olması; istihdam imkânı sunan sektörlerin varlığı; ileri teknoloji yatırımlarını çekebilme potansiyeli; mevcut, yapımı devam etmekte olan ve planlanan, merkezi Ankara olan veya Ankara bağlantısı olan karayolu ve demiryolu projelerinin olması; kültürel, sanatsal, tarihsel bakımdan zenginliğidir (Ankara Kalkınma Ajansı, 2014, s.15-16).

TÜİK'in adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2020 yılı verilerine göre Türkiye nüfusu 83 milyon 614 bin 362'dir. 5 milyon 663 bin 322 kişi ise Ankara'da yaşamaktadır. Ankara nüfusunun 2.857.445'i kadın, 2.805.877'si erkektir. Toplam kadın nüfusunun %6,85'i, toplam erkek nüfusunun ise %6,69'u Ankara'dadır.

Ankara, göç hareketliliği söz konusu olduğunda da aldığı göçün, vermiş olduğu göçten daha fazla olduğu iller arasındadır. TÜİK'in bölgesel istatistiklerine göre 2018-2019 döneminde, Türkiye'de yaşayan yabancı nüfusu da kapsayan şekilde Ankara'nın aldığı göç 211.744 iken; verdiği göç sayısı 154.464'tür.

Türkiye'nin en çok nüfuslu ikinci büyük şehri olan Ankara'da 25 ilçe ve 1432 mahalle bulunmaktadır. İlçelere göre Ankara'nın nüfus bilgilerine Tablo 5.1'de yer verilmiştir:

Tablo 5.1: İlçelere göre Ankara nüfusu (TÜİK, adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2020)

İlçe	Nüfus
Keçiören	938.568
Çankaya	925.828
Yenimahalle	695.395
Mamak	669.465
Etimesgut	595.305
Sincan	549.108
Altındağ	396.165
Pursaklar	157.082
Gölbaşı	140.649
Polatlı	126.623
Çubuk	91.142
Kahramankazan	56.736
Beypazarı	48.732
Elmadağ	45.122
Akyurt	37.456
Şereflikoçhisar	33.310
Haymana	28.922
Kızılcahamam	27.507
Nallıhan	27.434
Bala	25.780
Ayaş	13.686
Kalecik	12.941
Çamlıdere	8.883
Güdül	8.438
Evren	3.045

Ankara'nın 25 ilçesinin 9'u merkez; 16'sı ise çevre ilçelerdir. Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Sincan, Pursaklar ve Yenimahalle merkez ilçe; Akyurt, Ayaş, Bala, Beypazarı, Çamlıdere, Çubuk, Elmadağ, Evren, Güdül, Haymana, Kalecik, Kahramankazan, Kızılcahamam, Nallıhan, Polatlı ve Şereflikoçhisar ise çevre ilçelerdir.

5.3. ANKARA'DA KÜLTÜREL YAŞAM

Ankara'nın hem siyasal açıdan hem de kültür ve sanat açısından Türkiye'nin başkenti olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Türkiye Cumhuriyeti'nin en güzel tiyatroları Ankara'da sergilenmiş; bilinçli, zevkli bir tiyatro seyircisi kitlesi oluşmuştur. Bale, Ankara'da filizlenmiştir (www.cankaya.bel.tr, E.T: 11.12.2020). "Türkiye ve özelde Ankara, binlerce yıl öncesinden gelen oldukça köklü ve zengin kültürel yapısı ile dünya müzik kültürü için önemli bir merkez konumundadır" (Elbaş, 2017, s.28).

Ankara'nın en önemli tarihi ve kültürel değerlerinden biri; şehrin kalbinde yer alan Anıtkabir'dir. Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün naaşının yer aldığı Anıtkabir, her yıl milyonlarca ziyaretçi ağırlamaktadır. Anıtkabir'in ziyaretçi verilerine göre (anitkabir.tsk.tr, E.T: 19.02.2021) 2019 yılında 6.038.387'si yerli; 364.597'si yabancı ziyaretçi olmak üzere 6.406.945 kişi buraya gelmiştir.

Ankara'nın bazı mahallerinde tarihsel doku korunmaktadır. En turistik yerlerden biri olan Kale bölgesi, geleneksel el sanatları ve zanaatlarla ön plana çıkan yerler arasındadır. Ayrıca sanatçıların sergilerinin açıldığı At Pazarı Sokağı; tarihi binalarının restore edilmiş olduğu, kültürel ve sanatsal açıdan en hareketli yerlerden biri olan Hamamönü de yerliler ve yabancılar tarafından ilgi görmektedir. Ankara, ulusal ve uluslararası düzeyde birçok kültürel ve sanatsal faaliyetlere ev sahipliği yapmakta olup; bu faaliyetler aracılığıyla farklı kesimlerden birçok insanı bir araya getirmektedir (Ankara Kalkınma Ajansı, 2018a, s.32).

Ankara'nın tiyatrolarıyla, sinemalarıyla, müzeleriyle, kongre ve kültür merkezleriyle çeşitli etkinliklere kolaylıkla erişimin mümkün olduğu olanakları bulunmaktadır. Ayrıca çeşitli kursların verildiği, her yaşta insanın katılım sağlayabileceği eğitici, öğretici, eğlendiren faaliyetlerin gerçekleştirildiği merkezler de bolca yer almaktadır.

5.4. ANKARA'NIN EKONOMİK YAPISI

Ankara, coğrafi yapısının ve iklim özelliklerinin uygun olması nedeniyle yalnızca burada yetişen zengin bir hayvan ve bitki çeşitliliğine sahiptir. Endemik bitki türleri arasında olan sevgi çiçeği ve Ankara çiğdemi; ayrıca Ankara tavşanı, Ankara kedisi, Ankara keçisi de bu çeşitliliğe örnektir. Yüksek kaliteli yüne sahip olan Ankara keçisinin ise tarihsel süreç içerisinde sosyal ve ekonomik anlamda önemli bir yeri olmuştur (Ankara Kalkınma Ajansı, 2018b, s.9).

Ankara, ulusal ve uluslararası araştırmalar neticesinde birçok kez ülkemizin en yaşanabilir şehri olarak seçilmiştir. Yüksek teknoloji kullanarak üretim yapılan sanayisi ve hizmet sektörünün gelişmiş olması nedeniyle, ekonomik yapısı güçlü olarak nitelendirilebilecek yerler arasındadır (Ankara Kalkınma Ajansı, 2018a, s.5).

Ankara'nın il ekonomisinde makine ve metal sanayinin önemli bir yeri vardır. Ayrıca bu sanayi alanında yaptığı üretimle, ülkemizde merkez konuma yerleşmiştir.

Yetişmiş insan gücünün sektöre kazandırıldığı, büyük kuruluşların doğduğu yerdir. Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKE), Türk Uçak Sanayii Anonim Ortaklığı (TUSAŞ), Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş. (TAI), Askeri Elektronik Sanayi (ASELSAN), Roket Sanayii ve Ticaret A.Ş. (ROKETSAN) ve Hava Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (HAVELSAN) büyük ölçekli yatırım sağlanan savunma sanayi kuruluşlarıdır. Bunlarla birlikte orta ölçekli firmalar ve küçük işletmeler de sektörde faaliyet sergilemektedir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2018).

TÜİK'in 2019 yılına ait bölgesel istatistikleri⁶ çerçevesinde, Ankara'da 15 yaş ve üzeri 758.000 kadın ve 1.511.000 erkek işgücüne dâhildir. İşgücüne katılımı en yüksek paya sahip olanlar yükseköğretim mezunlarıdır. Bunların 377.000'i kadın; 489.000'i erkek olmak üzere toplam 866.000 kişidir. 563.000 lise ve dengi meslek mezunu kişinin 155.000'i kadın; 408.000'i erkektir. Lise altı eğitimliler 821.000 kişi olup, 215.000'i kadın; 606.000'i erkektir. Okuryazar olmayan 18.000 kişinin ise 7.000'i kadın; 11.000'i erkektir.

5.5. ANKARA'DA SUÇ

T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2020) tarafından yayınlanan adalet istatistikleri çerçevesinde, İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) 3. düzeye göre ceza mahkemelerine açılan davalar kapsamında, Ankara'da gerçekleşen suç sayısı 2019 yılında toplam 251.473'tür. İllere göre Türkiye'deki suç sayılarına, toplam nüfus verileri ile birlikte Tablo 5.2'de yer verilmiştir:

---

⁶ TÜİK, hesaplamada yuvarlama yaptığı için veriler toplam sayıyı vermemektedir.

Tablo 5.2: İllere göre Türkiye’deki suç sayıları, 2019 (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2020; TÜİK Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2019)

İl	İl Nüfusu	Toplam Suç Sayısı	Erkek	Kadın	Bilinmeyen	Tüzel Kişi
İstanbul	15.519.267	741.144	656.676	63.394	49	21 025
Tekirdağ	1.055.412	44.065	39.579	4.332	-	154
Edirne	413.903	24.736	22.454	2.218	16	48
Kırklareli	361.836	17.407	15.727	1.606	2	72
Balıkesir	1.228.620	52.761	46.448	6.146	8	159
Çanakkale	542.157	23.396	20.391	2.686	1	318
İzmir	4.367.251	227.236	195.814	25.268	168	5.986
Aydın	1.110.972	56.158	49.297	6.504	16	341
Denizli	1.037.208	53.765	47.103	6.436	15	211
Muğla	983.142	51.214	44.252	6.585	17	360
Manisa	1.440.611	55.892	49.834	5.574	1	483
Afyonkarahisar	729.483	31.937	26.237	5.328	13	359
Kütahya	579.257	23.278	20.241	2.945	1	91
Uşak	370.509	17.970	15.753	2.062	11	144
Bursa	3.056.120	129.306	113.395	14.440	9	1.462
Eskişehir	887.475	42.998	36.484	5.795	13	706
Bilecik	219.427	8.415	7.452	900	-	63
Kocaeli	1.953.035	65.473	56.884	7.001	12	1.576
Sakarya	1.029.650	43.738	38.428	4.612	14	684
Düzce	392.166	12.649	11.392	1.232	4	21
Bolu	316.126	12.455	10.825	1.490	2	138
Yalova	270.976	12.848	11.106	1.569	2	171
Ankara	5.639.076	251.473	206.605	39.195	51	5.622
Konya	2.232.374	80.969	71.876	6.713	54	2.326
Karaman	253.279	11.079	9.992	998	-	89
Antalya	2.511.700	146.738	126.507	17.417	78	2.736
Isparta	444.914	17.921	15.582	2.309	3	27
Burdur	270.796	11.120	9.838	1.229	1	52
Adana	2.237.940	101.045	88.007	10.244	3	2.791
Mersin	1.840.425	82.067	71.827	9.324	6	910
Hatay	1.628.894	51.098	46.375	4.343	16	364
Kahramanmaraş	1.154.102	28.581	25.723	2.452	3	403
Osmaniye	538.759	23.244	20.869	2.286	1	88
Kırıkkale	283.017	10.351	9.445	896	1	9
Aksaray	416.367	18.793	16.543	2.049	3	198
Niğde	362.861	14.759	13.378	1.221	3	157
Nevşehir	303.010	15.157	13.406	1.704	5	42
Kırşehir	242.938	8.453	7.628	803	2	20
Kayseri	1.407.409	59.668	51.793	6.243	3	1.629
Sivas	638.956	23.710	21.373	2.289	7	41
Yozgat	421.200	12.120	10.911	1.152	-	57
Zonguldak	596.053	25.507	22.017	3.328	2	160
Karabük	248.458	8.994	7.893	1.016	1	84
Bartın	198.249	9.063	7.694	1.330	-	39
Kastamonu	379.405	14.204	12.364	1.588	2	250
Çankırı	195.789	7.740	6.910	817	2	11
Sinop	218.243	8.267	7.291	940	1	35
Samsun	1.348.542	54.330	47.960	5.757	15	598
Tokat	612.747	18.810	17.003	1.738	-	69
Çorum	530.864	18.806	16.905	1.781	3	117
Amasya	337.800	14.452	13.026	1.396	2	28
Trabzon	808.974	22.873	19.817	2.948	1	107
Ordu	754.198	24.543	21.325	3.070	1	147
Giresun	448.400	17.214	15.099	2.075	2	38
Rize	343.212	10.224	9.008	1.119	-	97
Artvin	170.875	6.756	5.985	747	-	24
Gümüşhane	164.521	4.239	3.759	470	-	10
Erzurum	762.062	24.253	22.179	1.885	6	183
Erzincan	234.747	9.922	8.798	1.028	1	95
Bayburt	84.843	2.101	1.896	198	-	7
Ağrı	536.199	17.136	16.194	872	1	69
Kars	285.410	11.133	10.426	546	6	155

Tablo 5.2: İllere göre Türkiye’deki suç sayıları, 2019 (Devamı)

	199.442	8.562	7.973	578	-	11
İğdır	97.319	4.082	3.774	298	-	10
Ardahan	800.165	23.432	21.200	2.077	3	152
Malatya	591.098	19.062	17.284	1.659	-	119
Elazığ	279.812	8.750	8.163	548	2	37
Bingöl	84.660	4.296	3.705	574	5	12
Tunceli	1.136.757	30.423	28.629	1.704	29	61
Van	408.809	10.522	9.851	596	4	71
Muş	348.115	8.278	7.750	508	-	20
Bitlis	280.991	8.609	8.013	565	4	27
Hakkari	2.069.364	71.759	65.681	5.274	5	799
Gaziantep	626.465	14.759	13.448	1.194	-	117
Adıyaman	142.490	6.810	6.353	436	3	18
Kilis	2.073.614	55.013	50.621	3.775	1	616
Şanlıurfa	1.756.353	57.348	52.912	4.127	12	297
Diyarbakır	838.778	26.503	24.557	1.802	14	130
Mardin	608.659	16.468	14.903	1.378	2	185
Batman	529.615	16.043	15.079	918	5	41
Şırnak	330.280	10.266	9.525	721	6	14
Siirt						
TÜRKİYE	83.154.997	3.448.739	3.036.420	354.371	755	57.193

TÜİK (2019) adalet istatistikleri çerçevesinde, İBBS (İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması) 3. düzeye göre Ankara’da işlenen suçun türüne göre ceza infaz kurumlarına giren hükümlü sayılarına, Tablo 5.3’te yer verilmiştir:

Tablo 5.3: Ankara’da işlenen suçun türüne göre ceza infaz kurumuna giren hükümlü sayıları, 2019 (TÜİK, Ceza infaz kurumu istatistikleri 2009-2019)

Suç Türü	Erkek	Kadın	Toplam
Hırsızlık	2.621	155	2.776
Yaralama	1.553	53	1.606
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti	1.060	67	1.127
Yağma	814	17	831
Tehdit	643	18	661
Dolandırıcılık	520	28	548
İcra İflas Kanunu’na muhalefet	471	27	498
Sahtecilik	436	10	446
Öldürme	422	9	431
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satın alma	404	14	418
Trafik suçları	395	7	402
Ailenin korunması tedbirine aykırılık	282	3	285
Cinsel suçlar	276	3	279
Askeri Ceza Kanunu’na muhalefet	249	-	249
Kaçakçılık	236	2	238
Ateşli silahlar ve bıçaklar ile ilgili suçlar	230	1	231
Hakaret	167	14	181
Mala zarar verme	168	6	174
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	130	5	135
Görevi yaptırmamak için direnme	123	4	127
Rüşvet	8	-	8
Zimmet	7	-	7
Kötü muamele	3	2	5
Orman suçları	3	-	3
Diğer suçlar	1.799	114	1.913
Bilinmeyen	1	-	1
Toplam	13.021	559	13.580

Ankara’da, 2019 yılında ceza infaz kurumuna girmiş olan hükümlülerin en çok erkekler olduğu açık bir şekilde Tablo 5.3’te görülmektedir. Hükümlü sayıları üzerinden hesaplanarak, türlerine göre suç oranlarına⁷ Tablo 5.4’te yer verilmiştir:

Tablo 5.4: Ankara’da ceza infaz kurumuna giren hükümlü sayıları üzerinden hesaplanan türlerine göre suç oranları

No	Suç Türü	Suç Oranı
1.	Hırsızlık	%20,36
2.	Yaralama	%11,82
3.	Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti	%8,29
4.	Yağma	%6,11
5.	Tehdit	%4,86
6.	Dolandırıcılık	%4,03
7.	İcra İflas Kanunu’na muhalefet	%3,66
8.	Sahtecilik	%3,28
9.	Öldürme	%3,17
10.	Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satın alma	%3,07
11.	Trafik suçları	%2,96
12.	Ailenin korunması tedbirine aykırılık	%2,09
13.	Cinsel suçlar	%2,05
14.	Askeri Ceza Kanunu’na muhalefet	%1,83
15.	Kaçakçılık	%1,75
16.	Ateşli silahlar ve bıçaklar ile ilgili suçlar	%1,70
17.	Hakaret	%1,33
18.	Mala zarar verme	%1,28
19.	Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	%0,99
20.	Görevi yaptırmamak için direnme	%0,93
21.	Zimmet	%0,05
22.	Rüşvet	%0,05
23.	Kötü muamele	%0,03
24.	Orman suçları	%0,02
25.	Diğer suçlar	%14,08
26.	Bilinmeyen	%0,007

Ankara’da 2019 yılında ceza infaz kurumuna girmiş olan hükümlülerin işledikleri suçlar incelendiğinde, mal varlığına yönelik suçlar çerçevesinde hırsızlığın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunu 2. sırada yaralama ve 3. sırada uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu takip etmektedir. Mal varlığına ve şahsa yönelik suçların fazla olmasının huzursuzluğa neden olacağı açıktır. Yaşayanların, bu suçlar nedeniyle şehri güvenli olarak nitelendirmelerinin zorlaşabileceğini söyleyebilmek mümkündür.

⁷ Hesaplama yuvarlama yapılması nedeniyle %100’ü vermemektedir.

ALTINCI BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Altıncı bölüm kapsamında, bu doktora tezinin temel argümanları; nicel ve nitel araştırmanın bulguları ile Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nin analizi ortaya konulmuştur. Bulgulara ilişkin yorumlar ise yedinci bölümde, “Tartışmalar” kapsamında yer almaktadır.

6.1. NİCEL VE NİTEL ARAŞTIRMA BULGULARI

Kadınların suça maruz kalma korkusuna ilişkin problemin tespit edilebilmesi için daha geniş katılımcı kitlesine ulaşabilme hedefiyle gerçekleştirilen *nicel araştırmaya*, Ankara'nın çeşitli ilçelerinde ikamet eden 1090 kadın dâhil olmuştur. Katılımcılara 37 soru sorulmuştur. Anket formunda, araştırmanın hangi gerekçe ile yapıldığına ve önemine ilişkin bilgi verildikten sonra, araştırmanın temel kavramlarından olan “korku”, “mağdur” ve “suça maruz kalma korkusu” kavramlarının ne anlama geldiği tanımlanmıştır. Anket formuna, “Ekler” kısmında yer verilmiştir.

Katılımcıların anket sorularına verdikleri bazı cevaplar, SPSS 24 (*Statistical Package for the Social Sciences* [Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı]) üzerinden “*chi-square*” (ki kare) test ile hesaplanmış; değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü ifade eden “*phi*” değerine bakılmıştır. *Phi* değeri; “0 ile 1 arasında değişmektedir ve değer 0'a yakınsa, değişkenler arasındaki ilişkinin zayıf; 1'e yakınsa güçlü olduğunu” (Kearney, 2017, s.3) ifade etmektedir. Buna göre, 0,2'ye kadar olan değerler etki düzeyi “zayıf”; 0,2-0,3 arası “orta”; 0,3-0,4 arası “güçlü” olarak değerlendirilmiştir. Anket sorularına verilen bazı cevaplar ise yalnızca frekans değerleri alınarak hesaplanmış; hesaplama yöntemine ilişkin bilgilere, bulgularla ilgili başlıklar altında yer verilmiştir.

Kadınların suça maruz kalma korkularına ilişkin problemin, görüşmelerle daha kapsamlı bir biçimde ortaya konulabilmesini sağlayabilmek amacıyla

gerçekleştirilen *nitel araştırmaya* ise Ankara'nın çeşitli ilçelerinde ikamet eden 23 kadın dâhil olmuştur. Katılımcılara 5 soru sorulmuştur. Görüşme soruları yöneltmeden önce, araştırmanın hangi gerekçeyle yapıldığından ve öneminden söz edilmiştir. Kendilerini rahat hissedebilmeleri için görüşmeyi istedikleri anda sonlandırabileceklerinin; yazılmasını istemedikleri ifadelerin araştırmada yer almayacağını; dilerlerse görüşme metinlerini önceden görebileceklerinin; araştırma sonuçlarını talep edebileceklerinin; bilgilerinin gizli tutulacağını teminatı verilmiştir. Görüşme detaylarının atlanmadan yazıya dökülebilmesi için ses kaydı alınmasına ihtiyaç duyulduğu ve bunun için rızalarının olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların tamamı, görüşme esnasında ses kaydı alınmasında sakınca görmediklerini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılarla araştırma esnasında fotoğraf da çekilmiştir. Nitel araştırma için hazırlanan görüşme sorularına, “nitel araştırma deseni” başlığı altında yer verilmiştir.

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen bulgular, nicel araştırma bulgularıyla iç içe verilmiştir. Böylelikle anket verileri, derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgularla desteklenmiştir ancak görüşme verileri sınırlı sayıda katılımcıdan (23 katılımcı) toplandığı için genelleme yapmaya uygun değildir.

6.1.1. Katılımcılara Ait Bilgiler

Nicel araştırmaya dâhil olan 1090 kadından 361'i genç (18-24 yaş); 680'i orta yaşlı (25-64 yaş); 49'u ise yaşlıdır (65 yaş ve üstü). Katılımcıların 403'ü evli; 687'si bekârdır. Tüm öğrenim düzeylerinden katılımcıların dağılımı; okuryazar değil (10); ilkokul (77); ortaokul (27); lise (103); yüksekokul (128); lisans (636); yüksek lisans (77) ve doktora (32) şeklindedir. 1090 katılımcının 34'ü emekli; 18'i esnaf/serbest çalışan; 150'si ev dışında başka bir işte çalışmamakta (ev hanımı); 80'i işsiz/iş aramakta; 439'u kamu çalışanı; 281'i öğrenci; 88'i özel sektör çalışanıdır. Herhangi bir işte çalışarak gelir elde etme durumlarına göre 587 kadın çalışmakta; 503 kadın çalışmamaktadır. Hane halkı gelir düzeyleri ise 0-2000 TL ile 12000 TL üstünde olacak şekilde değişmektedir. Katılımcıların kendilerini hangi gelir grubunda algıladıklarına bakıldığında; 150'si alt gelir grubunda; 896'sı orta gelir grubunda; 44'ü üst gelir grubunda olarak algılanmaktadır.

Görüşmelere dâhil olan 23 kadının ise en genci 22; en yaşlısı 95 yaşındadır. 18-24 yaş arasındaki genç kadınların sayısı 4; 25-64 yaş arasındaki orta yaşlı

kadınların sayısı 13; 65 yaş ve üstü olan yaşlı kadınların sayısı ise 6'dır. Katılımcıların 10'u evli; 13'ü bekârdır. Öğrenim düzeyleri okuryazar değil (2); ilkokul (1); ortaokul (4); lise (5); lisans (9) ve doktora (2) şeklindedir. 13 katılımcı çeşitli işlerde çalışmakta olup; 10 katılımcı ev dışında başka bir işte çalışmamakta veya iş aramaktadır. Hane halkı gelir düzeyleri ise 0-2000 TL ile 8000-10000 TL arasında değişmektedir.

6.1.2. Yaş ve Suça Maruz Kalma Korkusu

Kadınların suça maruz kalma korkularının yaş dönemleriyle olan ilişkisini anlayabilmek amacıyla, yaş grupları ve belirtmiş oldukları korku düzeyleri⁸ karşılaştırılmıştır. Genç, orta yaşlı ve yaşlı kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerini yansıtan Tablo 6.1 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 6.1: Kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri

Yaş Grubu	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Toplam
	1	2	3	4	5	
Genç (18-24) yaş grubu	%5,3	%26,3	%31,3	%24,1	%13,0	%100,0
Orta (25-64) yaş grubu	%7,9	%27,1	%35,1	%17,9	%11,9	%100,0
Yaşlı (65) yaş ve üzeri grubu	%26,5	%18,4	%28,6	%12,2	%14,3	%100,0
Toplam	%7,9	%26,4	%33,6	%19,7	%12,4	%100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında yaş değişkeninin etkisi incelendiğinde çıkan *phi* değeri ,176'dır. Bu değer, yaş dönemi ve suça maruz kalma korkusu arasındaki ilişkinin “zayıf şiddette” olduğunu ifade etmektedir ancak Tablo 6.1'deki veriler incelendiğinde, suça maruz kalma korkusunun farklı yaş dönemlerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkuları incelendiğinde, “hiç korkmadığını” belirten kadınların en fazla “65 yaş ve üstü yaşlı kadınlar” arasında olduğu görülmektedir. Suça maruz kalma korkularının “yüksek” olduğunu belirten kadınlar ise en fazla “18-24 yaş arasında olan genç kadınlar”dır. Orta yaş grubundakilerin “yüksek” düzeyde korku bildirme oranı ise “yaşlılara göre fazla; gençlere göre az”dır. Bu bulgular neticesinde; “yaş arttıkça suça maruz kalma korkusunun azaldığı”, diğer bir ifade ile “yaş azaldıkça suça maruz kalma korkusunun arttığı” anlaşılmaktadır.

⁸ “(1)Hiç korkmuyorum, (2)Biraz korkuyorum, (3)Ne korkuyorum ne korkmuyorum, (4)Korkuyorum, (5)Çok korkuyorum” anlamına gelmektedir.

Tablo 6.1’de, tüm yaş gruplarındaki kadınların korku düzeyleri incelendiğinde ise istatistiksel açıdan çoğunlukla (%33,6) “orta” düzeyde korku bildirdikleri görülmektedir. Tüm yaş grupları kendi içerisinde de çoğunlukla “orta” düzeyde suça maruz kalma korkusu bildirmişlerdir.

6.1.3. Öğrenim Düzeyi ve Suça Maruz Kalma Korkusu

Kadınların suça maruz kalma korkularının öğrenim düzeyleriyle olan ilişkisini anlayabilmek amacıyla, belirtmiş oldukları korku düzeyleri karşılaştırılmıştır. 8 kategoride yer verilen öğrenim düzeylerine göre kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerini yansıtan Tablo 6.2 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 6.2: Kadınların öğrenim düzeylerine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri

Öğrenim Düzeyi	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Toplam
	1	2	3	4	5	
Okuryazar değil	% 10,0	% 20,0	% 30,0	% 20,0	% 20,0	% 100,0
İlkokul	% 24,7	% 15,6	% 22,1	% 10,4	% 27,3	% 100,0
Ortaokul	% 7,4	% 22,2	% 44,4	% 11,1	% 14,8	% 100,0
Lise	% 11,7	% 19,4	% 41,7	% 17,5	% 9,7	% 100,0
Yüksekokul	% 7,0	% 32,0	% 35,2	% 15,6	% 10,2	% 100,0
Üniversite	% 6,0	% 28,6	% 31,1	% 22,5	% 11,8	% 100,0
Yüksek lisans	% 3,9	% 26,0	% 40,3	% 20,8	% 9,1	% 100,0
Doktora	% 6,3	% 15,6	% 53,1	% 15,6	% 9,4	% 100,0
Toplam	% 7,9	26,4%	33,6%	% 19,7	% 12,4	% 100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında öğrenim düzeyi değişkeninin etkisi incelendiğinde çıkan phi değeri ,273’tür. Bu değer, öğrenim düzeyi ve suça maruz kalma korkusu arasındaki ilişkinin “orta şiddette” olduğunu belirtmektedir. Tablo 6.2’deki veriler incelendiğinde ise suça maruz kalma korkusunun farklı öğrenim düzeylerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Kadınlar arasında suça maruz kalmaktan “hiç korkmadığını” belirtenler, en fazla “ilkokul mezunları” arasındadır. Suça maruz kalma korkusunun “yüksek” olduğunu belirtenler ise en fazla “üniversite mezunları”dır. Bu bulgular neticesinde, kadınların “*öğrenim düzeyi arttıkça suça maruz kalma korkusunun da arttığı*”, diğer bir ifade ile “*öğrenim düzeyi azaldıkça suça maruz kalma korkusunun da azaldığı*” anlaşılmaktadır.

6.1.4. Meslek Kategorileri ve Suça Maruz Kalma Korkusu

Kadınların suça maruz kalma korkularının meslek kategorileriyle olan ilişkisini anlayabilmek amacıyla, bu iki değişken karşılaştırılmıştır. 7 kategoride yer verilen meslek türlerine göre kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerini yansıtan tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 6.3: Kadınların meslek kategorilerine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri

Meslek kategorisi	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Toplam
	1	2	3	4	5	
Emekli	-	%32,4	%41,2	%14,7	%11,8	%100,0
Esnaf/Serbest çalışan	-	%33,3	%11,1	%33,3	%22,2	%100,0
Ev hanımı	%4,0	%28,7	%32,0	%18,0	%17,3	%100,0
İşsiz	%6,3	%23,8	%46,3	%16,3	%7,5	%100,0
Kamu çalışanı	%9,6	%25,3	%32,1	%21,0	%12,1	%100,0
Öğrenci	%9,3	%27,4	%33,1	%20,6	%9,6	%100,0
Özel sektör çalışanı	%8,0	%23,9	%35,2	%15,9	%17,0	%100,0
Toplam	%7,9	%26,4	%33,6	%19,7	%12,4	%100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında meslek kategorisi değişkeninin etkisi incelendiğinde çıkan phi değeri ,172'dir. Bu değer, meslek kategorileri ve suça maruz kalma korkusu arasındaki ilişkinin “zayıf şiddette” olduğunu belirtse de Tablo 6.3'teki veriler incelendiğinde, meslek kategorilerine göre suça maruz kalma korkusu düzeylerinde istatistiksel açıdan dikkat çeken farklılıklar bulunmaktadır.

Tablo 6.3'te istatistiksel açıdan en dikkat çeken farkın, suça maruz kalma korkusunun “yüksek” ve “çok yüksek” düzeyde bildirildiği grubun en fazla “*esnaf/serbest çalışan*” grubundaki kadınlarda; “düşük” ve “orta” düzeyde yoğunlaşan suça maruz kalma korkusunun en fazla “*emekli*” grubundaki kadınlarda görülüyor olmasıdır. Bu farka rağmen genele bakıldığında; kadınların suça maruz kalma korkusunun “*meslek gruplarına göre istatistiksel açıdan önemli bir farklılık göstermediği*” anlaşılmaktadır.

6.1.5. Çalışma Durumu ve Suça Maruz Kalma Korkusu

Kadınların suça maruz kalma korkularının çalışma durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla, çalışan ve çalışmayan kadınların suça maruz kalma korkusu düzeyleri karşılaştırılmıştır. Meslek kategorisinden

bağımsız olarak, herhangi bir işte çalışarak gelir kazanan ve kazanmayan kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerini yansıtan Tablo 6.4 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 6.4: Kadınların çalışma durumlarına göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri

Çalışma Durumu	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Toplam
	1	2	3	4	5	
Evet	%7,5	%29,1	%33,9	%19,1	%10,4	%100,0
Hayır	%8,3	%23,3	%33,2	%20,5	%14,7	%100,0
Toplam	%7,9	%26,4	33,6%	%19,7	%12,4	%100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında çalışma durumu değişkeninin etkisi incelendiğinde çıkan phi değeri ,087'dir. Bu değer, çalışma durumu ve suça maruz kalma korkusu arasındaki ilişkinin “zayıf şiddette” olduğunu belirtmektedir. Tablo 6.4'teki veriler incelendiğinde, istatistiksel açıdan da kadınların suça maruz kalma korkusunun “*çalışma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği*” anlaşılmaktadır.

Öte yandan, kadınların suça maruz kalma korkularında çalışma durumu değişkeninin yaş gruplarına göre etkisi, frekans değerleri alınarak hesaplandığında ortaya çıkan bulgular dikkat çekicidir. Genç (18-24 yaş) ve orta yaşlı (25-64) kadınlar arasında, genel anlamda suça maruz kalmaktan “çok korktuğunu” belirterek, “çok yüksek düzeyde” korku bildirenlerin oranının, çalışan genç kadınlarda %11,9, çalışmayan genç kadınlarda %13,6; çalışan orta yaşlı kadınlarda %9,8, çalışmayan orta yaşlı kadınlarda %16,2 olması önemlidir. Herhangi bir geliri olmayan genç ve orta yaşlı kadınların, çalışarak bir gelir elde eden diğer genç ve orta yaşlı kadınlara kıyasla korku düzeyleri daha yüksektir. (Çalışan yaşlı kadın sayısı yalnızca 3 kişiden oluştuğu için karşılaştırma yapmaya uygun değildir.)

6.1.6. Algılanan Gelir Düzeyi ve Suça Maruz Kalma Korkusu

Kadınların suça maruz kalma korkularının algıladıkları gelir düzeyiyle olan ilişkisini anlayabilmek amacıyla, bu iki değişken karşılaştırılmıştır. 3 kategoride yer verilen gelir düzeylerine göre kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerini yansıtan Tablo 6.5 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 6.5: Kadınların algıladıkları gelir düzeyine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri

Algılanan gelir düzeyi	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Toplam
	1	2	3	4	5	
Alt gelir	%6,7	%13,3	%36,7	%26,0	%17,3	%100,0
Orta gelir	%8,0	%28,5	%33,1	%18,9	%11,5	%100,0
Üst gelir	%9,1	%29,5	%31,8	%15,9	%13,6	%100,0
Toplam	%7,9	%26,4	%33,6	%19,7	%12,4	%100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında, algıladıkları gelir düzeyi değişkeninin etkisi incelendiğinde çıkan phi değeri ,134'tür. Bu değer, algılanan gelir düzeyi ve suça maruz kalma korkusu arasındaki ilişkinin “zayıf şiddette” olduğunu belirtmektedir ancak Tablo 6.5'teki veriler incelendiğinde, suça maruz kalma korkusunun, katılımcıların algıladıkları gelir düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Kadınlar arasında suça maruz kalmaktan “hiç korkmadığını” belirtenler en fazla kendilerini “üst gelir” grubunda görenler arasındadır. Suça maruz kalma korkusunun “yüksek” olduğunu belirtenler ise en fazla kendilerini “alt gelir” grubunda görenler arasındadır. Bu bulgular neticesinde, “*algılanan gelir düzeyi arttıkça suça maruz kalma korkusunun azaldığı*”, diğer bir ifade ile “*algılanan gelir düzeyi azaldıkça suça maruz kalma korkusunun arttığı*” anlaşılmaktadır.

6.1.7. Medeni Hal ve Suça Maruz Kalma Korkusu

Kadınların suça maruz kalma korkularının medeni halleriyle olan ilişkisini anlayabilmek amacıyla, bu iki değişken karşılaştırılmıştır. Medeni hal, 2 kategoride değerlendirilmiş olup; evlenmemiş, boşanmış ya da eşini kaybetmiş olan kadınlara bekâr kategorisinde yer verilmiştir. Evli ve bekâr kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerini yansıtan Tablo 6.6 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 6.6: Kadınların medeni hallerine göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri

Medeni Hal	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Toplam
	1	2	3	4	5	
Evli	%10,2	%22,8	%35,5	%17,6	%13,9	%100,0
Bekâr	%6,6	%28,5	%32,5	%21,0	%11,5	%100,0
Toplam	%7,9	%26,4	%33,6	%19,7	%12,4	%100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında, medeni hal değişkeninin etkisi incelendiğinde çıkan phi değeri ,099'dur. Bu değer, medeni hal ve suça maruz kalma

korkusu arasındaki ilişkinin “zayıf şiddette” olduğunu belirtmektedir ancak Tablo 6.6’deki veriler incelediğinde, suça maruz kalma korkusunun, katılımcıların medeni hallerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Kadınlar arasında suça maruz kalmaktan “hiç korkmadığını” belirtenler en fazla “evli” olanlardır. Suça maruz kalma korkusunun “yüksek” olduğunu belirtenler ise en fazla “bekâr” kadınlardır. Bekâr kadınların çoğu (%49,9) ise 18-24 yaş arası genç kadınlardır. Bu bulgular neticesinde, “*bekâr kadınların suça maruz kalma korkularının daha fazla olduğu*”, diğer bir ifade ile “*evli kadınların suça maruz kalma korkularının daha az olduğu*” anlaşılmaktadır.

6.1.8. Yaşanılan İlçe Türü ve Suça Maruz Kalma Korkusu

Kadınların suça maruz kalma korkularının yaşadıkları ilçe türüyle olan ilişkisini anlayabilmek amacıyla, bu iki değişken karşılaştırılmıştır. Çevre ve merkez ilçelerde ikamet eden kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerini yansıtan Tablo 6.7 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 6.7: Yaşanılan ilçe türüne göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri

Yaşanılan İlçe	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Toplam
	1	2	3	4	5	
Çevre İlçe	%4,7	%28,2	%37,6	%20,0	%9,4	%100,0
Merkez İlçe	%8,2	%26,3	%33,2	%19,7	%12,6	%100,0
Toplam	%7,9	%26,4	%33,6	%19,7	%12,4	%100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında, yaşadıkları ilçe türü değişkeninin etkisi incelendiğinde çıkan phi değeri ,047’dir. Bu değer, yaşanılan ilçe türü ve suça maruz kalma korkusu arasındaki ilişkinin “zayıf şiddette” olduğunu belirtmektedir. Tablo 6.7’deki veriler incelendiğinde, istatistiksel açıdan da kadınların suça maruz kalma korkusunun “*yaşadıkları ilçe türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği*” anlaşılmaktadır.

6.1.9. İncinebilirlik ve Suça Maruz Kalma Korkusu

Kadınların suça maruz kalma korkularının incinebilirliği artırabilecek durumlarla olan ilişkisini anlayabilmek amacıyla, bu iki değişken karşılaştırılmıştır. Engelli (12), farklı cinsel yönelime sahip (18), gebe (20) ve korunma talebinde bulunan (5) kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerini yansıtan Tablo 6.8 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 6.8: İncinebilirliği artmış kadınların suça maruz kalma korkusu düzeyleri

İncinebilirliği Artırabilecek Durumlar	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Toplam
	1	2	3	4	5	
Engelli		%8,3	%66,7	%8,3	%16,7	%100,0
Farklı cinsel yönelime sahip	%5,6	%27,8	%38,9	%16,7	%11,1	%100,0
Gebe	%25,0	%10,0	%40,0	%15,0	%10,0	%100,0
Korunma talebinde bulunmuş			%60,0		%40,0	%100,0
Hiçbiri	%7,7	%27,1	%32,9	%20,1	%12,3	%100,0
Toplam	%7,9	%26,4	%33,6	%19,7	%12,4	%100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında, incinebilirlik değişkeninin etkisi incelendiğinde çıkan phi değeri ,151'dir. Bu değer, incinebilirlik ve suça maruz kalma korkusu arasındaki ilişkinin “zayıf şiddette” olduğunu belirtmektedir. Tablo 6.8'deki veriler incelendiğinde, suça maruz kalma korkusunun “katılımcıların incinebilirliği artırabilecek durumlarının olup olmaması bakımından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği” anlaşılmaktadır.

Nicel araştırma verileri ile incinebilirliği artırabilecek durumları olan kadınlarla diğerlerinin korku düzeylerinin farklılık gösterdiği yönünde bir bulgu ortaya konmasa da görüşmeler sırasında katılımcılardan bazılarının dikkat çektiği hususlardan biri; kendilerinin incinebilirliklerini artırabilecek bir durumu olsun ya da olmasın, “incinebilir gruplar” içerisinde yer alan bireylerin “risk ve tehlikelere daha açık olduklarını; suça maruz kalabilme ihtimallerinin daha fazla olduğunu” düşünüyor olmalarıdır.

Görüşme sorularından ilki, “*Toplumda en çok kimlerin bir suçtan zarar görme ihtimali konusunda risk ve tehlikelere açık olduklarını ve korku duyduklarını düşünüyorsunuz, neden?*” sorusudur. Kadınlar bu soruyu, incinebilir olmalarıyla anılan farklı gruplar ekseninde değerlendirerek cevaplandırmıştır. Aşağıda 23 katılımcının tamamının söz konusu soruna ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

Katılımcılardan bazıları, suçtan zarar görme, risk ve tehlikelere açık olma ihtimali fazla olan kişilerin “kadınlar” olduğunu ifade ederek sorunu, “cinsiyet kimliğiyle” ilişkilendirmiştir. Özellikle kadınların risk ve tehlikeler karşısında savunmasız kaldıklarını ve korku duyduklarını ifade eden katılımcılar, algılarının bu yönde oluşunu nedenleriyle açıklamışlardır:

- Özellikle toplumumuzda kadınların daha çok risk altında olduklarını düşündüklerini zannediyorum. Çünkü günümüzde kadın cinayetleri, tacizleri, şiddetleri çok fazla arttı. Bu yüzden küçük çocuklardan yaşlı insanlara herkes korkuyor. Özellikle kadınlar... Erkeklerin de kendi ailesinden kadınlara bir şey olacak diye korktuklarını düşünüyorum. (K₁₂, 22, lisans öğrenci)
- Kadınlar. Yoldan geçerken de bazen erkekler sapıkça hareketler yapıyorlar veya mesela genç kızlarımız, cahil çocuklarımız... Cahil derken, bilmiyorlar, dünyanın akışına kapılıyorlar, sevdim diyorlar. Haberlerde görüyoruz; bir anda bakmışız ya bıçaklanmış ya kesilmiş ya yakılmış yavrucaklar... (Medyada gördükleriniz mi, kadınların risk ve tehlikelere açık olduklarını düşünüyor size?) Evet. Çünkü her dakika haberlerde, internette her gün bir kadın cinayeti... Medya etkiliyor ama kadınlar ne olursa olsun erkekler kadar güçlü olamıyorlar. (K₁₃, 38, ortaokul, ev hanımı)
- En çok kadınlar korku duyuyorlar, şiddete maruz kaldıkları için... Güçsüz oldukları için kadınlar daha çok şiddet görüyor ve mağdur oluyorlar. (K₂₂, 49, ortaokul, ev hanımı)
- Kadınlar... Ve kızlar, yalnız yaşayan kadınlar, kocasından şiddet görenler... Biliyorsun, görüyorsun; çevredeki zarar veriyor. Açık olanlara da “niye açısın” diye... Bir de yalnız kalan yaşlı kadınlar... (...)Televizyonlardan internette duyduğumuz olaylar, yaşananlar... Mesela tek (yaşayan) kadına, içeriye girilmiş, dayak atılmış, soyulmuş... Bunları çok duyuyoruz. Kadınların kocasından şiddet gördüğünü duyuyoruz. Kızların öyle... Otobüslerde olsun dışarıda olsun, sarkıntılıkları gördüğümüz için korkuyoruz. Bir de Türkiye’imiz artık çok karıştı; Suriyeli, Iraklı, Afganlı, Arabistanlı çok çeşitli insanlar geldi. Yani suçu illa Türkler yapmıyor. Biz onlardan da korkuyoruz. Herkesten şüphe duyar, herkesten korkar olduk... Medyadan izliyoruz, çok korkuyoruz. (K₈, 66, ilkokul, ev hanımı)
- Kadınların, genç kızların... Hemcinslerim kötü durumda, görüyoruz. Biraz tutucu bir toplumda yaşıyoruz. Biraz insanların bakış açısı... O bakımından daha çok kadınlara yönelik şiddetten korkuyorum. Zamanında da vardı; ancak televizyon bu kadar olmadığı için hep içimizde kalıyordu, kimse kimseye söyleyemiyordu. Şimdi medya bakımından her yerde duyuluyor. Televizyon, gazeteler, internet... 5 yaşındaki çocuğun elinde bile internet var. (K₁₁, 67, lise, emekli)

Katılımcılardan bazıları, suçtan zarar görme, risk ve tehlikelere açık olma ihtimali fazla olan kişilerin “kadınlar” ve “çocuklar” olduğunu ifade ederek sorunu, “cinsiyet kimliği” ve “savunmasızlık düzeylerinin fazla olmasıyla” ilişkilendirmiştir. Özellikle kadınların ve çocukların risk ve tehlikeler karşısında savunmasız kaldıklarını ve korku duyduklarını ifade eden katılımcılar, algılarının bu yönde oluşunu nedenleriyle açıklamışlardır:

- Günümüzde kadınlar şiddet, çocuklar istismar vb. (ile karşı karşıyalar). Zihniyetimiz kötü olduğu sürece bu toplumda bunlar değişmeyecek ya da yaptırımlar az olduğu sürece bunlar değişmeyecek. Şu anda toplumda en çok zarar görenler kadınlar ve çocuklar... (K₁₀, 29, lisans, öğretmen)
- Risk ve tehlike konusunda çocukların daha riskli olduğunu düşünüyorum; korku konusunda ise kadınların daha korkulu olduklarını düşünüyorum. Çocukların kötülüğü ya da suçu, tacizi, cinayeti; kendilerine gelebilecek tehlikeleri tanımadıkları için daha savunmasız ve suça daha açık olduklarını düşünüyorum ama korku boyutunda çocuk tehlikeyi tanımadığı için korkusu da belki daha az... Kadınların –anne ya da değil- özellikle anaç ruhlu, topluma duyarlı kadınların, hem çocuklar hem hayvanlar hem kadınlar hem erkekler... Bütün toplum adına korku duyduğunu düşünüyorum. (K₅, 31, lisans, fizyoterapist)
- Kadınlar ve çocuklar... Bunlar bizim ülkemizde istismara çok açık. Ondan sonra eğitimsiz kesim çok fazla, kendini çok koruyamıyor. Çocuklar zaten korunmasız. Yani kadınlar ve çocuklar olduğunu düşünüyorum. Çok fazla korunmuyoruz. Eğitimsiz kesim kendi ayaklarının üstünde durmaktan daha uzak olduğu için onların suça maruz kalma ihtimalleri daha yüksek. (...)Eğitilmiş insan kendini daha iyi koruyabilir. (K₁₅, 31, lisans, ev hanımı)
- Kadınlar ve çocuklar. Kadınların ve çocukların daha savunmasız olduğunu düşünüyorum, birincisi bu. İkincisi; televizyondaki haberlerde ya da programlarda şiddet olaylarının da burada itici güç olduğunu düşünüyorum. Bunu gören sanki uygulama yapmaya çalışıyormuş

gibi geliyor. O yüzden sosyal medyanın, internetin, televizyonun hepsinin son dönemde bu şiddet içerikli olan her şeyin aslında kişilerin algılarında bir değişikliğe sebep olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden de kadınlarla ilgili olay oluyor ya mesela, bir anda o sayı artıyor; insanların gözüne sokuyoruz bir şekilde. İnsanlar bunları görüp uyguluyor gibi geliyor.(...) Aynı şekilde çocuklar açısından da şunları düşünüyorum: Dijitalleşme ile birlikte çocukların elinde her gün bir telefon ya da tablet oyun oynuyorlar; o oyunlarda şiddete yönelen şeyler de var. Tanıştıkları, oyun oynadıkları grupların içerisinde de yönlendirilebilirler. Kendisi de yönlendirebiliyor. Bununla ilgili örnekler de var mesela... Onu da tehlikeli görüyorum çocuklar açısından... (K₂₃, 40, doktora, akademisyen)

- *Çocuklar ve kadınlar. Onlar tehlikeye açık. Bu toplumda kadınlar ve çocuklar zarar görüyor. Ya öldürülüyorlar ya tecavüze uğruyorlar ya işkence, dayak görüyorlar. Erkek egemen toplumda yaşıyoruz. Erkekler yanlış yetiştiriliyor. Onları kadınlar yetiştiriyor ancak üstün varlık gibi yetiştiriyorlar. Erkekleri kadınlardan üstünmüş gibi yetiştirdikleri için oluyor. Erkekler her şeyi yapma hakkını kendinde buldukları için oluyor. (K₂₀, 44, lise, satış danışmanı)*
- *Çocuklar, kadınlar. Genelde onlar. Başkalarının başına gelenler ürkütüyor bizi. Herkesin başına gelir diye düşünüyorsun. Başkalarının yaşadıkları bizim de başımıza gelirse diye korku duyuyorum. (K₁₉, 70, ortaokul, ev hanımı)*

Katılımcılardan biri, suçtan zarar görme, risk ve tehlikelere açık olma ihtimali fazla olan kişiler arasında “kadınlar” ve “çocuklar” açısından sorunun daha önemli olduğunu ifade etmiş; “risk derecelemesi” yaklaşımıyla, “erkekleri” de dile getirmiştir:

- *Başta çocuklar, sonra kadınlar, sonra da erkekler... Nedeni de daha korunmasız olmaları. Korkutulabiliyorlar, tehdit edilebiliyorlar kolaylıkla... Yaştan kaynaklanıyor; daha güçsüzler daha korunmasızlar. Bu nedenle çocuklar tehlikelere daha açık... (K₁₄, 30, lisans, bankacı)*

Katılımcılardan bazıları, suçtan zarar görme, risk ve tehlikelere açık olma ihtimali fazla olan kişilerin özellikle “çocuklar” ve “gençler” olduğunu ifade ederek; sorunu, “öz mağduriyet geçmişiyle”, “ergenlik dönemi hassasiyetiyle”, “savunmasızlık düzeyinin fazla olmasıyla” ilişkilendirmiştir. Özellikle çocukların veya gençlerin risk ve tehlikeler karşısında savunmasız kaldıklarını ve korku duyduklarını ifade eden katılımcılar, algılarının bu yönde oluşunu nedenleriyle açıklamışlardır:

- *Bence gençler. Bir suç işlendiğinde suçu onlara atıyorlar. Hırsızlık olsa, bir şey olsa ona yüklüyorlar. Ben kendim mağdurum zaten; biri beni hırsızlıkla suçladı, onun için yani... (K₃, 22, lise, çalışmıyor)*
- *Gençlerin, özellikle 13-14 yaşlarında olan gençlerin, tehlikeye açık olduklarını düşünüyorum. Her türlü kandırılabilirler; tam böyle ergenlik dönemi çünkü... İsyankâr zamanları... O yüzden onların durumlarını tehlikeye çok açık buluyorum. (K₁₆, 34, lise, ev hanımı)*
- *Çocukların tehlikeye maruz kalabileceklerini düşünüyorum. Çünkü çocukların kendilerini koruyabilecek güce henüz erişemediklerini ve bununla birlikte o bilince henüz erişemediklerini düşünüyorum. (K₂, 38, doktora, akademisyen)*

Katılımcılardan bazıları, suçtan zarar görme, risk ve tehlikelere açık olma ihtimali fazla olan kişilerin yine “kadınlar” ve “çocuklar” olduğunu ifade etmekle birlikte; bu sorunla karşı karşıya kalanların yalnızca insanlar olmadığına dikkat çekmiş; hayvanların da savunmasızlıklarına değinmişlerdir:

- *Yani en başta çocuklar, kadınlar, hayvanlar... Bunların nedeni de ne yazık ki fiziksel olarak güçsüz olmaları. Medeni bir toplumda yaşasak da ne yazık ki herkes o kadar medeni değil. Güçlü olan hala güçsüz olanı ezmeye çalışıyor. Ekonomik anlamda da fiziksel anlamda da bu her zaman böyle oluyor. Kadınların da çocukların da bu yüzden daha fazla suça maruz kalma riskleri artıyor. (K₂₁, 27, lisans, çağrı merk. çalışanı)*
- *Ben kadınlar, çocuklar ve hayvanların şiddete uğradığını ve riske açık olduklarını düşünüyorum. Kadına yönelik şiddetle ilgili her gün üçer beşer haber görüyoruz. Çocuklar da aynı şekilde... Çok savunmasızlar. Annesinden bile şiddete uğrayanların örneğini görüyorum. Mahallede, sokakta, kafede herhangi bir yerde(...) (K₁, 31, lisans, çalışmıyor)*

Katılımcılardan biri suçtan zarar görme, risk ve tehlikelere açık olma ihtimali fazla olan kişilerin çeşitli gruplar arasında yer aldığını ifade ederek sorunu, “eşit olmamalarıyla” ilişkilendirmiştir:

- *(...)İnsanlar ne yazık ki doğuştan eşit doğmuyor. Mesela bazı insanlar doğuştan engelli olurken diğerleri sağlıklı olabiliyor. (...)Hal böyleyken kadınların, çocukların, engelli bireylerin ve yaşlıların şiddete maruz kaldığı düşüncesindeyim. (K₁₇, 22, lisans, öğrenci)*

Katılımcılardan bazıları, suçtan zarar görme, risk ve tehlikelere açık olma ihtimali fazla olan kişilerin “yaşlılar”, “gençler” ve “kadınlar” olduğunu ifade etmişlerdir:

- *Zarar gören en çok yaşlılar bence... Kaynanayı dövüyor, öldürüyor. Televizyonda görüyoruz. Gençleri görüyoruz. Onlar... Güçleri olmadıkları için dövüyorlar. Çocukları da kandırıyorlar. Gençlerin kafasına giriyorlar. Her şeyi yapıyorlar. (K₉, 74, okuryazar değil, ev hanımı)*
- *Yaşlılar da var bu işin içinde ancak gençler kadar değil. Yaşlıların olsa olsa kandırılmakla (ilgili) mesela maaşı çekerken korku oluyor. Zihnim yerinde çok şükür ama para çekerken korkuyorum. Beni kandırıp, paramı elimden alırlar diye korkuyorum. Gücüm de yetmez. O arada her şey olabilir, saldırmak almak isterim paramı... Orda düşerim sakatlanırım, kızuma haber verecek durumum bile olmaz belki. Yaşlılar daha çok korkar. Gençler de daha temkinli olsunlar isterim. Biz kandırılmaya müsaitiz ama gençler kadar korkum yok. (K₆, 80, ortaokul, emekli)*
- *Yaşlılar da kadınlar da zarar görüyor. Erkekler kadınlara dirlik vermiyor. Yazık, kadınlar çok çekiyor. Onlara yardımcı olmuyorlar. Erkekler yüzünden kadınlar mağdur oluyorlar. (K₇, 95, okuryazar değil, emekli)*

Katılımcılar arasında farklı cinsel yönelimi olduğunu bildiren bir kadın, toplumda özellikle “marjinal olarak nitelendirilen insanların” suça maruz kalma ihtimali karşısında korku duydukları; risk ve tehlikelere daha açık oldukları yönünde düşüncesini nedenleriyle ifade etmiştir:

- *Marjinalize dediğimiz insanların korku olarak daha aktif olduğunu düşünüyorum. Bizim toplumumuzu düşünecek olursak, en marjinalize insanlar olarak queer ve kadın insanlar olduğunu düşünüyorum. Queer her insan bir nefret suçuyla karşı karşıya... Günümüzde kadın cinayetlerinin artmasının, çok korkunç seviyelere gelmesinin korkularımızın artmasında çok büyük rol oynadığını düşünüyorum. Şiddetin seviyesi olmaz. O anlamda değil ama hani dışarıdan baktığımızda belki daha ekstremler boyutta uygulandığını -en çok queer kadınlara veya cinsel yönelim olarak olabilir- Özellikle trans kadınlara uygulandığını düşünüyorum... Yakılarak öldürülme... Görülen şiddet seviyesi, yoğunlukları... (...)Şiddetin hiçbir cinsiyete hiç kimseye karşı affı olmaz ama marjinalize insanlar olarak bu açıdan daha çok çektiğimizi düşünüyorum ben. (K₁₈, 22, lisans, öğrenci)*

Katılımcılardan biri ise cinsiyet, yaş, incinebilirliği artırabilecek durumlar vb. fark etmeksizin “iyi niyetli” herkesin korkarak yaşadığını ifade etmiş; nedenini ise “suç işlemeye eğilimli olmaya yol açabilecek şekilde sorunlu yetiştirilen insanların varlığıyla” ilişkilendirmiştir:

- *Bence iyi niyetli insanlar daha çok korku duyuyorlar. Çünkü karşısındaki insanların niyetini bilemedikleri için hep korkarak yaşıyorlar, korku çataları yüksek. Suça eğilimli olanlar da ilgisiz, sevgisiz, başıboş kişiler. (...)Aslında herkese zarar veriyorlar ama en çok da kadınlara zarar veriyorlar diye düşünüyorum. Eğer erkekse bu, evlendiği zaman eşine, çocuklarına; kadınsa da aynı şey geçerli aslında... Kadın erkek diye ayırmak pek doğru değil; asıl sebep sevgi boşluğunun dışarıda aranması... (K4, 59, lise, ev hanımı)*

Görüşmelere dâhil olan 23 kadından 18’inin, incinebilirliği ile ön plana çıkan başka grupları da anmakla birlikte, “cinsiyet kimliği”nin yani “kadın olmanın” kişiyi risk ve tehlikelere, suçtan zarar görmeye daha açık hale getirdiği yönünde algıya sahip oldukları anlaşılmaktadır.

6.1.10. Mağduriyet Geçmişi ve Suça Maruz Kalma Korkusu

Kadınların suça maruz kalma korkularının mağduriyet geçmişiyle olan ilişkisini anlayabilmek amacıyla, bu iki değişken karşılaştırılmıştır. Daha önce bir suç nedeniyle mağdur olduklarını iddia eden kadınlarla, herhangi bir suç nedeniyle mağduriyet yaşamadıklarını belirten kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerini yansıtan Tablo 6.9 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 6.9: Mağduriyet geçmişinin olup olmamasına göre suça maruz kalma korkusu düzeyleri

Mağduriyet Geçmişi	Suça Maruz Kalma Korkusu Düzeyi					Toplam
	1	2	3	4	5	
Evet	%4,6	%25,4	%33,5	%23,4	%13,2	%100,0
Hayır	%8,6	%26,7	%33,6	%18,9	%12,2	%100,0
Toplam	%7,9	%26,4	%33,6	%19,7	%12,4	%100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında, mağduriyet geçmişi değişkeninin etkisi incelendiğinde çıkan phi değeri ,069’dur. Bu değer, mağduriyet geçmişi ve suça maruz kalma korkusu arasındaki ilişkinin “zayıf şiddette” olduğunu belirtmektedir ancak Tablo 6.9’daki veriler incelendiğinde, suça maruz kalma korkusunun, katılımcıların bir suç nedeniyle mağduriyet yaşamış olup olmadıklarına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Kadınlar arasında, suça maruz kalmaktan “hiç korkmadığını” belirtenler en fazla “mağduriyet geçmişi olmayan” kadınlardır. Suça maruz kalma korkusunun “yüksek” ve “çok yüksek” olduğunu belirtenler ise en fazla “mağduriyet geçmişi

olan” kadınlardır. Bu bulgular neticesinde, “*mağduriyet geçmişi olan kadınların suça maruz kalma korkularının daha fazla olduğu*” anlaşılmaktadır.

6.1.11. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Mağdur Olduğunu İddia Ettikleri Suçlar ve Mağduriyete İlişkin Sosyal ve Psikolojik Etki Değerlendirmeleri

“*Herhangi bir suça maruz kaldınız mı?*” sorusunu “*evet*” olarak cevaplayan kadınlar, mağdur olduklarını iddia ettikleri suçları, “*Evet ise hangi suç ve hatırlıyorsanız zamanı?*” şeklinde sorulmuş olan açık uçlu anket sorusuyla belirtmişlerdir. Kadınların mağduriyet bildikleri suçlara ilişkin ifadeler; “*tecavüz*”, “*taciz*”, “*sarkıntılık*”, “*cinsel istismar*”, “*cinsel saldırı*”, “*sözlü taciz*”, “*fiziksel taciz*”, “*sürtünme*”, “*şiddet*”, “*dayak*”, “*darp*”, “*saldırı*”, “*silahlı saldırı*”, “*tehdit*”, “*tecavüz tehdidi*”, “*hakaret*”, “*konut dokunulmazlığını ihlal*”, “*kapkaç*”, “*hırsızlık*”, “*yan kesicilik*”, “*dolandırıcılık*”, “*iftira*”, “*mobbing*”, “*psikolojik şiddet*” vb. şeklindedir. Kimi katılımcılar, bu tür suçlardan bir kaçına maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Kimi katılımcılar ise “*suçtan bahsetmek istemiyorum*”, “*paylaşmak istemiyorum*”, “*...ay/yıl önce*”, “*geçen sene*”, “*çocukken*”, “*...yaşındayken*” gibi ifadelerle yalnızca suça maruz kaldıklarını ya da mağduru olduğunu iddia ettikleri suçun yalnızca gerçekleştiği zamanı belirtmişlerdir.

Kadınların, açık uçlu anket sorusuna verdikleri cevaplarda, mağdur olduklarını iddia ettikleri suçlar Türk Ceza Kanununda karşılık geldiği suç türüne göre kategorileştirilmiştir. Yaş gruplarına göre öz mağduriyet biçimlerinin kategorileştirildiği suçlar, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.⁹

Genç (18-24) yaş grubu: 361 genç kadının 60’ı (%16,6) bir veya daha fazla suçtan mağdur olduklarını iddia etmişlerdir. 31’i (%51,7) cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan; 9’u (%15,2) birden fazla suç türünden; 4’ü (%6,7) vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlardan; 3’ü (%5) malvarlığına karşı işlenen suçlardan; 1’i (%1,7) hürriyete karşı işlenen suçlardan, 1’i (%1,7) adliyeye karşı işlenen suçlardan; 11’i (%18,3) ise söylemek istemediği veya yalnızca zamanını belirttiği suç veya suçlar nedeniyle mağdur olduklarını iddia etmişlerdir.

Orta (25-64) yaş grubu: 680 orta yaşlı kadının 123’ü (%18,1) bir veya daha fazla suçtan mağdur olduklarını iddia etmişlerdir. 37’si (%30,1) cinsel

⁹ Hesaplamalarda yuvarlama yapılması nedeniyle %100’ü vermeyebilir.

dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan; 27'si (%21,9) malvarlığına karşı işlenen suçlardan; 24'ü (%19,5) vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlardan; 11'i (%8,9) birden fazla suç türünden; 4'ü (%3,2) adliyeye karşı işlenen suçlardan; 2'si (%1,6) hürriyete karşı işlenen suçlardan; 18'i ise (%14,6) söylemek istemediği veya yalnızca zamanını belirttiği suç veya suçlar nedeniyle mağdur olduklarını iddia etmişlerdir.

Yaşlı (65) yaş ve üzeri grubu: 49 yaşlı kadının toplamda 14'ü (%28,6) bir veya daha fazla suçtan mağdur olduklarını iddia etmişlerdir. 10'u (%71,4) malvarlığına karşı suçlardan; 2'si (%14,3) vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan; 1'i (%7,2) cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan; 1'i ise (%7,2) birden fazla suç türünden mağdur olduğunu iddia etmiştir.

Araştırmaya katılan 1090 kadının 197'si (%18,1) bir veya daha fazla suçtan mağdur olduklarını iddia etmişlerdir. Tüm yaş gruplarından 197 kadının 69'u (%35) cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan; 40'ı (%20,3) malvarlığına karşı işlenen suçlardan; 30'u (%15,2) vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlardan; 21'i (%10,6) birden fazla suç türünden; 5'i (%2,5) adliyeye karşı işlenen suçlardan; 3'ü (%1,5) hürriyete karşı işlenen suçlardan; 29'u ise (%14,7) söylemek istemediği veya yalnızca zamanını belirttiği suç veya suçlar nedeniyle mağdur olduklarını iddia etmişlerdir. Kadınların, üzerinden çok uzun zaman geçmiş olsa bile cinsel dokunulmazlığa karşı, malvarlığına karşı ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçların gerçekleşme zamanını hatırladıkları anlaşılmaktadır.

Görüşme sorularından ikincisi, "*Herhangi bir suça maruz kaldınız mı? Evet ise bunun sizi nasıl etkilendiğinden, neler düşündürdüğünden bahsedebilir misiniz?*" sorusudur. Bu soruyla, mağduriyet geçmişi olan kadınların suçtan nasıl etkilendikleri ve örselenmişlikleri; yani mağduriyetin etkileri anlaşmaya çalışılmıştır. Görüşme grubundaki 23 kadının 14'ü bir suça maruz kaldığını iddia etmiş; 9'u ise herhangi bir suça maruz kalmadığını belirtmiştir. Aşağıda, 14 katılımcıdan 12'sinin söz konusu mağduriyetlerine ve etkilerine ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

Katılımcılardan bazıları, "cinsel taciz" mağduru olduklarını iddia ederek, başlarına gelen olayların kendilerini nasıl etkilediğini, neler düşündürdüğünü ifade etmişlerdir:

- *Yani daha ziyade ergenlik zamanlarımda lise çağымda yaşadığım şeyler vardı. (...)Yaşça daha büyük ve haliyle toplumdaki pozisyon olarak da daha yukarda bir insandan alınan şiddetin daha fazla etkisinin olduğunu düşünüyorum. (...)Benim durumumda, hatırlayabildiğim en eski, tekrarlanan durumlardan bir tanesiydi... (Cinsel taciz mi?)*

Aynen, o şekilde durumlar yaşandı. Sizin de kendinize yakın bulabileceğiniz bir şey; “ya bu böyle miydi, şöyle miydi, bir şey mi yaşandı az önce? Taciz miydi?” diye sorguladığımız an gerçekten çok oluyor. Onun gibi şeyler farklı zamanlarda da yaşandı. **(Bunun sizi nasıl etkilediğinden bahsedebilir misiniz?)** Olayın yaşandığı zamanları düşüncecek olursak bununla birlikte domino etkisi yaratarak birçok şeyi beraberinde getirdi; psikolojik olarak çok kötü etkileyen bir şeydi... Nasıl desem? Benim de altta yatan ruhsal olarak bir takım bozukluklarım, sıkıntılarım vardı şüphelendiğim... Herhangi bir teşhis konulmamış olsa da insan kendisini bilir sonuçta... Şüphelendiğim bazı şeyler vardı. (Yaşadıklarım) bunların çok daha yüksek seviyelere gelmesine sebep oldu; o zamanlar okula giderken evden çıkmak bile çok korkutucu bir şey gibi geliyordu. Gerçekten sonradan öğrendim ki sosyal anksiyetem varmış. (...)Beni çok kötü etkiledi. Evden çıkamaz hale geldim, sürekli panik atak geçiriyordum. Yataktan çıkmaya halim, isteğim yoktu. Yemek yiyemez hale geldim; yeme bozukluğum başladı. Çok kilo verdim, daha sonra çok fazla yemeye başladım, çok kilo aldım... Zor zamanlardı. Etkisini uzun süre gösteren, bilinçaltına yerleşmiş çeşitli şeylere sebep oldu. (...)“Acaba ben mi abartıyorum, ben mi yanlış anlıyorum, sorun bende mi?” (diye düşündüm). Arkasından gelen mobbing durumları... Bu olayı takip ile ilgili üstünün kapatılması için yapılan mobbingler, psikolojik şiddete varacak diğer hareketler derken kendime olan şüphem daha fazla arttı. “Neden hala üstesinden gelemiyorum? Zayıf bir insan mıyım? Ben mi abartıyorum? İnsanlar çok daha kötülerini yaşıyor; insanlar öldürülüyor, ben hala hayattayım” gibi yaşanan olaydan ziyade ayrıca kendimi suçlama durumları oldu. Dünyaya karşı bir nefret besleme gibi bu şekilde düşüncelerim de var oldu. Tabii ki hiçbir suç yüzde yüz engellenemez; bunun tabii ki farkındayım ama sistematik bir suça dönüşmüş olayların engellenmeye çalışılmaması ve bu konuda bir şeyler yapmamakla; ufak tefek çok da sık görülmeyen olaylara karşı alınan aksiyonlar karşılaştırılmaz bence. Bununla ilgili adımlar atılmaması yaşadığım dünyaya, topluma, aslında herkese karşı nefretimi çok fazla artırdı bu yaşananlar ve hala devam eden bir şey; yalan yok... (K₁₈, 22, lisans, öğrenci)

- (...)Bir veteriner hekim, köpeğimi aşılatmaya gittiğimde, aşığı bile yapan kişi değil, orda ayaküstü beni görmesi sonucu arabayla peşime takılıyor ve benim mola verip oturduğum parkta gelip yanıma oturuyor. Ben tabii bu süreçte farkında değilim ve “oturabilir miyim?” dediğinde “buyurun, oturun” dediğim bir insan. Sıradan sohbet ederken, bir anda kafamı çevirmişken sola döndüğümde cep telefonuyla etek altı görüntü kaydetme şeklinde bir olay yaşadım. O an ne olduğunu aklım mantığım anlıyor ama nedense şurası (kalbini göstererek) kondurmak istemiyor bir an... (...)Böyle şeylerden asla çekinmezdim ama ben bile bu olaydan sonra yolda yürürken şöyle bir yakında birinin ayak sesini falan duyduğumda bakma eğilimine girdim. (K₁, 31, lisans, çalışmıyor)
- Otobüste uğradığım ilk tacizde, bunun taciz olduğunu anlamamıştım; çünkü böyle bir ihtimal olduğunu bilmiyordum; çocuk yaşıyordum. İnsan tanımadığı, tanışmadığı ya da tadına bakmadığı bir şeyi bilmiyor. Dolayısıyla hiç şiddete maruz kalmadıysan şiddet görebileceğin aklına gelmiyor. Tacize maruz kalmadıysan, herkesi annen baban gibi düşünüyorsun, onların sana kötü niyetle yaklaşabileceğini düşünmüyorsun.(Otobüsten) indikten sonra çok korkulu, kaygılı olduğumu, ‘şimdi ne oldu?’yu anlamaya çalıştığımı hatırlıyorum. Sonra, birkaç yıl sonra, maruz kaldığım şeyin taciz olduğunu idrak edebildim. Ondan sonra da maruz kaldığım şeyler oldu ama yaşım daha büyüktü. Şunu tecrübe ettim; sessiz kalmak karşı tarafa güç veriyor. Belki de bu nedenle çocuklara yöneliyorlar. Ne zamanki sesim çıktı o zaman kurtuldum. Taciz uzun sürdü... (K₅, 31, lisans, fizyoterapist)
- (Dalarak, düşünceli bir biçimde) Çocuktum... Ama ne anneme söyleyebildim ne babama... Ben 8-9 yaşına kadar İstanbul’da yaşadım. Eski İstanbul konakları vardı. Bahçeli evimiz vardı, orda kalıyorduk. Hatırlıyorum, sucuydu; eskiden sırta değnekle su alıyorlardı. Affedersin, şeyini çıkarıyordu bana, ben gecekondunun penceresinden bakıyordum. İyi ki bir şey yapmamış bana... **(Cinsel organımı mı gösteriyordu?)** Yaa... Söyleyemedim. Çocuğum. O namussuz adam beynimde kalmış. **(Peki, bu size ne düşündürdü, ne hissettirdi?)** Adam demek ki sapıktı, korktum...(K₆, 80, ortaokul, emekli)

Katılımcılar arasında, “tecavüz” mağduru olduğunu iddia eden bir kadın, başına gelen olayın kendisini nasıl etkilediğini ifade etmiştir:

- Eski erkek arkadaşım tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldım. Hatta tek kişi değil, birkaç kişi tarafından. Eski erkek arkadaşım da bunlardan birisi. Benimle sevgili olmak isteyen kişinin de tecavüzüne uğradım. (...)Başlarda herkesin benim bu olayı

yaşadığımı düşündüğünü fark ettim ve başlarda korktum, endişelendim. Tekrar aynı kişi tarafından şiddete uğramaktan korktum, etrafımdaki insanların bana farklı açıdan bakacağını düşündüm. (...) Aynı zamanda şunu yaşadım; o erkek ve ben kadını. Beni kimse böyle kabullenmeyecek güya... (K₁₇, 22, üniversite öğrencisi)

Katılımcılar arasında, “şiddet” gördüğünü iddia eden yaşlı bir kadın, başına gelen olayın kendisini nasıl etkilediğini ifade etmiştir:

- 18 sene işe gidip geldim, kimseden bir şey görmedim. Namusumla gittim, namusumla geldim. **(Örneğin, şiddet gördünüz mü?)** Kocamdan şiddet görüyordum. Kocam çok dirliksizdi, kıskançtı. Kapıya çıkartmıyordu beni. İlla ‘kardeşinden mal (tarla) alacaksın’ dedi. Ben de ‘mal alamam’ dedim. Beni dövdü. Ben de çocuğu bıraktım, babamın evine gittim. Akşam kaynım geldi eve götürdü. 15 gün kocamın koynuna girmedim. ‘Almam malı’ diye... Kocam bana dirlik vermedi; illa mal alacaksın diye. Yatak vermediler. 15 gün köşede yerde, kilimde yattım çocuğumla. Kardeşim askerdeydi. Askerdeyken mal alınmaz, olur mu öyle? **(Neler hissettiniz peki?)** Ağlayıp, üzülüüyordum. Gücüm yetmiyordu; vursan daha fazla şiddet uygulayacak, beni dövecek. Vurmak yok... Gözüme vururdu, gözümün karası hiç gitmezdi. İçime atıyordum. Sesimi çıkartmıyordum, anneme bile söylemiyordum. Annem soruyordu ‘ne oldu kızım?’ diye. Ya ‘düştüüm’ diyordum ya başka bir şey diyordum. Yalan söylüyordum anneme... Akşama da yemek yapıyordum. Mecbur yapacaksın... (K₇, 95, okuryazar değil, emekli)

Katılımcılar arasında “fiziksel, psikolojik şiddet, taciz, hırsızlık” gibi suçun çeşitli biçimlerine maruz kalarak mağdur olduklarını iddia eden kadınlar, başlarına gelen olayların kendilerini nasıl etkilediğini ifade etmişlerdir:

- Suça maruz kalmayan insan olduğumu düşünmüyorum. Hem psikolojik şiddet, belki fiziksel şiddetten daha fazladır, mobbing özellikle... 6 aylık bir çalışma sürecim oldu. Orada mobbing (ile karşılaştım). Sözlü tacizler... İnternet, sosyal medya kullanan her kadının başına gelmiştir diye düşünüyorum. Tanımadığı insanlar tarafından mesaj atılıyor, cinsel içerikli mesajlar atılıyor. Bunların suç olduğunu düşünüyorum ve bunlara ben de maruz kaldım maalesef. Daha çok erkeklere karşı bir sinir oluşturdu bu bende. Tabii ki genelleme yapmak doğru değil. Kadınlar tarafından da şiddete uğruyoruz; fiziksel özelliklerimizi eleştiriyorlar; bir şekilde şiddet uyguluyorlar ancak erkeklerin şiddeti çok daha farklı boyutlarda... Herhangi bir erkek size normal yaklaştığında bile konuşmak istemeyebiliyorsunuz. Biri bana “merhaba” deyip bir şey soracaksa bile ben o insanla konuşmak istemiyorum artık. Böyle etkileri oluyor. (K₁₂, 22, lisans, öğrenci)
- Şiddet, tehdit, hırsızlık... Akşamları dışarıya çıkmaktan korkuyorum. Artık yüksek sesle konuşuyorum. Bir olay olduğunda daha farklı tepkiler verebiliyorum; normal bir olaya bile aşırı tepki verebiliyorum. İnsanlara güvenmemeye başladım. Uzaklaşıyorsun insanlardan. Hatayı kendinde arıyorsun; ‘bunu yaptırarak ne yaptım acaba?’ diye düşünüyorum. (K₁₄, 30, lisans, bankacı)
- Fiziksel şiddete de yani fiziksel tacize de uğradığımız zamanlar olmuştur bir kadın olarak... Mesela otobüste bile her an her şey olabiliyor. Bütün kadınlar buna açık. Olmuştu bana da... **(Bu sizi nasıl etkiledi, neler düşündürdü?)** Yani o an erkeklerden bir nefret etme hissi geliyor. Çok çok etkilemese bile o anda, çünkü çok küçük yaşta değildim, yine de böyle bir hepsini aynı kefeye koyma geliyor içinden. **(Yabancı olana karşı güvensizlik duygunuz mu arttı?)** Tabii, arttı evet. İlk başta o şekilde düşünmeye başlıyorum herkesi, eksiyle düşünmeye başlıyorum. (K₁₆, 34, lise, ev hanımı)
- (...)Direkt bir şiddet diyemem ama erkek arkadaşımın beni zorla bir yere götürmesi de baskıdır, şiddettir. Zorla beni tutup konuşmak istemesi de bir şiddet. Fiziksel gücünü kullanarak beni orada tutmaya devam ediyor. Normalde bu bir suçtur. Beni zorla evine götürmüştü bir erkek arkadaşım... (...)Bana asılan bir şef vardı. Yanımda başka bir erkek gördü diye iş yerinde bana mobbing uyguluyordu. Bunların hepsi fiziksel olmasa bile psikolojik bir şiddet. Ne yazık ki genelde yöneticiler de erkek olduğu için kimi kime şikâyet edeceksin? Bugün suç diye konuştuğumuz birçok şey zaten toplumda “normal” karşılandığı için kadınların da bunu kabul etmeleri beklendiği için sanki suçlu olan bizmiş gibi oluyor.

(Bunların sizi nasıl etkilediğinden ve neler düşündürdüğünden bahsedebilir misiniz?) Bu toplumda yaşadığım için çok üzülüyorum aslında... Çünkü benim için normal olan, çok iyi niyetle yaptığım şeyler, diğer insanlar için anormal olduğundan yadırganıyorum. Yadırgandığının farkına vardığımda da rahatsız oluyorum. Tabii ki güçsüz hissetmek insan kendini kötü hissettiriyor. Türk toplumunda kadınlara bir şekilde kendilerini güçsüz hissettiriyorlar. Bu konuda kendim güçlü bir karakterim, kendimi fazla ezdirmem ama bu şekilde şeylere maruz kalan diğer kadınlar kendi haklarını o kadar savunamayabiliyor. Ben sesimi çıkartabilen bir insanım. Ne yazık ki toplumun bizim de gördüğümüz her kesiminde kadınlar ve çocuklar (suça) maruz kalıyor. Onlar için de pek bir şey yapamıyoruz. Çünkü (suçların) çoğu ailelerinden geliyor, eşlerinden geliyor. Müdahale demiyoruz. Üzücü... Bunun normalleşmesi çok kötü... (K₂₁, 27, lisans, çağrı merk. çalışması)

- Evime hırsız girdi 3 kere. Birer gün arayla hem de... İlk olduğunda şöyle düşündüm; herkesin başına gelebilir. Çünkü aynı bölgede birçok yerde olmuş. Üst üste ikinci, üçüncü kez olunca polis bana sorusu da değiştiği için algım değişti. "Size takıntılı olan biri var mı?" Çünkü benim resimlerimi falan çıkartmışlar. Bir takım suç unsuru olabilecek şeyler de vardı, onları alıp götürdüler. Bu beni acayip tedirgin etti. Ama ben şunu biliyordum; korksaydım, o evde yaşamaya devam edemeyecektim. O korkumu bastırdım ve üstünü örttüm. Böyle bir olay yaşadım, izlenildiğim duygusuna kapıldım. Mesela bilgisayarım çalındı; başka bir bilgisayar aldım. Adamın biri eklemiş o dönem. Anladık ki eve girip bilgisayarımı çalan kişi, oturumum açtıktan oradan bana ulaşabildi... Yani öyle kaygılandırıcı şeyler oldu. O yüzden de o dönem biraz kötüydü ama hani "ben evde bir daha yalnız kalamam" şeklinde bir korku düzeyim olmadı. (K₂₃, 40, doktora, akademisyen)

Katılımcılar arasında iftira mağduru olduğunu iddia eden bir kadın, başına gelen olayın kendisini nasıl etkilediğini ifade etmiştir:

- Beni biri hırsızlıkla suçladı. Ben çalmadım. Sinirlendim, zoruma gitti, gururuma yediremedim yani... (K₃, 22, lise, çalışmıyor)

Görüşmelere dâhil olan ve mağduriyet bildiriminde bulunan kadınların, yaşadıklarından son derece olumsuz etkilendikleri aşikârdır. Dolayısıyla, mağduriyet geçmişinin suça maruz kalma korkusuyla oldukça önemli bir ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır.

6.1.11.1. Mağdur Olduğunu İddia Eden Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Mağduriyet Karşısında Hissettiklerini En İyi Tarif Eden Duygu

Bir veya daha fazla suçtan mağdur olduklarını iddia eden kadınların mağduriyet karşısında hissettiklerini, "güvensizlik", "kaygı", "korku", "öfke" duyguları çerçevesinde en iyi tarif eden duygunun ne olduğu anlayabilmek amacıyla, "Bir suça maruz kaldıysanız, bunun sizde uyandırdığı duyguyu en iyi tarif eden hangisidir?" sorusu sorulmuştur. Kadınların yaş gruplarına göre mağduriyet karşısında hissettiklerini en iyi tarif eden duygular, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

Genç (18-24) yaş grubu: 361 genç kadından, suça maruz kalarak mağdur olduğunu iddia eden 60 kadınının, mağduriyet karşısında hissettikleri duyguyu, 14'ü (%23,3) "güvensizlik"; 9'u (%15) "kaygı"; 22'si (%36,7) "korku"; 15'i (%25)

“öfke” olarak ifade etmiştir. Genç kadınların çoğu için suça maruz kalmanın duygusal maliyetinin “korku” olduğu anlaşılmaktadır.

Orta (25-64) yaş grubu: 680 orta yaşlı kadından suça maruz kalarak mağdur olduğunu iddia eden 123 kadının 122’si, mağduriyet karşısında hissettikleri duyguyu 36’sı (%29,3) “güvensizlik”; 21’i (%17,1) “kaygı”; 25’i (%20,3) “korku”; 40’ı (%32,5) “öfke” olarak ifade etmişlerdir. 1’i (%0,8) ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Orta yaşlı kadınların çoğu için suça maruz kalmanın duygusal maliyetinin “öfke” olduğu anlaşılmaktadır.

Yaşlı (65) yaş ve üzeri grubu: 49 yaşlı kadından suça maruz kalarak mağdur olduğunu iddia eden 14 kadının 13’ü mağduriyet karşısında hissettikleri duyguyu 1’i (%7,1) güvensizlik; 4’ü (%28,6) “kaygı”; 5’i (%35,7) “korku”; 3’ü (%21,4) “öfke” olarak ifade etmişlerdir. 1’i (%7,1) ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Yaşlı kadınların çoğu için suça maruz kalmanın duygusal maliyetinin “korku” olduğu anlaşılmaktadır.

Suç mağduru olduğunu iddia eden 197 kadından 2’si soruyu cevapsız bırakmıştır. 195 kadının 51’i (%26,6) “güvensizlik”; 34’ü (%17,4) “kaygı”; 52’si (%26,7) “korku”; 58’i (%29,7) “öfke” cevabını vermiştir. “Öfke” duygusunun, mağduriyet karşısında hissedileni tarif etmesi bakımından “korku” duygusunun önüne geçtiği görülmektedir.

6.1.11.2. Mağdur Olduğunu İddia Eden Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suçtan Etkilenme Düzeyleri ve Var Olan Suça Maruz Kalma Korkularına Yansımaları

Suçta maruz kalarak mağdur olduklarını iddia eden kadınların, bundan duygusal anlamda nasıl etkilendiklerini ve mağduriyetin, var olan suça maruz kalma korkularına etkisini anlamak amacıyla, “*Bir suça maruz kaldıysanız, size duygusal anlamda verdiği zararı derecelendirir misiniz?*” sorusu sorulmuştur. Kadınların yaş gruplarına göre mağduriyete ilişkin duygusal etki değerlendirmeleri, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

Suçta maruz kaldığını iddia eden kadınların, suçtan etkilenme düzeylerine ilişkin değerlendirmelerinde, genç (18-24 yaş) kadınların çoğu (%35), “ne zarar verdi ne zarar vermedi” şeklinde cevap vererek “orta düzeyde” bir duygusal etki bildirirken; orta yaşlı (25-64 yaş) kadınlar çoğunlukla (%30,9) “zarar verdi” şeklinde

“yüksek düzeyde”; yaşlı (65 yaş ve üstü) kadınlar ise çoğunlukla (%28,6) “çok zarar verdi” şeklinde “çok yüksek düzeyde” duygusal etki bildirmişlerdir. Bu verilere göre suça maruz kaldıklarını iddia eden kadınların duygusal anlamda zarar görüp görmediklerine ilişkin değerlendirmelerinde, “yaş arttıkça suça maruz kalmanın duygusal zararının arttığı” anlaşılmaktadır.

Mağduriyetin, kadınların var olan suça maruz kalma korkularına nasıl yansıdığını anlamak amacıyla, “*Suçta maruz kalma geçmişiniz varsa, bu durum sizin var olan suça maruz kalma korkunuzu nasıl etkiledi?*” sorusu sorulmuştur. Yaş gruplarına göre kadınların mağduriyet sonrasında suça maruz kalma korkusu düzeylerinin değişimi, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

Suçta maruz kalmış olmanın, kadınların var olan suça maruz kalma korkusu düzeylerine etkisi bakımından genç (18-24 yaş) kadınların çoğu (%38,3) ve orta yaşlı (25-64 yaş) kadınların çoğu (%35,8), mağdur olmanın korkularını “ne artırdığı ne artırmadığı” şeklinde “orta düzeyde” değişim değerlendirmesinde bulunurken; yaşlı (65 yaş ve üstü) kadınlar ise çoğunlukla (%35,7) “biraz artırdığı” şeklinde “düşük düzeyde” değişim değerlendirmesinde bulunmuşlardır. Bu verilere göre, genç ve orta yaşlı kadınların, yaşlı kadınlara kıyasla mağduriyetin öncesine göre korku duygularının daha çok arttığı anlaşılmaktadır.

6.1.12. Mağdur Olduğunu İddia Eden Kadınların Yaş Dönemlerine Göre En Çok Korktukları Suç Türleri

“*Mağduru olmaktan en çok korktuğunuz suç nedir?*” şeklinde sorulmuş olan açık uçlu anket sorusuna, bir veya daha fazla suça maruz kalarak mağdur olduklarını iddia eden kadınların verdikleri cevaplara göre en çok korku duydukları suçlar, Türk Ceza Kanununda karşılık geldiği suç türüne göre kategorileştirilmiştir. Yaş gruplarına göre mağdur olduğunu bildiren kadınların korku duydukları suçlar, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

Genç (18-24) yaş grubu: 361 genç kadından suça maruz kalarak mağdur olduğunu iddia eden 60 kadınının 37’si (%61,7) en çok cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan; 12’si (%20) en çok vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan; 8’i (%13,3) birden fazla suç türünden; 1’i (%1,7) adliye karşı suçlardan; 1’i (%1,7) malvarlığına karşı suçlardan; 1’i (%1,7) ise suç olarak nitelendirilen eylemlerin tamamından korktuğunu belirtmiştir.

Orta (25-64) yaş grubu: 680 orta yaşlı kadından, suça maruz kalarak mağdur olduğunu iddia eden 123 kadının 37'si (%30,1) en çok cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan; 37'si (%30,1) en çok vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan; 26'sı (%21,1) birden fazla suç türünden; 12'si (%9,8) adliye karşı suçlardan; 6'sı (%4,9) malvarlığına karşı suçlardan; 1'i (%0,8) hürriyete karşı suçlardan korktuğunu belirtmiştir. 2 kadın (%1,6) hiçbir suçtan korkmadığını; 2 kadın (%1,6) ise yalnızca "suçun faili olmaya ilişkin" korku duyduklarını ifade etmiştir.

Yaşlı (65) yaş ve üzeri grubu: 49 yaşlı kadından suça maruz kalarak mağdur olduğunu iddia eden 14 kadının 4'ü (%28,6) en çok malvarlığına karşı suçlardan; 3'ü (%21,4) en çok adliye karşı suçlardan; 3'ü (%21,4) birden fazla suç türünden; 1'i (%7,1) en çok cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan; 1'i (%7,1) en çok vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlardan; 1'i (%7,1) suç olarak nitelendirilen eylemlerin tamamından korktuğunu belirtmiştir. 1'i (%7,1) ise hiçbir suçtan korkmadığını belirtmiştir.

Görüşme sorularından üçüncüsü, "*Kendinizin ve/veya sevdiklerinizin bir suçun mağduru olma ihtimaline karşı korku duyuyor musunuz? Evet ise korkularınızın neler olduğundan ve nedenlerinden bahsedebilir misiniz?*" sorusudur. Bu soruyla, kadınların öz mağduriyet korkuları ve/veya sevdiklerinin mağdur olmalarına ilişkin korku duygularının olup olmadığı; varsa korkularının neler olduğu ve bu korkularının oluşmasındaki nedenler anlaşılmaya çalışılmıştır. Görüşme grubunda, mağdur olduklarını iddia eden 14 kadından 11'inin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

Katılımcılar arasında suça maruz kalmış olmalarına rağmen, öz mağduriyet korkusundan ziyade, alturistik korku duyuyor olmaları bağlamında, kadınların çoğu, genç-yaşlı, evli-bekâr vb. demografik özellikler fark etmeksizin, sevdikleri kişilerin suça maruz kalmalarından ciddi derecede korku duyduklarını ifade etmiştir. Özellikle anne olan kadınların, kendilerinden ziyade çocuklarının suça maruz kalmasından korku duyduklarını ifade etmeleri ve bunun nedenleri dikkat çekmektedir:

- *Evet, çok fazla... Kendimden çok, sevdiğim insanların yaşadıkları üzüntülerden dolayı, hak etmedikleri şeyler yaşamalarından dolayı ben insan olarak vicdani hesaplaşmalar yaşıyorum. Sevdiklerime ulaşmak, yaşayacağı olaydan uzaklaştırmak için mücadele ederim. Ama uzaklaştıramadıysam ve o acıyı yaşıyorsa ben bundan çok fazla sıkıntı yaşıyorum. Başaramadım, beceremedim, yapamadım, sevdiğim kişi zarar gördü (gibi)...(K4, 59, lise, ev hanımı)*
- *Evet (korku) duyuyorum. Mesela son zamanlarda trafikte yaşanan cinayetler, kavgalar, bu vahşilik beni çok korkutuyor. Trafikte çok korkuyorum. Eşim, annem, babam, abim... Bir*

yerden bir yere gidecekse bu beni kaygılandırıyor. Özellikle son 1 yıldır. Kavgadan, yaralanmadan, cinayetten çok korkuyorum. **(Son 1 yıldır demenizin nedeni nedir?)** Belki haberlerde çok görüyor olmamız, belki internette çok görüyor olmamız. “Sokak ortasında yol vermedi diye kavga çıktı, satırla doğradı” gibi haberler belki... Saygı, sevgi, mantık çerçevesinden çıkıp canileşildiğini görmek korku oranımı artırıyor. (K₅, 31, lisans, fizyoterapist)

- *Korkuyorum, çok korkuyorum hem de... Kötü insan var ki korkuyorum. Torunumdan kızımдан olsun korkuyorum. Torunum aklımdan çıkmıyor. Genç kız, ne olur ne olmaz diye gece kafama takılıyor, sabah ediyorum. **(Genç olduğu için mi korkuyorsunuz?)** Evet, televizyonda görüyorum gençleri öldürüyorlar. Ondan korkuyorum. Torunum gelene kadar kapıyı bekliyorum. **(Kendiniz için korku duyuyor musunuz?)** Bana ne olacak? Gençken işten gelirken korkardım. Şimdi torunuma takıyorum kafayı. Okuldan geldi mi? Bir sütsüz ile karşılaştı mı? Çocuklara bir şey olursa diye korkuyorum. (K₇, 95, okuryazar değil, emekli)*
- *Var tabii (korkularım). Çocuklar, benim torunlarım ergen. Ne kadar izah edersen et... Gerçi şöyle bir durum var; sokak diye bir olay yok, biraz da o nedenle korkmuyorum. İnternete bağlılar, o da büyük bir tehlike arz ediyor gerçi... Ellerinde bir telefon, tabii onları da tembihliyoruz; güzel güzel kullanın kötü yerlerde kullanmayın diye ama ne kadar söylersen söyle, çocuklarımızın gözü çok açık şimdi. Duyuyoruz intihar olayları oluyor, konuşmak bile istemiyorum strese giriyorum, neler duyuyoruz. Televizyonları izliyoruz. 10 yaşındaki çocuğu Afganlı bir genç, 22 yaşında, resmen sevgili olarak kullanmış. Tabii ki korkuyoruz yavrucuğum. Allah yardım etsin, çocuklarımızı sizleri korusun yavrum. (K₁₁, 67, lise, emekli)*
- *Tabii ki var, özellikle ailemdeki çevremdeki kadınların, arkadaşlarımdan dışarıya çıktıklarında, yanlarında ben olmadığım zaman aklım onlarda kalıyor. Sürekli arıyorum, soruyorum, bir tedirginlik yaratıyor. Özellikle son zamanlarda bu çok olmaya başladı. Çünkü sosyal medya üzerinden takip ettiğimde her gün kadın cinayeti... Haberleri duyuyoruz, her gün taciz... Normal yürüyen insana bile şiddette bulunan canavarlar var artık, o yüzden gerçekten korkuyoruz, hepimiz korkuyoruz yani... Hem kendi yaşadıklarım, hem çevremde duyduklarım da çok etkiliyor. (K₁₂, 22, lisans, öğrenci)*
- *Çok! Çok korkuyorum... Özellikle bebeğim olduktan sonra korkularım daha da arttı. En çok çocuk istismarından korkuyorum. Galiba son dönemde çok gündeme geldiği için etkileniyor olabilirim. Onu koruyamamak dışarıya karşı... Düşecek diye bile korkuyorsun. Yabancı insanların yaklaşıp hastalık bulaştırmasından bile korkuyorum. Bana her şey olabilir ama sevdiklerime zarar gelmesin istiyorum. Erkeklerin tepkileri kadınlara göre çok farklı, duygusal yaklaşmıyorlar. Onlar bile (korku duygumun oluşmasında) çok etkili bence. Çocukları, kadınları sindiriyorlar. (K₁₄, 30, lisans, bankacı)*
- *Tabii ki. Çocuklarımdan (suça maruz kalmasından) özellikle... Şimdi biliyorsunuz, bu dönemde erkeği bayanı yok. Benim iki oğlum var. Onlara karşı (olabilecek) herhangi cinsel, fiziksel, duygusal şiddetten korkuyorum. Okulda, dışarıda yalnız olabiliyorlar. Her türlü her şeye açık onlar. Yani ceza yeterli olmayınca daha da artacak. Korkularım bu nedenle fazla. **(Kendinizden ziyade ebeveyn olarak mı korku duyuyorsunuz?)** Nereden ne zarar geleceğini görebiliyorsunuz ama çocuklar göremiyorlar. Bir de bunları yapabilecek kişiler büyük olabilecekleri için (akran ilişkisi de olabilir onları hiç katmıyorum ama) genelde korkumuz büyük insanlardan. (Akran şiddeti) tolere edilebilir ama büyüklerinki edilemez. O yüzden biz anneler babalar çocukları sokaklara bırakamıyoruz. Evde oluyorlar; evde olunca daha çok bilgisayara düşüyorlar mesela. (...)Eskiden dışarıda 11'lere 12'lere kadar oynayan çocuklar... Şu an ben kendi açımdan bırakamam. **(“Ben oynardım ama benim zamanımla bir değil” mi diyorsunuz?)** Bizim zamanımızda da vardı böyle şeyler ama herkes birbirini tanıyordu. Şimdi genel ortamda insanlar komşularına bile “merhaba” demiyor. (K₁₆, 34, lise, ev hanımı)*

Katılımcılar arasında suça maruz kalmış olan bir kadın, medyada gördüklerinin etkisi altında kaldığı için suça maruz kalma korkularının olduğunu ifade etmiştir:

- *Var tabii (korkularım), olmaz mı anneciğim? Yaşıyoruz çünkü... Haberlerde görüyorum, gazetede okuyorum. Korkum var. Kadın cinayetleri çok etkiliyor mesela... Genç kızlara çok üzülmüyorum; kesiyorlar biçiyorlar... Baya uykularım kaçıyor. ‘Anne niye bu kadar tesir*

ediyor?’ diyorlar bana... Yüreğimin yumuşaklığından herhalde... Kadınlara olmasın bir şey, ne olursa olsun... (...)Kadınların daha uyanık olmalarını istiyorum.(K₆, 80, ortaokul, emekli)

Katılımcılar arasında farklı cinsel yönelimi olduğunu bildiren bir kadın, öz mağduriyet korkusu kadar, sevdikleri kişilerin suça maruz kalmasından da korku duyduğunu ve hatta tanımadığı kadınlara yönelik bir tehdit sezdiğinde, sorumluluk duygusuyla suça maruz kalabilme ihtimallerini göz önüne alarak, korumacı yaklaşımla hareket ettiğini ifade etmiştir:

- *Olmaz mı? Hem de nasıl! En basitinden dışarıya yürüyüşe çıktığımda bile tek kulaklığımı dışarıda bırakıyorum; bir şey olduğunda duyayım diye... Bu sadece benimle alakalı da değil. Arkamda biri başka bir insan tarafından rahatsız edilirse, biri çığlık atarsa duyayım diye düşünüyorum. Yolda yürürken özel bir kadın, marjinalize olup suça maruz kalabilecek bir kadın olduğunu düşündüğüm birini gördüğümde, çaktırmadan gözlerimle takip ediyorum; nereye gidiyor, gittiği yerde başka insan var mı, acaba başına bir şey gelecek mi...? Bu biraz ön yargıya giriyor farkındayım ama şartlar bunu gerektiriyor maalesef ki... Sıkıntı olur mu, peşinden gidip yolumu mu uzatsam? Onu nasıl koruyabilirim, diye tanımadığım insanlara bile bu şekilde sorumluluğum olduğunu düşünüyorum. Tanıdığım insanlar için de... Ben üniversitede okurken babamın burada (evde) çalıştığı zamanlarda gece evde annem ve kardeşim yalnız kaldığında, ya biri eve girerse... Kardeşim zaten zihinsel engelli; pek savunma yapabilecek güce sahip değil. Uyuyorlar zaten bir şey olur mu? Olursa ne yaparım? gibi düşünceler... En ufak ailevi tartışmada bile “babam şu an anneme bir şey yapar mı?” Öyle biri olmamasına, bir kere bile elini kaldırmamış bir insan olmasına rağmen “bıçak çekerse ne yaparım, çeker mi acaba” diye çaktırmadan dinleyim, sakinleştiririm gibi düşüncelerim oluyor. Zaten markete giderken bile biber gazı taşıyorum. Bunun suç olduğunu biliyorum ama canımı kaybetmektense, para cezası ödemeyi tercih ederim açıkçası... Dolayısıyla böyle korkular her zaman var. Sanırım kendimi çok fazla önemsemediğimden, yolda rastgele gördüğüm insanlar için daha çok korkuyorum. Kendimden çok başkaları ile ilgili korkuyorum. **(Farklı cinsel yöneliminizin olması korkularınızı nasıl etkiliyor?)** Bireysel düzeyde ekstra korkutmuyor çünkü bu ortamda –şu an aile evindeyim- zaten açık değilim (bilinmiyor). O yüzden bilinmeyen bir şey olduğu için bana ekstra korku vermiyor. Arkadaşlarım çok iyi insanlardı (üniversitede); o yüzden korku yaşamadım ama olasılıkların farkındayım ve olasılıkları farkında olduğum için korkuyorum. Olur da biri fark ederse... Asıl korku sebebim bu. (K₁₈, 22, lisans, öğrenci)*

Katılımcılar arasında bir kadın ise “cinsel taciz suçuna maruz kalmış” olmasına rağmen, korku duygusunun olmadığını ifade etmiştir:

- *Aslında korku duymuyorum, çünkü ben bu olaydan sonra kendime şunu telkin ettim. Tabii ki ilk zamanlar dönüp bakma ya da o süreçte biri gelip “oturabilir miyim?” dese; o dönem belki reddederdim. Sonra kendi kendime şunu savundum: ben “hayır oturamazsın” dediğimde, belki bu tarz olaylara daha çok sebebiyet verecek. Ben korkarsam bunlar bitmeyecek, aksine belki devam edecek ya da sadece ben kısıtlanmış olacağım. O kişi bunlardan vazgeçmeyecek.(K₁, 31, lisans, çalışmıyor)*

“Mağduru olmaktan en çok korktuğunuz suç nedir?” şeklinde sorulmuş olan açık uçlu anket sorusuna cevap veren kadınların, alturistik korku ya da dolaylı mağduriyet korkusu duydukları yönünde bildirimde bulunmalarına pek rastlanmamıştır. Öte yandan, derinlemesine görüşmeler esnasında kadınlara, kendilerinin ve sevdiklerinin suça maruz kalarak örselenme ihtimallerine ilişkin korku duyguları sorulduğunda; bir bakıma, bu kötü ihtimal de hatırlatılmış olduğu için alturistik korkularının öz mağduriyet korkusunun önüne geçtiği anlaşılmaktadır.

6.1.13. Mağduriyet Bildirmeyen Kadınların Yaş Dönemlerine Göre En Çok Korktukları Suç Türleri

“Mağduru olmaktan en çok korktuğunuz suç nedir?” şeklinde sorulmuş olan açık uçlu anket sorusuna, herhangi bir suça maruz kalmadıklarını bildiren kadınların verdikleri cevaplara göre en çok korku duydukları suçlar, Türk Ceza Kanununda karşılık geldiği suç türüne göre kategorileştirilmiştir. Mağduriyet bildirmeyen kadınların, yaş gruplarına göre korku duydukları suçlar, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

Genç (18-24) yaş grubu: 361 genç kadından, herhangi bir suça maruz kalmadığını belirten 301 kadının 148'i (%49,2) en çok cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan; 62'si (%20,6) en çok vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan; 24'ü (%8) en çok adliye karşı suçlardan; 24'ü (%8) en çok malvarlığına karşı suçlardan 20'si (%6,6) birden fazla suç türünden; 8'i (%2,7) en çok hürriyete karşı suçlardan; 2'si (%0,7) suç olarak nitelendirilen eylemlerin tamamından korktuğunu belirtmiştir. 3'ü (%1) hiçbir suçtan korkmadığını; 9'u (%3) “suçun faili olmaya ilişkin korku” duyduğunu; 1'i (%0,3) ise sevdiklerinin suça maruz kalma ihtimalinden korktuğunu yani “alturistik korku” duyduğunu belirtmiştir.

Orta (25-64) yaş grubu: 680 orta yaşlı kadından, herhangi bir suça maruz kalmadığını belirten 557 kadının 195'i (%35) en çok cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan; 114'ü (%20,5) en çok vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan; 92'si (%16,5) en çok adliye karşı suçlardan; 47'si (%8,4) en çok malvarlığına karşı suçlardan; 63'ü (%11,3) birden fazla suç türünden; 8'i (%1,4) suç olarak nitelendirilen eylemlerin tamamından korktuğunu belirtmiştir. 11'i (%2) hiçbir suçtan korkmadığını; 24'ü (%4,3) “suçun faili olmaya ilişkin korku” duyduğunu; 3'ü (%0,5) ise sevdiklerinin suça maruz kalma ihtimalinden yani “alturistik korku” duyduğunu belirtmiştir.

Yaşlı (65) yaş ve üzeri grubu: 49 yaşlı kadından, herhangi bir suça maruz kalmadığını belirten 35 kadının 10'u (%28,6) en çok vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan; 7'si (%20) en çok adliye karşı suçlardan; 7'si (%20) en çok malvarlığına karşı suçlardan; 4'ü (%11,4) birden fazla suç türünden korktuğunu belirtmiştir. 5'i (%14,3) hiçbir suçtan korkmadığını; 2'si (%5,7) ise sevdiklerinin suça maruz kalma ihtimalinden yani “alturistik korku” duyduğunu belirtmiştir.

Görüşme sorularından üçüncüsü olan “*Kendinizin ve/veya sevdiklerinizin bir suçun mağduru olma ihtimaline karşı korku duyuyor musunuz? Evet ise korkularınızın neler olduğundan ve nedenlerinden bahseder misiniz?*” sorusuna ilişkin, mağduriyet bildirmeyen 9 kadından 5’inin ifadelerine yer verilmiştir:

Katılımcılardan bazıları, öz mağduriyet korkusu duyduklarını nedenleriyle ifade etmişlerdir:

- *Evet, korkuyorum tabii ki... Suça maruz kalmanın boyutu hayatımı kaybedecek boyuttaysa; kaybetmekten korkarım. Ama bunun maddi boyutu da var. Yaşamımı kısıtlayacak bir ceza ile karşılaşığımda da herhalde o da beni üzer; hapis cezası gibi. İftira atıldı diyelim ve kısıtlamaya tabii oldum. Böyle bir şeyden korkarım. İlk başta ruhsal çöküntü, çalışıyorsam maddi kayıplar beni çok üzer. Onun dışında taciz, tecavüz gibi durumlar da travma yaratır. En sevdiğim yakınım da ben de bu suçu yaşamış gibi olurum. “Yaşarsak ne olur?” diye düşündüğümde, kendi adıma kolay atlatamayacağım bir durum... (K₂, 38, doktora, akademisyen)*
- *Tabii ki (korkuyorum). Olmaz olur mu? Geçen gün otobüse bindim. Kalabalıktı, bir kadının yanına oturdum. Önümde de iki erkek oturuyordu. Çok gitmeden bu kadın indi. Önümdeki erkek geldi, benim önümde dikildi. Yanım boştu, çekilmedim. “Yavrum” dedim, benden çok küçük evladım yaşında... “Yavrum oturacak mısın sen?” dedim, “yok” dedi. Herhalde iki durak sonra inecek dedim. (...)Yapıştı şöyle... (Temas ettiğini göstererek) ‘Allah’ım ne yapacağım’ dedim. Ne deyim? Koskoca bir kadını. Desem ki orada “ne yapıyorsun sen?” O da dese ki bana “sen benim anam yaşındasın, utanmıyor musun?” Ondan korktum. (...)Hiç kimseye güvenilmiyor. O eski temizlik, o komşuluk falan yok. Şimdi ortalık çok kötü... Nasıl korkmayalım, soruyorum sana?(K₈, 66, ilkokul, ev hanımı)*

Katılımcılardan biri, alturistik korku duyuyor olması bağlamında, kendinden ziyade çocuğunun suça maruz kalmasına ilişkin korku duyduğunu ifade etmiştir:

- *Yani çocuğuma karşı korkularım sanki daha fazla. En basiti bir parka gidiyoruz mesela; sürekli gözüm onda, gözümü ondan ayıramıyorum. Kaçırılma ihtimali, ne bileyim gözümün önünden kaybolması... Bu da sanırım annelik, sahiplenme... Onunla alakalı olabilir. Hani kendimle ilgili öyle çok fazla bir korkum yok ama çocuğuma karşı hassasiyetim çok fazla. (...)Allah korusun. Yanımdan ayrı durmasına tahammül edemiyorum; gözümü ayıramıyorum dışarıdayken, en basiti... **(Yani öz çerçevede değil de özellikle ebeveyn olarak mı korku duyuyorsunuz?)** Evet, aynen... Toplumsal durumlarla alakalı... Duyduğumuz haberler... Biz eskiden çok daha rahattık; sokakta dolaşabilen, oynayabilen çocuklardık. Şimdikiler, anne baba yanında olmadan çok zor... Tek başına çocuğu dışarı bırakamıyorsun. **(Bunun sebebi de medya mı?)** Aynen öyle. Sonuçta duyduğumuz haberler bizi korkutan... Kaçırılan, öldürülen çocuklar en basiti... Bunlar ebeveyn olarak tedirgin ediyor beni. Belli bir yaşa kadar okula giderken bile eşlik etmek isterim çocuğuma. (K₁₅, 31, lisans, ev hanımı)*

Katılımcılardan biri, medyanın suça maruz kalma korkusunu etkilediğini belirterek, öz mağduriyet korkusunun ve sevdiklerinin suça maruz kalabilme ihtimallerine ilişkin korku duygusunun olduğunu ifade etmiştir:

- *Korkuyorum. Kapıya gençlerimiz çıktığında korkuyorum bir şey olur diye. Görüyoruz her şey var... Ondan korkuyorum. Yaşlıyım, dışarıya çıkamıyorum. Televizyonda gördüklerimden etkileniyorum. (K₉, 74, okuryazar değil, ev hanımı)*

Katılımcılardan biri ise mağduriyet deneyimi yaşamamış olmasından kaynaklanabileceğini belirterek, tedirginlik düzeyinde bir suça maruz kalabilme ihtimalini düşündüğünü ancak çok da korku duymadığını ifade etmiştir:

- *Şöyle olabilir; bazen dersten geç çıkıyoruz herhangi bir şey düşünebiliyor insan özellikle karanlık olunca acaba biri yaklaşır mı? Ne yapmam gerekir? Bu gibi korkularım oluyor. Onun haricinde belirli bir korku yok. Gerçi yaşamadığım için de olabilir. Akşamları eve gelirken, yani oturduğum semt kötü bir semt değil, ona rağmen biri yaklaşır mı, bir hırsızlık olur mu, çantam çalınır mı gibi korkularım tabii ki oluyor. Ama başıma böyle bir olay gelmediği için her dakika düşünmüyorum. Belki başıma gelse daha pımpirikli olabilirdim, bilmiyorum... Normal insanlar gibi endişe; hayatımı etkilemeyecek düzeyde tedirginlik duyuyorum. (K₁₀, 29, lisans, öğretmen)*

Mağduriyet bildirmeyen kadınların, mağduriyet deneyimi olan kadınlara kıyasla potansiyel suç tehditlerine ilişkin algılarının ve suça maruz kalma korkularının daha zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

6.1.14. Kadınların İddia Edilen “Dolaylı” Mağduriyetleri

“Ailenizden biri/birileri (anne, baba, kardeş, eş, çocuk) herhangi bir suça maruz kaldı mı?” sorusunu “evet” olarak cevaplayan kadınlar; yakınlarından birinin/birilerinin, bir veya daha fazla suça maruz kalmaları nedeniyle dolaylı mağdur olduklarını iddia ettikleri suçları, “Evet ise hangi suç ve hatırlıyorsanız zamanı?” şeklinde sorulmuş olan açık uçlu anket sorusuyla belirtmişlerdir.

Kadınların “dolaylı” mağduriyet bildirdikleri suçlara ilişkin ifadeler; “cinsel istismar”, “tecavüz”, “taciz”, “kadın olmaktan dolayı yaşanan eşitsizlik”, “şiddet”, “kavga”, “haksız yere tutuklanma”, “hırsızlık”, “dolandırılma”, “gasp”, “kapkaç” “aile içi şiddet”, “fiziksel şiddet”, “sözlü taciz ve tehdit”, “teşhirci saldırısı”, “psikolojik şiddet”, “aile içi şiddet”, “saldırı”, “bıçaklama”, “hakaret”, “iftira” vb. şeklindedir. Kimi katılımcılar, yakınlarının bunlardan bir kaçına maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Kimi katılımcılar ise “paylaşmak istemiyorum”, “büyüdüğüm çevreden ötürü çok fazla bir şey belirtmiyorum”, “Ailenin kadın bireyleri mutlaka defalarca yolda, sokakta, tacize, hakarete maruz kaldı ancak zaman hatırlamak mümkün değil”, “mobbing; bekâr ve bayansanız eğer bunun bir zamanı yoktur” gibi ifadeler kurmuşlardır. Dolaylı mağduriyet bildiren kadınların, yaş gruplarına göre oranı, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

Araştırmaya katılan 1090 kadının 128’i (%11,7) aile bireylerinden birinin/birilerinin, bir veya daha fazla suçtan mağdur olduklarını; dolayısıyla kendilerinin “dolaylı” mağdur olduklarını iddia etmiştir. Dolaylı mağdur olduklarını

iddia eden toplam 128 kadından 38'i (%29,7) genç (18-24 yaş); 86'sı (%67,2) orta yaşlı (25-64 yaş) ve 4'ü (%3,1) yaşlı (65 yaş ve üstü) kadınlardır.

Kadınların doğrudan mağduriyet geçmişlerini, üzerinden çok uzun zaman geçmiş bile olsa çoğunlukla hatırladıklarına ilişkin bulguya daha önce yer verilmiştir. Öte yandan, dolaylı mağduriyet bildiren kadınlar arasında suçun gerçekleşme zamanını bildirenler oldukça azdır. Bu da suça maruz kalma deneyimiyle birebir karşı karşıya kalmış olmanın, olayın etkilerini daha uzun süre taşımaya yol açabileceğini düşündürmektedir. Dikkat çeken diğer bir önemli husus ise kadınlar arasında, özellikle annesinin şiddete, tacize uğradığını ifade ederek dolaylı mağduriyet bildiren kadınların, olayın gerçekleşme zamanını da hatırlıyor olmalarıdır. Ayrıca, annesine karşı aile içi şiddet suçu işlendiğini belirten kadınlardan, failin babaları olduğunu ifade edenler de olmuştur.

6.1.15. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre “Dolaylı” Mağduriyet Korkuları

İnsanların duygusal yakınlık kurdukları kişilerin, herhangi bir suça maruz kalarak örselenme ihtimallerinin de onların korku duymalarına neden olabileceği açıktır. Bu bağlamda, “Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği”nde, anne, baba ve kardeşler gibi aile üyelerinin suça maruz kalabilme ihtimallerine ilişkin korku duyguları da sorulmuştur. Ölçek analizi sonrasında elde edilen bulgulara göre katılımcıların buna yönelik korkularının oldukça yüksek düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, kadınların çocukları ve eşi ya da sevgilisi olan kişilerin suça maruz kalabilme ihtimallerine ilişkin korku düzeyleri de ölçekten ayrı olarak frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

1090 kadının 346'sı (%31,7) annedir. Çocuklarının suça maruz kalabilme ihtimallerine ilişkin korku duygularını derecelendiren 341 annenin 159'u (%46,6) “çok korktuğunu” belirtmiştir. Anne olan kadınların istatistiksel açıdan çoğunun, çocukları için “çok yüksek derecede” korku duydukları anlaşılmaktadır.

1090 kadın arasında eşinin ya da sevgilisinin suça maruz kalma ihtimaline ilişkin korku duygularını derecelendiren 1012 (%92,8) kadından 244'ü (%24,1) “çok korktuğunu” belirtmiştir. Her ne kadar kadınların istatistiksel açıdan çoğunun eşleri ya da sevgilileri için “çok yüksek derecede” korku bildirdiği görülse de diğer korku derecelendirmelerinin oranlarına bakıldığında; eşinin/sevgilisinin suça maruz kalmasından “hiç korkmadığını” bildiren kadınların oranı %15,9 iken; çocuklarının

suça maruz kalmasından “hiç korkmadığını” bildiren kadınların oranı %7,8’dir. Kadınların alturistik korkularının, yani sevdiklerinin suça maruz kalmalarından, “dolaylı mağdur” olmaktan duyduğu korkuların, çocukları konusunda daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

“Mağduriyet Bildirmeyen Kadınların Yaş Dönemlerine Göre En Çok Korktukları Suç Türleri” ve “Mağdur Olduğunu İddia Eden Kadınların Yaş Dönemlerine Göre En Çok Korktukları Suç Türleri” başlıkları çerçevesinde yer verilen, görüşme sorularından üçüncüsü olan “*Kendinizin ve/veya sevdiklerinizin bir suçun mağduru olma ihtimaline karşı korku duyuyor musunuz? Evet ise korkularınızın neler olduğundan ve nedenlerinden bahseder misiniz?*” sorusuna verilen cevaplarda da alturistik korkuları olduğuna işaret eden kadınların fazla olduğuna; bu korkuların ise özellikle çocuklarının suça maruz kalmalarına ilişkin korkuları barındırdığına dikkat çekilmiştir.

Annelerle çocuklar arasındaki duygusal bağın, bebeğin doğumundan öncesine kadar uzandığı dikkate alındığında; kadınların onları aylarca karnında taşıdığı; doğduktan sonra da çoğunlukla büyümelerinin her anına tanıklık ettikleri ve çocuklarının ilk güvenli bağı genellikle anneleriyle kurdukları düşünüldüğünde; annelerin, özellikle çocuklarının suça maruz kalmalarına ilişkin korku duygularının fazla olması anlaşılır kılınmaktadır. Çocuklarının hayata hazırlanmasında önemli bir rol üstlenen annelerin, ebeveyn olarak korkularının olması son derece olağandır.

6.1.16. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suçtan Korunma Davranışları

Kadınların yaş dönemlerine göre gündelik hayat pratiklerinde suça maruz kalma korkusu nedeniyle geliştirdikleri veya gerçekleştirmeyi planladıkları korunma davranışlarını anlayabilmek amacıyla sorular sorulmuş; verdikleri cevaplar, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

Kadınlara, “*Gece saatlerinde dışarıya yalnız çıkar mısınız?*” sorusu sorulduğunda, genç (18-24 yaş) kadınların çoğu (%62) ve orta yaşlı (25-64 yaş) kadınların çoğu (%68,7) yalnızca “gerekli durumlarda” çıkacağını; yaşlı (65 yaş ve üstü) kadınların çoğu (%57,1) ise “hiç çıkmayacağını” belirtmiştir. Özellikle yaşlı kadınların gece saatlerinde dışarıya çıkmaktan kaçınması dikkat çekmektedir.

“*Gece saatlerinde, bir erkek yakınınız eşlik ediyorsa, dışarıya çıkma konusunda korku duygunuz azalır mı?*” sorusu sorulduğunda, tüm yaş grupları

arasında kadınların çoğu (gençlerin %82,8'i; orta yaşlıların %82,1'i; 65 yaş ve üstü yaşlıların %93,9'u) korku duygusunun azalacağını belirterek, "evet" cevabını vermiştir. İstatistiksel açıdan en çok da yaşlı kadınların bir erkek yakınının eşlik etmesi halinde korku duygularının azalacağını bildirmeleri dikkat çekmektedir.

"Herhangi bir ihtiyaç halinde yabancı birinden yardım ister misiniz?" sorusu sorulduğunda, tüm yaş gruplarından kadınların çoğu (gençlerin %49,6'sı; orta yaşlıların %55,3'ü; 65 yaş ve üstü yaşlıların %69,4'ü), asker, polis, zabıta vb. "belli meslek gruplarındaki kişilerden" yardım isteyebileceklerini belirtmiştir. İstatistiksel açıdan en çok da yine yaşlı kadınlar için kolluk kuvvetleri vb. görünürlüğünün önemli olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca yabancı birinden yardım isteyebileceğini belirtenler en fazla (%29,1) genç kadınlar arasındayken; en az (%10,2) yaşlı kadınlar arasındadır.

"Yabancı kişi veya kişilerden tedirgin olduğunuzda kendinizi korumak için çeşitli yollara başvurur (Telefonla-özellikle bir erkekle-konuşuyor gibi yapmak, en yakın binaya girmek vb.) musunuz?" sorusu sorulduğunda, tüm yaş gruplarında kadınların çoğu (gençlerin %78,7'si; orta yaşlıların %71,3'ü; 65 yaş ve üstü yaşlıların %49'u), bu tür yöntemlere başvurabileceklerini belirterek "evet" cevabını vermiştir. İstatistiksel açıdan en çok da genç kadınların bu yönetime başvurabileceklerini bildirmeleri dikkat çekmektedir.

"Dışarıya yalnız çıktığınızda ya da bilmediğiniz bir mekâna/semte/şehre gidiyorsanız giyeceğiniz kıyafetleri ne kadar kısıtlayacağınızı (mini etek, dekolte giymekten kaçınmak vb.) derecelendirir misiniz?" sorusu sorulduğunda, "çok kısıtlayacağını" belirtenler (gençlerin %9,1'i; orta yaşlıların %4,7'si; 65 yaş ve üstü yaşlıların %4,1'i) en fazla genç kadınlar arasındadır. "Hiç kısıtlamayacağını" belirtenler (gençlerin %10,2'si; orta yaşlıların %7,8'i; 65 yaş ve üstü yaşlıların %28,6'sı) ise en fazla yaşlı kadınlar arasındadır. Kıyafetleri bakımından kendilerini kısıtlama ihtiyacı duymayan kadınların en fazla yaşlı kadınlar arasında olması, anketlerin uygulanması esnasında birçoğunun ifade ettiği gibi "zaten kısıtlamaya gerek kalacak şekilde giyinmememeleriyle" ilişkilidir.

"Kendinizi korumak amacıyla yanınızda herhangi bir kesici alet, biber gazı vb. bulunduruyor ya da bulundurmaya düşünüyor musunuz?" sorusu sorulduğunda, genç kadınların çoğu (%60,4) "evet" cevabını verirken; orta yaşlı kadınların çoğu

(%52,8) ve yaşlı kadınların da çoğu (%77,6) “hayır” cevabını vermiştir. Yanında herhangi bir kesici alet, biber gazı vb. bulundurmadığını/bulundurmayaacağını belirtenlerin en fazla yaşlı kadınlar arasında olması, anketlerin uygulanması esnasında birçoğunun ifade ettiği gibi “gerekli olmadığını” düşünceleriyle ya da bu tür aletlerin kullanımını olumsuz karşılamalarıyla ilişkilidir.

“Kendinizi korumak amacıyla herhangi bir savunma sporu öğreniyor, öğrenmeyi planlıyor ya da öğrenmek istiyor musunuz?” sorusu sorulduğunda, genç kadınların çoğu (%67,3) “evet” cevabını verirken; orta yaşlı kadınların çoğu (%53,1) ve yaşlı kadınların çoğu (%59,2) “hayır” cevabını vermiştir. Herhangi bir savunma sporu öğrenme düşüncesinin olmadığını belirten orta yaşlı ve yaşlı kadınlardan birçoğu, “genç olsalardı, bu soruyu olumlu yönde cevap vereceklerine” ilişkin bildirimlerde bulunmuştur.

“Kadınların suçlardan korunabilmek ve mağduriyet risklerini azaltabilmek için davranışlarını, kıyafetlerini, dışarıda bulunacağı mekânları, saatleri vb. kısıtlaması gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorulduğunda, genç kadınların çoğu (%75,1) ve orta yaşlı kadınların çoğu (%63,2) “hayır” cevabını verirken; yaşlı kadınların çoğu (%67,3) “evet” cevabını vermiştir.

“Kadınların suçlardan korunabilmek ve mağduriyet risklerini azaltabilmek için davranışlarını, kıyafetlerini, dışarıda bulunacağı mekânları, saatleri vb. kısıtlaması gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorusunun beraberinde, “Evet veya hayır cevabınıza yönelik iletmek istediğiniz bir husus var mı?” şeklinde açık uçlu soru sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan 261 kadından bazılarının bu hususta iletmış oldukları ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Kadınlar arasında, kendilerini kısıtlamak istemediklerini ancak buna “ihtiyaç duyduklarını” ya da” mecbur kaldıklarını” ifade eden katılımcılar çoğunlukta olmuştur:

- Kadınların çevrelerine göre her türlü tercihini düzenlemesini hiçbir kadın için istemesem de onları güvende hissettirecek yöntemler geliştirmeleri kaçınılmaz. Bir kıyafet, arkadaş, telefon, kendini korumak için kullanacağı çeşitli yöntemler (biber gazı vs.) korku anında güvende hissetmeyi sağlayabiliyor. (Yaş: 18)
- Kısıtlama olmamasını çok isterim fakat kendimi kısıtlama yapmadan alıkoyamıyorum çünkü kadınların değer görmediği bir toplumda yaşadığımızı düşünüyorum. (Yaş: 19)
- Şartlar bizi kısıtlamak zorunda bırakıyor. (Yaş: 20)
- Böyle bir kısıtlamayı doğru bulmuyorum ancak içinde bulunduğumuz sosyokültürel yapının gereği olarak belirli kısıtlamaları mecbur görüyorum. (Yaş: 20)

- “Evet” cevabını vermek istemezdim ama maalesef erkekler kadınlara cinsel obje gibi bakıyorlar.(Yaş: 20)
- Keşke yapmak zorunda kalmamak için çoğumuz böyle yollara başvuruyoruz. Fakat hiçbir mağdur hakkında "o saatte orada ne yapıyormuş/ne giyiyormuş" gibi cümleler kurmam, düşünmem. Kimse yapmak zorunda kalmamalı.(Yaş: 21)
- Kötü insanlar var olduğu için bazı yaptıklarımızı kıyafetimizi vb. kısıtlamaya mecbur bırakılıyor.(Yaş: 21)
- Sadece kendi güvenliğimiz açısından böyle düşünüyorum, yoksa olması gereken bir şey olduğu için değil. Kısıtlanmamalı elbette ancak mecburuz çoğu zaman.(Yaş: 22)
- Cevabım “evet” ve bu soruya evet demiş olmaktan nefret ediyorum.(Yaş: 23)
- Maalesef düşünüyorum. Erkeklerin bile tacize, tecavüze uğrayabildiği bu suyu çıkmış zamanda, hukuk sistemimizin suçluları caydırmaya yetmemesi ve dolayısıyla sapık-sapkın zihniyet karşısında savunmasız kalan biz kadınları tacizden, tecavülden koruyabilecek bir güç olmadığı için gece saatlerinde dışarıda bulunmamaya, تنها ıssız yerlerde durmamaya daha çok dikkat etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Demek isterdim ki "Hayır, neden biz kadınlar dikkat ediyoruz, neden biz kendimizi kısıtlıyoruz, sapık zihniyet yok olsun" ama üzgünüm ki diyemiyorum... Desem de, 17 yaşındaki yeğenine defalarca tecavüz etmiş aşâğılık sapığı 3-5 yıla cezalandıran, iyi hal indirimi yapan hâkimin pek de umurunda olmuyor. Evet, çok üzgünüm, bunu söylerken biz kadınların bazen dikkat etmesi gerekiyor. Sindiremiyorum 'kısıtlanmak' kelimesini.(Yaş: 23)
- “Hayır” demek isterdim kesinlikle ama mevcut durum buna zorladığı için “evet” dedim.(Yaş: 24)
- Erkekler yüzünden kısıtlanmak istemiyorum ama bazen maalesef gerekli.(Yaş: 24)
- Kısıtlamak gerektiğini düşünmüyorum ancak güvenliğim için ben kısıtlamak durumunda kalıyorum.(Yaş: 24)
- Mecburiyetten kısıtlıyoruz. Çünkü bu toplumda aksini yapmanıza izin vermiyorlar. Her şartta kadın suçlanmaya çalışıldığı için ve kadınlar da bunu artık içselleştirdiği için bunu yapmamız gerekiyor gibi duruyor. Kadınlar dahi “o kadın neden öyle giyinmiş; tabi laf atarlar” diyor mesela. Hâlbuki ben tesettürlü bir kadın olarak buna karşı çıkıyorum. Ne giydiğimiz, nerede olduğumuz, hangi saatte hangi ortamda bulunduğumuz değil mesele...(Yaş: 24)
- Kadına suç bulduğum için değil mağdur olunmaması için “evet” dedim. Yoksa keşke kadınlar gerçekten özgür olabilse.(Yaş: 31)
- Evet, çünkü bizim toplumumuz buna alıştı, alıştırdık. Bir kadın gece geç saatte dışarıda olamaz, mini etekle gece geç saatte dışarıda olursan sana kötü gözle bakarlar. İnançlarımız dinimiz hep bu yönde.(Yaş: 37)
- Medeniyet anlayışı ve erkek hegemonyası ülkenizde değişmediğinden, kadınların bu tedbirlerle kendilerini bir nebze koruyabileceğine inanıyorum.(Yaş: 40)
- Normalde etkilememesi gerektiğini düşünüyorum ama maalesef yaşadığımız yer bunu gerektiriyor. Zarar görmek istemiyorsak biz de ona göre hareket etmeliyiz, en azından şimdilik.(Yaş: 50)
- Kadınlara toplumun bakış açısı çok farklı. Tedbir amaçlı dikkat etmelidir.(Yaş: 54)
- Kadınların hayatının ucuz ve basit olmadığından emin olduğumda cevabım “hayır” olacak.(Yaş: 55)
- Her zaman tekbirli olmak gerekiyor. Günümüzde suç çok fazla olduğu için.(Yaş: 58)
- Kısıtlamamalıdır ama bu tehlike yaratabilir.(Yaş: 60)
- Aslında öncelikle kendilerine güvenmeleri gerekiyor. Kıyafetlerini kısıtlamak için değil ama örneğin yolculukta mini etekle gitmemeli, güvende olabilmeleri için.(Yaş: 61)
- Bizim gibi ülkelerde kadın olmanın zorluğu nedeniyle (evet)...(Yaş: 63)

Bazı kadınlar, kendilerini kısıtlamalarının söz konusu problemin çözümü olmayacağı ve/veya “probleme neden olan faktörlere, durumlara” odaklanması gerektiği yönünde ifadelerde bulunmuşlardır:

- Suçluların özgürlüklerinin kısıtlanması taraftarıyım. (Yaş: 19)

- Kadınların suçlardan korunabilmesi için toplumun eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum. (Yaş: 19)
- Açık veya kapalı kadın diye bir ayrım yoktur. Kadın kimliğini cinsel obje olarak görmekten vazgeçildiği anda bu sorun da ortadan kalkacaktır. (Yaş: 21)
- Her birey istediği saatte dışarıda olabilir. Kısıtlanması gereken ruh sağlığı yerinde (olan) birey değil, sapkın bireydir. (Yaş: 22)
- Kadınları kısıtlamanın bu korkunun devamlılığını sağlayacağını düşünüyorum. O yüzden kısıtlama değil eşitliğin benimsenmesi gerektiğini ve toplumsal cinsiyet rolleri eğitime önem verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (Yaş: 22)
- Kadınların birtakım şeyleri kısıtlamaları yerine; kadınları bu kısıtlamalara iten insanlara yönelik ıslah çalışmaları yapılmalı. Caydırıcılığı arttıran cezalar verilmeli. (Yaş: 22)
- Önlem alması gereken kadınlar değil sistemsel çözümler üretilmeli. (Yaş: 23)

Bazı kadınlar, kadınların kendilerini kısıtlamalarının “gerekli” olduğu; bu nedenle de “dikkat edilmesi gerektiği” yönünde ifadelerde bulunmuşlardır:

- Yerine göre giyinmenin doğru olduğunu düşünüyorum. (Yaş: 23)
- Açık saçık gezenler suçtan etkileniyor. (Yaş: 38)
- Kısa giydiklerinde ben bile bakıyorum. Edep hayâ olsun. Şuursuzca giymesinler. (Yaş: 45)
- Kişi kendisine güveniyorsa kısıtlamasın. Kızıma kıyafetlerine dikkat etmesini söylerim. (Yaş: 40)
- Dikkat etmeleri gerekir. Geç saatte dikkat etmeliler. Açık giyinmek tehlikeli olabilir. (Yaş: 55)
- Geç saatte dışarıya çıkmasınlar. Kılık kıyafete dikkat etsin. (Yaş: 59)
- Kalabalık erkeğin içinde açık, çıplak giymeleri dikkat çekiyor. (Yaş: 59)
- Cinsiyet farkına inanırım; kadınların uyarıcı, teşhirciye yönelik davranış ve dekolte kıyafetlerinin bu konuda riskli olduğu fikrindeyim. (Yaş: 60)
- Dışarıda açık saçık giyiyorlar, kendilerine laf attırmayacaklar. Onlar dikkat etmeli. (Yaş: 65)
- Dikkat etmeliler; eteği kısaysa birileri bakar. (Yaş: 65)
- Açık giyinsem dikkat ederler, bakarlar mesela. (Yaş: 66)
- Kısıtlamaları daha iyi olur başlarına bir şey gelmemesi için. Dışarıya tehlikeli. (Yaş: 67)
- Bir kadın evli ise kocası ile gitmeli, açık saçık giymemeli. Yanında bir erkeği varsa giysin. (Yaş: 67)
- Normal giysinler. Bereketimiz kalmadı. Çırlıçılak geziyorlar! Şimdi her şey bol ama bereket yok... (Yaş: 67)
- Kısacık giyiyorlar, dikkat etmeleri lazım. Bizde saat 6 olunca kadın eve girer. Aileden öyle gördük. (Yaş: 68)
- İşe giden mecbur gidiyor ama keyfi (dışarıya) çıkmasın. Çocuğunun yanında dursun. (Yaş: 68)
- Zarar göreceklere yerlere gitmeyecekler. (Yaş: 69)
- Kendini koruma amaçlı (evet). (Yaş: 70)
- Kadının gece saatinde dışarıda ne işi var? En fazla 8'e 9'a kadar kalsın. (Yaş: 71)
- Dikkat etmeliler dikkat çekmesinler. (Yaş: 75)
- Üsluplu giyinmek suça maruz kalma açısından önemlidir. (Yaş: 78)
- Bizim gençlerimiz, şimdiki gençler nerede ne giyeceklerini bilmiyorlar. Adamlar sarkar. Saldırır. Giyinmenin yeri vardır. Sahilde giyilen şehrin ortasında giyilmemeli. Orada giysinler minileri ancak Kızılay'da olmaz örneğin. (Yaş: 78)

Bazı kadınlar, “ama”sız cümlelerle, kadınların kendilerini kesinlikle kısıtlamamaları gerektiğini ifade etmişlerdir:

- Kadınlar geri adım atmamalı. Her birey istediği saatte istediği gibi giyinebilir. (Yaş: 18)
- Dikkatli olması gerekenler ve yaşantımıza kısıtlama getirmesi gerekenler biz değiliz. Değişmesi gereken bir şey varsa o da toplumumuzdaki sığ erkek zihniyetidir. (Yaş: 18)
- Herhangi bir suça meyilli toplumun yetişmemesi gerektiği için kimse de kendini kısıtlamamalı. (Yaş: 19)

- Her şeyi kısıtlayacak olursak, bu işin sonu gelmez, evden çıkmamaya varır. Kısıtlamanın hiçbir faydası olmayacağını düşünüyorum. Suç işleyecek biri her koşulda işler. Bir de üstüne özgürlüğümüzü kaybetmiş oluruz.(Yaş: 20)
- Erkekler böyle yapıyorsa kadınlar da yapabilir ama erkekler yapmadığı için kadınlar da yapmamalı.(Yaş: 20)
- Kıyafetlerime göre değerlendirilip “hafif”, “ağır”, “dini bütün” bir kadın olarak etiketlenmek istemiyorum.(Yaş: 20)
- Kadınlar değil toplum değişmeli!(Yaş: 20)
- Kadınların değil erkeklerin saatleri kısıtlanmalı.(Yaş: 20)
- Kadınlar hiçbir zaman hiçbir şeyden korkmak zorunda değil. Başımıza bir şey gelmemesi için kıyafetlerini değiştirmesi gereken biz değiliz. Değişmesi gereken ataerkil düzen ve bu düzenden beslenen insancıklar.(Yaş: 21)
- Bu sorun kadınlardan kaynaklı olmadığı için, kadınların kısıtlanması gerektiğini düşünmüyorum.(Yaş: 21)
- Bence erkeklerin bu konuda kısıtlanması daha uygun olur.(Yaş: 21)
- Kadınlar özgür olacak ve bu uğurda verilmesi gereken mücadeleyi vereceğiz. Ne demişler? Dünya yerinden oynar kadınlar; özgür olsa...(Yaş: 24)
- Kısıtlamayı bu suçlarla ilgili olan erkeklere yapılmalı.(Yaş: 24)
- Kadınların başkalarına göre şekil almasına karşıyım. Bir erkek nasıl ki istediği saatte, istediği yerde bulunabiliyorsa kadınlar da bulunabilmeli.(Yaş: 25)
- Ataerkil topluma boyun eğmek zorunda değiliz... Kadın toplumun direğidir. Kısıtlanması gereken tek şey karşı cinsin zihni...(Yaş: 26)
- Kadınların kendilerini kısıtlaması gerekmiyor; bunun yerine kadınların özgürce, korkmadan yaşayabilmesi için yasaların genişletilmesi ve yaptırım uygulanması gerekiyor. Katilleri, tecavüzcüleri, zorbaları kısıtlasınlar.(Yaş: 30)
- Nerede nasıl giyindiğim veya nasıl davrandığım beni ilgilendirir ve bu hususlar suça teşvik-teşkil etmez etmemelidir.(Yaş: 36)
- Bence erkekler kendini eğitmeli. Bakış açılarını değiştirmeli, kadınlar kıyafetlerini değil.(Yaş: 43)
- Herkesin özgürlüğü var. Kıyafete bakan, kendi edebine baksın.(Yaş: 58)
- Benim kızım makyöz; gece 3'te 5'te geliyor. Kısıtlanırsa ekmeğinden işinden olur.(Yaş: 62)

Kadınlar arasında, özellikle genç ve orta yaşlı kadınların gündelik pratiklerini kısıtlama nedenlerinin “mecburiyet” algısından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, özellikle yaşlı kadınlar, gündelik pratiklerinde kadınların kendilerini kısıtlamaları “gerektiğini”; “açık giymemeleri” ve “belli saatlerde dışarıda olmamaları gerektiğini” düşünmektedirler.

Görüşme sorularından dördüncüsü, “Sizce kadınların kendilerini suçlardan koruyabilmek için alabilecekleri önlemler, yapmaları gerekenler var mı? Varsa bu önlemlerden ve gerekliliklerden bahseder misiniz?” sorusudur. Bu soruyla, kadınların suçtan korunma davranışları geliştirme yönünde eğilimleri, derinlemesine görüşmelerle anlaşılmaya çalışılmıştır. Görüşme grubundaki 23 kadından 18’inin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

Katılımcılardan bazıları, suça maruz kalmamak için bireysel önlem almak istemediklerini ve bu düşünceden duydukları rahatsızlığı dile getirmiştir:

- *Ben aslında önlem almanın yanlış olduğunu düşünüyorum, önlem alması gereken biz değiliz. Biz hiçbir şey yapmasak da durduğumuz yerde şiddete, suça maruz kalabiliyoruz. Dediğim gibi sokakta yürüyen herhangi bir kadın bile şiddete uğrayabiliyor. Toplum bizi, kadınları güçsüz olarak görüyor. Ama önlem alması gereken dediğim gibi biz değiliz, yetkililer. (K₁₂, 22, lisans, öğrenci)*
- *Hayır, bence kadınların önlem almasına gerek yok. Yok yani... Ben kendi açımdan önlem almıyorum. İstemiyorum! Neden ben önlem almak zorunda kalayım diye düşünüyorum çünkü... (K₁₄, 30, lisans, bankacı)*
- *Bunu diyemeyeceğim. Çünkü şöyle örneklendireyim: akşam şu saatte dışarı çıkmayalım dediğinde, o zaman özgürlüğün kısıtlanır. Neden çıkmayacağım? Yani ben saat 12' de belki gezmek istiyorum. O yüzden böyle bir şey yapmamız gerektiğini düşünmüyorum. Ben burada dışarıya çıkıyorum; site güvenli olduğu için... Ama dışarıya çıktığım an başıma ne gelecek bilemem. İster istemez önlem alıyoruz; evet, 11-12 den sonra dışarı çıkmıyorum ama benim bunu yapmam "kadın evde oturacak" diye savunmam demek değildir. Böyle düşünürsem sadece kendimi kandırırım. (K₁₆, 34, lise, ev hanımı)*
- *Ben böyle bir konuda bireysel bir önlem almak istemiyorum. Bunu da düşünmek istemiyorum. (...) Fakat bazen şuna da ihtiyaç duyuyorum. Ben, geriye dönüp baktığımda şunu da hissederim. Bu arada olayda (cinsel taciz) beraat etti şahıs ve şu an dava temyiz sürecinde... Öz savunma atölyeleri var. Tabii ki şiddet hoş değil, çözüm değil ama o an gerçekten bir savunma belki... Onun dışında gerçekten önlem alarak evden çıkmak –bir dönem biber gazı vardı üniversitedeyken- bana mantıklı gelmiyor. "Giymeseydin, o saatte çıkmasaydın" ile aynı geliyor. Gerçekten bunlara ihtiyaç duymamak istiyorum. Kanuni yaptırımlar insanı biraz caydırabilir. (K₁, 31, lisans, çalışmıyor)*

Katılımcılardan biri, her ne kadar önlem alma "gerekliliği" düşüncesine ilişkin rahatsızlık duysa da buna "mecbur kaldığı için" korunabilmek amacıyla aldığı önlemler ve planlarından söz etmiştir:

- *Şimdi bu biraz tartışmalı bir konu; böyle bir şeyden bahsedince herkesin ilk tepkisi "ama biz kendimizi korumak zorunda olmamalıyız" oluyor(dur) ki bu doğru, haklı. Evet, zorunda olmamalıyım ama bu zorunda olduğumuz gerçeğini değiştirmiyor ne yazık ki. Ben de isterdim biber gazı taşımadan yürüyeyim ama şu an yürüyemiyorum. (...)O yüzden -maalesef ki- istemeyerek de olsa önlem almamız gerekiyor bir şeyler değişene kadar. En basit örnek olarak -evet her ne kadar yasa dışı olsa da- biber gazı taşımak olabilir. Ben aslında çakı taşımaya bile düşündüm ama o çok daha riskli bir şey. Direkt silah olarak geçtiği için daha büyük bir bela açabilecek bir şey...(...)Öz savunma ile ilgili kesinlikle bir eğitim almak istiyorum. Onun dışında, benim telefonumda acil durum şeyi var; arka arkaya 3 defa güç tuşuna bastığımda o anki konumum, 10 saniyelik ses kaydı ve arka kameradan fotoğraf atıyor. Olur da bir durum olursa diye zaten elim sürekli orada geziyorum. Bir şey olursa basayım, haberleri olsun diye... Böyle uygulamalar telefonlara indirilebilir. (...)Keşke yapmak zorunda kalmasak tekrarlayım ama günümüzde güvende hissetmek için yapmak mecburiyetindeyiz. (K₁₈, 22, lisans, öğrenci)*

Katılımcılardan bazıları, kadınların suça maruz kalmamak için "gündelik pratiklerini kısıtlayarak" önlemler almalarının "gerekli" olduğunu ve/veya kendilerinin gündelik pratiklerinde "önlem aldıklarını" ifade etmiştir:

- *Örneğin çalışan kadınlar gece gündüz dışarıda oluyor mesela vardiyalı çalışıyorlar. Onlara saygı duyarım. Ama çalışmayanlar, işi gücü yoksa dışarılarda o saatte gezmenin bir anlamı yok. Acil durum olur, hastane olur o ayrı... Keyfe keder çıkınca başlarına iş geliyor. Keyfe keder çıkmanın anlamı yok. Mesela evli kadınlar gidiyor başkasıyla tanışıyor, sevgili oluyor. İşte öyle kendilerini batırıyorlar. Ne bileyim, kendilerine dikkat etsinler. (K₁₃, 38, ortaokul, ev hanımı)*

- *Ben saat 9'dan sonra başıma bir şey gelecek diye dışarıya çıkamam tek başıma. Korkularım var. Tek başıma gidemem. Yanımda oğlum olursa mesela (giderim). Çünkü çevremize artık güvenip de dışarıya çıkabilme şansımız yok. Ya eşim ya oğlum olacak ki kendimi güvende hissedeyim. Mini etek giyemem; mümkün değil. Ortam zaten kötü... Nasıl giyip çıkacaksınız? (K₂₂, 49, ortaokul, ev hanımı)*
- *Kendileri fazla dışarıya çıkmayacaklar, ben öyle görüyorum. İşte kapımızı kilitliyoruz, görüyorsun. Tanımadığımız insanlarla fazla diyaloga girmiyoruz. (...)Akşam fazla dışarıya çıkmamaya çalışıyorum. Kızımda bile olsam hava kararmadan eve geliyorum. (O halde gece saatlerini kadınlar için tehlikeli olarak mı nitelendiriyorsunuz?) Tehlikeli evet, gündüze göre gece daha tehlikeli...(K₈, 66, ilkokul, ev hanımı)*
- *Mesela bir yere gittiği zaman içmemeli. Allah korusun sarhoş olduğu zaman ne yaptığını bilmez ki insan... Arkadaşınla çıktın gittin diyelim, onu (alkolü) aldığı zaman artık bilmezsin ne yaptığını... (...)Ha, kalabalık olsa bir şey olmaz belki, (alkol) alabilirsiniz. Ama onun da bir dozu vardır. Kadınlar kendilerine dikkat ettikleri zaman daha iyi olacağını düşünüyor. Kendilerine daha güvenli, aslan gibi olacaklar. Geldin 80 yaşındaki kadının fikrini alıyorsun. Konuşma yapıyorsun. Akıllı insan çok başka... Bir daha dünyaya gelsem akıllı kadın (olurum). Allah beni öyle yaratsın. Sizler gibi kadınları çok seviyorum. (K₆, 80, ortaokul, emekli)*

Katılımcılardan biri, korunabilmek için cezaların caydırıcı olması ve yasal düzenlemelerin bu yönde yapılması gerektiğini ifade etmiştir:

- *Yani destek lazım; devlet desteği lazım, düzenleme lazım, yasal bir dayanak lazım... Bununla da yetecek gibi değil; mevcut şeyler zaten korumuyor. Kendi başına da dağda eşkiya kovuyormuş gibi olur. Güvencenin, hakkın resmiyet kazanması, daha çok konuşulması, daha çok gündeme gelmesi gerekir ki kadın ondan alacağı cesaretle rahat yaşayabilir.(K₂, 38, doktora, akademisyen)*

Katılımcılardan bazıları, olası bir tehdit ihtimalini göz önüne alarak, öz savunma sporu, biber gazı gibi koruyucu bir alet bulundurma vb. yollara başvurulması ve/veya mağduriyet yaşandıysa da bu mağduriyetin bildirilmesi, gizli kalmaması gerektiğini ifade etmişlerdir:

- *Yani şimdi birisi kafasına bir şey yapmayı koyduysa, kadın ne yapabilir, ne gibi bir önlem alabilir ki? (...)Bayanın burada yapabileceği bireysel olarak çok da bir şey yok aslında. Tabii ki suç duyurusunda bulunabilir. Biber gazı alabilir. (...)Bence herhangi bir durumda çığlık atılabilir. Herkes sesini duyuramıyor. Otobüste, metroda dokunuşlara maruz kalınabiliyor. Sesimizi çıkarmamız gerekiyor. Bunların caydırıcılığı olması lazım, caydırıcı olmadan olmaz.. (...)Kadınların daha bilinçli olması gerekiyor. Kadınlarımız da tam bilinçli değil. Suç duyurusunda bulunmuyorlar, susuyorlar, konuşmuyorlar, kaçıyorlar. Yani bunlar geçerli sebepler değil. Bayanları eğitsek; halk eğitimlerde seminer olabilir, "bakın siz bireysiniz, biriciksiz, her şey bundan kaynaklanıyor, sizin de düşünme ve istediğiniz gibi hareket edebilme yetiniz var. Erkek sizin sadece hayat arkadaşınız" gibisinden güzel şeyler olabilir, düzenlenebilir. (K₁₀, 29, lisans, öğretmen)*
- *Tekvandoya falan gidebilirler. Ben çocukken istemiştım yani. Bence kız çocukları da en başından bu tarz şeyleri yapmalı. (...)Ya da acil çağrılar, hani nasıl yapılabilir bilmiyorum ama... Suça maruz kaldığında, o an yapabileceğin tek şey fiziksel (olarak) kendini savunmak sonuçta. (Savunma sporları öğrenerek kadının bireysel düzeyde önlem alması gerektiğini mi düşünüyorsunuz?) Bence bizim ülkemizde gerekebilir. Bir kızım olsa onu savunma sporuna göndermek isterdim. Temelde kendini koruması gerektiği bilincini aşlamak isterdim. Keşke daha güvenli bir ortam olsa, keşke daha rahat nefes alıp yürüyebilsek bu ülkede ama şu an çok zor, mümkün değil. (Mecbur kaldığı için mi bu tür faaliyetlere yönelmek, ekstra önlemler almak durumunda kaldığını düşünüyorsunuz?) Evet, keşke*

mecbur bırakılmasak... Yani senin senden başka çaren yok gibi şu an ülkede. Kendini geliştirebilirsin, öğitebilirsin, işte savunma sporu yapabilirsin. Çünkü bakıyorsun; kanunlarda çok bir caydırıcılık yok yani, gidişatta da yok. K₁₅, 31, lisans, ev hanımı)

- Ekseri evlilik programlarında oluyor; mesela evli çiftler... Ayrılıyorsun, eşin ayrıldıktan sonra kıymete biniyor ve devamlı seni takip ediyor. Bunu hemen karakola haber vermesi lazım, kendisini koruması bakımından... Yani korkmayacaklar, hemen bildirecekler. (...)Eskidenmiş o; "el âlem ne duyar"... El âlem ne duyarsa duysun! Önemli olan benim! Benim yaşantım, benim gittiğim yol önemli! Kim ne derse desin, hiç içine kapanmayacak, tüm duygularımı anlatacak yavrucuğum. (K₁₁, 67, lise, emekli)

Katılımcılardan bazıları, daha geniş bir bakış açısıyla, problemin çözüme ilişkin neler yapılabileceğini ifade etmişlerdir:

- İnsanları doğru seçmeliler. Daha doğrusu insanların ilk hatasını gördükten sonra hemen silmeliler bence. Kesinlikle şans vermemeliler. (...)Ayrıca kadınların kendisini koruyabilmesi için bazı eğitimler alması gerektiğini düşünüyorum. İşte boks olur, tekvando olur vb. (Savunma sporlarına yönelebilirler mi diyorsunuz?) Evet. Aslında bu kadınlara da çok düşmüyor biliyor musunuz? Topluma düşüyor yani. Çünkü birçok kadın sırf tehditlerden dolayı şiddete maruz kalıyor. Bu şiddete maruz kalmaması, tehditlerin ortadan kalkması için de "el âlem ne der?" düşüncesinin ortadan kalkması gerektiğini düşünüyorum ve bu konuda ailelerin bilinçlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Sonuçta kadınlardan ziyade toplumun değişmesi gerekiyor. (...)Devlete düşüyor yani biraz da... Artı olarak ailesi bu sefer... Şimdi kadın kendini korumak amacıyla gidip polise şikâyet ediyor ama herkes bizim ailelerimiz gibi ailelere sahip değil. Doğuda birçok kadın, buna maruz kalıyor ve sonrasında kadın suçlanıyor. Namus cinayetleri falan ortaya çıkıyor. Hal böyleyken dediğim gibi yine topluma kalıyor... K₁₇, 22, lisans, öğrenci)
- Şunu düşünüyorum kesinlikle; kadınların çoğu -öldürülen kadınlardan bahsediyorum- eşleri -genelde eşleri tarafından öldürülüyorlar- ya da sevgilileri tarafından; o öldürülen kadınların çoğu öldürüleceklerini tahmin etmiyorlar bence yani "bana yapmaz" diye düşünüyorlar. (...)Tehditlere maruz kalsalar bile öldürüleceklerini düşünmüyorlar. Bu tarz şeylere maruz kalan kadınlara bence tabanca verebilir devlet. (...)Ben bunu kesinlikle istiyorum. Fiziksel olarak onlara gücümüz yetmeyebilir ama bu şekilde bir önlem alınabilir. Bunun dışında, kadınlara gerçekten eğitim verip kendilerine zarar verecek tipte insanlardan uzak durması sağlanabilir. Bunu ne yazık ki sağlayamıyoruz; kadınların çoğu da ailelerinde veya etrafında gördüğü erkeklerle birlikte oluyor ve yadırgamıyorlar; o erkekler saldırgan da olsa, anormal de olsa, kedilerine zarar verecek tipler de olsa yadırgamıyorlar o tipleri... İş en son aşamaya geldiğinde fark ediyorlar. Zaten cezalar arttırılmalı; buna ek olarak korunma talepleri yeterince karşılanmalı. (K₂₁, 27, lisans, çağrı merk. çalışanı)
- Tamam, maddi gücümüze göre hareket ediyoruz ama yine de az bir gelirimiz bile varsa, daha güvenli alanlarda oturmalı, daha güvenli alanlarda yaşamalı... Çocuğumuzu belki de daha güvenli yerlerde okula göndermeliyiz ya da kendimiz getirip götürmeliyiz. (...) Kişinin kendisini güçlü hissetmesi (gerekli). Belki ikna kabiliyeti diyeceğim ama o da ne derece etkili? Yani çok kalabalık ortamlarda olmayacağım; Taksim meydanında yılbaşı kutlamalarında bulunmayacağım. (...)Suça meyilli olanlar tespit edilerek daha küçük yaşta rehabilite edilmesi yönünde çalışmalar yapılabilir. Mesela güvenli bölge-güvenli insan dedik ya, bir olay vardı; Münevver Karabulut olayı... Adam çok iyi eğitilmiş, çocuklar çok iyi eğitilmiş... Kız da öyle ama öyle bir şey oldu ki sevgilisini kesti, gitar kutusuna koydu. 1 hafta sonra Adana'da başka birisi sevgilisini kesti, başka bir kutunun içerisine koydu. Yani onu görüyor; en güvenli yerdeki kişi ile sokakta yaşayan aynı şeyi yapabiliyor demek ki... O yüzden ben medyana; dizilerin, filmlerin, kadına şiddet, her neyse... Devletin bu konuda bir filtreleme yapması gerektiğini (düşünüyorum). (K₂₃, 40, doktora, akademisyen)
- Bence kadınların her halükarda okuyup bir yerlere gelmesi gerekiyor. İyi bir yerlere gelseler de öldürülüyorlar ama yine de en azından okudukça toplumu daha iyi yetiştirirler diye düşünüyorum. Cahil toplum, çocuğu da düzgün yetiştiremiyor; bu bir gerçek. Geri kalmış bir toplum, suça da ilerlememeye de mahkûm... Kendince tedbir alan bazı kadınlar görüyorum;

biber gazı alıyor korunmak için. Kimi çakı taşıyor... Kadınların yapabileceği çok bir şey yok. Televizyonda gördüğüm kadarıyla uzaklaştırma kararı çıkaran kadınlara bile devletin çok sahip çıkmadığı gözüküyor. (...)Karanlık sokakta bir kadın yürümeye korkuyor. İssiz bir yere gitmeye korkuyor. Ne yapabilir ki? Kendini koruması zor ancak erkek çocukları karateye, yüzme, spora gönderiyorlar; kızları da yetiştirirken öyle yetiştirmeliler. Nasıl ehliyete erkek çocukları ilk önce yazdırıyorlarsa; kız çocukları da yazdırmalı ki bu toplum düzelsin. Kadınlar yıllar sonra, kaç yaşına geldikten sonra kendi çabasıyla bir ehliyeti zor alıyor. (...)Sırf erkek çocuğu “bu erkek, bu yapsın, bu etsin” değil de erkek çocuğu yetiştirirken kız çocuğu da aynı şekilde yetiştirse bu toplum düzeler zaten...(K₂₀, 44, lise, satış danışmanı)

- *Bence var. Kendini ifade edebilmeli kadın. Kışkırtıcı üslup kullanmamalı. Karşısındakiyle olan sorununu daha pozitif, rencide etmeden ifade edebilir. Dışarıdan gelecek şiddete karşı yapabileceği ne olabilir? Bir ara çok moda olmuştu; tekvando falan olabilir. Olmaz demiyorum. İnternet üzerinden uygulamalar var. Kadın bilinçli olmalı. Karşısındaki insanın yaklaşımlarını çok iyi sentezlemeli. Buna göre biraz daha uzak kalabilir diye düşünüyorum. (...)Toplumun eğitilmesi, erkeklerin bilinçlendirilmesi gerekiyor. Erkek çocukları anneler yetiştiriyor. “Sen erkeksin” diyerek yetiştirilen erkek çocuklar despot... “Oğlum sen erkeksin, ne yaparsan yap!” Öyle olmamalı. Erkek de yerine göre her şeyi yapabilir. Paylaşımçı nesil yetiştirmemiz lazım; erkeklerin de bu konuda eğitilmesi lazım. Kadına şiddetin önüne anca böyle geçilebilir...(K₄, 59, lise, ev hanımı)*

Kadınların suçlardan korunabilmek amacıyla alabilecekleri önlemlerin, yapmaları gerekenlerin olup olmadığına ilişkin düşünceleri sorulduğunda, kiminin önlem alma düşüncesine dahi mesefali yaklaştığı; kiminin kendisini buna mecbur hissettiği; kiminin önlem almayı zaten “gerekli” gördüğü; kiminin ise gündelik pratiklerini güvenli hale getirebilmek amacıyla çeşitli korunma yöntemlerine başvurduğu anlaşılmaktadır. Cezaların caydırıcı olması gerektiğine; erkeklerin de kadınların da iyi yetiştirilmelerinin ne kadar önemli olduğuna ilişkin düşünceler de kadınların dikkat çektikleri hususlar arasındadır.

6.1.17. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suça Maruz Kalma Korkularında Yakın Çevrenin Etkisi

Kadınların yaş dönemlerine göre aile bireyleri ve arkadaşlar, komşular gibi yakın olarak nitelendirdikleri sosyal çevrelerinin, suça maruz kalma korkularında ne derece etkili olduğunu anlayabilmek için “Aile bireylerinizin (anne, baba, kardeş, çocuk, eş) tehlikeli durum ihtimallerine karşı dikkatli olmanız yönünde uyarıları suça maruz kalma korkunuzu...”, “Yakın çevrenizin (arkadaşlar, komşular vb.) suçlarla ilgili değerlendirmeleri (korktukları, etkilendikleri vb. şekilde söylemler) suça maruz kalma korkunuzu...” “ne kadar etkilediğini derecelendirir misiniz?” soruları sorulmuştur. Kadınların soruya ilişkin bildirimleri, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

Genç (18-24 yaş) kadınlar arasında, aile bireylerinin tehlikeli durum ihtimallerine karşı dikkatli olmaları yönünde uyarılarından “etkilendiğini” (%20,8) ve “çok etkilendiğini” (%16,9) belirtenlerin oranı, orta yaşlı (24-65 yaş) ve yaşlı (65 yaş ve üstü) kadınlardan fazlayken; “hiç etkilenmediğini” belirten yaşlı kadınların oranı (%30,6) ise orta yaşlı ve genç kadınlardan fazladır.

Arkadaşlar, komşular vb. yakın olarak nitelendirdikleri çevrenin, suçlarla ilgili korku duydukları, etkilendikleri yönünde değerlendirmelerinden yine “etkilendiğini” (%21,1) ve “çok etkilendiğini” (%15,8) belirtenler en fazla genç kadınlardır. “Hiç etkilenmediğini” belirten yaşlı kadınların oranı (%30,6) ise orta yaşlı (%13,7) ve genç kadınların (%9,7) oranından fazladır.

Kadınların suça maruz kalma korkusunda aile bireylerinin uyarılarından ve yakın çevrenin suçlarla ilgili değerlendirmelerinden “çok etkilendiğini” belirtenlerin istatistiksel açıdan en fazla genç kadınlar arasında olduğu anlaşılmaktadır.

6.1.18. Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suça Maruz Kalma Korkusunun Farklı Medya Organlarından Etkilenme Düzeyi

Kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkularında farklı medya organlarının ne derece etkili olduğunu anlayabilmek için öncelikle haberleri takip edip etmediklerini ve en çok hangi medya organından takip ettiklerini öğrenmek amacıyla “*Haberleri en çok hangi medya organından takip ediyorsunuz?*” sorusu sorulmuştur. Ardından, “*Televizyon haberleri suça maruz kalma korkunuzu...*”, “*Gazete haberleri suça maruz kalma korkunuzu...*”, “*İnternet haberleri suça maruz kalma korkunuzu...*” “*ne kadar etkiliyor, derecelendirir misiniz?*” soruları sorularak, medya organlarının kadınların suça maruz kalma korkusuna etkisi incelenmiştir. Kadınların soruya ilişkin bildirimleri, frekans değerleri alınarak hesaplanmıştır.

1090 kadından 20’si (%1,8) haberleri takip etmediğini belirtmiştir. Haberleri takip eden genç (18-24 yaş) kadınların çoğu (%83,7) ve orta yaşlı (25-64 yaş) kadınların çoğu (%62,4) “internetten”; yaşlı (65 yaş ve üstü) kadınların çoğu (%93,9) ise “televizyondan” takip etmektedir. Bilgiye erişilebilirlik kapasiteleri, görsel ve/veya işitsel açıdan algıya hitap etme şekillerinin farklı olması vb. etkilenme derecesine yansiyabileceğinden; farklı medya organlarının kadınların suça maruz kalma korkularına etkileri ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Televizyon: Televizyon haberlerinin kadınların suça maruz kalma korkusunu nasıl etkilediğine bakıldığında, genç (18-24 yaş) kadınların çoğu (%34,9) “ne etkiliyor ne etkilemiyor” cevabını vererek “orta düzeyde”; orta yaşlı (25-64) kadınların çoğu (%31,2) “biraz etkiliyor” cevabını vererek “düşük düzeyde”; yaşlı (65 yaş ve üstü) kadınların çoğu (%30,6) ise “hiç etkilemiyor” cevabını vererek “çok düşük düzeyde” etki bildiriminde bulunmuştur. Televizyonun, kadınların suça maruz kalma korkusunu etkileme düzeyi istatistiksel açıdan anlamlıdır. “*Yaş arttıkça, televizyon haberlerinin kadınları etkileme düzeyinin azaldığı*” anlaşılmaktadır.

İnternet: İnternet haberlerinin kadınların suça maruz kalma korkusunu nasıl etkilediğine bakıldığında, genç kadınların çoğu (%30,2) ve orta yaşlı kadınların çoğu (%30,6) “ne etkiliyor ne etkilemiyor” cevabını vererek “orta düzeyde”; yaşlıların çoğu (%53,1) ise “hiç etkilemiyor” cevabını vererek “çok düşük düzeyde” etki bildiriminde bulunmuştur. İnternetin, kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkusunu etkileme düzeyi istatistiksel açıdan anlamlıdır. “*Yaş arttıkça, internet haberlerinin kadınları etkileme düzeyinin azaldığı*” anlaşılmaktadır.

Gazete: Gazete haberlerinin kadınların suça maruz kalma korkusunu nasıl etkilediğine bakıldığında, genç kadınların çoğu (%29,6) “ne etkiliyor ne etkilemiyor” cevabını vererek “orta düzeyde”; orta yaşlı kadınların çoğu (%33,7) “biraz etkiliyor” cevabını vererek “düşük düzeyde”; yaşlı kadınların çoğu (%42,9) ise “hiç etkilemiyor” cevabını vererek “çok düşük düzeyde” etki bildiriminde bulunmuştur. Gazetelerin, kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkusunu etkileme düzeyi istatistiksel açıdan anlamlıdır. “*Yaş arttıkça, gazete haberlerinin kadınları etkileme düzeyinin azaldığı*” anlaşılmaktadır.

Televizyon ve internet gibi görsel ve işitsel biçimde ya da gazete gibi sadece görsel biçimde algıya hitap ediyor olmanın, yani medya organlarının türünün ve haber kaynağının bilgiyi aktarma şeklinin (görsel-işitsel-görsel ve işitsel yolla) farklılık gösteriyor olmasının, kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerinde anlamlı bir farklılık göstermediği değerlendirilmektedir. Yaşlı kadınların tüm medya organlarından etkilenme düzeyinin, genç ve orta yaşlı kadınlara kıyasla daha düşük olmasından, onların okuma oranlarının düşmesi veya daha az okumalarının etkili olduğu anlaşılmaktadır.

6.1.19. Kadınların Kendi Yaş Dönemlerinin Suça Maruz Kalma Korkularını Nasıl Etkilediğine İlişkin Değerlendirmeleri

Kadınların şu anki yaş dönemlerinin suça maruz kalma korkularını nasıl etkilediğini anlayabilmek için “*Şu anki yaş döneminiz (gençlik/orta yaş/yaşlılık döneminde oluşunuz), suça maruz kalma konusunda duyduğunuz korkuyu nasıl etkiliyor?*” sorusu sorulmuştur. Kadınların kendi yaş dönemlerinin korkularını artırdığına, azalttığına ya da etkilemediğine ilişkin bildirimleri frekans değerleri alınarak hesaplanmış olup; bunlar, Tablo 6.10’da yer almaktadır:

Tablo 6.10: Kadınların kendi yaş dönemlerinin suça maruz kalma korkularını nasıl etkilediğine ilişkin değerlendirmeleri

Yaş Grubu	Yaş Dönemlerinin Suça Maruz Kalma Korkularına Etkisi			Toplam
	Artırıyor	Azaltıyor	Etkilemiyor	
Genç (18-24) yaş grubu	%62,0	%11,1	%26,9	%100,0
Orta (25-64) yaş grubu	%40,6	%19,7	%39,7	%100,0
Yaşlı (65) yaş ve üzeri grubu	%46,9	%8,2	%44,9	%100,0
Toplam	%48,0	%16,3	%35,7	%100,0

Kadınların suça maruz kalma korkularında yaş dönemlerinin etkisine ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde, tüm yaş gruplarında kadınların çoğu için kendi yaş dönemlerinin korkularının “artmasına” neden olduğu anlaşılıyor olsa da istatistiksel açıdan dikkat çeken farklılık; “*genç kadınlar arasında kendi yaş dönemlerinin suça maruz kalma korkusunun artmasında etkili olduğunu*” bildirenlerin oranının fazla olmasıdır. Öte yandan, kendi yaş döneminin suça maruz kalma korkusunu “etkilemediğini” bildiren kadınlar ise en çok yaşlı kadınlar arasındadır.

6.1.20. Kadınların Yaşadıkları Şehir Olan Ankara’ya İlişkin Güven Duyguları

Kadınların yaşadıkları şehre ilişkin güven duygularını belirlemek amacıyla “*Ankara’yı genel anlamda ne kadar güvenli bulduğunuzu derecelendirir misiniz?*” sorusu sorulmuştur. Kadınların yaş dönemlerine göre yaşadıkları şehre olan güven düzeylerine ilişkin bildirimleri, frekans değerleri alınarak hesaplanmış olup; bunlar, Tablo 6.11’de yer almaktadır:

Tablo 6.11: Kadınların yaşadıkları şehir olan Ankara'ya duydukları güven

Yaş Grubu	Yaşadıkları Şehre Duydukları Güven Düzeyi					Toplam
	(1) Çok güvenli	(2) Güvenli	(3) Ne güvenli ne güvensiz	(4) Güvensiz	(5) Çok güvensiz	
Genç (18-24) yaş grubu	%0,6	%5,8	%35,2	%43,8	%14,7	%100,0
Orta (25-64) yaş grubu	%2,4	%9,9	%36,0	%42,5	%9,3	%100,0
Yaşlı (65) yaş ve üzeri grubu		%24,5	%42,9	%26,5	%6,1	%100,0
Toplam	%1,7	%9,2	%36,1	%42,2	%10,9	%100,0

Kadınlar arasında, yaşadıkları şehir olan Ankara'yı “güvenli” olarak nitelendirenlerin istatistiksel açıdan en fazla yaşlı (65 yaş ve üstü) kadınlar arasında olduğu; “çok güvensiz” olarak nitelendirenlerin ise en fazla genç (18-24 yaş) kadınlar arasında olduğu görülmektedir. Genç ve orta yaşlı kadınların çoğu, yaşadıkları şehri “güvensiz” olarak nitelendirirken; yaşlı kadınların çoğu “ne güvenli ne güvensiz” şeklinde nitelendirmiştir. Bu bulgulara göre, “yaş arttıkça, kadınların yaşadıkları şehirde güvende hissetme düzeylerinin de arttığı” anlaşılmaktadır.

6.1.21. Kadınların Suç Mağduriyetinin Azaltılabilmesi İçin Neler Yapılması Gerektiğine İlişkin Düşünceleri

Kadınların suçlar nedeniyle örselenme ihtimallerinin azaltılabilmesi için neler olması gerektiğine ilişkin düşüncelerini, beklentilerini anlayabilmek amacıyla, görüşme sorularından beşinci ve sonuncusu olan “Kadınların kendilerini güvende hissedebilmeleri, suç mağduru olmamaları, risk ve tehlikelerin azaltılabilmesi için ne olması/neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Görüşme grubundaki 23 kadından 13'ünün ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Katılımcılardan bazıları, suça ilişkin risk ve tehlikelerin azaltılabilmesi hususunda, çocuk yetiştirme konusunda “aile içinde etkili bir eğitim” verilmesinin önemini ifade etmişlerdir:

- *Eğitim çok önemli ama eğitimden kasıt illa çok güzel üniversitelerden mezun olmak değil. Ne insanlar görüyoruz; iyi pozisyonlara gelmiş okuyup etmişler ama bir gram empati, bir gram sempati, anlayış yok. Olay sadece güzel yerlere gelmek değil; belki bu insanlar sanayide çalışacak insanlar, queer insanlar... Fark etmiyor. Bu insanlar yine onlara bir harekette bulunabilir şiddete bulunabilir. İnsanlar aktif şekilde cinsiyetçi olmamayı marifet sayıyor. Olay aslında cinsiyetçi olmamak değil; cinsiyetçilere karşı olabilmek. Bu sadece cinsiyetçilikle de alakalı değil; her türlü ırkçılık olsun, homofobi olsun ne kadar –cılık varsa bu insanların karşısında durabilmek ve ses çıkarabilmek asıl önemli olan.(...) Burada eğitim her şey değil fakat güzel bir başlangıç olarak olduğunu düşünüyorum. 1.sınıf olur, ana sınıfı olur, kreş olur... Toplumsal cinsiyet üzerine bağlı şeyler yapılmalı; en öncelikle bu. Onun haricinde bence bazı şeyleri kaldırmaya yönelik, örnek veriyorum; “kadınlar tacize*

uğramasın diye pembe otobüs yaptık” gibi bu saçma sapan şeylerin gitmesi lazım artık. Ayırıştırılmadan, birleştirilerek insanları bir araya getirerek, insanları anlamaya iterek, gerekirse kafalarına vura vura bunları öğretmemiz gerekiyor. (K₁₈, 22, lisans, öğrenci)

- Öncelikle ailelerin sahip çıkması gerektiğini düşünüyorum. Bir ailemiz olmadığında diğer insanlara karşı da savunmasız kalabiliyoruz. (...)Gelir düzeyin yüksek ise suça maruz kalma olasılığın da azalıyor. Bence sadece çok yakınların; eşinden falan böyle şeyler görebilirsin. Çünkü suç oranın arttığı yerlerde, daha eğitimsiz kesimin olduğu yerlerde suça maruz kalma ihtimali var. (...)Toplum olarak, devlet olarak eğitimler verilebilir. Zaten başlangıcı bu; toplumu eğittiğin zaman suç oranları düşecektir. Kadınların değerli olduklarını öğrettikten sonra suç oranları zaten düşecek... Her anlamda ötekileştirdikten sonra suç oranlarının düşmesini beklemek başlı başına yanlış... (K₂₁, 27, lisans, çağrı merk. çalışanı)
- Yani ben bunun çok temel bir sorun olduğunu düşünüyorum. Bunun bir çözüm önerisi olabileceğini düşünmüyorum ama çok temel bir şey; ben sadece erkeğin değil kadının da kız çocuğunun da... Evet trafikte korkuyorum ama telefonuyla oynayarak araba kullanan kadın şoför de görüyorum ya da sinyal vermeden sağa sola kıran, geçen kadın şoför de görüyorum. Dolayısıyla sadece erkekler eğitilmeli gibi düşünmüyorum. Kadın ve erkeklerin çok temelden bir eğitime ihtiyacı var. Saygı gibi bir kavramın öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum bir de sevgi... (...)Bir bireye saygı duymak, bir hayvana, bir ağaca... Çok temel bir eğitim gerektiriyor ama çok güçlü verilmesi gerektiğini düşünüyorum. İkinci konu, belki de son zamanlarda insanların maddi kaygıları çok arttı... Bu da bunalıma sebep olabilir diye düşünüyorum. Yine eğitimle paralel olarak bizde çok geleneksel evlilikler var. Mesela ‘annem beğendi ben evlendim, zengin bir ailenin oğluydu evlendim’ gibi... Evliliğe bakış açımız da değişmeli çünkü belki evliliğe, bireye bakış açımız değiştiğinde, taciz tecavüz olayları biraz daha törpülenebilir mi diye düşünüyorum. Bilmiyorum biyolojik olarak bir alakası var mı ama daha mutlu evlilikler oluşturabilmek çözüm olabilir. (K₅, 31, lisans, fizyoterapist)
- Aile içi eğitim en önemlisi... Bebeklik ve çocukluk döneminde verilen eğitim çok önemli. Toplumda bir düzen oluşması gerekiyor. Her şey toplumdaki kaynaklanıyor. Sadece aile değil; ben çocuğumu eğitsem de toplumsal eğitim olmadığı sürece yine olmuyor. Ama tabii ki en küçük birim aile olduğu için aileden başlayıp bunu topluma yayarak... Eğitim verilmesi gerekiyor. Aslında kadınlar en büyük kötülüğü kendisine yapıyor. Örneğin erkek çocuğu yetiştirilirken “bu erkek; bunu erkek yapmaz; kız çocuğu yapar; bu kız için” gibi söylemlerle eşitsizlik yaratıyoruz. Cinsiyet ayrımı yapıyoruz. En başta kadının bu konuda eğitilmesi gerekiyor bence. Kadının da erkeğin de... O şekilde olursa bence sorunlar biraz daha ortadan kalkacak; anne baba eğitimi verilince... Çocuk en çok şeyi anneden alıyor. Anne eğitilmediği sürece, kadın eğitilmediği sürece olmaz. Erkeği de kadın yetiştiriyor çünkü. Ama bunu bence bir şekilde devletin yönetmesi gerekiyor. (K₁₄, 30, lisans, bankacı)

Katılımcıların bazıları, cezai yaptırımların suçtan caydırmaya uygun nitelikte olmasının ve devlet tarafından alınması gereken önlemlerin önemli olduğunu ifade etmişlerdir:

- Kesinlikle kanunda düzenleyici bir şeyler olmalı; caydırıcı bir politika uygulanmalı. Ayrıca kadınlar kendince eğitim düzeyini geliştirmeli. Kesinlikle eğitim ön planda benim için. Bunun dışında caydırıcı şeyler olmalı. Bunu da devletin kanunlar koyarak düzenlemesi gerektiğini düşünüyorum. (...)En çok duyduğumuz kadına şiddet, en çok kadınlar suça maruz kalıyor şu an. Bunun için de politikalar, kanunlar caydırıcı olmalı. Bir şekilde garanti altına alınmalı. (K₁₅, 31, lisans, ev hanımı)
- Bu her zaman olur. Bunun önüne yani gerçekten geçemez kimse. Çünkü insanları -kadını olsun, erkeği olsun- engelleyemiyorsun. Ama cezalar arttırılmalı ve ciddi anlamda ceza verilmeli. Yani her yerde bir kamera olmalı mesela. **(Denetim mekanizmaları mı arttırılmalı?)** Evet. Bazı yerlerde mesela kamera yok. Ben oraya girsem diyorum, biri arkamdan girse kesin bir şey olur diyorum, herhangi bir şey... (...)Sadece kameraya çekilmesi ya da bir güvenlik olması değil çare. Önemli olan ceza bence... Şikâyeti de ciddiye almak... İspat olmasa bile bunu incelemeye almalı gerekiyor. (...)Sadece cinsel olarak bakmıyorum. Bazı yollar var (düz yol, ormanlık yol) kanıtlayamazsın yani kimse yok. İnsanlar o yüzden kendilerini eve bağlıyorlar, o şekilde güvende oluyorlar. **(“Sadece cinsel olarak değil” dediniz. Bu durumda, kadınların suça maruz kalmaları konusunda -ben bu soruları yöneltirken- aklınıza gelen ilk şey cinsel suçlar mı?)** Yani, genelde büyük bir

bölümü bu... Hırsızlık olsa dahi sonunu buna bağlıyorlar. Çalışıyor sonra da cinsel istismarda bulunuyor mesela. Öldürüyor, öncesinde ya da sonrasında cinsel istismarda bulunuyor. O yüzden tabii ki benim için önce bu (cinsel suçlar) geliyor. (K₁₆, 34, lise, ev hanımı)

- Bence devletin önlem alması gerekiyor. Hem iş alanında kadınlara önyak olmaları gerekiyor. (...)Cezaların caydırıcı olması lazım; ceza yok. Televizyonda izliyoruz; “ben seni öldürürüm gebertirim, beni üç beş ay sonra serbest bırakırlar” diyor adamlar. Ceza olmadığı için korkuları yok demek bu... Yani illa devletin çok ağır cezalar uygulaması gerekiyor. Yoksa bunun önüne geçemeyiz. Sürekli “kadınlar sokağa çıkmasın, kadınlar gülmesin, kadınlar şöyle etmez, böyle etmez” demek yerine; “kadınlar toplumda daha çok ön planda, bu çocukları, erkekleri yetiştirenler de kadınlar” deyip; kadınları daha çok ön plana almalı. Ceza almadıkları için erkekler böyle daha fazla suç işlemeye devam edecekler bence... **(Suçu en çok erkeklerle mi özdeşleştiriyorsunuz?)** Bence öyle. Ben kadınların bir erkeği dövdüklerini ya da cinayet işlediğini kolay kolay görmedim. Ya da bir çocuğa tecavüz eden kadın görmedim. Hayvanlara da tecavüz edip öldüren erkekler... Kadınlara çocuklara da zarar veren erkekler... (K₂₀, 44, lise, satış danışmanı)
- Sert yaptırımların olması gerekiyor. Kadınlara daha çok destek vermeleri gerekiyor. Ayaklarının üstünde durmaları gerekiyor. Kadınlara bilincendirilmesi gerekiyor, daha çok destek alsınlar. Çok çok cahil kadınlar var. Daha çok bilinçlensinler ki daha çok ayakları üstünde dursunlar. (K₂₂, 49, ortaokul, ev hanımı)
- Valla cezaların fazlalaşması lazım benim görüşüm... Şuradan alıyor, şuraya gönderiyorlar. Bir de sığınmacıların ülkemizden gitmesi lazım. **(Sığınmacıların varlığını suç artıran faktör olarak mı görüyorsunuz?)** Ben onları öyle görüyorum. Çünkü medyada da duyduğumun yüzde 30'u 40'ı yabancı (suç işleyenlerin)... (K₈, 66, ilkököl, ev hanımı)
- Devletimize güveniyoruz. O korumalı bizi. Polisi, askeri koruyacak. Güvencelerimiz onlar. Cezalar bazen yetersiz kalıyor bence. Karısını öldürüyor sokakta; 2 gün yatıyor çıkıyor. Tedbirler artırılmalı. Belki para cezası daha çok olmalı. Caydırıcı olması için. (K₁₉, 70, ortaokul, ev hanımı)
- Devlet kadınlara sahip çıkmalı. Suç işleyenler iki gün yatıyor çıkıyorlar. Kadınları, hele ki genç kızları devlet korumalı. O genç kızlara, çocuklara yazık değil mi? Bir sığınmacı çocuklara el atıyorlar, peşine düşüyorlar. Çok suçsuzlar, masumlar... Allah iyilerle, iyi kullarla karşılaştırsın. (K₇, 95, okuryazar değil, emekli)

Katılımcılardan biri, kadınların bireysel “korunma tedbirleri” almalarının önemli olduğunu ifade etmiştir:

- Bu sefer de geri görüşlü diyorlar ama biraz daha dikkat etmeleri lazım. Elbette çarşafa bürünsün demiyorum ama daha dikkat etsinler. Yani karşı tarafa fırsat vermesin. Daha ciddi... (olsunlar). Kısa, açık giydiyse daha dikkat etmeli. Herkes bir değil ki, dönüp bakmasınlar ama ya bakana rastlarsa? Daha yerine göre giysinler. (K₆, 80, ortaokul, emekli)

Katılımcılardan biri, kadınların ekonomik özgürlüğü olması ve devlet tarafından bu konuda desteklenmeleri gerektiğini ifade etmiştir:

- Yavrum, kadınların ekonomik özgürlüğü olması lazım... Bir genç kızın, bir bileziği kolunda olması lazım. Her şeye çare değil ama ayaklarının üzerinde duran bir insan iyi kötü, kötülük nereden gelecek bilir. Devletimizin bu konuda çalışmaları da var ama yeterli değil be yavrucuğum. Mesela kadın sığınma evleri var, ne zamana kadar kadın orada sığınacak, ayakları üzerinde duracak? Korkunç şeyler seyrediyoruz, duyuyoruz koca cinayetleri... (...)Çalışma Bakanlığı'nın, kadınları koruma bakanlığının yani hepsinin projeleri olması lazım. Bilmiyorum, bizim aklımız o kadar eriyor... (K₁₁, 67, lise, emekli)

Kadınların, güvende hissedebilmeleri, suç mağduru olmamaları, risk ve tehlikelerin azaltılabilmesi için ne olması/neler yapılması gerektiği konusunda düşünceleri; aile içi eğitimin etkili olması; devletin gerekli önlemleri alması;

kendilerinin “dikkat etmeleri gerektiği”; ekonomik özgürlüklerinin olmasının önemli olduğu yönündedir.

6.2. KADINLARIN SON SÖZÜ

Katılımcılara “Kadınların suça maruz kalmaları, bununla ilgili korku duyarak yaşamlarını sürdürmeleri ve bu araştırma konusunda iletmek istediğiniz başka bir husus var mı?” sorusu sorulduğunda, cevap veren 162 kadından bazılarının ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Bazı kadınlar, söz konusu problemlerin var olma nedenini “erkeklerle”, “ataerkillikle”, “patriyarka” ile özdeşleştirdiklerini ifade edecek şekilde düşüncelerini dile getirmişlerdir:

- *Her insan hür doğar ve hür yaşar. Bir kadının çeşitli nedenlerden ötürü bu özgürlüğünün kısıtlanması bile tüm toplumun sorunudur. Kadına, eşine, çocuğuna değer vermeyen bir erkek, kendisini var eden her şeye saygısızlık yapmış olur. Onu doğuran annesine, eş olmasını sağlayan kişiye, onu baba yapan çocuğuna, bu yüzden de tüm kadınlara saygı duymalı. Hiç olmazsa uzak dursun yeter. (Yaş: 18)*
- *Bu durum bir zihniyet problemidir. Maalesef aile bu zihniyetin yerleştiricisi olduğu için kısıtlamalarla büyüyen insanların cinsiyetle ilgili ayırım yapma yetisinden eksik ve her zaman erkek egemen, ataerkil düzen isteğinde olacaklarını düşünüyorum. (Yaş: 20)*
- *Patriarkanın egemen olduğu bir toplumda ne yazık ki kadın olarak korkuyoruz. Ancak korkuya değil, örgütlenmeye ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. (Yaş: 36)*
- *Kanunlarda ve genel toplum bakış açısında ataerkil/erkek egemen yapıdan uzaklaşmadığı ve kadının yeri toplumda sağlamlaştırılmadığı, saygılandırılmadığı sürece; kadınların güvende yaşamalarının mümkün olmayacağını düşünüyorum. (Yaş: 46)*
- *Kadınlar erkekler tarafından mağdur ediliyorlar. Kadın kendine güvenmeli. “Olsun geçer” tarzında meyil vermemeli. Erkeklerin bakışı bile onları rencide edecek duruma gelebilir. Özellikle onların eğitilmesi gerekiyor. (Yaş: 61)*

Bazı kadınlar, kadınların suça maruz kalmaları ve buna ilişkin korku duyarak yaşamlarını sürdürmeleri konusunda, söz konusu problemin toplumun önemli bir sorunu olduğu/sorunları arasında yer aldığı yönünde düşüncelerini dile getirmiş; toplumsal duyarlılığın artırılması gerektiğine ve çözüme ilişkin düşüncelerini ifade etmişlerdir:

- *Kadına yönelik şiddet ve daha binlerce şiddet olaylarının yaşanmaması için duyarlı bir toplum olmamız gerekiyor. Yaşanan ve yaşanacakları kendimize pay biçerek empati yapmamız lazım ki bu tarz hassas konularda bilinç sahibi olup kimsenin kimseye zarar vermemesi gerektiğinin bilincine varalım. (Yaş: 19)*
- *Özellikle cinsiyet anlamında sadece kadının bu şekilde bir duruma maruz kalması kadına yüklenen algıdan kaynaklıdır. Aksi halde erkeğin durumunu konuşuyor olurduk. Kadının bu durumunun iyileştirilmesi gerekmektedir. (Yaş: 29)*
- *Risk altında yaşayan kişilerin bilinçlendirilmesi, böyle durumlara maruz kalma olasılığı olanlara destekleyici bilgiler ve yasal yöntemlerin anlatılması, başlarına gelmesi durumunda destek alabilecekleri konusunda bilgilendirilmesi, yasal başvuru yapmakta cesaretlendirilmesi ile ilgili projeler yararlı olacaktır. (Yaş: 59)*

- *Suçta maruz kalmanın genelde yaşanan ortamla doğrudan ilişkili olduğunu düşünüyorum. Suçta maruz kalma olasılığı yüksek ortamlardaki kadınların farkındalık; erkeklerin ise şiddetin sonuçları hakkında bilgilendirilmesi yararlı olacaktır. (Yaş: 60)*

Bazı kadınlar, kadınların yaşamlarını korku duyarak sürdürmemeleri; cesaretli, maddi ve manevi anlamda güçlü olmaları gerektiği konusunda çağrılarda bulunmuşlardır:

- *Kadınların korku duyarak yaşamlarını değiştirmelerine, kısıtlama yapmalarına değil toplumu eşitliğe davet ediyorum. (Yaş: 20)*
- *Hiçbir kadın korkuyla dışarı ve çevresine yaklaşmamalı. Korkmasın hiç bir kadın. Her zaman kendine güvenmeli, tek başına da bir şeyler yapmalı ve aksi takdirde bir durum geliştiğinde, kendini koruması gereken bir şeyler yapmalı. (Yaş: 22)*
- *Biz kadınlar olarak korkmaya maruz bırakıldık. Fakat bu demek değil ki mücadele etmeyeceğiz. Edeceğiz! Her şeye rağmen haklarımızı savunacağız, özgürlük için savaşaacağız! Savaşmamız gerek. Özgecan için, Emine Bulut için, Şule Çet ve nicesi için. Biz bunu yapmak başarmak zorundayız! (Yaş: 22)*
- *Sessiz kalmamaları, katlanmamaları, çevrelerine haber vermeleri ve mutlaka ellerinde birkaç delil bulundurmaları (gerekli)... Aksi halde koruma, uzaklaştırma kararı vs. hikâye... (Yaş: 23)*
- *Kız çocukların cesaretle büyütülmesi gerektiğini düşünüyorum. Kendilerini hem sözel hem de fiziksel bir şiddette savunmaları gerektiğini, içine kapanmamaları gerektiğini düşünüyorum. Kadınlar ise o kadar güçlü ve güzel varlıklar ki yapabilecekleri şey çok fazla. Hiçbir şeyden korkmasınlar... (Yaş: 23)*
- *Bir kadının her zaman ekonomik ve düşünce özgürlüğü olmalıdır. Evlendi veya ailesi baskı yaptığı için hedeflerinden ve düşüncesinden asla vazgeçmemelidir. Teşekkür ederim, bizi düşündüğümüz için... (Yaş: 25)*
- *Toplumca dayatılan değerler yüzünden çıkamayan seslerinin çıkmasını, daha cesaretlendirilmelerini, maddi ve manevi yanında bulunduğu hissedilmesi... (Yaş: 25)*
- *Kadınlar kendi içlerindeki gücü keşfetmeliler ve her zorluğa karşı dimdik durup savaşmayı bilmeliler. Her zaman korkusuz ve kendilerine güvenli olmalılar. (Yaş: 28)*
- *Kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmış olmaları, şiddete maruz kaldıklarında seslerini çıkarabilmeleri açısından çok önem arz etmektedir. (Yaş: 30)*
- *Kadınlar suçta maruz kaldıklarında asla gizlememeliler. Sonuç ne olursa olsun gerekli yerlere şikâyet etmeli ve yardım almalılar. "Tehdit ediliyorum, o yüzden anlatamıyorum", "şikâyet edemiyorum, edemedim" gibi cümleler, şiddetin zaten öyle ya da böyle sürdüğünü gösteriyor. Daha kötüsü ne olabilir ki... Sanırım ölüm. O da şiddetten daha iyi olsa gerek... (Yaş: 48)*
- *Korkuyu nereye kadar yaşayacağız? Bazen de korkuların üzerine gitmeliyiz. Polis var, devlet var; sesini duyurmalılar. Korkup eve kapanmamalıyız. Öyle olursa kendine güveni kalmaz insanın. Sürekli yüreğin ağzında yaşanmaz. (Yaş: 60)*
- *Suçta maruz kalıyorlarsa da ilgili yerlere bildirmeleri gerekir. Korkudan dolayı bazıları bildiremiyor ancak nereye kadar, ne zamana kadar? Sağlıksız normal olmayan erkekler eşine zarar verir. Erkeğin çocukluğundan gördüğü şiddet, bilinçaltında yatan bir şey var demek ki, eşine zarar veriyor. Bu kadar cahil insanlar olduğu sürece düzelmez... (Yaş: 60)*
- *Kadınlar maddi manevi güçlü olmalılar. (Yaş: 65)*
- *Her zaman güçlü olmalıyız. Korkarsak üstümüze daha çok gelirler. (Yaş: 65)*

Bazı kadınlar, kadınların yapmaları "gerektiğine" inandıkları eylemlere ilişkin düşüncelerini dile getirmişlerdir:

- *Kadın biraz daha mülayim olmalı. Artık herkes çalıştığı için kimse muhtaçlık duymuyor. "Ben çalışıyorum" deyip, tahammül etmiyorlar. (Yaş: 38)*
- *Kadınların bu konularda korunmalarını isterim. Ve kadınların giyinmelerine dikkat etmesini gerekli olarak görüyorum. (Yaş: 54)*
- *Gerekli önlemleri almak, zarar gelebilecek ortamlardan uzak durmak lazım. (Yaş: 57)*
- *Evinde, ailesinde geçimsizlik varsa boşanmalı. Dışarıda da tedbirli, düzenli olmalı... (Yaş: 65)*

- *Şimdiki gençler evleniyor, dara geldi mi boşanıyor. Evlendiğin zaman varlığı da zorluğu da çekeceksin. Şimdiki gençler dayanmıyor, şiddete başvuruyor. Birbirini anlayıp dinlemeliler. O zaman şiddet de olmaz boşanma da az olur. Çalışmaysa da çalışıp birlikte yapacaklar. (Yaş: 67)*

Bazı kadınlar, umutsuzluklarını, öfkelerini, korkularını, üzüntülerini ve problemin çözülebilmesi konusunda kaygılarını dile getirmişlerdir:

- *Eminim ki birçok kadın bu tedirginlikleri hissederek yaşamlarını sürdürüyor. Bu durumun ne kadar can yakıcı olduğunu düşünmek ve her gün ve her gün buna maruz kalmak bile bir psikolojik şiddettir. (Yaş: 20)*
- *Ülkemizde ve genel olarak global anlamda kadınlara karşı cinsel istismar, mobbing, darp, taciz olayları erkeklere oranla daha çok gerçekleşiyor. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin oluşması için, bizim de sesimiz olduğunu tüm dünyaya duyurmalıyız ki bir başka kadın öldürüldüğünde “acaba bir gün bunu ben de yaşar mıyım” korkusuyla hayatımızı değiştirmeye kendimizi daha kapalı olmaya itmeye çalışmayalım. (Yaş: 20)*
- *Kadınların suça maruz kalma korkusu ile yaşamlarını devam ettirmeye çalıştıkları bir düzen içinde yaşadığımız, toplumun kanayan bir yarası olarak değerlendiriyorum. (Yaş: 20)*
- *Bir kadının istediği saatte ve istediği kıyafetlerle dışarı çıkmasından daha doğal bir şey yoktur. Ancak toplumda karşı karşıya geldiğimiz çeşitli negatif durumlar karşısında insan kendini belli durumlarda kısıtlamak zorunda hissetmektedir.(...)Ne yazık ki geçmiş yaşantılarımı düşündüğümde, çevremdeki tanımadığım insanlardan gelecek zararlardan endişeleniyorum. Metroda bacak bacak üstüne atıp kitap okuyorum diye bir amcanın "Erkek varken karşında nasıl bacak bacak üstüne atarsın" söylemiyle dahi karşılaştım. Bu kadar basit bir durumda bile böyle bir tepki alırken çevredeki insanların verebileceği zarar boyutu endişe verici. (Yaş: 23)*
- *Olur da bir kadın olarak birgün bir suça maruz kalırsam veya öldürülürsem, arkamdan “mini etek giyiyordu, o saatte orada ne işi vardı” gibi söylemler yapılacağından emin olmakla beraber, bunu bazen en yakınımda olanlardan duymak beni çok öfkeliyor. (Yaş: 29)*
- *Ne söylersek söyleyelim sesimizi duyuramıyoruz, hiçbir şey değişmiyor. Söylemek istemiyorum. (Yaş: 29)*
- *Annem babamdan şiddet gören bir kadındı. Çocukluğumuz bu korkuyla geçti ve bir çocuk için en büyük travmalardan biri olsa gerek. Bu yüzden babamı sevmiyorum. Eşini çocuğunu döven, hakaret eden hiçbir erkeğe tahammülüm yok... Maalesef bu insanlar hayatımızda... (Yaş: 30)*
- *Mülteci sorunu ve eğitim sistemi düzelmeden bu ülkede kadınlar nefes alamayacak. (Yaş: 34)*
- *Kadının emniyeti ve erkeklere verilecek caydırıcı cezalar yerini bulana kadar kadınlar bu konuda korku sahibi olmaya devam edecekler maalesef. (Yaş: 40)*
- *Babamın emekli maaşı ile geçiniyorum ve annem ile kalıyorum. Küçükken bir terör saldırının ortasında kalmışım ondan dolayı terör eylemlerinden çok korkuyorum. Boks ve tekvando yapmak öğrenmek istedim. Gerekli durumlarda kendimi savunmak için... Çocuğum yok ama olsaydı bu zamanda kendi başına (bir yere) göndermezdim. (Yaş: 53)*
- *Tek olduğum için sokakta yürürken etrafıma bakarım. Asansöre binerken bile kadınlara yönelik şiddet çoğaldığı için biri ağzımı kapatır, bir şey yapar diye korkuyorum. Otobüsteysen taciz ediyorlar diye düşünerek cam kenarında duruyorum. Yok oldu gitti o kadar kadın... Çok üzülüyorum. (Yaş: 62)*
- *Bu ülkede kadın olmak zor. (Yaş: 69)*

Bazı kadınlar, kolluk kuvvetlerinin görünürlüğünün ve etkinliğinin önemli olduğuna ilişkin düşüncelerini dile getirmişlerdir:

- *Yaş ve cinsiyet ayırt etmeksizin her bölge, her il, her köy, her kafe, kahve, mahallede halkın saygı duyduğu güvendiği kolluk kuvvetlerimiz ve askerlerimiz tarafından bilgilendirmeler yapılmalı, anlatılmalı konuşulmalı hiç pes etmeden sürekli bir eğitim verilmeli. (Yaş: 23)*
- *Emniyet güçlerine her zaman kolay bir şekilde ulaşma kolaylığının olması ile her bölgede, adımda varlığını hissettirerek güvenliği sağlarsa, kadınların da daha özgür şekilde dışarı çıkması ve kendine karşı yapılan her türlü haksızlığa karşı kendini koruyacak bir gücün*

olduğunu daha çok hissederek yaşamlarını sürdürmesinin kolaylaşacağını düşünüyorum. (Yaş: 24)

Bazı kadınlar, medyada yer alan haberlerin sunumuna ve diğer faktörlere ilişkin düşüncelerini dile getirmişlerdir:

- Kadına şiddetle ilgili haberlerin detaylı şekilde medyada verilmesinin, şiddetin yönteminin değişmesi konusunda olumsuz şekilde etkili olduğunu düşünüyorum. Ayrıca devletin bu konuda hassas davranma sorumluluğunu yeteri kadar göstermediğini ve cezaların caydırıcı olmadığını düşünüyorum. Etrafımdaki erkeklerden (baba, arkadaş) değil ancak bozulan toplumumuz yüzünden sokakta tanımadığım birilerinin şiddetine maruz kalmaktan korkar hale gelmek kadın olarak beni üzüyor. (Yaş: 29)
- Eğitim evde başlar; önce örnek bir ebeveyn olmak gerekir. RTÜK, düşündürten, öğreten, ahlaki sınırlarımız çerçevesinde programlara, dizilere, filmlere yer vermeli. Sürekli kavga, dövüş, aldatmalar, hırsızlıklar... İnsanın belleğinde normalleştiriyorlar. Buna açık bir dur denilmeli... (Yaş: 35)

Bazı kadınlar, çocuk yetiştirirken özen gösterilmesinin ve ayrıca kadınların da bu konuda eğitilmiş olmalarının önemine dikkat çekmişlerdir:

- Kadınların suçtan etkilenmesini önlemek için yine bu görev kadınlara düşüyor; çünkü erkek çocuklarını da eğiten bir kadın ve eğitirken onu, kadınlardan üstün bir varlık olduğunu eğitmesi yanlış. Kadınlara saygı duyulmasını öğretmeli ve tüm hakların eşit olduğunu, bu yüzden toplumda kadın erkek ayırt etmeksizin davranması gerektiğini öğretmeli ki kadınların korkusu olmamalı. (...)Toplum kendini düzeltmeli, eğitmeli ki kadınların korkusu olmamalı; özgüveni yüksek bireyler topluma kazandırmalıyız ki gerçekten yaşanabilir olsun hayat. (Yaş: 28)
- En önemlisi erken anneleri eğitmek bence... Özellikle erkek çocuğu olan anneler çocuklarını padişah gibi yetiştirdikleri için erkek çocukları da her şeye herkese hükmedeceğini sanıyorlar. Böylece gücünün yetebildiği kadınlar ister psikolojik ister fiziksel şiddet olsun kolayca uygulayabiliyorlar. Neden mi? Çünkü onlar erkek... (Yaş: 33)
- Erkekleri doğru eğitsek kadınların hiçbir sorunu kalmaz. (Yaş: 43)
- Bence kadınların bütün dertleri, sorunları erkekler yüzünden. Erkekleri doğru eğitsek hiçbir korkumuz kalmaz. (Yaş: 43)
- Bence en büyük sorun eğitim ve eğitimin ailede başlaması gerekiyor. Eşit haklara ve özgürlüklere sahip bireylerin yetiştirilebilmesi için önce anne babanın eğitilmesi gerekiyor. (Yaş: 49)
- Erkek annelerine bu konuda çok görev düştüğüne inanıyorum. Çocuklarını bu konuda çok iyi eğitmeleri gerekiyor. "Ya benimsin ya toprağın" dememeleri için özellikle... (...)Yasalar uygulansın. Şiddet yapan öldüren salıverilmesin. Devlet, çocuklarını, anneleri korusun. (Yaş: 50)
- Çocuklara küçük yastan itibaren kendilerini nasıl koruyacaklarının öğretilmesi, çocukların sevgiyle büyütülmesi, ne kadar değerli olduklarını fark etmelerinin sağlanması, sevgi ve ilgiyi yanlış insanlarda aramalarının önüne geçilmesi... TV'lerin ve youtube kanallarının bu amaçla kullanılması... (Yaş: 60)

Bazı kadınlar, cezai yaptırımların suça uygun nitelikte olmasının önemine dikkat çekmişlerdir:

- Suçlu için cezai yaptırımların uygulanması konusunda terazi şaşmazsa, suçluların bu kadar rahat davranabileceklerini düşünmüyorum. Bu bağlamda gerekli cezai yaptırımların uygulanması, kadınlara da tam anlamıyla olmasa da güven sağlayacaktır. (Yaş: 19)
- Caydırıcı cezalar olmadıkça, cezada indirim yapıldıkça suç oranları artacak ve suçlular öldürmekten, şiddet uygulamaktan çekinmeyecektir. (Yaş: 21)
- Caydırıcı kanunlarla suça maruz kalmaları azaltılabilir. (Yaş: 25)
- Cezalar daha caydırıcı olmalıdır ve başvuru yapılan kuruluşlar kadınların şikâyetlerini daha ciddiye almalıdır. (Yaş: 26)
- Suç işleyen kişilere daha ağır cezalar verilmeli... (Yaş: 28)

- *Cezaların kesinlikle daha da ağırlaştırılması gerekiyor. İbret alınacak boyutta cezalar gelmeli... (Yaş: 28)*
- *Suçta maruz kalmanın başka bir boyutu da adalet duygusudur. Suçta maruz kaldığınızda adil bir yargılama yapıp, suçlunun adil cezayı almadığını gördüğünüzde, bu durumun suçta maruz kalmak kadar yıpratıcı olduğunu düşünüyorum. (Yaş: 29)*

Bazı kadınlar, özellikle cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara odaklanarak, bunlara ilişkin yaptırımların ağır olması gerektiği yönünde düşüncelerini dile getirmişlerdir:

- *Tecavüzcülerden birinin meydanda ibreti âlem için asılmasını isterdim. (Yaş: 20)*
- *Cinsel suç işleyen erkekleri hadım etsinler. (Yaş: 28)*

Bazı kadınlar, devletin kadınları desteklemeleri gerektiğine ilişkin düşüncelerini dile getirmişlerdir:

- *Kadınların devlet tarafından daha çok desteklenmesini isterim. (Yaş: 23)*
- *Devletimiz mağdur olan her kadın için üzerine düşen görevi daha iyi yapmalı... (Yaş: 24)*
- *Devlet bu konuda daha duyarlı olmalı. (Yaş: 52)*
- *Kadınlara daha çok hak verilmeli. Sığınma, korunma talepleri hemen yerine getirilmeli. (Yaş: 70)*

Bazı kadınlar, özellikle yakın geçmişte açıklanan kararlar, ülkemizin anlaşmadan çekilmiş olduğu İstanbul Sözleşmesi'nin önemine dikkat çekmişlerdir:

- *İstanbul Sözleşmesi gibi anlaşmaların öneminin toplumca daha iyi kavranılması ve savunulması gerekli... Kadına yönelik şiddet politik, sosyolojik ve kültürel yönü olan bir olgu olduğundan, kadının beyanının esas alınması önem arz etmektedir. (Yaş: 27)*
- *İstanbul Sözleşmesi yaşatır. (Yaş: 41)*
- *Kadınlar her zaman korunmalı; İstanbul Sözleşmesi yaşatılmalı. (Yaş: 66)*

Bazı kadınlar, temennilerini, kadınların suçta maruz kalmalarına ilişkin sorunun çözülmesi yönünde duygularını dile getirmişlerdir:

- *Hayatı dilediğimiz gibi korkusuz yaşayabilmek (istiyoruz)... (Yaş: 20)*
- *Kadına şiddet olaylarının en yakın zamanda bitmesini ümit ediyorum. (Yaş: 27)*
- *Daha az kaygı ve korkunun olduğu bir dünyada yaşamak istiyorum. (Yaş: 41)*
- *Sadece kadınlar değil tüm canlılar korkmadan yaşamalı. Kimseye zarar vermiyorum, vermem de... Neden "bir başkası bana zarar verebilir" korkusu ile yaşıyorum toplum içinde? Çok korkunç insanlar var ve bu beni çok üzüyor. (Yaş: 49)*
- *Kadınlara her zaman şiddet uygulanıyor. Bunlar hiç olmasın isterim. Kadınlar her şeyin başında geliyor. Onların ağlamasını, üzülmesini hiç istemiyorum. (Yaş: 58)*

Bazı kadınlar ise araştırmaya katılmaktan duydukları memnuniyetlerini; araştırmanın yarar sağlayacağı yönünde duygu ve düşüncelerini ve probleme ilişkin çözüm beklentilerini dile getirmişlerdir:

- *Böyle bir anket yaptığınız için teşekkür ederim. (Yaş: 21)*
- *Soruları okurken birçok kadın cinayeti gözümün önüne geldi. Koca bir tokat yemişçesine acı duydum. İyi çalışmalar dilerim. (Yaş: 21)*
- *Kadınların rahatça yaşayacağı bir toplum olması için herkes üzerine düşeni yapmalı ve inşallah sizler gibilerin çabalarıyla bir nebze de olsa daha refah bir toplum oluşacak. Sorunun derecesini, biz kadınların neler hissedip düşündüklerini sorguladığınız için teşekkürler. (Yaş: 22)*
- *Kadına yapılan her türlü suçu kınıyorum. Daha çok çalışma yapılmasını isterim. İlginize teşekkürler. (Yaş: 23)*

- Umarım kadının özgürlük mücadelesinde yararlı bir katkısı olur. (Yaş: 25)
- Lütfen çözüm yolları sunun. Tek ricam bu... (Yaş: 25)
- Erkeklerin suça eğiliminin sebeplerini, kadınları neden mağdur bıraktıklarını araştırmanızı isterim. (Yaş: 25)
- Bence kadınların genel korumasızlığını ve aslında ne kadar sesimizi duyurmak amaçlı yanımızda olduğunu gösteren anket çalışması olmuş. Feminist düşünen birisi olarak kadınların kendilerini kısıtlamasını değil de ataerkil toplum kişilerinin zihniyetlerini arındırmalarını, aslında kendilerinin bir nevi hiçe yakın konumda olduklarını, kadının da dünya üzerinden kendine ait bir odası olduğunu ve eşitlikçi davranışsal düşünceleri kabul etmelerini temenni ederim. (Yaş: 26)
- Böyle bir çalışmayı ele almanıza ilişkin tüm kadınlar adına teşekkür ediyorum. (Yaş: 28)
- Elinize, bilginize, emeğinize sağlık... Bizimle paylaştığınız için teşekkür ediyorum. (Yaş: 29)
- Son zamanlarda karşıma çıkan en güzel araştırmalardan biri; bu yüzden size çok teşekkür ediyorum. Kadınlar olarak toplumda ne yazık ki suça maruz kalma korkumuzun çok fazla olduğunu görüyorum. Bu korkularımızın yok olması, suça maruz kalmamak için bizlerin değil toplumun düşüncelerinin değişmesi gerekiyor. (Yaş: 29)
- Sorular çok doğru noktalara değinmiş. Umarım verimli bir çalışma olur, çok teşekkür ederim emeğiniz için... (Yaş: 29)
- Araştırma çok etkili ve kadınlara faydası olacak bir araştırma, kadınların görüşlerini alabilmek açısından... Keşke kadın olarak korku derecelerimiz daha düşük olsa. Kendini suça maruz kalmaya daha yakın hisseden gruplar daha yüksek derecede korku bildireceklerdir. Boşanacağı eşiyle ilgili korku duyanlar çok oluyordur. Çok şükür öyle bir korkum olmadığı için suça maruz kalma korkum daha az. Aklıma ilk olarak eş geldi, daha birçok korku durumu vardır. Ama herhalde en çok korku duyulan cinsel suça maruz kalmaktır. (Yaş: 30)
- Şu anki dönemde ne yazık ki suçun tacizin şiddetin, cinsiyeti, yaşı, zamanı yok. Her şey için tek çözüm; öncelikli olarak yasa ve kanunların bu durumları engelleyecek yaptırımlar hazırlaması gerekli... Bence bu araştırma da bu engelleme basamaklarından birisi olabilir. Sorularınız ve araştırmanız için teşekkürler. (Yaş: 32)
- Değerli bir emek, kolay gelsin. (Yaş: 58)
- Çok faydalı bir çalışma olacağı kanısındayım. Teşekkürler, başarılar diliyorum... (Yaş: 59)

Kadınlar, kadınların suça maruz kalmaları, bununla ilgili korku duyarak yaşamlarını sürdürmeleri ve bu araştırma konusunda iletmek istedikleri bir husus olup olmadığı sorulduğunda, adeta içlerini dökmüşlerdir. Onların çoğunlukla dile getirmiş oldukları hususlardan anlaşılır; söz konusu problemin çözümüne ilişkin adımlar atılması yönünde beklentileridir. Zira korku, öfke, üzüntü vb. şekilde nasıl yankılandığı fark etmeksizin, kadınların suça maruz kalma korkularına ilişkin problemi, toplumun önemli bir sorunu olarak nitelendirdikleri anlaşılmaktadır.

6.3. KADINLARIN SUÇA MARUZ KALMA KORKUSU ÖLÇEĞİ'NİN (KSMKKÖ) AÇIMLAYICI FAKTÖR ANALİZİNE VE GÜVENİLİRLİK DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR

Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nin açımlayıcı faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda, Jeong'a (2004, s.70) göre KMO testi ölçüm

sonucunun ,50 ve daha üstü; Barlett küresellik testi sonucunun ise istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir.

Bu çalışma sonucunda “Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği”nin KMO testi sonucu ,924; Barlett küresellik testi ise ($P<0.01$ düzeyinde) anlamlı bulunmuş ve ölçeğe açımlayıcı faktör analizi yapılabileceği anlaşılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde, maddelerin yer aldığı faktördeki yük değerleri için sınır değeri ,40 olarak alınmış; faktörlerin kendileriyle yüksek ilişki veren maddeleri bulabilmek ve daha kolay yorumlayabilmek için “temel bileşenler analizi” yöntemiyle (*principle component analyses*) dik döndürme tekniklerinden “varimax” tekniği kullanılmıştır.

23 maddeden oluşan ölçek, analiz sonucunda 4 faktör olarak bulunmasına rağmen ölçekte yer alan bütün maddelerin kavramsal açıdan tek boyutu ifade edecek şekilde hazırlanması nedeniyle, tek boyutlu analize tabi tutulmuştur. Tek boyutta gerçekleştirilen analiz sonucunda, madde yükü ,40’ın altında olan maddeler (10,11,12,13,14,15,16,17 ve 23) ölçekten çıkarılmıştır. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği’nde yer alan maddeler, ölçeğin %59,13’ünü açıklamaktadır. Ölçeğin açımlayıcı faktör analizine ilişkin bulgular, Tablo 44’te sunulmuştur.

Ölçek tek boyutta analiz edildiği için faktör döndürme yapılmamıştır. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği, 14 maddeden oluşmaktadır. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği’nde yer alan maddelerin yük değeri 0,513–0,724 arasında değişmektedir.

Ölçeğin, analize tabi tutulan maddeleri aşağıda yer almaktadır:

M1	Evinize hırsız girmesinden...
M2	Arabanızın çalınmasından... (sizin veya ailenizden birinin)
M3	Kapkaça uğramaktan..(çantanızın kaçırılmasından, bankamatikte paranızın çalınmasından vb.)
M4	Bıçaklı, sopalı veya silahlı saldırıya uğramaktan...
M5	Cinsel saldırı veya tecavüze uğramaktan...
M6	Öldürülmekten...
M7	Terör eylemi mağduru olmaktan... (bombalı, silahlı terörist saldırısı)
M8	Herhangi bir suçla ilişkilendirilmekten... (iftira/kumpas mağduru olmaktan)
M9	Anne baba veya kardeşinizin suça maruz kalmasından...
M18	Toplu taşıma araçlarında suça maruz kalmaktan...(şiddet, cinsel saldırı vb.)
M19	Trafikte suça maruz kalmaktan... (şiddet, kasıtlı olarak kazaya sebebiyet vb.)
M20	Yakınlarınızdan bir erkek tarafından suça maruz bırakılmaktan...(sevgili, eş, çocuk, baba, kayınbaba, kardeş, kayınbirader vb.)
M21	Yakınlarınızdan bir kadın tarafından suça maruz bırakılmaktan...(çocuk, anne, kayınvalide, kardeş, görümce vb.)
M22	Yakınınız olmayan bir kadın tarafından herhangi bir suça maruz bırakılmaktan...

Ölçekten çıkarılmış olan maddeler aşağıda yer almaktadır:

- M10** Gece saatlerinde, bilmediğiniz bir semtte/şehirden yalnız yürümekten/gezmekten...
- M11** Gündüz saatlerinde, bilmediğiniz bir semtte/şehirden yalnız yürümekten/gezmekten...
- M12** Gece saatlerinde evinize yakın yerlerde yalnız yürümekten...
- M13** Gündüz saatlerinde evinize yakın yerlerde yalnız yürümekten...
- M14** Gündüz saatlerinde ıssız bir yerde yalnız yürümekten...(ormanlık alanlar, alt geçitler, ana yollar vb.)
- M15** Gece saatlerinde ıssız bir yerde yalnız yürümekten...(ormanlık alanlar, alt geçitler, ana yollar vb.)
- M16** Gece saatlerinde kendi evinizde yalnız olmaktan...
- M17** Kalabalık mekânlarda bulunmaktan...(AVM'ler, metrolar vb. şehrin kalabalık merkezlerinde)
- M23** Göçmen olduğunu bildiğiniz yabancı birinden...

Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin bulgular için Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmış ve Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği ,946 katsayısına ulaşılmıştır. Tezbaşaran (1997, s.49), Likert tipi bir ölçeğin, güvenilirlik katsayısının 1'e yakın olması halinde yeterli sayılabileceğini ifade etmiştir. Buna göre ,946 katsayısı ile ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Tablo 6.12: Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nin (KSMKKÖ) faktör analizi sonuçları

Ölçek	Ölçek Maddesi	Madde Ortak Varyansı	Madde Yük Değeri	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyon	Cronbach Alfa Düzeyi
KSMKKÖ	M1: Evinize hırsız girmesinden...	,541	,735	,684	,946
	M2: Arabanızın çalınmasından... (sizin veya ailenizden birinin)	,561	,749	,702	
	M3: Kapkaça uğramaktan... (çantanızın kaçırılmasından, bankamatikte paranızın çalınmasından vb.)	,597	,773	,726	
	M4: Bıçaklı, sopalı veya silahlı saldırıya uğramaktan...	,724	,851	,813	
	M5: Cinsel saldırı veya tecavüze uğramaktan...	,632	,795	,752	
	M6: Öldürülmekten...	,662	,813	,769	
	M7: Terör eylemi mağduru olmaktan... (bombalı, silahlı terörist saldırısı)	,665	,815	,773	
	M8: Herhangi bir suçla ilişkilendirilmekten... (iftira/kumpas mağduru olmaktan)	,609	,780	,736	
	M9: Anne baba veya kardeşinizin suça maruz kalmasından...	,597	,773	,729	
	M18: Toplu taşıma araçlarında suça maruz kalmaktan... (şiddet, cinsel saldırı vb.)	,540	,735	,691	
	M19: Trafikte suça maruz kalmaktan... (şiddet, kasıtlı olarak kazaya sebebiyet vb.)	,543	,737	,695	
	M20: Yakınlarınızdan bir erkek tarafından suça maruz bırakılmaktan... (sevgili, eş, çocuk, baba, kayınbaba, kardeş, kayınbirader vb.)	,513	,716	,677	
	M21: Yakınlarınızdan bir kadın tarafından suça maruz bırakılmaktan... (çocuk, anne, kayınvalide, kardeş, görümce vb.)	,526	,725	,691	
	M22: Yakınınız olmayan bir kadın tarafından herhangi bir suça maruz bırakılmaktan...	,571	,756	,723	

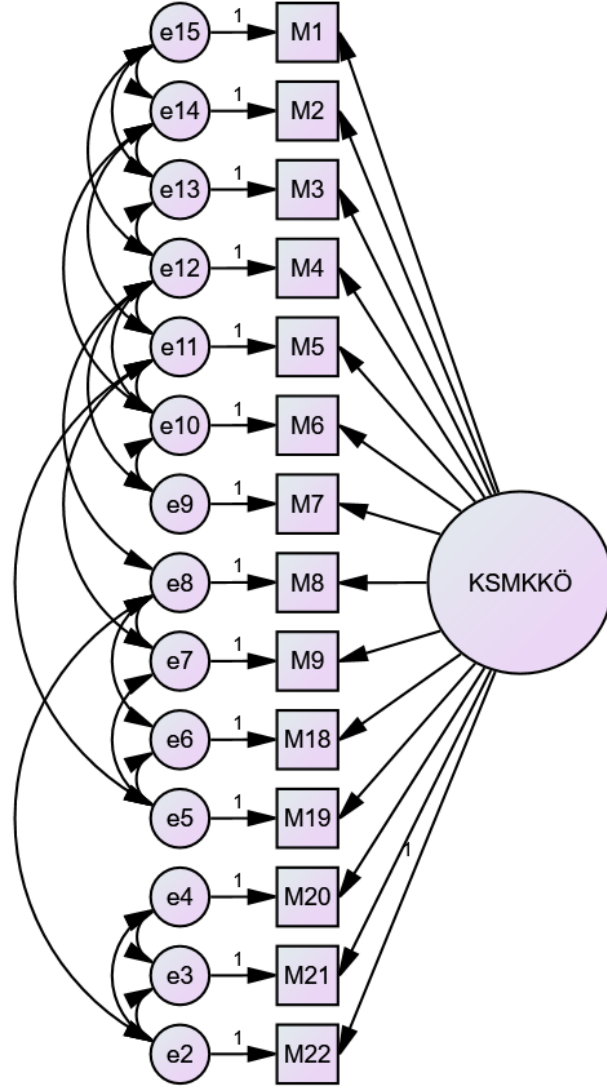
“SPSS 24.0 for Windows” programı ile açımlayıcı faktör analizi yapılan ve faktör yapıları ortaya konulan ölçeğin, açımlayıcı faktör analizi ve iç tutarlılık katsayıları dikkate alındığında elde edilen maddelerle geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kadınların Suça Maruz Kalma Ölçeği'ne en fazla katkı sağlayan ilk 4 madde sırasıyla; “*Bıçaklı, sopalı veya silahlı saldırıya uğramaktan...*”, “*Terör eylemi mağduru olmaktan... (bombalı, silahlı terörist saldırısı)*”, “*Öldürülmekten...*”, “*Cinsel saldırı veya tecavüze uğramaktan...*” maddeleridir. Bu veriler, kadınların en çok beden bütünlüklerine zarar verebilecek suçlara maruz kalmaktan korku duyduklarını göstermektedir.

Kadınların Suça Maruz Kalma Ölçeği'ne en az katkı sağlayan 2 madde ise sırasıyla; “*Yakınlarınızdan bir erkek tarafından suça maruz bırakılmaktan...(sevgili, eş, çocuk, baba, kayınbaba, kardeş, kayınbirader vb.)*”, “*Yakınlarınızdan bir kadın tarafından suça maruz bırakılmaktan...(çocuk, anne, kayınvalide, kardeş, görünce vb.)*” maddeleridir. Bu veriler, kadınların tanıdıkları kişiler tarafından suça maruz bırakılabileceklerine ilişkin korku duygularının, diğer maddelerde yer alan durumlara ilişkin korku duygularına kıyasla daha az olduğunu göstermektedir.

6.4. KADINLARIN SUÇA MARUZ KALMA KORKUSU ÖLÇEĞİ'NİN (KSMKKÖ) DOĞRULAYICI FAKTÖR ANALİZİNE VE GÜVENİLİRLİK DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR

Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nin birinci doğrulayıcı faktör analizi, AMOS 24.0 programı ile analiz edilmiş ve analizlerde “en büyük olabilirlik kestirimi” (*maximum likelihood*); diğer bir ifade ile “maksimum benzeşiklik” yöntemi kullanılmıştır. Programın, ölçeğin birinci dereceden doğrulayıcı faktör analizinin modeli Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3: Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nin birinci dereceden doğrulayıcı faktör analizi

Şekil 3'te Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nin tek boyutuna ilişkin madde korelasyonları incelendiğinde, korelasyon değerlerinin 0,62-0,81 ($p < 0.01$) arasında olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar, $p < 0,01$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak geçerli bulunmuştur.

Tek boyutta ve 14 maddeden oluşan Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nde her bir maddenin birbirleriyle korelasyon taşıması olası görülmektedir. Bu korelasyona bağlı olarak, maddelerin hata terimleri arasında program tarafından önerilen ve model uyum iyiliğinin geliştirilmesine yardımcı olan modifikasyonlar yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, maddelerin standardize regresyon ağırlıkları, t değerleri ve anlamlılık düzeyleri aynı olduğundan, tek tabloda verilmiş; Tablo 6.13'te gösterilmiştir.

Tablo 6.13: Ölçek maddelerine ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Ölçek	Maddeler	Standardize Reg. Ağırl.	t	p
KSMKKÖ (AVE=0,51 CR=0,93)	M1	0,650	13,228	.000
	M2	0,635	12,936	.000
	M3	0,716	14,369	.000
	M4	0,810	15,645	.000
	M5	0,763	15,039	.000
	M6	0,787	15,402	.000
	M7	0,790	15,515	.000
	M8	0,725	15,150	.000
	M9	0,722	14,390	.000
	M18	0,695	13,982	.000
	M19	0,689	13,852	.000
	M20	0,637	19,546	.000
M21	0,621	22,861	.000	
M22	0,654	--	--	

AVE= Ortalama Açıklanan Varyans, CR= Birleşik/Yapı Güvenirliği

Tablo 6.13 incelendiğinde, açımlayıcı faktör analizi sonucu elde edilen sonuçların doğrulandığı görülmektedir. Ölçekte yer alan maddelerin standardize regresyon ağırlıklarının oldukça yüksek ve maddelerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda yapı güvenirliliği, Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nde AVE (Average Variance Extracted [Ortalama Açıklanan Varyans])=0,81, CR (Combined/Structure Reliability [Birleşik/Yapı Güvenirliği])= 0,79 olarak bulunmuştur. Hair, Black, Barry ve Anderson'a (2014, s.123) göre yapı güvenirliliğinin ,50 ve daha fazlası olması gerekmektedir. Bu bulgular ışığında, belirlenen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birinci dereceden doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum iyiliği indekslerine Tablo 6.14'te yer verilmiştir.

Tablo 6.14: Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nin analizi sonrasında oluşan modelin uyum iyiliği indeksleri (Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, 2003)

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Önerilen Model
RMSEA	$0 < \text{REMSEA} < 0,05$	$0,05 \leq \text{REMSEA} < 0,08$	,070
NFI	$0,95 < \text{NFI} \leq 1$	$0,90 \leq \text{NFI} < 0,95$	,968
CFI	$0,95 < \text{CFI} \leq 1$	$0,90 \leq \text{CFI} < 0,95$	,976
GFI	$0,95 < \text{GFI} \leq 1$	$0,90 \leq \text{GFI} < 0,95$	,953
AGFI	$0,95 < \text{AGFI} \leq 1$	$0,90 \leq \text{AGFI} < 0,95$	,909
χ^2/df	$0 < \chi^2/\text{df} < 3$	$3 \leq \chi^2/\text{df} \leq 5$	3,644/1=3,644

Doğrulayıcı faktör analizinde önerilen modelin ve analizi yapılan örneklemin istatistiksel olarak uygunluğunu test eden değer, χ^2 değeridir (Schumacker ve Lomax, 2004, s.80). χ^2 değeri, popülasyona ait kovaryans matrisinin, modelde uygulanan kovaryans matrisine eşit olup olmadığını test eder. Ancak bu değer,

örneklem büyüklüğüne duyarlı olduğundan ve çok elemanlı örneklerde yüksek χ^2 değerlerine ulaşılacağından; serbestlik derecesi (df) ile düzeltilmiş olan χ^2/df değerinin kullanılması daha uygun görülmektedir (Bagozzi, 1981). Bu çalışmada elde edilen χ^2/df değeri; 3,644 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Bunun yanı sıra tabloda yer almayan ve hem örneklem büyüklüğünü hem de modeldeki karmaşıklığı dikkate alan IFI değerinin ,95 ve üzerinde iyi bir uyumu sergilediğine işaret edilmektedir (Şimşek, 2007). Bu çalışmada IFI değeri ,977 olarak bulunmuştur ve bu da iyi bir uyuma işaret etmektedir.

Tablo 6.14'te verilen modele ilişkin uyum iyiliği indeksine göre RMSEA, GFI, AGFI ve χ^2/df değerleri, kabul edilebilir uyum düzeyinde; NFI VE CFI değerleri iyi uyum düzeyinde bulunmuştur. Bu durum, açıklayıcı faktör analizi sonucu elde edilen sonuçların, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda da doğrulandığına işaret etmektedir.

YEDİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMALAR

Bu doktora tezinde, kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkusunu ve bunun sosyal psikolojik etkilerini, davranışlarına nasıl yansıdığını anlayabilmek amacıyla yapılan araştırmada, “karma yöntem” kullanılmıştır. Yedinci bölüm kapsamında, altıncı bölümde yer alan nicel araştırmanın istatistiksel analizleri ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen nitel araştırma bulguları tartışılacaktır.

7.1. KADINLARIN SUÇA MARUZ KALMA KORKUSUNUN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ

Suçta maruz kalma korkusunun incelendiği önceki araştırmalar çerçevesinde en çok kontrol edilen demografik değişkenler; yaş ve cinsiyettir. Bu araştırma kapsamında, kadınların suça maruz kalma korkusunun yaş, öğrenim düzeyi, meslek kategorisi, çalışma durumu, algılanan gelir düzeyi, medeni hal, yaşadıkları ilçe türü ile olan ilişkisi incelenmiştir.

7.1.1. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Yaş Dönemleriyle İlişkisi

1970’li yıllardan 2000’li yıllara kadar, suça maruz kalma korkusunun cinsiyetle olan ilişkisinin incelendiği Lebowitz’in (1975); Clemente ve Kleiman’ın (1977); Braungart vd.’nin (1980); Gordon vd.’nin (1980); Ollenburg’un (1981); LaGrange ve Ferraro’nun (1989); Rountree ve Land’in (1996); Gustafson’ın (1998); Ditton vd.’nin (1999); Craske’in (2003); Farrall vd.’nin (2007); Callanan’ın (2012) yapmış olduğu bazı araştırmalar tarafından istikrarlı bir biçimde ortaya konulmuş olan bulgu; kadınların suça maruz kalma korkularının erkeklere kıyasla daha fazla olduğu yönündedir.

Kadınların yaş dönemlerine göre suça maruz kalma korkusunun incelendiği bu doktora tezinde, cinsiyet değişkenine ilişkin bulgu olmadığından; ilgili literatür

bulgularıyla karşılaştırma imkânı olan en önemli bulgulardan biri; kadınların suça maruz kalma korkusunun yaş dönemiyle olan ilişkisidir. Yaş değişkeninin dikkate alındığı araştırmalarda ortaya konulan bulguların, cinsiyet kadar istikrarlı sonuçlar vermediği görülmektedir. Ollenburg (1981); Mawby (1986); Skogan (1987); Bennett ve Flavin (1994); Rountree ve Land (1996); Farrall, Gray ve Jackson (2007) tarafından yapılan araştırmalar, gençlerin daha az korku duyduklarını ve yaşlanmayla beraber kadınların korkularının da arttığını; LaGrange ve Ferraro (1989) ile Pain (2001) tarafından yapılan araştırmalar ise gençlerin suça maruz kalma korkularının daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Braungart, Braungart ve Hoyer'in (1980) araştırmaları ise suça maruz kalma korkusunun yaşla pek de ilgisi olmadığına işaret etmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre suça maruz kalma korkusunun yaş dönemiyle olan ilişkisi; *“yaş arttıkça suça maruz kalma korkusunun azaldığı”* yönündedir. Bu bulgu, *“Kadınların genel anlamda suça maruz kalma korkuları yaş dönemlerine göre farklılaşmaktadır”* hipotezini desteklemektedir. Genç kadınların orta yaşlı kadınlara kıyasla; orta yaşlı kadınların ise yaşlı kadınlara kıyasla *“yüksek düzeyde”* suça maruz kalma korkusu bildirme oranları daha fazla olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda, kadınlarla yapılan görüşmelerden anlaşılan; yaşlı kadınların da gençlerin, özellikle de genç kadınların suçlar karşısında hedef özne haline gelerek örselenme ihtimallerinin fazla olduğunu düşünüyor olmalarıdır.

Genç kadınların, orta yaşlı kadınlara; orta yaşlı kadınların ise yaşlı kadınlara kıyasla yüksek düzeyde korku bildirme oranlarının fazla olmasının; genç kadınların, suça maruz kalabilme ihtimallerinin fazla olduğunu düşünmelerinin en önemli nedenlerinden birinin, *“medya etkisi”* olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Günümüzde özellikle genç ve orta yaşlı kadınlar ile çocukların yaşadıkları mağduriyetler medyada sıkça gündeme gelmektedir. Toplumda infial yaratan nitelikte haberlerin medyada sık sık yer alması ve bunların görsel ve işitsel kanallarla algıya hitap etmesi; haberlerin sosyal medya platformlarında kolaylıkla yayılımı; medyada ön plana çıkan mağdur profillerinin, özellikle genç ve orta yaşlı kadınlardan oluşması; suçun işlenme şekline ilişkin ayrıntıların sunulması vb. özellikle genç ve orta yaşlı kadınların suça maruz kalma korkularının daha yüksek olmasını veya yaşlı kadınların da özellikle duygusal yakınlıkları olan genç kadınların suça maruz kalabilme ihtimallerine ilişkin korku duymalarını anlamlı kılmaktadır.

Genç kadınların, orta yaşlı ve yaşlı kadınlara kıyasla yüksek düzeyde suça maruz kalma korkusu bildirme oranlarının fazla olmasında etkili olan bir diğer nedenin; rutin aktivitelerinin kendilerinden yaşça büyüklere göre farklılık göstermesiyle ilişkili olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Genç yaş grubunun, orta yaşlı ve yaşlı yetişkinlere kıyasla duygu, düşünce, yaşam tarzı, hayattan beklenti vb. bakımdan farklılıkları olması bağlamında, “alt kültür” olarak nitelendirilmeleri, bu ilişkinin kurulabilmesine temel oluşturmaktadır. Orta yaşlı ve yaşlı kadınların ev içi faaliyetlerinin ve evde geçirdikleri sürelerin, genç kadınlara kıyasla daha fazla olabileceği düşünüldüğünde; kamusal alanda daha fazla vakit geçiren genç kadınların, dışarıdan gelebilecek risk ve tehlikelerin artabileceği yönünde algılarının güçlü olmasını; çoğunun, suça maruz kalabilme ihtimaline ilişkin yüksek düzeyde korku bildirmelerini anlamlı kılmaktadır.

7.1.2. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Öğrenim Düzeyiyle İlişkisi

Suçta maruz kalma korkusunun öğrenim düzeyiyle olan ilişkisinin incelendiği Clemente ve Kleiman (1977); Bennett ve Flavin (1994) ile Paul (2011) tarafından yapılan araştırmalar, düşük öğrenim düzeyine sahip bireylerin, suçla ve suça maruz kalma korkusuyla başa çıkabilmelerinin çok zor olacağını ve dolayısıyla suça maruz kalma korkularının yüksek olacağını ortaya koymuştur.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre suça maruz kalma korkusunun öğrenim düzeyiyle olan ilişkisi; “*öğrenim düzeyi arttıkça suça maruz kalma korkusunun da arttığı*” yönündedir. Bu bulgu, “Kadınların suça maruz kalma korkuları öğrenim düzeylerine göre farklılaşmaktadır” hipotezini desteklemektedir. Üniversite mezunlarının “yüksek düzeyde” suça maruz kalma korkusu bildirme oranları, ilkökul mezunlarına kıyasla daha fazladır. Bu durumun, üniversite mezunu kadınların, ülke gündemini daha çok takip etmeleriyle, haliyle sosyal düzensizliklere ilişkin farkındalık düzeylerinin daha yüksek olmasıyla ilişkilendirilebileceğini söyleyebilmek mümkündür. Araştırma bulgularının, medya organlarının suça maruz kalma korkusunu “hiç etkilemediğini” belirten kadınların en fazla ilkökul mezunları arasında olduğunu gösteriyor olması, buna işaret etmektedir.

Televizyon haberlerinden “hiç etkilenmediğini” belirten kadınların %32,5’i ilkökul mezunu; %10,7’si üniversite mezunudur. Benzer şekilde, gazete haberlerinden “hiç etkilenmediğini” belirten kadınların %58,4’ü ilkökul mezunu;

%16,7'si üniversite mezunudur. İnternet haberlerinden “hiç etkilenmediğini” belirten kadınların ise %51,9'u ilkokul mezunu; %9'u üniversite mezunudur. İlkokul mezunu kadınların suça maruz kalma korkusunu “çok etkilediğini” belirttikleri medya organı en fazla televizyondur.

Öğrenim düzeyi düşük olan kadınların haberleri takip etme sıklıklarının daha ziyade televizyonla sınırlı olduğu görülmektedir. Böylelikle, özellikle internet gibi anlık haber akışının yer aldığı kaynaklar aracılığıyla, suç, mağdur ve faile ilişkin haberlere maruz kalarak dolaylı mağdur olma ihtimallerinin ve sosyal düzensizliğin şiddetine ilişkin algıları zayıflamaktadır. Dolayısıyla, gündemi farklı medya organları aracılığıyla takip ettiği anlaşılan kadınların; yani öğrenim düzeyi yüksek olan kadınların, haberlerden daha fazla etkilenecek, suça maruz kalma korkularının öğrenim düzeyi düşük olanların çoğuna kıyasla arttığı; “dolaylı mağduriyeti” daha fazla deneyimledikleri anlaşılmaktadır.

7.1.3. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Meslek Kategorileri ve Çalışma Durumuyla İlişkisi

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kadınların suça maruz kalma korkusunun meslek kategorileri ve çalışma durumlarıyla olan ilişkisi incelendiğinde, “düşük” ve “orta” düzeyde yoğunlaşan korku bildiriminde bulunan kadınların en fazla “emekli” kadınlar arasında olduğu; “yüksek” ve “çok yüksek” düzeyde korku bildiriminde bulunan kadınların ise en fazla “esnaf/serbest çalışan” kadınlar arasında olduğu dikkati çekmektedir. Genel çerçevede bakıldığında ise suça maruz kalma korkusunun, kadınların meslek kategorileri ve çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Çalışan kadınların kamusal alanlarda bulunma sıklığı artabileceği için suça maruz kalma korkusu düzeylerinin de çalışmayanlara göre farklılık göstermesi muhtemel olduğundan hareketle oluşturulan, “Kadınların suça maruz kalma korkuları çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşmaktadır” hipotezinin araştırma bulgularınca desteklenmediği anlaşılmıştır. Öte yandan, genç ve orta yaşlı kadınların çalışma durumları kendi içinde incelendiğinde, çalışmayan genç ve orta yaşlı kadınların suça maruz kalma korkularının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Genel çerçevede doğrulanmayan hipotez, bu noktada doğrulanmıştır.

7.1.4. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Algılanan Gelir Düzeyiyle İlişkisi

Suçta maruz kalma korkusunun gelir düzeyiyle olan ilişkisinin incelendiği, Clemente ve Kleiman (1977); Bennett ve Flavin (1994) ile Pantazis (2000) tarafından yapılan araştırmalar, yeterli gelire sahip olmanın kendini daha iyi koruyabilmeyi sağladığı için suçta maruz kalma korkusunu azalttığını; yoksul insanların daha fazla suçta maruz kalma korkusu duyduklarını ve sonuçlarıyla baş edebilmelerinin de güçleştiğini ortaya koymuştur.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre suçta maruz kalma korkusunun algılanan gelir düzeyiyle olan ilişkisi; “*algılanan gelir düzeyi azaldıkça suçta maruz kalma korkusunun arttığı*” yönündedir. Bu bulgu, “Kadınların suçta maruz kalma korkuları kendilerini hangi gelir grubunda gördüklerine göre farklılaşmaktadır” hipotezini desteklemektedir. Suçta maruz kalmaktan “hiç korkmadığını” belirten kadınların en fazla kendilerini “üst gelir” grubunda; suçta maruz kalma kalmaktan “korktuğunu” belirten kadınların ise en fazla kendilerini “alt gelir” grubunda görenlerin arasında oldukları tespit edilmiştir.

Algılanan gelir düzeyi, gıda, barınma, sağlık hizmetleri haricinde sosyal ve kültürel ihtiyaçlar da dâhil olmak üzere, bunlara, en azından temel ölçüde erişebilme olanaklarına ilişkin tatmin duygularını, yaşamdan doyum alabilme düzeylerini yansıtması bakımından ipucu olması bağlamında önem taşımaktadır. Ekonomik kaynaklara erişim gücü yaşamadıklarını düşünenlerin, kendilerini görece “üst gelirli” ya da “orta gelirli” olarak nitelendirmeleri mümkündür. Ekonomik kaynaklar, güvenlik ihtiyacının tatmin edilebilmesini de kolaylaştıracağı için, algılanan gelir düzeyi üst gelir olanların, orta gelir olanlara göre; orta gelir olanların da alt gelir olanlara göre daha az suçta maruz kalma korkusu duymalarını anlamlı kılmaktadır. Ekonomik kaynakların güvenlik ihtiyacını tatmin edebilmek için kullanıldığı, yüksek fiyatlı konutların yer aldığı mahallelerde/semtlerde yaşamayı tercih etmek; güvenlik personeli bulundurulmuş sitelerde oturmak; alarm sistemleri kurdurmak; ebeveynlerin, çocuklarını güvenlik önlemleri artırılmış olan okullara göndermesi gibi “güvenliğin satın alınabildiği” pek çok pratikte kendini göstermektedir.

“Güvenliğin satın alınabildiği” olanakların var olması, suçta maruz kalma korkusunun azalması açısından etkili olsa da kadınların suçta maruz kalma

korkusunun, algılanan gelir düzeyiyle olan ilişkisi yalnızca “güvenliğin satın alınabilirliği” sayesinde gündelik pratikleri daha güvenli ve güvenilir hale getirmekle sınırlı değildir. Dünyada, yoksulluğu en derin şekilde hisseden kişilerin en çok kadınlar olduğu gerçeği göz önüne alındığında, toplumsal cinsiyet temelli roller ve kalıp yargılarla ilişkili olarak, “mutfaktan sorumlu” (!) olan kadınların, gıda gibi en zorunlu ihtiyaçlara erişmekte sıkıntı çekmeleri bile yaşadıkları psikolojik ve ekonomik zorluğa bir de suça maruz kalma risklerinin daha fazla olmasına yönelik tehditleri eklemekte; bu da korkularının artmasına neden olabilmektedir. “Yemeği yaktığı için şiddete uğrayan kadınlar” (Hürriyet, 2016) gerçeği olduğuna göre pişirecek bir şeyi olmadığı için sofraya yemek getiremeyen kadınların da şiddetle karşı karşıya kalabileceği; suça maruz kalabileceği aşikârdır.

Toplumları makro düzeyde etkileyen problemler söz konusu olduğunda, kadınların bunlardan en çok olumsuz etkilenebilecek gruplar arasında yer aldığını söyleyebilmek mümkündür. 2019 yılında başlayan ve dünyada milyonlarca can almaya devam eden *Covid-19* pandemi süreci, birçok toplumsal probleme neden olmuş; psikolojik, sosyal ve ekonomik bunalımları beraberinde getirmiştir. Salgın hastalık sürecinde birçok insanın işini kaybetmesi, onların yüklenmiş oldukları stresin ve gelir kayıplarının artmasına yol açmış; bu da yine en çok kadınların, çocukların vb. incinebilir olmalarıyla anılan grupların örselenme ihtimallerini; aile içi şiddeti; suça maruz kalma risklerini artırmıştır. Şenol ve Taştan (2020, s.844) da yaptıkları araştırmalarında, pandemi sürecinin kadınların sorumluluklarını artırdığını ve onları daha fazla yıprattığını ortaya koymuşlardır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (*United Nations Development Programme* [UNDP]) (2020) verilerine göre de *Covid-19* pandemi süreci, kadın ve erkekler arasındaki yoksulluk farkını artırmış; milyonlarca kadının ve kız çocuğun yoksulluk sınırının altına düşmesine yol açmış; cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle kadınların işten çıkarılma ihtimallerini artırmış; haliyle geçim kaynakları konusunda savunmasızlıkları şiddetlenmiştir. Bu bağlamda, pandemi süreci de güncel bir problem olması, kadınların suça maruz kalma risklerini artırması ve bunda gelir düzeylerinin ciddi bir biçimde düşüşünün rolü olması bakımından önem taşımaktadır.

7.1.5. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Medeni Halleriyle İlişkisi

Suçta maruz kalma korkusunun medeni halle olan ilişkisinin incelendiği Braungart, Braungart ve Hoyer'in (1980); Will ve McGrath'in (1995) ve Scott'un (2003) yapmış oldukları araştırmalar, bekâr kadın olmanın korku duymayla pozitif bir ilişkisi olduğunu ortaya koysa da Alda, Bennett, Morabito (2017), suçta maruz kalma korkusunun medeni halle anlamlı bir ilişkisinin olmadığını; Boateng, Adjekum-Boateng (2017) ise evli kadınların suçta maruz kalma korkusunun daha fazla olduğunu ortaya koymuşlardır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre suçta maruz kalma korkusunun medeni halle olan ilişkisi; "*bekâr kadınların suçta maruz kalma korkularının daha fazla olduğu*" yönündedir. Bu bulgu, "Kadınların suçta maruz kalma korkuları medeni hallerine göre farklılaşmaktadır" hipotezini desteklemektedir. Evlenmemiş, boşanmış ya da eşini kaybetmiş olan bekâr kadınların suçta maruz kalma korkularının nedenleri arasında; yalnız yaşıyor olmak, güvenliği artırmaya katkı sağlayabilecek finansal kaynaklarının yeterli olmaması gibi nedenlerin etkili olabileceğini söyleyebilmek mümkündür.

Nicel araştırma esnasında, özellikle orta yaşlı ve 65 yaş üstü yaşlı kadınlar arasında yalnız yaşadıkları ve suçta maruz kalmaktan korktukları için "kapıyı, pencereyi kilitlediklerinden ve bunu yapıp yapmadığını sık sık kontrol ettiklerinden; evde başka birinin daha yaşadığı izlenimini vermek için kapı önüne fazladan ayakkabı vb. koyduklarından; yabancı biri zili çaldığında, yalnızca aralık olacak şekilde kapıyı açtıklarından" söz eden katılımcılar olmuştur. Bu tür eylemler, gündelik hayat pratiklerinin suçta maruz kalma ihtimali göz önünde bulundurularak gerçekleştirildiğini göstermektedir. Ayrıca, bekâr kadınlar arasında özellikle öğrenci ve işsiz genç kadınların olduğu dikkate alındığında, finansal kaynaklarının yetersiz olması nedeniyle gündelik hayat pratiklerini daha güvenli hale getirmelerinin zorlaşması da suçta maruz kalma korkularının fazla olmasını anlamlı kılmaktadır. Gece geç saatlerde gideceği yere kendi otomobiliyle ulaşım sağlayan kadınlarla; yürüyerek, ıssız yerlerden geçmek durumunda kalan, toplu taşıma araçlarını kullanarak ulaşım sağlayan kadınların suçta maruz kalma korkusu düzeylerinin aynı derecede olmaması anlaşılabilir. Bu nedenle, güvenliği artırmaya yardımcı olabilecek bir gelir elde ediyor olmanın da suçta maruz kalma korkusunun azalması bakımından avantaj sağlayacağını söyleyebilmek mümkündür.

7.1.6. Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusunun Yaşadıkları İlçe Türüyle İlişkisi

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, suça maruz kalma korkusunun kadınların yaşadıkları ilçe türüyle olan ilişkisi bakımından anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Nicel araştırma esnasında, çevre ilçelerde küçük yerleşim alanlarında yaşayan kadınlar arasında her ne kadar “yaşadıkları yerde yabancı kişiler olmadığı ve genellikle herkes birbirini tanıdığı için; şehir merkezinden uzakta oldukları için” suça maruz kalma korkularının olmadığını ve “şehir merkezinde yaşıyor olsalar, kalabalığın yoğun olması ve suçların daha çok görülüyor olması gibi nedenlerle korkularının daha fazla olacağını” ifade eden kadınlar olsa da “Merkez ve çevre ilçelerde yaşayan kadınların suça maruz kalma korkuları farklılaşmaktadır” hipotezinin araştırma bulgularınca desteklenmediği anlaşılmıştır.

7.2. KADINLARIN SUÇA MARUZ KALMA KORKUSUNUN İNCİNEBİLİRLİK VE İNCİNEBİLİRLİĞİ ARTIRABİLEN DURUMLARLA İLİŞKİSİ

Kadınlar, tüm toplumlarda incinebilir olmalarıyla ön plana çıkan gruplar arasında yer almaktadırlar. Dolayısıyla, cinsiyet kimliği yani yalnızca kadın olmak bile “incinebilirliği”; suçun hedef öznesi haline gelebilme ihtimalini artırmaktadır.

Araştırma kapsamında kadınlara, “incinebilirliği daha da artırabilecek durumlarının olup olmadığı” yani engelli, farklı cinsel yönelime sahip, gebe ya da korunma talebinde bulunma durumları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre suça maruz kalma korkusunun, kadınların incinebilirliklerinin artmış olması veya olmaması bakımından anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Kadınlar zaten kadın olmanın kendisini incinebilirlikle özdeşleştirdikleri için incinebilirliği artırabilecek durumları olanlarla olmayanların suça maruz kalma korkusunun istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemesi anlaşılır bir durumdur. Bu bağlamda, “İncinebilirliği artmış kadınların (engelli, gebe, farklı cinsel yönelime sahip olan, korunma talebinde bulunan) suça maruz kalma korkuları diğer kadınlara kıyasla farklılaşmaktadır” hipotezinin araştırma bulgularınca desteklenmediği anlaşılmıştır.

Araştırma her ne kadar kadınların suça maruz kalma korkularına ilişkin olsa da görüşme sorularında, kadınların kendilerinden başka incinebilir olarak nitelendirdikleri toplum üyeleri olup olmadığını; varsa hangi grupları daha savunmasız olarak nitelendirdiklerini ve neden öyle düşündüklerini anlayabilmek amacıyla “*Toplumda en çok kimlerin bir suçtan zarar görme ihtimali konusunda risk ve tehlikelere açık olduklarını ve korku duyduklarını düşünüyorsunuz, neden?*” sorusu sorulmuştur. Kadınların çoğunun algısı; risk ve tehlikelere en çok açık olan, yani incinebilir olarak nitelendirdikleri toplum üyelerinin başında, “kadınların ve çocukların” geldiği yönündedir. Bununla beraber gençlerin ve yaşlıların, engelli bireylerin, farklı cinsel yönelimi olanların da risk ve tehlikelere daha açık olduklarını düşündüğünü ifade edenler olmuştur.

Görüşmeler sırasında, kadınların tereddütsüz bir biçimde özellikle cinsiyet kimliğini ön plana çıkararak “kadınlar” ve bilişsel, duygusal, fiziksel açıdan daha çok savunmasız olmaları bağlamında “çocuklar” cevabını vermeleri ve algılarının bu yönde olmasının nedeni konusunda özellikle televizyon ve internet gibi medya organlarını işaret ettikleri görülmektedir. Kadınların birçok kez, başkalarının yaşadıkları mağduriyetlere medya aracılığıyla tanıklık ettikleri için böyle düşündüklerini dile getirmiş olmaları nedeniyle, medyanın algıyı şekillendirmede çok önemli bir rolünün olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır. Ayrıca, medyada yer alan şiddet içerikli görüntülerin de olumsuz rol ve model teşkil ederek, bunu uygulamaya ittiği yönünde düşünceleri olduğunu belirten kadınlar olmuştur.

Kadınların, suçtan zarar görme ihtimali konusunda risk ve tehlikelere daha açık olarak nitelendirdikleri grupların neden onlar olduğuna ilişkin ifadelerinde dikkat çeken ortak nokta; bu gruplara ilişkin risk algılarının oldukça fazla olduğu ve toplumsal çözülmeye, sosyal düzensizliklerin yaygınlaştığına işaret ediyor olmalarıdır. Bazı katılımcıların ifadelerinden, beden dilleri ve ses tonlarıyla destekledikleri gibi, yaşadıkları topluma adeta kızgın oldukları; ailelerin “erkekleri iyi yetiştirmediklerini” düşündükleri ve bir bakıma suçlu davranışı onlarla özdeşleştirdikleri anlaşılmaktadır.

7.3. KADINLARIN SUÇA MARUZ KALMA KORKUSUNUN MAĞDURİYET GEÇMİŞİYLE İLİŞKİSİ

Friedman, Bischoff, Davis ve Person, (1982); Skogan (1987) ile Farrall, Gray ve Jackson'ın (2007) araştırmaları, suçta maruz kalma korkusunun mağduriyet geçmişiyle güçlü bir biçimde ilişkili olduğunu; mağduriyet deneyiminin korkuyu ciddi bir biçimde artırdığını; psikolojik travmalara neden olabileceğini; çünkü insanların düzenli, kontrol edilebilir ve adil bir dünya inançlarının sarsılacağını ortaya koymaktadır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre suçta maruz kalma korkusunun mağduriyet geçmişiyle olan ilişkisi; “*mağduriyet geçmişi olan kadınların suçta maruz kalma korkularının daha fazla olduğu*” yönündedir. Bu bulgu, “Doğrudan mağduriyet geçmişi olan kadınların suçta maruz kalma korkularıyla doğrudan mağduriyet geçmişi olmayan kadınların suçta maruz kalma korkuları farklılaşmaktadır” hipotezini desteklemektedir. Suçta maruz kalma geçmişi olan kadınların mağduriyet korkularının, suçta maruz kalma geçmişi olmayan kadınlara kıyasla daha fazla olduğu, hem nicel hem nitel araştırma bulgularınca ortaya konulmuştur.

7.4. KADINLARIN MAĞDUR OLDUĞUNU İDDİA ETTİKLERİ SUÇLAR VE MAĞDURİYETİN SOSYAL VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ

Kadınların mağdur olduğunu iddia ettikleri suçların neler olduğu sorulduğunda, en çok cinsel dokunulmazlığa, mal varlığına ve vücut dokunulmazlığına yönelik suçlarla karşılaşarak mağdur olduklarını bildirmişlerdir. Bazı kadınların başına gelen şeyin ne olduğunu anlatmakta zorlandığı ya da söylemek istemediği dikkat çekmiş; yalnızca suçun gerçekleşme zamanını bildirmişlerdir.

Araştırma esnasında en dikkat çeken hususlardan bir diğeri de bazı kadınların, özellikle eş şiddetine maruz kalmış olmalarına rağmen bunu suç olarak nitelendirmemeleri; öz yıkıma uğratılmış oldukları halde, yaşadıkları problemin suç kapsamına girdiğini bilmemeleridir. Şiddete uğradığı anlaşılan kadınların yaşadıkları

bu mağduriyetler, anketlerin uygulanması veya görüşmeler esnasında sorulan ilave sorularla açığa çıkarılmıştır. Bunun örneklerinden bir tanesi; 95 yaşındaki bir kadının “Herhangi bir suça maruz kaldınız mı?” sorusuna yanıt olarak verdiği cümlelerdir: “18 sene işe gidip geldim, kimseden bir şey görmedim. Namusumla gittim, namusumla geldim. **(Örneğin, şiddet gördünüz mü?)** Kocamdan şiddet görüyordum. Kocam çok dirliksizdi, kıskançtı. Kapıya çıkartmıyordu beni. (...)Gözüme vururdu, gözümün karası hiç gitmezdi.” Bu durum, araştırma bulgularına yansıyan, suça maruz kaldığını bildiren kadınlara ilişkin verilerin, görünenden daha fazla olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir.

Gordon ve Riger’in (1991, s.120) yapmış oldukları araştırmada; kadınların, tecavüz nedeniyle uğramış oldukları zarara ek olarak arkadaşları, iş yerindeki çalışanlar ve ceza adalet sisteminde yer alan aktörlerce suçlanmaları nedeniyle ikincil mağduriyet yaşamalarının söz konusu olabildiğinden bahsedilmektedir. Bu şekilde ikincil bir mağduriyet yaşama ihtimalinin de kadınların başlarına geleni bildirmekten kaçınmalarına neden olabileceği söylenebilir.

Görüşmeler sırasında, mağduriyet geçmişini anlatan kadınların çoğunun bunları hatırlamaktan duydukları rahatsızlık, kimi zaman üzüntü, kimi zaman hayal kırıklığı, özellikle de öfke vb. duygularla yüzlerine yansımıştır. Yalnızca beden dilleri bile mağdur olduklarını iddia ettikleri suçların ne kadar yıkıcı olabildiğinin ve travmatik etkilere yol açabildiğinin adeta portresini çizmiştir.

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar kapsamında, istismar edildiği yönünde bildirimde bulunan kadınların, yaşadıkları olaylar sonrasında “psikolojik olarak çok kötü etkilendiği; evden çıkmanın bile korkutucu geldiği; yemeden içmeden kesildiği; herkese karşı nefretinin çok fazla arttığı; daha çok erkeklere karşı sinir oluştuğu; erkeklerden nefret etme hissini geldiği; yürüdüğü esnada arkadan gelen ayak sesine bakma eğilimine girdiği; ancak sesi çıktıktan sonra kurtulabildiği; annesine babasına bile söyleyemediği; olayın tekrar etmesinden korku duyduğu; etrafındaki insanların kendisine nasıl bakacağını düşündüğü” yönünde ifadeleri, mağduriyetin sosyal psikolojik maliyetini çarpıcı bir şekilde yansıtan önemli ifadelerdir.

Başta vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar ve mal varlığına karşı işlenen suçlar da dâhil olmak üzere; özellikle şiddet, taciz, hırsızlık gibi suçun çeşitli

biçimlerine maruz kaldığı yönünde bildirimde bulunan kadınların, yaşadıkları olaylar sonrasında “hatayı kendinde arayarak, ‘bunu yapmasına’ sebep olabilecek ne yaptığını düşündüğü; kendisinin abartıyor ve yanlış anlıyor olabileceğini ve zayıf bir insan olup olmadığını düşündüğü; insanlarla konuşmaktan bile kaçındığı; dışarıya çıkmaya korktuğu; insanlara güvenmemeye ve herkesi ‘o şekilde’ düşünmeye başladığı; bu toplumda yaşadığı için üzüldüğü; yaşadığı olay nedeniyle izlendiği duygusuna kapıldığı” yönünde ifadeleri de yine söz konusu mağdur olunan suçların sosyal psikolojik maliyetini yansıtmaktadır.

7.4.1. Kadınların Mağduriyet Karşısında Hissettiklerini En İyi Tarif Eden Duygu

Suç mağduru olan insanlar, yaşadıkları karşısında çeşitli duygu durumu içerisine girebilirler. Korku, öfke gibi duygular, suçtan mağdur olan insanların içinde bulunduğu en temel duygular arasındadır. Üstelik fail, suçtan mağdur olan kişinin yakınlarından biriye, hayal kırıklığı vb. duyguların buna eşlik etmesi kaçınılmazdır.

Ditton vd.’nin (1999, s.89) yapmış oldukları araştırmaya göre ev ve araba hırsızlığı, saldırı, vandalizm gibi çeşitli suçlara karşı ortaya çıkan duygunun genel olarak “öfke” olduğu ve hatta bu duygunun yaş, cinsiyet fark etmeksizin, korkuya kıyasla daha yaygın olduğu ortaya konulmuştu. Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre ise genç (18-24 yaş) ve yaşlı (65 yaş ve üstü) kadınlar çoğunlukla, mağduriyet karşısında hissettiklerini en iyi ifade eden duygunun “korku” olduğunu bildirirken; orta yaşlı kadınlar ise mağduriyet karşısında hissettiklerini en iyi ifade eden duyguyu çoğunlukla “öfke” olarak bildirmiştir. Altıncı bölüm kapsamında yer alan, yaş gruplarına göre suça maruz kalma korkusu düzeyine ilişkin bulgular çerçevesinde, genel anlamda suça maruz kalmaktan “çok korktuğunu” belirterek “çok yüksek” düzeyde korku duyduğunu bildirenlerin, en az orta yaş grubundaki kadınlar olduğu bilgisine yer verilmişti. Bu bulguyla da kıyaslandığında; genç ve yaşlı kadınlara kıyasla orta yaşlı kadınların çoğunun “öfke” duygusu bildirimlerinin daha fazla olması ve “korku” duygusu bildirimlerinin buna göre az olması anlaşılabilir.

Tüm yaş gruplarında, korku ve öfke duygusu bildirenlerin çoğunlukta olduğu görülse de kadınların yaşadıkları mağduriyetin duygusal yansımaları yalnızca korku ya da öfke olarak nitelendirmedikleri; “kaygı” düzeyinde daha hafif şiddette duygu

bildiriminde buldukları ya da “güvensizlik” duygusuyla, onlarda güven problemi oluştuğu da anlaşılmaktadır. Bu bulgu, “Doğrudan mağduriyet geçmişi olan kadınların, mağduriyet deneyimi karşısında hissettiklerini en iyi tarif eden duygu (kaygı, öfke, korku, güvensizlik) farklılaşmaktadır” hipotezini desteklemektedir.

7.4.2. Kadınların Suçtan Etkilenme Düzeyleri ve Var Olan Suça Maruz Kalma Korkularına Yansıması

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, kadınların mağdur olduklarını iddia ettikleri suçların, duygusal anlamda kendilerine verdiği zararın derecesi incelendiğinde, “yaş arttıkça, suça maruz kalmanın duygusal zararının arttığı” anlaşılmaktadır. Genç kadınların suça maruz kalma korkusu, yaşlı kadınlara kıyasla daha fazla olmasına rağmen, suça maruz kaldığını bildiren yaşlı kadınların genç kadınlara göre duygusal açıdan bundan daha fazla zarar gördükleri yönünde bildirimde bulunmuş olmaları dikkat çekmektedir.

Suçta maruz kalmış olmanın, yaşlı kadınları duygusal anlamda daha olumsuz etkilediği anlaşılrsa da; genç ve orta yaşlı kadınların çoğu, mağduriyet öncesine kıyasla korkularının daha yüksek düzeyde arttığı yönünde bildirimde bulunmuşlardır. Bu bulgu, “Doğrudan suça maruz kalan kadınların mağduriyet deneyimi sonrasındaki suça maruz kalma korkuları öncekine göre farklılaşmaktadır” hipotezini desteklemektedir.

Suçta maruz kaldığını bildiren genç kadınların orta yaşlı kadınlara, orta yaşlı kadınların ise yaşlı kadınlara kıyasla duygusal anlamda zarar görme düzeylerinin daha düşük olması; öte yandan genç ve orta yaşlı kadınların, yaşlı kadınlara kıyasla mağduriyet sonrasında korkularının daha fazla artmış olması; genç ve orta yaşlı kadınların sosyal düzensizliklere ilişkin algılarının kuvvetlenmesine bağlı olarak, başlarına gelebilecek suç ihtimallerine ve suçun olası daha ciddi sonuçlarına ilişkin düşüncelerinden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca genç ve orta yaşlı kadınların kamusal alanda bulunmaları ve sosyal yaşamda daha aktif olmaları, korkularının artmış olmasını anlaşılır kılmaktadır. Dolayısıyla, suça maruz kalmış olmanın genç ve orta yaşlı kadınların korkularını daha çok artırmış olmasında, bu yönde bilgilere daha fazla ulaşabiliyor olmaları sebebiyle, toplumsal güven duygularının daha çok zarar görmelerinde etkili olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

7.5. MAĞDUR OLDUĞUNU İDDİA EDEN KADINLARIN EN ÇOK KORKTUKLARI SUÇ TÜRLERİ

Kadınların en çok korktukları suç türlerinin incelendiği; LaGrange ve Ferraro'nun (1989); Gustafson'ın (1998); Goodey'nin (1994); Pain'in (1995); Stanko'nun (1995); Tulloch'un (2000) ve Sur'un (2014) araştırmaları, cinsel saldırı suçlarının kadın ya da erkek fark etmeksizin tüm bireylerin en fazla korku duyduğu suç türü olduğunu ancak özellikle kadınların, cinsel saldırı formlarını içeren suçlardan korktuklarını ve bu nedenle kamusal alan kullanımlarını kısıtladıklarını ortaya koymaktadır. Öte yandan, farklı suç türleri söz konusu olduğunda, cinsiyet değişkeninin etkisi önemini yitirebilmektedir. Örn. Akdemir'in 2020'de yapmış olduğu araştırmanın bulguları; siber suçlar söz konusu olduğunda, suça maruz kalma korkusunun cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymadığını göstermektedir.

Bu araştırma bulgularına göre öz mağduriyet bildiren genç kadınların ve genç kadınlara kıyasla daha az olsa da orta yaşlı kadınların da çoğunun en çok cinsel dokunulmazlığa ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlara maruz kalmaktan korku duydukları ortaya çıkmıştır. Çoğunluğu, en çok cinsel dokunulmazlığa ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlara maruz kalmaktan korku duyduğunu bildiren genç ve orta yaşlı kadınların, mağdur olduğunu iddia ettikleri suç türleri incelendiğinde ise yine en çok cinsel dokunulmazlığa, vücut dokunulmazlığına ve hatta birden fazla suç türüne maruz kalarak örselendiğini bildirdikleri görülmektedir.

Noronha'nın (2018, s.40-41) araştırma bulgularına göre genç kadınlar, tecavüz gibi cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar karşısında kendilerini yaşlı kadınlara göre daha savunmasız olarak nitelendirirken; yaşlı kadınlar da genç kadınlara göre kendilerini daha savunmasız olarak nitelendirmişlerdir. Ayrıca, kadınların tecavüz mağduru olmamak için biber gazı, sivri uçlu bir alet taşımak, تنها yerlerden kaçınmak, geceleri taksi ve otobüsle seyahat etmemek, savunma teknikleri öğrenmek, yanında tanıdıkları kişilerin olması gibi çeşitli önlemler aldıkları da araştırmada ortaya konulmuştur.

Öte yandan, bu araştırmaya katılan kadınlar arasında öz mağduriyet deneyimi bildiren yaşlı kadınların çoğunun, mal varlığına karşı suçlara maruz kalmaktan korku duydukları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, mal varlığına karşı suçlara maruz

kalmaktan korku duyduklarını bildiren yaşlı kadınların, yine en çok mal varlığına karşı suçlara maruz kalarak örselendiklerine ilişkin bildirimlerde buldukları görülmektedir. Kadınların en çok korktukları suç türlerine ilişkin bulgular, mağdur olduklarını iddia eden kadınlar için “Genç, orta yaşlı ve yaşlı kadınların mağdur olmaktan en çok korktukları suç türleri farklılaşmaktadır” hipotezini desteklemektedir.

Anketlerin uygulanması esnasında dikkat çeken husus; yaşlı kadınların çoğunun mal varlığına karşı suçlara maruz kalmaktan korku duymalarının temel nedeninin; mal varlıklarına karşı bir tehdit olması halinde, aslında kendi vücut dokunulmazlıklarına da zarar verilebileceğine ilişkin düşüncelerden kaynaklanan bir korku olmasıdır. “Karşı koyamayacağını”, “dövülebileceğini”, “öldürülebileceğini” vb. düşündükleri için özellikle ev hırsızlığı gibi mal varlığına karşı suçlarla karşı karşıya kalmaktan korku duydukları anlaşılmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler esnasında ise mağdur olduklarını iddia eden kadınların en çok korku duydukları suçlara ilişkin ifadelerinden çıkarılan önemli bir husus; alturistik/özgeci yani sevdiklerinin başına bir şey gelebilme ihtimaline ilişkin korku duygularının, öz mağduriyet korkusunun önüne geçmiş olmasıdır. Hale (1996, s.105) tarafından yapılan araştırmada ortaya konulan bulgu da insanların yaşadıkları “dolaylı” mağduriyetlerin, öz mağduriyet korkusundan daha yoğun bir şekilde suça maruz kalma korkusuna neden olduğu yönündedir. Ayrıca, Amick-McMullan, Kilpatrick ve Resnick (1991, s.545) tarafından yapılan araştırma bulguları da aile üyesinden birinin ya da başka bir sevdiğinin suçtan mağdur olması nedeniyle hayatını kaybetmesi sonrasında, geride kalan kişilerin yaşayacakları bir dizi problem olduğuna; günlük faaliyetlerinin aksayacağına; yüklendikleri stresin, fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal anlamda hissedileceğine işaret etmektedir.

Sevdikleri birinin suçlar nedeniyle zarar görmesi ve hatta hayatını kaybetmesi durumunda, onunla duygusal bağı olan insanların yaşayacakları örselenme düşünüldüğünde; suçun hedef öznesi kendileri olmasa bile, yaşamış oldukları deneyimin “dolaylı mağduriyet” değil; “dolaysız örseleniş” olacağını söyleyebilmek mümkündür. Bu durum, kadınların kendilerinden ziyade, başta çocukları olmak üzere, sevdiklerinin başına bir şey gelebilme ihtimaline ilişkin korku duygusu taşımalarını anlaşılır kılmaktadır. Üstelik çocukların, toplumların en kırılgan üyeleri oldukları gerçeği göz önüne alındığında; özellikle ebeveyn olan kadınların ve

çocukları koruma sorumluluğunun aslında tüm topluma ait olduğu bilincini ve hassasiyetini taşıyan insanların, incinebilirliği artmış olan çocukların suça maruz kalabilme ihtimalleri konusunda korku duyuyor olmaları olağandır.

7.6. MAĞDURİYET BİLDİRMEYEN KADINLARIN EN ÇOK KORKTUKLARI SUÇ TÜRLERİ

Araştırma bulgularına göre öz mağduriyet bildirmeyen genç kadınların ve genç kadınlara kıyasla daha az olsa da orta yaşlı kadınların da -tıpkı öz mağduriyet bildiren kadınlar gibi- çoğunun en çok cinsel dokunulmazlığa ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlara maruz kalmaktan korku duydukları ortaya çıkmıştır. Ancak mağduriyet bildirmeyen kadınlar arasında bu suçlara maruz kalma korkusu duyduğunu belirtenlerin oranının, mağduriyet geçmişi belirten kadınlara kıyasla daha az olduğu görülmektedir.

Öte yandan, öz mağduriyet deneyimi bildirmeyen yaşlı kadınların çoğunun, vücut dokunulmazlığına karşı suçlara maruz kalmaktan korku duydukları ortaya çıkmıştır. Adliye karşı suçlar kapsamında “iftira” suçuna maruz kalma korkusu ikinci sırada gelmektedir. Malvarlığına karşı suçlar ise en çok korktukları suçlar arasında üçüncü sıradadır. Oysa mal varlığına karşı işlenen suçlar nedeniyle mağdur olduklarını iddia eden kadınların en çok korktuğu suçların ne olduğu konusunda verilen cevaplarda, mal varlığına yönelik suçlar ilk sırada gelmektedir. Kadınların en çok korku duydukları suç türlerine ilişkin bulgular, mağduriyet bildirmeyen kadınlar için de “Genç, orta yaşlı ve yaşlı kadınların mağdur olmaktan en çok korktukları suç türleri farklılaşmaktadır” hipotezini desteklemektedir.

Görüşmeler esnasında ise mağduriyet bildirmeyen kadınların en çok korku duydukları suçlara ilişkin ifadelerinden çıkarılan husus; alturistik/özgeci yani sevdiklerinin başına bir şey gelebilme ihtimaline ilişkin korkularının olduğu kadar; öz mağduriyet korkusu da bildirmiş olmalarıdır. Kadınların, alturistik korkularının, yine en çok çocukları ve/veya duygusal yakınlığı olan gençlerin suça maruz kalmasına ilişkin korkular olduğu anlaşılmaktadır. Öz mağduriyet korkusu belirten kadınların ifadelerinden ise cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara ilişkin korku duygularının ön plana çıktığı görülmektedir.

7.7. KADINLARIN DOLAYLI MAĞDURİYETLERİ VE DOLAYLI MAĞDURİYET KORKULARI

Kadınlar, aile bireylerinden herhangi biri ya da birilerinin suça maruz kalıp kalmadığına ilişkin bildirimlerinde, onların en çok cinsel dokunulmazlığa karşı, vücut dokunulmazlığına karşı ve mal varlığına karşı suçlar nedeniyle mağdur olduklarını belirtmişlerdir. Kadınların duygusal yakınlığı olan kişilerin yaşamış oldukları mağduriyetlerin de onları sosyal ve psikolojik anlamda etkilemesi kaçınılmazdır.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler sayesinde anlaşılan; mağduriyet geçmişi olan kadınların, suça maruz kalabilme ihtimali karşısında daha çok hassaslaştıkları; hatta çoğunlukla öz mağduriyetten ziyade sevdikleri insanların suça maruz kalarak zarara uğramalarından korku duyuyor olmalarıdır. Ayrıca, mağduriyet bildiren kadınların empatik düşüncelerinin daha güçlü olduğunu; yalnızca kendileri ve birinci dereceden yakınları için değil; suça maruz kalabilme ihtimaline daha yakın olduklarını düşündükleri diğer insanlar için de korku duyduklarını söyleyebilmek mümkündür.

7.8. KADINLARIN SUÇTAN KORUNMA DAVRANIŞLARI

Kadınların suça maruz kalma korkusunun en önemli sosyal psikolojik yansımalarından biri; suçtan korunabilmek, risk ve tehlikeleri azaltabilmek amacıyla çeşitli korunma davranışları geliştirmeleridir. Fiziki çevre koşullarının, suçtan korunabilme amaçlı davranışlar geliştirme konusunda dikkate alınan en önemli faktörlerden biri olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Lebowitz'in (1975); Gordon vd.'nin (1980); Paul'un (2011); Erkan'ın (2015) ve Tandoğan ve İlhan'ın (2016) yapmış oldukları araştırmalar da kentsel ortamlarda, özellikle gece saatlerinde kadınların çoğunlukla kendilerini güvende hissetmediklerini ortaya koymaktadır.

Kadınların, gece saatlerinde dışarıya yalnız çıkıp çıkmayacakları sorulduğunda; genç ve orta yaşlı kadınların çoğunun, gece saatlerinde “yalnızca gerekli durumlarda” dışarıya çıkacaklarını; yaşlı kadınların çoğunun ise “hiç çıkmayacaklarını” belirtmiş olmaları dikkat çekmektedir. Elbette yaşlı kadınların herhangi bir sosyal aktivite vb. amaçla dışarıya çıkma ihtimalleri daha azdır ancak soruların cevaplandığı esnada “evimin etrafında dolaşırım”, “uzağa gitmem”, “uzakta korkarım”, “bir şey olsa komşulara seslenirim” vb. ifadeleri, kendilerini daha güvenli

hissettikleri alanın dışında, yani evlerinin uzağında daha çok suça maruz kalma korkusu duyduklarını göstermektedir. Benzer yaklaşım, genç ve orta yaşlı kadınların da bazılarında görülmüştür. Sosyal aktivitede bulunma ve kamusal alanda yer alma açısından daha aktif nüfusu oluşturan genç ve orta yaşlı kadınların da çoğunun kaçınma davranışı sergilemesi, suça maruz kalma korkusunun açık bir ifadesidir.

Tüm yaş gruplarında, kadınların önemli bir çoğunluğunun, bir erkek yakınının eşlik etmesi halinde gece dışarıya çıkma konusunda korku duygularının azalacağını belirtmeleri, herhangi bir tehdit unsuru sezdiklerinde, yanındaki kişinin fiziki gücünün de daha fazla olacağını etkisi gözetilerek, güvende hissedebilmelerinin daha mümkün hale geldiği anlaşılmaktadır. “Bir şey olsa kendi gücünün yetmeyeceğini” ama eşinin, oğlunun vb. olması halinde, zarar vermeye yönelecek kişinin bundan vazgeçebileceğini düşündükleri görülmektedir. Kadınların fiziksel güçlerinin yeterli olmadığına ilişkin düşünceleri de suça maruz kalma korkularını artırmakta ve anlamlı kılmaktadır.

Tüm yaş gruplarında kadınların çoğu, herhangi bir ihtiyaç halinde yabancı birinden yardım isteyip istemeyecekleri sorulduğunda; asker, polis, zabıta vb. belli meslek gruplarındaki kişilerden yardım isteyebileceklerini belirtmiştir. Özellikle kolluk kuvvetlerine duydukları güveni ifade eden kadınlar, en fazla yaşlı kadınlar arasındadır; yani kolluk kuvvetlerinin görünürlüğü yaşlı kadınların suça maruz kalma korkularını daha çok azaltmaktadır. “Askerimiz, polisimiz varsa ondan yardım isterim”, “asker, polis haricinde tanımadığım kişiden yardım istemem” şeklinde ifadelere en çok yaşlı kadınlarda rastlanmıştır. Sorunun sorulması esnasında anlaşılan; yaşlı kadınların yabancı kişilerden yardım talep etme konusunda daha kaçınmacı yaklaşım sergileme nedenlerinin, daha çok karşısındaki kişi zarar vermeye kalkarsa, bunu önleyemeyecekleri yönünde düşüncelerinden kaynaklanmasıdır. Ayrıca, yardıma ihtiyacı olabilecek herhangi bir durum geliştiğinde, “öncelikle çocuklarını arayacaklarını” ifade eden yaşlı kadınlar da olmuştur.

Kadınlara, yabancı kişi veya kişilerden tedirgin olmaları halinde, telefonla konuşuyor gibi yapmak, en yakın binaya girip saklanmak vb. korunma davranışları geliştirip geliştirmedikleri sorulduğunda, tüm yaş gruplarından kadınların çoğu, bu tür davranışlar geliştirebileceklerini belirtmiştir. Ancak bu davranışlara yönelme eğilimlerinin yaşlı kadınların neredeyse yarısında (%49) olduğu görülürken; genç (%78,7) ve orta yaşlı (%71,3) kadınlarda bu eğilimin daha istatistiksel açıdan çok

daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Genç ve orta yaşlı kadınların, suça maruz kalma korkularına bağlı olarak korunma amaçlı pratikler geliştirme eğilimleri daha fazladır.

Kadınlara, dışarıya yalnız çıktıklarında ya da bilmedikleri bir mekâna/semte/şehre gittiklerinde, suça maruz kalmama düşüncesiyle, giyecekleri kıyafetleri ne derece kısıtladıkları sorulduğunda, çok kısıtlayacağını belirtenler en fazla genç kadınlarken; hiç kısıtlamayacağını belirtenler en fazla yaşlı kadınlardır. Yaşlı kadınların birçoğu, kıyafetlerini “zaten kısıtlamaya gerek kalmayacak şekilde giyindikleri için” soruyu “hiç kısıtlamam” şeklinde cevaplamışlardır. Öte yandan, anketlerin uygulanması ve görüşmeler esnasında, bazı yaşlı kadınların, genç kadınlar için “kıyafetlerini kısıtlamaları gerektiği” yönünde ifadeleri, genç kadınların suça maruz kalmalarının “açık saçık giyinmelerinden”, “kıyafetlerine dikkat etmemelerinden” vb. kaynaklandığını düşünmeleridir. Genç kadınların kıyafetlerini seçerken kendilerini kısıtlama nedenlerinde ise medyaya yansıyan olayların etkili olduğunu söyleyebilmek mümkündür. “Şort giydiği için saldırıya uğrayan kadın” haberlerine denk gelen kadınların, bu suçtan dolayı olarak etkilenmemeleri son derece zordur. Yaşlı kadınların da bazıları, televizyonda bu tür haberleri gördükleri için kadınların “giyimlerine dikkat etmeleri gerektiği” yönünde ifadelerde bulunmuşlardır.

Kadınlara, kendilerini korumak amacıyla herhangi bir kesici alet, biber gazı vb. bulundurup bulundurmadıkları ya da bunu düşünüp düşünmedikleri; herhangi bir savunma sporu öğrenmeyi planlayıp planlamadıkları sorulduğunda, “evet” cevabını verenlerin yine en çok genç kadınlar arasında olduğu; orta yaşlı ve yaşlı kadınların çoğunun ise “hayır” cevabını verdikleri görülmektedir. Suçtan korunma ve önlemeye yönelik pratiklerin yine en çok genç kadınlar tarafından gerekli veya olumlu yönde değerlendirildiği/uygulandığı anlaşılmaktadır. Yaşlı kadınların bazıları, “istese de bunu yapamayacakları” yönünde bildirimde bulunurken; bazıları, “böyle bir şeye gerek duymadığını” ifade etmiştir. Hatta bazı yaşlı kadınların, kendini koruma amacıyla kesici alet, biber gazı vb. taşınmasına yönelik düşünceleri, bunun “olmaması gerektiği” yönündedir.

Kadınlara, suçlardan korunabilmek, mağduriyet risklerini azaltabilmek için davranışlarını, kıyafetlerini, dışarıda bulunacağı mekânları, saatleri vb. kısıtlayıp kısıtlamamak gerektiğine ilişkin düşünceleri sorulduğunda -en fazla genç kadınlar olmak üzere- genç ve orta yaşlı kadınların “hayır” cevabını verdikleri; yaşlı

kadınların ise çoğunlukla “evet” cevabını verdikleri görülmektedir. Vermiş oldukları cevaba ilişkin iletmek istedikleri bir husus olup olmadığı sorulduğunda, adeta isyanlarını dile getirmiş olmaları dikkati çekmektedir. Özellikle genç kadınların bunu yapmaya kendilerini “mecbur hissettikleri” ve bu hissi duyuyor olmanın bile onları rahatsız ettiği; öfkeye, gerginliğe, üzüntüye sebep olduğu anlaşılmaktadır. İstemedikleri şeyleri yapmak ya da istediğini yapamamak “mecburiyetinin” yaşattığı engellenme duygusu; güvensizlik hissinin, suça maruz kalabilme ihtimaline ilişkin hafif şekliyle kaygının ya da korkunun neden olduğu bir duygu durumudur.

Araştırmanın, suçtan korunma davranışlarına ilişkin bulguları, kadınların çoğunlukla, kamusal alanda bulunma davranışlarının kısıtlanmasına neden olduğu; bundan en çok da genç kadınların etkilendiği yönündedir. Bu bulgular, “Kadınların suça maruz kalma korkularıyla ilişkili korunma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezini desteklemektedir.

7.9. KADINLARIN SUÇA MARUZ KALMA KORKULARINDA YAKIN ÇEVRENİN ETKİSİ

Araştırma bulgularına göre kadınların suça maruz kalma korkularının aile bireylerinden ve yakın çevreden etkilenip etkilenmediği incelendiğinde, genç kadınların, aile bireylerinin uyarılarından, yakın çevrelerinin suçlarla ilgili değerlendirmelerinden, diğer yaş gruplarına göre istatistiksel olarak daha fazla etkilendikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan, hiç etkilenmediklerini belirtenler ise yine en fazla yaşlı kadınlar arasındadır. Bu bulgular, “Kadınların aile bireylerinin ve duygusal yakınlık kurdukları kişilerin suça maruz kalma ihtimalleriyle ilgili korkuları farklılaşmaktadır” hipotezini desteklemektedir.

Genç kadınların, özellikle ebeveynlerinin onlar için duydukları endişe ve korkulara bağlı olarak, söz konusu uyarılardan ve dikkatli olmaları gerektiği yönünde telkinlerinden etkilenmeleri anlaşılır bir durumdur. Zira ebeveyn olan kadınların, çocuklarının suça maruz kalma ihtimallerine ilişkin korku duydukları, hatta bu korkularının, kendilerine yönelik suç tehditlerine ilişkin korkulardan daha fazla olduğu bu araştırma bulgularınca ortaya konulmuştur. Çocuğu hangi yaşta olursa olsun, ebeveyn olan kadınların, çocuklarının suça maruz kalmalarına ilişkin korkuları, bundan kendilerinin de “dolaylı” değil; “dolaysız” bir şekilde

örselenebileceklerinin göstergesidir. Dolayısıyla, anne olan kadınların araştırma esnasında “ortalık kötü” diye nitelendirdikleri toplumsal ortamda çocuklarını, gençleri dikkatli olmaları yönünde uymaları ve genç kadınların da bundan etkilenmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının da ebeveynlerin bu korkularında ve bunun çocuklarına yansımada etkili olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Özellikle orta yaşlı ve yaşlı kadınların, genç erkeklerden ziyade genç kadınların “hassas oldukları ve kolaylıkla zarar görebileceklerine” ilişkin korku duygularının daha yoğun olduğu; haliyle genç kadınların da bu kültürel kodların ifade bulduğu uyarılardan etkilendiği anlaşılmaktadır. De Groof’un 2008’de yaptığı araştırma, bu sosyal gerçekliği; kadınların ve erkeklerin yetiştirilmelerinden kaynaklanan, kadınların hassas olmaya; erkeklerin ise agresif olmaya “kodlanmaları” nedeniyle, ebeveynlerin kız çocuklarının güvensizlik hislerinde rolü olduğunu ortaya koymaktadır.

7.10. KADINLARIN SUÇA MARUZ KALMA KORKULARINDA FARKLI MEDYA ORGANLARININ ETKİSİ

Medya organları, kamuoyunun düzenli bir şekilde suç olaylarından haberdar olmasını sağlamaktadır. Kitlelere hitap etme gücünü taşıyan medya organlarının, izleyenleri, dinleyenleri, okuyanları etkilememesi pek de mümkün değildir. Garofalo’nun (1979); Callanan’ın (2012) ve Furedi’nin (2017) yapmış oldukları araştırmalar, medyanın suça maruz kalma korkusunu etkilediğini; korkuyu yayma ve artırmada rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, televizyon, internet veya gazete fark etmeksizin medyada yer alan haberlerden, istatistiksel açıdan en çok genç kadınların etkilendiğini göstermektedir. Yaşlı kadınlar ise en az etkilenenlerdir. Medyadan olumsuz yönde etkilenme düzeyinin yaşla ilişkili olduğu anlaşılrsa da medya türünün etki düzeyi açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Buna göre araştırmanın bu bulguları, “Farklı medya organlarının kadınların suça maruz kalma korkularını etkileme düzeyi farklılaşmaktadır” hipotezini desteklememektedir.

Medya organlarına yansıyan haberler, suçun kontrol edilemez olduğu gerçeğini; müphem karakterini, nerede, kimden, nasıl ve ne zaman gelebileceğinin

bilinmediğini; izleyenlere, dinleyenlere, okuyanlara hatırlatma rolüne sahiptir. Genç ve orta yaşlı kadınların medyayı takip etme sıklığının yaşlı kadınlara göre daha fazla olabileceği düşünüldüğünde, medyanın özellikle de genç kadınların suça maruz kalma korkularını daha fazla etkilemesi anlaşılabilir.

7.11. KADINLARIN KENDİ YAŞ DÖNEMLERİNİN SUÇA MARUZ KALMA KORKULARINI NASIL ETKİLEDİĞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ

Kadınların suça maruz kalma korkularında yaş dönemlerinin nasıl etkili olduğuna ilişkin kendi değerlendirmeleri incelendiğinde; genç kadınların çoğu, “genç” olmalarının suça maruz kalma korkularını artırdığı yönünde değerlendirmede bulunmuşlardır. Araştırmanın bu bulgusu, genç kadınların, suçlarla karşılaşma ihtimallerinin fazla olduğunu düşündükleri kişilerin “gençler” olduğu yönünde algıya sahip olmalarıyla ilişkilidir. Öte yandan, yaşlı kadınların çoğu, “yaşlı” olmalarının suça maruz kalma korkularını artırdığı ya da azalttığı yönünde değerlendirmede bulunmamış; etkilemediğini belirtmişlerdir.

7.12. KADINLARIN YAŞADIKLARI ŞEHİR OLAN ANKARA’YA İLİŞKİN GÜVEN DUYGULARI

İnsanların yaşam alanlarının güvenli kılınması ya da aksine, çevresinde, güven algısını tahrip edebilecek sosyal düzensizlik işaretlerinin bol olması, suça maruz kalma korkusu düzeylerini etkiler. Yaşanılan mahalleye, şehre duyulan güven düzeyi söz konusu olduğunda, özellikle kadınların kamusal alanda yer alma pratiklerinin bu yönde etkileneceği aşikârdır. Araştırma bulgularına göre yaşadıkları şehir olan Ankara’yı güvensiz ve çok güvensiz olarak nitelendirenler –genç kadınlar daha fazla olmak üzere- genç ve orta yaşlı kadınlardır. Şehri güvenli olarak nitelendirme oranı, yaşlı kadınlarda daha fazladır.

Yaşadıkları şehre ait güvensizlik algısının yüksek olduğu kadınların çoğunlukla genç ve orta yaşlı kadınlardan oluşması, yine kamusal alanda daha fazla yer almalarıyla ve daha aktif olmalarıyla ilişkilidir. Gece saatlerinde dışarıya çıkmaktan kaçınmak; başka bir yere giderken korku duygusuna kapılmak, yaşadıkları yerin güvensiz olarak algılandığının göstergeleridir. Ayrıca, araştırma esnasında,

dışarıya çıktıklarında “gözünü çocuğundan ayırmadığı”, “çocuğunu kapıya çıkarmaya korkar olduğu” yönünde ifadelerde bulunan kadınlar, yaşadıkları yerin güvensiz olduğunu düşündüklerine işaret etmektedir.

7.13. KADINLARIN SUÇ MAĞDURİYETİNİN AZALTILABİLMESİ İÇİN NELER YAPILMASI GEREKTİĞİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ

Kadınların, patolojik bir olgu olan suçların azaltılabilmesi için neler yapılması gerektiğine ilişkin düşünceleri incelendiğinde, çekirdek yapı olan ailenin ve ailede verilecek eğitimin önemine; cezai yaptırımların suçtan caydırıcı olmayı sağlayacak nitelikte olmasına ve devletin bu konuda önlemler almasının gerekliliğine ilişkin ifadeleri dikkat çekmektedir. Ayrıca, gelir düzeyinin “suçtan korunabilme açısından etkili olduğunu”; “maddi kaygılar arttığı için” insanlarda bunun bunalımlarının yaşandığını; kadınların “yeterli eğitimi olmadığında, çocuklarını da eğitemediklerini”, kadınların “kötülüğü kendisine yaptığı” ifade eden kadınlar olmuştur.

Görüşmeler sırasında kadınların ifadelerinden anlaşılan; suç mağduriyetinin azaltılabilmesi için cezaların ciddi bir biçimde caydırıcılığının olması gerektiği yönünde düşüncelerinin olmasıdır. Cezaların caydırıcı olmadığını düşünmekte; dolayısıyla, suçların ve mağduriyetlerin artmasında, suçu karşılayacak ölçüde cezaların verilmemesinin etkili olduğundan yakınmaktadırlar. Ayrıca, güvenlik kameraları gibi gözetleme mekanizmalarının çoğaltılması gerektiğini, kadınların devlet aracılığıyla güçlendirilmelerinin önemli olduğunu, kadınların ekonomik güçlerinin olması ve ayakta durabilmelerinin sağlanması gerektiğini, sığınmacıların suçların artmasında rolü olduğunu ve gitmeleri gerektiğini düşündüklerini, kolluk kuvvetlerinin koruyucu rolünün önemini dile getirmişlerdir.

Kadınların sıkça dile getirdiği husus; suçluların cezalarının çok kısa sürede sona ermesine yönelik ifadeleridir. “2 gün yatırıp salıyorlar”, “tecavüz etseler çok çabuk serbest bırakıyorlar” vb. ifadelerinden, kadınların, ceza adalet sistemine karşı güven problemlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Kendilerini daha güvende hissedebilmelerinin gerekliliklerinden birinin; cezaların çok daha ciddi olması, böylelikle potansiyel suçluların eyleme geçmesinin önüne geçilebilmesidir.

7.14. KADINLARIN SUÇA MARUZ KALMA KORKUSU ÖLÇEĞİ (KSMKKÖ) BULGULARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Araştırma kapsamında, farklı çalışmalardan adapte edilerek ve bu tez kapsamında geliştirilerek hazırlanan sorulardan oluşan Kadınların Suça Maruz Kalma Korkusu Ölçeği'nin (KSMKKÖ), analize tabi tutulan 14 maddesine ilişkin bulgular, kadınların en çok bedenlerine yönelik tehditlerden korku duyduklarını ortaya koymaktadır. Sırasıyla; bıçaklı, sopalı veya silahlı saldırıya uğramak, terör eylemi mağduru olmak, öldürülmek, cinsel saldırı veya tecavüze uğramak, kadınların en çok korku duydukları suçlar arasında yer almaktadır.

Anketlerin uygulanması ve görüşmeler esnasında, kadınların sosyal düzensizlik algılarını güçlendiren ve suçla karşılaşma ihtimallerinin fazla olduğunu düşündürerek, korkularını besleyen en önemli faktörlerden birinin medya olduğu anlaşılmıştır. Fiziksel yaralama, saldırı, cinsel istismar gibi bedene yönelebilecek tehditlerin, kadınları psikolojik anlamda olumsuz etkilemesi de kaçınılmaz olabileceğinden, bu tür suçlarla karşılaşma ihtimalinden korku duymaları anlaşılır bir durumdur.

Kadınların en az korku duydukları ise tanıdıkları erkekler veya kadınlar tarafından suça maruz bırakılmaktır. Bu bulgu, kadınların bir suçun mağduru olabilme ihtimaline yol açacak kişilerin, tanıdıklarından ziyade yabancı kişiler olacağını ve yer olarak da ev dışında bir kamusal alanın riskli olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Kadınların, evinde ve evin etrafında daha güvenli hissetmelerinde sosyal kontrol mekanizmasının rolü olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Olumsuz bir durum yaşanması halinde “çevresinden yardım isteyebileceklerini”, “tanıdığı birilerinin olacağını” düşünmeleri, kendilerini daha güvende hissedebilmelerine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla, suça maruz kalma korkusunun azaltılmasında toplumsal denetimin etkili bir rolü olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bu noktada, insanların çevrelerinde olup biten olaylara karşı duyarlı yaklaşım sergilemelerinin, tehdit altında olduğunu sezdikleri her kim varsa en azından ilgili yerlere başvurarak sorunu ve tehlike ihtimalini bildirmelerinin önemli olduğunun ve

bu yönde tedbirlerin ivedi ve aktif olarak işletilmesi gerekliliğinin farkında olmak gerekir.

Öte yandan, görüşmeler esnasında bazı kadınların “kol kırılır, yen içinde kalır” düşüncesinde oldukları; “ev içerisinde herhangi bir şiddete maruz kalmaları halinde bunu bildirmeyeceklerini”; “çevrelerine yansıtmayacaklarını”; sorunların “aile içerisinde çözülmesi gerektiğini”; “aile yapısı nedeniyle” tanıdıklarından zarar görse bile bunu kimseyle paylaşmayacağını ifade etmeleri dikkat çekmiştir. Bu durum, kadınların tanıdıkları kişilerin kendilerine zarar verebileceğine ilişkin korkuları olsa dahi dile getirmekte zorlanabileceklerini düşündürmektedir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Suçta maruz kalma korkusu, insanları küresel düzeyde etkileme potansiyeline sahip olan sosyal psikolojik bir problemdir. Bu problem, yalnızca bireysel düzeyde yaşamdan alınan doyumunu baltalaması, gündelik pratikleri aksatması, mağdur olan bireylerin travmatik düzeye ulaşabilecek sorunlarla baş etmek durumunda kalmaları vb. ile sınırlı değildir. Suçun sosyal psikolojik maliyeti olan suçta maruz kalma korkusu, mağduriyet deneyimi olsun ya da olmasın herkesi etkilemesi, toplumsal güven duygusunu tahrip etmesi ve yaşanan toplumla olan bağların zayıflamasına yol açması bakımından son derece önemli bir problemdir.

Suçta maruz kalma korkusu, toplumda en çok incinebilir olmalarıyla anılan grupları etkilemektedir. Kadınlar da bu gruplar içerisinde yer almaktadır. Kadınların suçta maruz kalma korkusuna ilişkin problemin tespit edilebilmesi amacıyla, bu doktora tezi kapsamında yapılan araştırmaya Ankara'nın çeşitli ilçelerinde ikamet eden kadınlar dâhil olmuştur. 1090 kadına anket uygulanmış; 23 kadınla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bulguları, kadınların suçta maruz kalma korkusunun “yaş” faktörüyle önemli bir ilişkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre, kadınların yaşı arttıkça, suçta maruz kalma korkuları azalmaktadır. Tüm yaş grupları arasında, suçta maruz kalma korkusu en fazla olan ve bunun gündelik yaşam pratiklerini en fazla olumsuz etkilediği kadınlar, 18-24 yaş arasındaki genç kadınlardır. Ayrıca, öğrenim düzeyi yüksek, herhangi bir geliri olmayan, algılanan gelir düzeyi düşük olan, bekâr ve mağduriyet geçmişi olan kadınların suçta maruz kalma korkuları daha fazladır.

Mağduriyet geçmişinin, suçta maruz kalma korkusunu artıran en önemli faktörlerden biri olduğu; kadınları sosyal psikolojik anlamda son derece olumsuz etkilediği, araştırma bulgularınca ortaya konulan sonuçlar arasındadır. Buna göre mağduriyet geçmişi olan kadınlar, çoğunlukla “korku” ve “öfke” duygusu taşımaktadırlar. Ayrıca, mağduriyet nedeniyle, genç ve orta yaşlı kadınların suçta

maruz kalma korkularının, yaşlı kadınlara kıyasla daha çok arttığı dikkati çekmektedir.

Mağduriyet geçmişinin olması ya da olmaması fark etmeksizin, kadınların mağdur olmaktan en çok korku duydukları suç türleri; cinsel dokunulmazlığa ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlardır. Genç kadınların, özellikle cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara maruz kalmaya ilişkin korkuları, orta yaşlı ve yaşlı kadınlara kıyasla daha fazladır.

Bu araştırmaya katılan kadınlardan bazılarının cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan mağdur olmalarına rağmen “hatayı kendinde aramış”; “belki de yanlış anlamış” olabileceklerini düşündükleri görülmüştür. Bu düşüncelerinin temeli; yaşadıkları olayları bildirme konusunda tereddüt etmeleri; toplumsal tepki ile karşılaşarak, suçun kendilerine mal edilebilme ve böylelikle ikincil bir mağduriyet daha yaşama ihtimaline ilişkin çekincelerinden kaynaklanıyor olabilir. Tecavüze uğradığı için eşi tarafından fiziksel, psikolojik şiddete uğrayan, öldürülen; ailesi, yakın çevresi tarafından reddedilen kadınlar olduğu gerçeği düşünüldüğünde, üstüne bir de kadınların erkekleri “kışkırttığı” yönünde yaklaşımların da sergilenemediği gerçeği göz önüne alındığında; kadınların yaşadıklarını bildirmekten duydukları rahatsızlığı anlayabilmek mümkündür.

Araştırma esnasında dikkat çeken bir diğer husus; kadınların kendilerine yönelik sarkıntılık, taciz gibi olayları, yakınları olan erkeklerin bilmelerinden çekince duymalarıdır. Bunun nedeni; yakınları olan erkeklerin, faile zarar vermesine ve bunun sonuçlarına ilişkin korku duyuyor olmalarıdır. Anketin uygulanması esnasında oğlu yanında olan bir kadının, oğlu uzaklaştıktan sonra sessizce; “oğlum duysa (adamı) öldürür” diyerek uğradığı fiziksel tacizi anlatması; bir başka kadının, iş yerinde çalıştığı kişi tarafından uğradığı sözlü tacizi anlatırken “eşim duysa vurur” şeklinde ifadeleri, bu tür mağduriyetlerin dile getirilmesi ve bildirilmesi konusunda engellendikleri düşüncesini uyandırmaktadır.

Son zamanlarda, özellikle medya aracılığıyla sıkça gündeme gelen kadına yönelik şiddet, cinsel istismar ve cinayet vakaları toplumda infial yaratarak, mağdurların yakınları olsun ya da olmasın, topluma duyarlı birçok insanı sarsabilecek düzeylere erişmiştir. Bu da insanların kendileri ve en az kendileri kadar

–belki de daha fazla- sevdiklerinin de suça maruz kalabilme ihtimallerine ilişkin korku duygularını artırmıştır.

Kadınlar, öz mağduriyet korkusu duydukları kadar, sevdikleri insanların suça maruz kalma ihtimallerine ilişkin korku da duymaktadırlar. Anne, baba, kardeşler gibi aile üyelerinin suça maruz kalmasından korku duyuyor olsalar da “sevdiklerinin suça maruz kalması” konusunda en dikkat çeken bulgu; anne olan kadınların çocuklarının başına bir şey gelebilme ihtimaline ilişkin korkularıdır. Bu korku, öz mağduriyet korkusunun önüne geçmektedir.

Kadınlar, suçlardan korunabilmek amacıyla çeşitli korunma davranışları geliştirmektedirler. Özellikle, gece geç saatlerde dışarıya çıkmaktan kaçınmak, “uygun olmayan” saatlerde özellikle bir erkek yakınının kendisine eşlik etmesine ihtiyaç duymak, yabancı kişiden yardım istenmesi gerekiyorsa herhangi birinden değil kolluk kuvvetleri gibi görevlilerden yardım istemek, yabancı birinden tedirgin olunması halinde, onu uzaklaştırabilme amacıyla telefonla konuşuyor gibi yapmak veya en yakın binaya girmek, bilmedikleri bir yere gittikleri zaman kıyafetlerini kısıtlayarak açık giyinmekten kaçınmak, biber gazı-kesici bir alet vb. bulundurmaya da bulundurmamayı düşünmek, savunma sporu öğrenmek ya da öğrenmeyi istiyor olmak kadınların çoğunun başvurduğu korunma amaçlı pratikler arasındadır.

Kadınların suça maruz kalma korkularında, yakın çevrelerindeki kişilerin, dikkatli olmaları gerektiği yönünde kendilerine uyarılarda bulunmalarının, suçlarla ilgili değerlendirmelerinin de etkisi olmaktadır. Özellikle genç kadınlar, aile bireylerinden daha çok etkilenmektedir. Araştırma süresince en dikkat çekici olan bulgulardan biri ise “medya faktörü”nün, kadınların suça maruz kalma korkularını ciddi derecede etkileyen faktör olmasıdır. Günümüzde suçlarla ilgili haber alınabilecek medya platformlarının genişlemiş olması, olan bitenden haberdar olmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Medyanın en çok etkilediği kişilerin ise genç kadınlar olduğu görülmektedir.

Bu bulgular ışığında, dikkat çekilmesi gereken önemli hususlar bulunmaktadır. İnsanların medyadan gördükleri suçla ilgili haberlerden etkilenmeleri dahi “dolaylı mağdur” olmaları anlamını taşıyorken; aile üyesi ya da çok sevdiği biri suçtan zarar görmüş, belki de hayatını kaybetmiş olan kişilerin yaşadıkları mağduriyetin “dolaylı mağduriyet” kapsamında ele alınması, kavramsal bir

yetersizliğe yol açmaktadır. İlgili araştırmalarla da desteklendiği gibi, “Tartışmalar” bölümünde yer verilmiş olan, bazı “dolaylı mağduriyet”lerin bireyler üzerindeki etkilerinin aslında “dolaysız örseleniş” biçiminde olduğu düşünüldüğünde; suça maruz kalma korkusunun nedenlerini, sonuçlarını anlama konusunda kavramsal bir açıklık meydana geldiğini söyleyebilmek mümkündür.

Araştırma bulgularından, özellikle genç kadınların suça maruz kalma korkusu düzeylerinin daha fazla olduğu ve suçtan korunma amaçlı pratiklere en fazla onların ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Toplumların en dinamik gruplarını oluşturan gençlerin suça maruz kalma korkularının fazla olması, yaşadıkları toplumla bütünleşme bağlamında önemli sonuçları olan bir sorundur. Suça maruz kalma korkusunun, özellikle ekonomik koşullar, işsizlik ve algılanan gelir düzeyiyle önemli bir ilişkisinin olduğu, ilgili literatürden ve bu araştırma bulgularından anlaşılmaktadır. Ekonomik koşulların, işsizliğin ve algılanan gelir düzeyinin olumsuz yönde seyrinin, gençlerin suça maruz kalma korkularını artırmasının yanında; yaşamdan aldıkları doyumun da azalmasına yol açacağı; alternatif yaşam yeri arayışlarına girmelerine neden olabileceği ve beyin göçünün önünü açabileceği aşikârdır. Ortaya çıkan bu tablo, suça maruz kalma korkusunun sosyal, ekonomik ve psikolojik vb. birçok sorunla girift olduğunu izah edebilecek niteliktedir. Gençler için iş sahalarının artırılması, onların işsizlik nedeniyle yaşadıkları bunalımların önüne geçebileceği gibi suça maruz kalma korkularının da azalmasında rol oynayacaktır.

Kadınların suça maruz kalma korkularının fazla olmasında rolü olan sosyal gerçekliklerden biri; onların “hassas olduklarına” ilişkin kodlarla yetiştirilmeleridir. Kadınların, özellikle gece saatlerinde yanında kendilerine eşlik eden bir erkek yakının varlığıyla daha güvende hissetmeleri, aslında “savunmazlıklarına” ilişkin ön kabul niteliğindedir. Biyolojik özelliklerin ve kas güçlerinin farklı olmasının, kadınları bu nedenle zarar görebilecekleri yönünde düşünceye sevk etmesi söz konusudur. Savunma sporu öğrenme isteği, kadınların var olan öz gücünün toplumsal kalıp yargılarla ve kodlarla bastırıldığı, görünmez kılındığının yansıması niteliğindedir. “Sen kız çocuğusun”, “kız çocuklar böyle yapmaz”, “erkek gibi küfredilmez” vb. kültürlerde yaygın olan, kuşaktan kuşağa devredilen birçok söylem, birçok kalıp yargı, kadınların toplumsal hayatta birey olarak değil cinsiyet kimlikleriyle var olmaları sorununa yol açmaktadır. Kız çocukların, güçlü olduklarını

ve kendilerini savunma imkânlarının olabileceğini içselleştirerek büyütülmeleri, onların bir tehlike anında savunmasız kalacakları yönünde ön kabullerinin değişmesinde etkili olabilir.

Toplumun her yeni üyesinin, kadın ve erkek olmak üzere cinsiyet kimliğinin ve rollerinin biçtiği kaftanlardan çıkarılarak birey olarak yetiştirilmeleri önem taşımaktadır. Zaten kadınların da sorunların çözümüne ilişkin en temel beklentilerinden biri; çekirdek yapının işlevsellik kazanması; çocukların sağlıklı bireyler olarak yetiştirilebilmesidir. Ebeveyn olmaya hazırlanan her kadın ve erkeğin, sağlık kuruluşları ve sosyal destek birimleri aracılığıyla periyodik olarak toplumsal cinsiyet temelli eğitimlere tabi olmalarının sağlanması, en azından bu kodlarla çocuk yetiştirme pratiklerini azaltmaya yardımcı olacaktır.

Suçta maruz kalma korkusunun adalete duyulan inançla sıkı sıkıya bağlı olduğu gerçeği aşikârdır. Suçta maruz kalmaya ilişkin problemin derinleşmesine yol açtığı anlaşılan husus; ceza adaletine duyulan inancın zayıflaması ve böylelikle bireylerin bir bakıma güçsüzleştirildiklerini düşünmeleridir. Mağdur olsun ya da olmasın kadınların beklentisi; cezaların işlenen suçun karşılığı olabilecek şekilde belirlenmiş olması, devletin varlığını mağdurun yanında hissettirebilecek, “sırtını yaslayabileceği” dayanaklar oluşturmasıdır. Ayrıca kanunlarda, şiddetin; özelde de kadına yönelik şiddetin ne anlama geldiğine ilişkin ayrıntılı bir tanımının yapılması ve bu ayrıntılar çerçevesinde cezai yaptırımların netleştirilmesi önem taşımaktadır.

Son olarak, suçta maruz kalan kadınlar sorununun, ev içinde yaşanan şiddetin görünürlüğünün az olması; kadınların gerek “kol kırılır yen içinde kalır” bakış açısı, gerekse bunu suç olarak değerlendirmemeleri ya da suçu ilgili yerlere bildirmelerinin engellenmesi gibi nedenlere bağlı olarak çok daha önemli bir seviyede olabilmesi söz konusudur. Bu noktada, mağduriyetlerin azaltılabilmesi açısından toplumsal duyarlılığın artırılması ve toplumsal denetim mekanizmasının güçlendirilmesi için medya üzerinden, ilgili kurum ve kuruluşlar aracılığıyla çağrılar yapılması gerekmektedir. Şiddet, istismar vb. tehdit altında olduğu düşünülen bireyler olması halinde, bunun ilgili birimlere aktarılması önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Abrams, D. (2018, 26 November). Deviance. *Encyclopedia Britannica*. 29 Nisan 2021 tarihinde <https://www.britannica.com/topic/deviance> adresinden alındı.
- Adalet Bakanlığı (2020). *Adalet İstatistikleri: 2019*, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü.
- Adler, A. (2018). *İnsanı Tanıma Sanatı* (Çev. K. Şipal). İstanbul: Say Yayınları.
- Akdemir, N. (2020). Siber Suç Korkusunun İnternet Kullanıcılarının Davranışsal Adaptasyonları, Kişisel Verilerin Paylaşımı Kararları ve Güvenlik Tedbirlerini Uygulama Niyetleri Üzerindeki Etkilerinin Ölçülmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 11(40), 606-648.
- Akers, R. L. (2009). *Social Learning and Social Structure: A General Theory of Crime and Deviance*. U.S.A and U.K: Transaction Publishers.
- Akgül, C. (2014). İstanbul'da Yaşayan Bireylerde Suç Mağduriyet Korkusunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Psikoloji Anabilim Dalı*, İstanbul.
- Akıncı, F. S. (2016). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Akıncı, F. S. ve Dursun, S. (2016). *Viktimoloji (Mağdurbilim)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Alda, E., Bennett, R. R., Morabito, M. S. (2017). Confidence in the police and the fear of crime in the developing world. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 40(2), 366–379.
- Amick-Mcmullan, A., Kilpatrick, D. G., Resnick, H. S. (1991). Homicide as a Risk Factor for PTSD Among Surviving Family Members. *Behavior Modification*. 15(4), 545–559.
- Andre, C. (2016). *Korkunun Psikolojisi: Fobiler, Korkular, Kaygılar* (Çev. İ. Yerguz). İstanbul: Say Yayınları.
- Ankara Kalkınma Ajansı (2014). “*Ankara Göç Analizi*”, 9 Aralık 2020 tarihinde www.ankaraka.org.tr adresinden alındı.
- Ankara Kalkınma Ajansı (2018a). *Ankara El Kitabı*. Ankara: Ankara Kalkınma Ajansı Doküman ve Bilgi Paylaşım Merkezi.
- Ankara Kalkınma Ajansı (2018b). *Ankara Keçisi, Tiftik ve Sof*. Ankara: Ankara Kalkınma Ajansı Doküman ve Bilgi Paylaşım Merkezi
- Anonim, Anıtkabir. 19 Şubat 2021 tarihinde www.anitkabir.tsk.tr adresinden alındı.

- Anonim, Ankara Valiliği. *Ankara: Tarihçe*. 9 Aralık 2020 tarihinde ankara.gov.tr adresinden alındı.
- Anonim, Çankaya Belediyesi. *Kültürel Yaşam*. 11 Aralık 2020 tarihinde www.cankaya.bel.tr adresinden alınmıştır.
- Anonim, Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Ankara: Tarihçe ve Diğer Bilgiler*. 9 Aralık 2020 tarihinde ankara.ktb.gov.tr adresinden alındı.
- Aronson, E. W., T. D. ve Akert, R. M. (2012). *Sosyal Psikoloji* (Çev. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Aytepe, O. (Mayıs-Kasım 2004). Ankara'nın Merkez ve Başkent Olması. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. (33-34), 15-22.
- Bagozzi, R. P. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. A Comment. *Journal of Marketing Research*. 18(3), 375-381.
- Balkin, S. (1979). Victimization Rates, Safety and Fear of Crime. *Social Problems*. 26(3), 343-358.
- Bauman, Z. (2018a). *Kapımızdaki Yabancılar* (Çev. E. Barca). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2018b). *Kuşatılmış Toplum*. (Çev. A. Emre Pilgir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beccaria, C. (2016). *Suçlar ve Cezalar Hakkında*. (Çev. S. Selçuk). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Beck, U. (2014). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru* (Çev. K. Özdoğan, B. Doğan). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bennett, R. R. & Flavin, J. M. (1994). Determinants of fear of crime: The effect of cultural setting. *Justice Quarterly*. 11(3), 357-381.
- Bericat, E. (2015). The Sociology of Emotions: Four Decades of Progress. *Current Sociology*. 64(3), 491-513.
- Boateng, F. D. & Adjekum-Boateng, N. S. (2017). Differential perceptions of fear of crime among college students: The race factor. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*. 15(2), 138-159.
- Borgna, E. (2018). *Şu Bizim Kırılğanlığımız* (Çev. M. Mine Çilingiroğlu). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Braithwaite, J., Chapman, B. & Kapuscinski, C. A. (1998). Unemployment and Crime: Resolving The Paradox. *Journal of Quantitative Criminology*. 14(3), 215-243.
- Braungart, M. M., Braungart, R. G. & Hoyer, W. J. (1980). Age, Sex, and Social Factors in Fear of Crime. *Sociological Focus*. 13(1), 55-66.
- Burkovik, Y., Tan, O. (2016). *Korkacak Ne Var: Korkunun Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Butcher, K. F., Piehl, A. M. (1998). Cross-City Evidence on the Relationship between Immigration and Crime. *Journal of Policy Analysis and Management*. 17(3), 457-493.
- Callanan, V. J. (2012). Media Consumption, Perceptions of Crime Risk and Fear of Crime: Examining Race/Ethnic Differences. *Sociological Perspectives*. 55(1), 93-115.
- Chadee, D. (2003). Fear of Crime and Risk of Victimization: An Ethnic Comparison. *Social and Economic Studies*. 52(1), 73-97.
- Clarke, A. H., Lewis, M. J. (1982). Fear of Crime Among The Elderly. *The British Journal of Criminology*. 22(1), 49-62.
- Clemente, F., Kleiman, M. B. (1977). Fear of Crime in the United States: A Multivariate Analysis. *Social Forces*. 56(2), 519-531.
- Clinard, M. B., Meier, R. F. (2011). *Sociology of Deviant Behavior*. USA: Wadsworth.
- Connell, R. W. (2017). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika* (Çev. C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Covey, S. R. (2009). *Her Şeyi Değiştiren Tek Şey: Güven* (Çev. Ç. Erhan). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Craske, M. G. (2003). *Origins of Phobias and Anxiety Disorders: Why More Women Than Men?* Oxford: Elsevier.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (Çev. S. Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Curiel, R. P. & Bishop, S. T. (2018). Fear of Crime: The Impact of Different Distributions of Victimization. *Palgrave Communications*. 4(1), 1-8.
- Cüceloğlu, D. (2010). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çardak, B. (2011). Ankara'da Yaşayan Kadınlarda Suç Mağduru Olma Korkusu Üzerine Nitel Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. *Kara Harp Okulu/ Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı*, Ankara.
- Çetin, D. A Study of Fear of Crime in Two Districts of Ankara. (Yayınlanmamış doktora tezi). *Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 2010.
- Çoklar, I., Solak, N. (2017). Suç Korkusu: Tanım, Ölçüm ve Belirleyiciler. *Nesne Psikoloji Dergisi*. 5(10), 311-328
- Damodaran, A. (2009). *Strategic Risk Taking: A Framework For Risk Management*. USA: Pearson Prentice Hall.
- Davidson, D. J., Freudenburg, W. R. (1996). Gender and Environmental Risk Concerns: A Review and Analysis of Available Research. *Environment and Behavior*, 28(3), 302-339.

- De Groof, S. (2008). And My Mama Said...The (Relative) Parental Influence on Fear of Crime Among Adolescent Girls and Boys. *Youth & Society*, 39(3), 267-293.
- Diener, E., Oishi, S. & Lucas, R. E. (2003). Personality, Culture, and Subjective Well-Being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 403-425.
- Dinçer, G. (1997). Ankara'nın Başkent Oluşunun Anlamı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 13(1), 225-247.
- Ditton, J., Bannister, J., Gilchrist, E., Farrall, S. (1999). Afraid or Angry? Recalibrating the 'Fear' of Crime. *International Review of Victimology*, 6(2), 83-99.
- Dolan, P., Peasgood, T. (2006). Estimating the Economic and Social Costs of the Fear of Crime. *The British Journal of Criminology*, 47(1), 121-132.
- Dökmen, Ü. (2010). *Eşitler Evi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Z. Y. (2016). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Durkheim, E. (1960). *The Division of Labor In Society* (Translated by G. Simpson). New York: Noble Offset Printers.
- Durkheim, E. (1982). *The Rules of Sociological Method* (Translated by W. D. Halls). New York: The Free Press.
- Elbaş, O. (2017). Arkeolojik Çağlarda Anadolu ve Ankara'da Müzik Kültürü. *Anadolu'nun Sırlı Sesi Müziğiyle Ankara*. Ankara: Ankara Kalkınma Ajansı Doküman ve Bilgi Paylaşım Merkezi.
- Erbaş, H. (2018). Suçlular/Nedenler, Mağdurlar ve Biz: Göç ve Göçmenliğe Tarihsel ve Bütüncül Bir Bakış. *Incomers/Gelenler: Proceeding Book*. 29. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi. Ankara. 8-18.
- Ergil, D. (2012). *Toplum ve İnsan*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Erkan, N. Ç. (2015). Büyük Kentlerde Kadınların Korku Mekânları. *Gündelik Hayat Sosyolojisi Açısından Suç ve Suç Korkusu* (Edt. A. Solak ve Ö. Solak). Ankara: Hegem Yayınları
- Family Health International. (2004). Who Are Vulnerable Persons? 14 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.fhi360.org/sites/default/files/webpages/RETCCR/en/RH/Training/trainmat/ethicscurr/RETCCREn/ss/Contents/SectionIV/b4sl36.htm> adresinden alındı.
- Farral, S., Gray, E., Jackson, J. (2007). Theorising the Fear of Crime: The Cultural and Social Significance of Insecurities about Crime. *Experience and Expression in the Fear of Crime Working Paper*, No. 5, 1-35.
- Federal Bureau of Investigation. (2017). Crime In The U.S. *Crime Clock Statistics*. 19 Aralık 2019 tarihinde <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2017/crime-in-the-u.s.-2017/topic-pages/crime-clock> adresinden alındı.

- Ferraro, K. F., LaGrange, R. (1987). The Measurement of Fear of Crime. *Sociological Inquiry*, 57(1), 70–97.
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*. Albany: State University of New York Press.
- Fichter, J. (1994). *Sosyoloji Nedir* (Çev. N. Çelebi). Ankara: Attila Kitapevi.
- Fiske, S. T. (1998). Stereotyping, Prejudice, And Discrimination (Eds. D. T. Gilbert, S. T. Fiske & G. Lindzey). *The Handbook of Social Psychology*. (pp: 357-411). New York: McGraw-Hill.
- Fowler, F. J. (2013). *Survey Research Methods*. USA: SAGE Publications.
- Friedman, K., Bischoff, H., Davis, R., Person, A. (1982). *Victims and Helpers: Reactions to Crime*. Washington, D. C: National Criminal Justice Reference Service.
- Furedi, F. (2007). *How Human Thought and Action are Being Stifled By a Regime of Uncertainty*. 23 Aralık 2019 tarihinde www.frankfuredi.com/pdf/fearessay-20070404.pdf adresinden alındı.
- Furedi, F. (2017). *Korku Kültürü: Risk Almamanın Riskleri* (Çev. B. Yıldırım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gabriel, U., Greve, W. (2003). The Psychology of Fear of Crime: Conceptual and Methodological Perspectives. *The British Journal of Criminology*, 43(3), 600-614.
- Garofalo, J. (1979). Victimization and the Fear of Crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 16(1), 80–97.
- Garofalo, J. (1981). The Fear of Crime: Causes and Consequences. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 72(2), 839-857.
- Gaziarifoğlu, Y. (2009). Suç Mağduriyeti Korkusu ve Algılanan Suç Mağduriyeti Riskinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi/ Adli Tıp Enstitüsü*, İstanbul.
- Geçtan, E. (2003). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Giddens, A. (2006). *Sociology*. UK: Polity Press.
- Giddens, A. (2012). *Modernliğin Sonuçları* (Çev. E. Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Goffman, E. (2019). *Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar* (Çev. Ş.Geniş, L.Ünsaldı ve S.N. Ağırnaslı). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Goodey, J. (1994). Fear of Crime: What Can Children Tell Us?. *International Review of Victimology*, 3(3), 195–210.
- Gordon, M. T., Riger, S. (1991). *The Female Fear: The Social Coast of Rape*. Urbana And Chicago: University of Illinois Press.
- Gordon, M. T., Riger, S., LeBailly, R. K., Heath, L. (1980). Crime, Women, and the Quality of Urban Life. *Women and the American City*. 5(3), 143-160.

- Gökulu, G. (2011). Perceived Risk of Victimization and Fear of Crime: A Case Study of Metu Students. Doktora Tezi. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Grubb, J. A., Bouffard, L. A. (2014). The Influence of Direct and Indirect Juvenile Victimization Experiences on Adult Victimization and Fear of Crime. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(18), 1-23.
- Gustafson, P. E. (1998). Gender Differences in Risk Perception: Theoretical and Methodological Perspectives. *Risk Analysis*, 18(6), 805-811.
- Habertürk, 2020'nin Kadın Cinayetleri Raporu. (02.01.2021). 19 Aralık 2021 tarihinde <https://www.haberturk.com/2020-nin-kadin-cinayetleri-raporu-2924207> adresinden alındı.
- Hair, J. F. Jr., Black, W.C., Barry, J.B., Anderson, R. E., (2014). *Multivariate Data Analysis (7th Ed.)*. Pearson: United States of America
- Hale, C. (1996). Fear of Crime: A Review of the Literature. *International Review of Victimology*, 4(2), 79-150.
- Hogg, M. A., Vaughan, G. M. (2017). *Sosyal Psikoloji* (Çev. İ. Yıldız, A. Gelmez). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Hürriyet. Isparta Emniyet Müdürü Halil Altan: Kadınların yüzde 9'u yemeği yaktığı için şiddete uğradı. 8 Aralık 2021 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/isparta-emniyet-muduru-halil-altan-kadinlarin-yuzde-9u-yemegi-yaktigi-icin-siddete-ugradi-40054063> adresinden alındı.
- Hürriyet. İnsan müsveddesi! Sosyal medyada skandal görüntüler sonrası tutuklandı. (15.04.2021). 09 Aralık 2021 tarihinde, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sosyal-medyada-skandal-goruntuler-dakikalarca-darbetti-seni-oldursem-de-ceza-yemem-dedi-41789562> adresinden alındı.
- Hürriyet. *Samuray Kılıçlı Vahşet!* (11.11.2021). 09 Aralık 2021 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/samuray-kilicli-vahset-41936718> adresinden alındı.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent. What is Vulnerability?. 15 Ocak 2019 tarihinde <https://www.ifrc.org> adresinden alındı.
- İçli, T. G. (2007). *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi. (17 Mayıs 2006). Uluslararası Suç Mağduru Araştırması [ICVS] 2005 Türkiye-İstanbul Sonuçları. İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve araştırma Merkezi. 11 Ocak 2021 tarihinde <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/news/uluslararası-suc-magduru-arastirmas-icvs-2005-t/> adresinden alındı.
- Jackson, J. (2006). Introducing Fear of Crime to Risk Research. *Risk Analysis*, 26(1), 253-64.
- Jeong, J. (2004). Analysis of The Factors and the Roles of Hrd In Organizational Learning Styles as Identified by Key Informants at Selected Corporations in

- The Republic of Korea. Doktora Tezi. Major Subject: Educational Human Resource Development. *Texas A&M University*. Amerika.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2017). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kearney, M. W. (2017). Cramér's V. (Ed. M. R. Allen). *The SAGE Encyclopedia of Communication Research Methods*. CA: Sage
- Kemper, T. D. (1978). Toward a Sociology of Emotions: Some Problems and Some Solutions. *The American Sociologist*, 13(1), 30-41.
- Kemper, T. D. (1987). How Many Emotions Are There? Wedding the Social and the Autonomic Components. *American Journal of Sociology*, 93(2), 263-289.
- Kim, S., LaGrange, R. L. & Willis, C. L. (2012). Place and Crime: Integrating Sociology of Place and Environmental Criminology. *Urban Affairs Review*, 49(1), 141-155.
- Kongar, E. (2011). *21. Yüzyılda Türkiye: 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Köseoğlu, M. (2017). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yaşayan Kadınların Suç Mağduriyeti Korkusu. Doktora Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Sosyoloji Anabilim Dalı*, Ankara.
- LaGrange, R., Ferraro, K. F. (1989). Assessing Age and Gender Differences in Perceived Risk and Fear of Crime. *Criminology*. 27(4), 697-719.
- Lebowitz, B. D. (1975). Age and Fearfulness: Personal and Situational Factors. *Journal of Gerontology*, 30(6), 696-700.
- Lewis, D. J., Weigert, A. (1985). Trust as a Social Reality. *Social Forces*. 63(4), 967-985.
- Lim, H., Chun, Y. (2015). The Limitations and Advancements in Measuring Fear of Crime. *Journal of Public Administration and Governance*, 5(2), 140-148.
- Mannheim, H., Bernard, T. J. (18 Oct. 2019). Criminology. *Encyclopedia Britannica*. 29 Nisan 2021 tarihinde <https://www.britannica.com/science/criminology> adresinden alındı.
- Marshall, G. (2009). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev. O. Akınhay, D. Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row Publishers.
- Mauldin, R. L. (2020). *Foundations of Social Work Research*. Texas: Mavs Open Press.
- Mawby, R. I. (1986). Fear of Crime and Concern Over the Crime Problem Among the Elderly. *Journal of Community Psychology*, 14, 300-306.
- Mead, G. H. (2017). *Zihin Benlik ve Toplum* (Çev. Y. Erdem). Ankara: Heretik Yayınları.

- Milliyet. Kız Arkadaşını Boğarak Öldürdü! Cezası Belli Oldu (24.11.2021). 09 Aralık 2021 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/gundem/kiz-arkadasini-bogarak-oldurdu-cezasi-belli-oldu-6648589> adresinden alındı.
- Millon, T., Grossman, S., Millon, C., Meagher, S. ve Ramnath, R. (2019). Modern Yaşamda Kişilik Bozuklukları (Çev. E. Okan Gezmiş). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Mullins, L. C. (1979). Criminal Victimization of The Elderly: An Overview. *American Journal of Criminal Justice*, 4(2), 95–111.
- Mythen, G. (2004). *Ulrich Beck: A Critical Introduction to the Risk Society*. London: Pluto Press.
- Noronha, K. (2018). *Fear of Rape in Women Across Different Age Groups*. 19 Aralık 2021 tarihinde <https://www.researchgate.net/publication/325138740> adresinden alındı.
- Ollenburger, J. C. (1981). Criminal Victimization and Fear of Crime. *Research on Aging*, 3(1), 101–118.
- Oltmer, J. (2015). Migration Is Historically Normal: Europe as Source and Destination of Global Population Movements (Eds. D. A. Arcazozo, A. Wiesbrock). *Global Migration: Old Assumptions, New Dynamics*. (pp: 31-58). California: Praeger.
- Ozankaya, Ö. (2006). *Toplumbilim*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özden, S. Y. (2018). *Yaşlanmanın Psikolojisi ve Psikopatolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Pain, R. (2001). Gender, Race, Age and Fear in the City. *Fear and The City*, 38(5/6), 899-913.
- Pain, R. H. (1995). Elderly Women and Fear of Violent Crime: The Least Likely Victims? A Reconsideration of The Extent and Nature of Risk. *The British Journal of Criminology*, 35(4), 584-598.
- Pantazis, C. (2000). Fear of Crime, Vulnerability and Poverty: Evidence from the British Crime Survey. *The British Journal of Criminology*, 40(3), 414-436.
- Paul, T. (2011). Space, Gender, and Fear of Crime: Some Explorations from Kolkata. *Gender, Technology and Development*, 15(3), 411–435.
- Quinney, R. (1972). *Criminology*. New York: Scott Foresman & Co Publishers.
- Raphael, S., Ebmer, R. W. (2001). Identifying The Effect of Unemployment on Crime. *The Journal of Law and Economics*, 44(1), 259-283.
- Renzetti, C. M. & Maier, S. L. (2002). “Private” Crime in Public Housing: Violent Victimization, Fear of Crime and Social Isolation Among Women Public Housing Residents. *CRVAW Faculty Journal Articles*, 29, 46-65.
- Ritzer, G. (2011). *Küresel Dünya* (Çev. M. Pekdemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ritzer, G. (2014). *Klasik Sosyoloji Kuramları* (Çev. H. Hülür). Ankara: De Ki Basım Yayım.

- Ritzer, G., Stepnisky, J. (2015). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri* (Çev. I. Ertuna Howison). Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Rountree, P. W., Land, K. C. (1996). Perceived Risk versus Fear of Crime: Empirical Evidence of Conceptually Distinct Reactions in Survey Data. *Social Forces*, 74(4), 1353-1376.
- Schaefer, R. T. (2013). *Sosyoloji* (Çev. S. Coşar). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Schneier, B. (2003). *Beyond Fear: Thinking Sensibly About Security in an Uncertain World*. New York: Copernicus Books.
- Schumacker, R. E., Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. (2nd ed.) New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Scott, H. (2003). Stranger Danger: Explaining Women's Fear of Crime. *Western Criminology Review*, 4(3), 203 – 214.
- Scott, J. W. (1986). Gender: A Useful Category of Historical Analysis. *The American Historical Review*, 91(5), 1053-1075.
- Sennett, R. (2019). *Gözün Vicdanı: Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam* (Çev. S. Sertabiboğlu, C. Kurultay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sharkey, P., Besbris, M., Friedson, M. (2017). *Poverty and Crime*. Oxford Handbooks Online.
- Sipahi, E. B. (2016). *Suç Korkusu: Türkiye Kentlerinde Bir Alan Araştırması*. Konya Çizgi Kitabevi.
- Skogan, W. G., Maxfield, M. G. (1980). *Coping with Crime: Victimization, Fear, and Reactions to Crime in Three American Cities*. U.S. Department of Justice.
- Skogan, W. G. (1978). *The Fear of Crime Among the Elderly*. U.S. Department of Justice.
- Skogan, W. G. (1987). The Impact of Victimization on Fear. *Crime & Delinquency*, 33(1), 135–154.
- Slatery, M. (2008). *Sosyolojide Temel Fikirler* (Çev. Ü. Tatlıcan, G. Demiriz). Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Stanko, E. A., Hobdell, K. (1993). Assault on Men: Masculinity and Male Victimization. *The British Journal of Criminology*, 33(3), 400-415.
- Stanko, E. A. (1995). Women, Crime, and Fear. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 539, 46-58.
- Sur, P. (2014). Safety in the Urban Outdoors: Women Negotiating Fear of Crime in the City of Kolkata. *Journal of International Women's Studies*, 15(2), 212-226.
- Survey Monkey. *Sample Size Calculator*. 15 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.surveymonkey.com/mp/sample-size-calculator/> adresinden alınmıştır.

- Sümer, N., Solak, N., Harma, M. (2013). *İşsiz Yaşam: İşsizliğin ve İş Güvencesizliğinin Birey ve Aile Üzerindeki Etkileri*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Şenol, D. (2018). Toplumsal Cinsiyet ve Medya. *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi* (Ed. D. Şenol ve H. Eylem Kaya). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Şenol, D. Taştan, A. (2020). Covid-19 (Corona Virüs) ile Mücadelenin Görünmez Kahramanları: Ev Kadınları. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(27), 831-851.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Şerif, M. (1985). Sosyal Kuralların Psikolojisi (Çev. İsmail Sandıkçioğlu). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2018). *Ankara İl Sanayi Durum Raporu*. 21 Şubat 2021 tarihinde <https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/plan-program/ANKARA.pdf> adresinden alındı.
- Tandoğan, O. ve İlhan, Bilge Ş. (2016). Fear of Crime in Public Spaces: From the View of Women Living in Cities. *Procedia Engineering*. 161, 2011-2018.
- Tangcharoensathien, Viroj, Kanchanachitra, Churnrurtai, Thomas, Rebekah, Headen Pfitzer, James & Whitney, Paige. (2016). Addressing the health of vulnerable populations: a call for papers. *Bulletin of the World Health Organization*, 94 (4), 235. World Health Organization. 14 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.who.int/bulletin/volumes/94/4/16-172783.pdf> adresinden alındı.
- Taylor, R. B. (1995). The Impact of Crime on Communities. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 539(1), 28-45.
- Tezbaşaran, A. A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu (2. Baskı)*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- The Good Childhood Report. 11 Kasım 2019 tarihinde www.childrenssociety.org.uk/good-childhood-report adresinden alındı.
- Thoilliez, B. (2011). How to Grow up Happy: An Exploratory Study on the Meaning of Happiness from Children's Voices. *Child Indicators Research*. 4(2), 323-351.
- Thoits, P. A. (1989). The Sociology of Emotions. *Annual Review of Sociology*. 317-342.
- Tita, G. E., Cohen, J., Engberg, J. (2005). An Ecological Study of the Location of Gang "Set Space." *Social Problems*, 52(2), 272-299.
- Tolan, B. (2005). *Sosyoloji*. Ankara: Gazi Kitabevi
- Tulloch, M. (2000). The Meaning of age Differences in the Fear of Crime. *British Journal of Criminology*, 40(3), 451-467.

- Turner, J. H. (2009). The Sociology of Emotions: Basic Theoretical Arguments. *Emotion Review*, 1(4), 340-354.
- TÜİK, *Bölgesel İstatistikler* (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine [ADNKS] göre illerin aldığı göç, verdiği göç, net göç ve net göç hızı). (2019). 21 Şubat 2021 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do> adresinden alındı.
- TÜİK, *Bölgesel İstatistikler* (Eğitim Durumuna Göre İstihdam-15 yaş ve Üzeri) (2019). 21 Şubat 2021 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do> adresinden alındı.
- TÜİK. (2019). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*. 18 Şubat 2021 tarihinde www.tuik.gov.tr adresinden alındı.
- TÜİK. (2019). *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri*. 08 Mart 2021 tarihinde www.tuik.gov.tr adresinden alındı.
- TÜİK. (2019). *İşgücü İstatistikleri*. 07.01.2020 tarihinde www.tuik.gov.tr adresinden alındı.
- TÜİK. (2020). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*. 05 Şubat 2021 tarihinde www.tuik.gov.tr adresinden alındı.
- Türk Ceza Kanunu. (2004). 24 Şubat 2021 tarihinde mevzuat.gov.tr adresinden alındı.
- Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük*. sozluk.gov.tr
- UNDP. (2020). COVID-19 will widen poverty gap between women and men, new UN Women and UNDP data shows. 8 Aralık 2021 tarihinde <https://www.undp.org/press-releases/covid-19-will-widen-poverty-gap-between-women-and-men-new-un-women-and-undp-data> adresinden alındı.
- UNESCO. (2019). Migration, Displacement And Education: Building Bridges, Not Walls. Global Education Monitoring Report. 10 Şubat 2021 tarihinde guninetwork.org/files/265866e.pdf adresinden alındı.
- UNESCO. Institute for Statistics. (2017). *Literacy Rates Continue to Rise from One Generation to the Next*. 10 Şubat 2021 tarihinde <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/fs45-literacy-rates-continue-rise-generation-to-next-en-2017.pdf> adresinden alındı.
- United Nations. (1985). *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. 20 Ocak 2020 tarihinde www.ohchr.org adresinden alındı.
- United Nations. (2017). *International Migration Report*. New York: United Nations.
- United Nations. (2021). *Facts and figures: Ending violence against women*. 19 Aralık 2021 tarihinde <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures> adresinden alındı.
- United Nations. *Definition of Youth*. 10 Haziran 2020 tarihinde <https://www.un.org> adresinden alındı.

- Wagner, P. (2005). *Modernliğin Sosyolojisi: Özgürlük ve Cezalandırma*, Çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul,
- Walsh, A., Ellis, L. (2007). *Criminology: An Interdisciplinary Approach*. London: SAGE Publications.
- Webb, J., Musello, C. (2019). *Çocuklukta İhmalin İzi: Boşluk Hissi* (Çev. G. Arıkan). İstanbul: Sola Yayınları.
- Welchman, L., Hossain, S. (2014). “*Namus*”: *Suçlar, Paradigmalar ve Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Bgst Yayınları
- WHO. *Vulnerable Groups*. 10 Aralık 2018 tarihinde www.who.int adresinden alındı.
- Will, J. A., McGrath, J. H. (1995). Crime, neighborhood perceptions, and the underclass: The relationship between fear of crime and class position. *Journal of Criminal Justice*, 23(2), 163–176.
- World Population Review. (2019). *Crime Rate By Country*. 19 Aralık 2019 tarihinde worldpopulationreview.com adresinden alındı.
- Yeşiltuna, D. Ç. (2015). *İletişim ve Medya*. Ankara: Nobel Yayınları.

EKLER

EK-1: Etik Kurul Raporu

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU TOPLANTISI

KARAR TARİHİ : 18.11.2020
OTURUM NO : 06
TOPLANTI SAATI : 12.30

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Mustafa ÖZEN başkanlığında gündemdeki maddeleri görüşmek üzere toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.

GÜNDEM 10- Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Dolunay ŞENOL'un danışmanı olduğu Arş. Gör. Özge GÜLVER tarafından yapılan proje başvurusunun görüşülmesi.

KARAR 10- Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Dolunay ŞENOL'un danışmanı olduğu Arş. Gör. Özge GÜLVER tarafından yapılan "**Kadınların Yaş Dönemlerine Göre Suça Maruz Kalma Korkusu: Ankara Örneklemi**" isimli proje incelenmiş olup, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesinde belirtilmiş olan Etik ilkelere uygun olduğuna karar verildi.

BAŞKAN
Prof. Dr. Mustafa ÖZEN

ÜYE
Prof. Dr. Hacı Bayram IŞIK

ÜYE
Prof. Dr. Ahmet KARADOĞAN

ÜYE
Prof. Dr. Ali TAŞ

ÜYE
Prof. Dr. Mevlüt ERTEN

ÜYE
Prof. Dr. Oktay AKBAŞ

ÜYE
Prof. Dr. Sevgi Yurt ÖNCEL

ÜYE
Doç. Dr. İbrahim ~~MÖZMAN~~

ÜYE
Doç. Dr. Şahin AHMETOĞLU

EK-2: Anket Formu

KADINLARIN YAŞ DÖNEMLERİNE GÖRE SUÇA MARUZ KALMA KORKUSU: ANKARA ÖRNEKLEMİ Araştırma Soruları

Değerli katılımcı,

Bu araştırma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Bölümü doktora programı kapsamında, yukarıdaki başlıkla hazırlanan tez için yapılmaktadır. Soruları cevaplamadan önce verilen açıklamaları okumanızı rica ederim. Bu araştırmanın sorularına size en uygun şekilde vereceğiniz cevaplar, alana katkı sağlaması ve kadınların suça maruz kalma korkularına yönelik problemin tespit edilebilmesi için önem taşımaktadır.

Korku; tehlike, acı veya zarar görme tehditlerinden kaynaklanan temel duygularımızdan biridir. **Mağdur;** suçtan maddi, manevi veya her iki şekilde de zarar görmüş ya da hayatını kaybetmiş kişidir. **Suçta maruz kalma korkusu;** güvende olmama hissine bağlı olarak maddi ve/veya manevi anlamda bir suçun mağduru olabilme, zarar görebilme ihtimali karşısında oluşan korku duygusudur. **Duygusal anlamda verdiğiniz reaksiyonla, hislerinize** ilgilidir. Bunu **risk ve tehlikeleri farkında oluşunuzla karıştırmamanız, yalnızca başınıza gelmesinden ne kadar korku duyduğunuzu ifade edecek şekilde sorulara cevaplandırmanız, sağlıklı sonuçlar elde etmemiz açısından oldukça önemlidir. Zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim.**

Arş. Gör. Özge GÜLVER

1.Yaşınız?.....

2.Eğitim durumunuz?

(1) Okuryazar değil (2) İlkokul (3) Ortaokul (4) Lise (5) Yüksekokul
(6) Üniversite (7) Yüksek lisans (8) Doktora

3.Mesleğiniz?..... 1( )Kamu çalışanı 2( )Özel sektör çalışanı

3( )Esnaf/Serbest çalışan 4( )İşsiz/İş arıyor 5( )Emekli 6( ) Öğrenci 7( ) Ev hanımı

4.Çalışma durumunuz? (1) Çalışıyorum (2) Çalışmıyorum

5.Hane Gelir Düzeyiniz?

(1)0-2.000 TL (2)2.001-4.000TL (3)4.001-6.000 TL (4)6.001-8.000 TL
(5)8.001-10.000 TL (6)10.001-12.000 TL (7)12.000 TL üstünde

6.Kendinizi hangi gelir grubuna ait olarak görüyorsunuz?

(1)Alt gelir (2) Orta gelir (3) Üst gelir

7.Medeni haliniz? (1) Evli (2) Bekâr

8. Çocuğunuz var mı? (1)Evet (2)Hayır

9.Varsa çocuk sayınız?.....

10.Hangi ilçede ikamet ediyorsunuz?.....

11.Aşağıda sizinle ilgili bir durum veya durumlar varsa işaretlemenizi rica ederim.

(1)Engelliyim (2) Gebeyim (3)Farklı cinsel yönelime sahibim* (4)Korunma talebinde bulundum

*Farklı cinsel yönelim, fiziksel, duygusal ve romantik açıdan erkekleri çekici bulmadığınız ya da çekici bulduğunuz kişi/kişilerin yalnızca erkekler olmadığını ifade etmektedir.

12.Herhangi bir suça maruz kaldınız mı? (1)Evet (2)Hayır

13.Evet ise hangi suç ve hatırlıyorsanız zamanı?.....

14.Ailenizden biri/birileri (anne, baba, kardeş, eş, çocuk) herhangi bir suça maruz kaldı mı?

(1)Evet (2)Hayır

15.Evet ise hangi suç ve hatırlıyorsanız zamanı?.....

16.Bir suça maruz kaldıysanız, size duygusal anlamda verdiği zararı derecelendirir misiniz?

(1)Hiç zarar vermedi	(2)Biraz zarar verdi	(3)Ne zarar verdi ne zarar vermedi	(4)Zarar verdi	(5)Çok zarar verdi

17.Bir suça maruz kaldıysanız, bunun sizde uyandırdığı duyguyu en iyi tarif eden hangisidir?

(1) Kaygı ( ) (2) Öfke ( ) (3) Korku ( ) (4) Güvensizlik ( )

18.Suçta maruz kalma geçmişiniz varsa, bu durum sizin var olan suça maruz kalma korkunuzu nasıl etkiledi?

(1)Hiç etkilemedi ( )	(2)Biraz artırdı ( )	(3)Ne artırdı ne artırmadı ( )	(4)Artırdı ( )	(5)Çok artırdı ( )
-----------------------	----------------------	--------------------------------	----------------	--------------------

19.Genel anlamda bir suçun mağduru olabilme ihtimalinden ne kadar korktuğunuzu derecelendirir misiniz?

(1)Hiç korkmuyorum	(2)Biraz korkuyorum	(3)Ne korkuyorum ne korkmuyorum	(4)Korkuyorum	(5)Çok korkuyorum

20.Mağduru olmaktan en çok korktuğunuz suç nedir?.....

21.Aşağıda verilen ifadelerle ilgili korku duygunuzu derecelendirir misiniz?

Eğer hiç korku duymuyorsanız (1)'i, çok korku duyuyorsanız (5)'i, bunların arasında bir derecede korku duyuyorsanız, size en uygun olacak şekilde (2), (3) veya (4)'ü işaretlemenizi rica ederim.

	(1)Hiç korkmuyorum	(2)Biraz korkuyorum	(3)Ne korkuyorum ne korkmuyorum	(4)Korkuyorum	(5)Çok korkuyorum
1.Evinize hırsız girmesinden...					
2.Arabanızın çalınmasından... (sizin veya ailenizden birinin)					
3.Kapkaça uğramaktan..(çantanızın kaçırılmasından, bankamatikte paranızın çalınmasından vb.)					
4.Bıçaklı, sopalı veya silahlı saldırıya uğramaktan...					
5.Cinsel saldırı veya tecavüze uğramaktan...					
6.Öldürülmekten...					
7.Terör eylemi mağduru olmaktan... (bombalı, silahlı terörist saldırısı)					
8.Herhangi bir suçla ilişkilendirilmekten... (ifıra/kumpas mağduru olmaktan)					
9.Anne baba veya kardeşinizin suça maruz kalmasından...					
10.Gece saatlerinde, bilmediğiniz bir semtte/şehirde yalnız yürümekten/gezmekten...					
11.Gündüz saatlerinde, bilmediğiniz bir semtte/şehirde yalnız yürümekten/gezmekten...					
12.Gece saatlerinde evinize yakın yerlerde yalnız yürümekten...					
13.Gündüz saatlerinde evinize yakın yerlerde yalnız yürümekten...					
14.Gündüz saatlerinde ıssız bir yerde yalnız yürümekten...(ormanlık alanlar, alt geçitler, ana yollar vb.)					
15.Gece saatlerinde ıssız bir yerde yalnız yürümekten... (ormanlık alanlar, alt geçitler, ana yollar vb.)					
16.Gece saatlerinde kendi evinizde yalnız olmaktan...					
17.Kalabalık mekânlarda bulunmaktan...(AVM'ler, metrolar vb. şehrin kalabalık merkezlerinde)					
18.Toplu taşıma araçlarında suça maruz kalmaktan...(şiddet,cinsel saldırı vb.)					
19.Trafikte suça maruz kalmaktan...(şiddet,kasıtlı olarak kazaya sebebiyet vb.)					
20.Yakınlarınızdan bir erkek tarafından suça maruz bırakılmaktan...(sevgili, eş,çocuk, baba,kayınbaba, kardeş,kayınbirader vb.)					
21.Yakınlarınızdan bir kadın tarafından suça maruz bırakılmaktan...(çocuk, anne, kayınvalide,kardeş,görümce vb.)					
22.Yakınız olmayan bir kadın tarafından herhangi bir suça maruz bırakılmaktan...					
23.Göçmen olduğunu bildiğiniz yabancı birinden...					

22. Sevgilinizin/eşinizin (varsa) suça maruz kalmasından ne derece korku duyuyorsunuz?

(1)Hiç korkmuyorum	(2)Biraz korkuyorum	(3)Ne korkuyorum ne korkmuyorum	(4)Korkuyorum	(5)Çok korkuyorum
--------------------	---------------------	---------------------------------	---------------	-------------------

23. Çocuğunuzun/çocuklarınızın (varsa) suça maruz kalmasından ne derece korku duyuyorsunuz?

(1)Hiç korkmuyorum	(2)Biraz korkuyorum	(3)Ne korkuyorum ne korkmuyorum	(4)Korkuyorum	(5)Çok korkuyorum
--------------------	---------------------	---------------------------------	---------------	-------------------

24.Şu anki yaş döneminiz (gençlik/orta yaş/yaşlılık döneminde olunuz), suça maruz kalma konusunda duyduğunuz korkuyu nasıl etkiliyor?

(1)Artırıyor ( )	(2)Azaltıyor ( )	(3)Etkilemiyor ( )
------------------	------------------	--------------------

25.Gece saatlerinde dışarıya yalnız çıkar mısınız?

(1)Hiç çıkmam ( )	(2)Gerekli durumlarda çıkarım ( )	(3)Çıkarım ( )
-------------------	-----------------------------------	----------------

26.Gece saatlerinde, bir erkek yakınınız eşlik ediyorsa, dışarıya çıkma konusunda korku duygunuz azalır mı? (1)Evet (2)Hayır

27.Herhangi bir ihtiyaç halinde yabancı birinden yardım ister misiniz?

(1)Hiç istemem( )	(2)Belli meslek gruplarındaki kişilerden isterim(asker,polis,zabıta vb.)( )	(3)İsterim( )	(4) Emin değilim( )
-------------------	---	---------------	---------------------

28.Yabancı kişi veya kişilerden tedirgin olduğunuzda kendinizi korumak için çeşitli yollara başvurur (Telefonla-özellikle bir erkekle-konuşuyor gibi yapmak, en yakın binaya girmek vb.) musunuz? (1)Evet (2)Hayır (3)Emin değilim

29.Dışarıya yalnız çıktığımızda ya da bilmediğimiz bir mekâna/semte/şehre gidiyorsanız giyeceğiniz kıyafetleri ne kadar kısıtlayacağımızı (mini etek, dekolte giymekten kaçınmak vb.) derecelendirir misiniz?(Soruyu yalnızca suça maruz kalma korkusu nedeniyle kısıtlama ekseninde değerlendirmenizi rica ederim.)

(1)Hiç kısıtlamam ( )	(2)Biraz kısıtlarım ( )	(3)Ne kısıtlarım ne kısıtlamam( )	(4)Kısıtlarım ( )	(5)Çok kısıtlarım ( )
-----------------------	-------------------------	-----------------------------------	-------------------	-----------------------

30.Kendinizi korumak amacıyla yanınızda herhangi bir kesici alet, biber gazı vb. bulunduruyor ya da bulundurmaya düşünüyor musunuz? (1)Evet (2)Hayır

31.Kendinizi korumak amacıyla herhangi bir savunma sporu öğreniyor, öğrenmeyi planlıyor ya da öğrenmek istiyor musunuz? (1)Evet (2)Hayır

32.Haberleri en çok hangi medya organından takip ediyorsunuz?

(1)Televizyon( )	(2)İnternet( )	(3)Gazete( )	(4)Radyo( )	(5)Haberleri takip etmiyorum( )
------------------	----------------	--------------	-------------	---------------------------------

33.Medy a organları ve çevrenizdeki kişilerin suça maruz kalma korkunuzu ne kadar etkilediğini derecelendirir misiniz?

	(1)Hiç etkilemiyor	(2)Biraz etkiliyor	(3)Ne etkiliyor ne etkilemiyor	(4)Etkiliyor	(5)Çok etkiliyor
(a)Televizyon haberleri suça maruz kalma korkunuzu...					
(b)Gazete haberleri suça maruz kalma korkunuzu...					
(c)İnternet haberleri suça maruz kalma korkunuzu...					
(d)Yakın çevrenizin (arkadaşlar, komşular vb.) suçlarla ilgili değerlendirmeleri (korktukları, etkilendikleri vb. şekilde söylemler) suça maruz kalma korkunuzu...					
(e)Aile bireylerinizin (anne, baba, kardeş, çocuk, eş) tehlikeli durum ihtimallerine karşı dikkatli olmanız yönünde uyarıları suça maruz kalma korkunuzu...					

34.Kadınların suçlardan korunabilmek ve mağduriyet risklerini azaltabilmek için davranışlarını, kıyafetlerini, dışarıda bulunacağı mekânları, saatleri vb. kısıtlaması gerektiğini düşünüyor musunuz? (1)Evet (2)Hayır

35. “Evet” veya “hayır” cevabınıza yönelik iletmek istediğiniz bir husus var mı?.....

36.Ankara’yı genel anlamda ne kadar güvenli bulduğunuzu derecelendirir misiniz?

(1)Çok güvenli ( )	(2)Güvenli ( )	(3)Ne güvenli, ne güvensiz ( )	(4)Güvensiz ( )	(5)Çok güvensiz ( )
--------------------	----------------	--------------------------------	-----------------	---------------------

37. Kadınların suça maruz kalmaları, bununla ilgili korku duyarak yaşamlarını sürdürmeleri ve bu araştırma konusunda iletmek istediğiniz başka bir husus var mı?.....

EK-3: Ankara'nın Çevre İlçelerinde Anket Çalışması Esnasında Çekilmiş Fotoğraflardan Bazıları

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Özge GÜLVER

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu:

Lisans : Kırıkkale Üniversitesi, 2013

Yüksek Lisans : Kırıkkale Üniversitesi, 2015

Çalıştığı Kurum ve Yıl : Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, 2018-...

Yayınları :

1. Şenol, D., Gülver, Ö. (2020). Suçun Sosyal Psikolojik Maliyeti: Suç Korkusu ve Suç Korkusuna Neden Olan Faktörler. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi* , (5) , 25-41.
2. Şenol, D, Gülver, Ö. (2020). Kadın ve Erkeklerde Suç Korkusuna Nitel Araştırma İle Sosyolojik Bir Bakış. *Kriz Dergisi*, 28 (2), 101-123.
3. Gülver, Ö. (2021). Covid-19 Sürecinin Çocukların Güvenlik Risklerini Artırmasına İlişkin Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2. Uluslararası Güvenlik Kongresi Özel Sayısı (İstihbarat ve Güvenlik), ss.101-114.
4. Gülver, Ö. (2021). Gündelik Hayat ve Suç Korkusu. Gündelik Hayat Sosyolojisi: Teoriden Uygulamaya. Ankara: Nobel Yayınları

Araştırma Alanları: Suç Sosyolojisi, Sosyal Psikoloji, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın